1931 — 55 טער יובילעאום פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער און הויס פאַר עלטערע מענטשן — 1986

HEBREW UNION COLLEGE - JEWISH INSTITUTE OF RELIGION LIBRARY

BIALYSTOKER STIMME

ביאַליסטאָקער שטימע

אָפיציעלער אָרגאַן פון דער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנשאַפט אין אַמעריקע

נומער 340 ▪ ערב פסח, תשמ״ז — ניו־יאָרק, אַפּריל 1987 ▪ 65־טער יאָרגאַנג

20 thousand landsleit and friends eyewitnessed the festive-historic ceremony breaking ground for the Bialystoker Center and Home for the Elderly Residents in year 1929.

20 טויזנט לאַנדסלייט און פריינט האָבן בייגעוווינט די היסטאָרישע צערעמאָניע ביים לייגן דעם גרונדשטיין פאַר די ביאַליסטאָקער צענטער און הויס פאַר עלטערע מענטשן אין יאָר 1929.

קומט צום גרויסן יערלעכן ביאַליסטאָקער טעאַטער־קאָנצערט

דעם 13טן סעפּטעמבער

ווידעראַמאָל גרייט איצט דער ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל פֿאַר עלטערע, דעם גרויסן יערלעכן טעאַטער־קאָנצערט. ווי יעדעס יאָר, וועט די האַי־יאָריקע אימפּאָזאַנטע אונטערנעמונג אויך פֿאָרקומען אין דעם פּרעכטיקן אייוועדט פישער האַל פון דעם באַרימטן לינקאָלן צענטער, וואָס איז אויף בראָדוועי און 67טע גאַס, אין ניו־יאָרק.

צום האַי־יאָריקן טעאַטער־קאָנצערט, וואָס וועט פֿאָרקומען זונטיק, דעם 13טן סעפּטעמבער, 1987, 2 אַזייגער בייטאָג, ווערט געגרייט אַ ספּעציעלער גרויסער פּראָגראַם פון געזאַנג, מוזיק און קינסטלערישן וואָרט, אין דעם פּראָגראַם וועלן זיך באַטיילקן פֿאָלגענדע קינסטלער: אַלען און ראָססי, אַמעריקע׳ס פֿאָפולערע זינגער און קאָמיקער; קעטי בלעקוועל, דינאַמישע און סענסאַציאָנעלע זינגערין; גיאָראַ פּיידמאַן, וועלט־באַרימטער קלאַרנעטיס מיט זיינע קלעזמער־באַגלייטער; סאָל זים, באַוואוסטער חזן און פֿאָלקס־זינגער; סאָל זיקאַרי, מיט זיין באַוואוסטן אָרקעסטער, וועט געבן אַ קאָנצערט און אַקאָמפּאַנירן די סטאַרס.

מיר רופן אונזערע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און פריינט, ווי אויך אָרגאַניזאַציעס און גרופּן, זיך צו באַטיילקן אין דעם גרויסן יערלעכן ביאַליסטאָקער טעאַטער־קאָנצערט. אויסער דעם וואָס איר עט האָבן אַן אומפּאַרגעסלעכן גייסטיקן גענוס, וועט איר אויך העלפן דורך דעם פֿאַרבעסערן און שטאַרקן די גוט־באַקאַנטע ביאַליסטאָקער היים און שפּיטאָל פֿאַר עלטערע איינוואוינער. ביי דעם יערלעכן קאָנצערט וועט איר אויך האָבן אַ געלעגנהייט זיך צו באַגעגענען מיט אייערע לאַנדסלייט, פריינט און באַקאַנטע.

פֿאַרשטענדיקט זיך גלייך מיטן אָפּיס פון ביאַליסטאָקער צענטער און היים פֿאַר עלטערע מענטשן, וועגן טיקעטס און גרופּן־בענעפּיטס. דער אַדרעס איז:

ביאַליסטאָקער צענטער
228 איסט בראָדוויי, ניו־יאָרק
טעל. 7755־475 (212)
רופט מר. איסאַק ריבאַל

אינהאַלט

55טער יובילייַ פון ביאַליסטאָקער צענטער און היים
..... איסאַק ריבאַלאָווסקי 1
ווי אַזוי דר. סעם פּיסאַר האָט געהאַלפן באַפריייען
פּינף אידן פון אַ סאָוועטישער תּפיסה..... 5
דאָס גאָלד פון זאַמענהאָף..... שלום זוואלאני 8
ביאַליסטאָק (ליד)..... דזשין בראָדי 9
די רעליגיזע און קולטורעלע אַקטיוויטעטן אין
ביאַליסטאָקער צענטער.. הרב מאַקס ב. פֿאָזנאַנסקי 10
אַנטיסעמיטישע אינטריגעס אין מעקסיקאָ..... 11
יצחק שמולעוויטש געשטאָרבן..... 12
אַ גאַסט אויף אַ וויל זעט אויף אַ מייל..... מרים יהב 13
הרב חיים העלער זצ״ל — דער גרויסער למדן
..... הרב מאַקס ב. פֿאָזנאַנסקי 14
„טראַכטענבערג־פּאַרק״ אין תל־השומר
מעדיצינישן צענטער..... דר. מ. מודאי 16
ביאַליסטאָקער לייגןווינקלשטיין פּאַר נייער
אָפּטיילונג אין תל־השומר שפּיטאָל אין ישראל..... 17
אַברהם ליס האָט געוואונען „מענדעלע־פּרייז״..... 18
50־יאָריקע פייערונג פון אידישער פֿאָליציי
אין ישראל..... קלמן רביב 19
אַ דאַנק פֿאַר באַשיינען אונזער שמחה..... סאָל קרים 20
ישראל בעקער האָט געוואונען
ליטעראַרישן פּרייז..... פּרץ בוקשטעלסקי 22
אונזער יערלעכע חנוכה פייערונג..... 23
געדענקט אַ חוב..... זרח שווערץ 24
אַ בריוו פון פוילן..... אפרים קעסלער 25
אָסקאַר בראַמסאָן ע״ה..... 26
פּאַרפּלייצונג אויף אַ ביאַליסטאָקער גאַס... מאיר באַראַק 27
דער מאָרד פון ביאַליסטאָקער קינדער..... חנה גרינפילד 28
פריינט פון ישראל׳ס מיליטער..... שלמה קרים 31
ביי אונזערע לאַנדסלייט אין אַרגענטינע
..... בנציון ברוקער 33
יערלעכע אזכרה אין מיאַמי ביטש.. איסאַק ריבאַלאָווסקי 34
אזכרה אין ישראל..... פּרץ בוקשטעלסקי 36
יעקב מעלער ע״ה..... 37
אידישע קאָנגרעספּרוי, אַ ביאַליסטאָקערין, געשטאָרבן.. 37

אַרויסגעגעבן פון ביאַליסטאָקער צענטער
228 איסט בראָדוויי, ניו יאָרק
דוד סאָהן ע״ה, גרינדער
רעדאַקציע־קאָלעגיום — איסאַק ריבאַלאָווסקי, רעדאַקטאָר

ביאַליסטאָקער שטימע

אפיציעלער אָרגאַן פון דער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנשאַפט אין אַמעריקע

נומער 340 • ערב פסח, תשמ״ז — ניו יארק, אפריל 1987 • 65־טער יאָרגאַנג

55טער יוביליי פון ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן

• פון איסאק ריבאלאווסקי

עקזעקוטיוו־דירעקטאר פון ביאליסטאקער צענטער היים פאר עלטערע מענטשן און שפיטאל

דער גייסטיקער וועגווייזער און דער טרייבנדיקער כוח פאַרן עטאַבלירן, פראַטעקטשירן און לסוף כיים אויפבויען דעם איצט וועלט־באַרימטן ביאליסטאָקער צענטער, היים און שפיטאל פאַר עלטערע מענטשן, איז געווען דער אומפאַרגעסלעכער גרינדער דוד סאַהן ע״ה. צוזאַמען מיט אן איבערגעגעבענער גרופּע ביאליסטאָקער לאַנדסלייט איז דוד סאַהן אַנגעגאַנגען, שריט־בייַ־שריט, מיט פֿלאַנירן די גרויסע אין באַרימטע אינסטיטוציע — דעם ביאליסטאָקער צענטער און היים. צו דערגרייכן אַזא ריזיקע אונטערנעמונג האָט זיך געפאָדערט א קאָמבינאַציע פון גרויסער פאַנטאַזיע און אומגעהויערערווילן. איצט, אין רעטראָספעקט, אין צוריקבליק, שטייען מיר פאַרגאַפּטע און באַוואונדערן אונזערע פֿיאָנערישע גרינדער.

דער ביאליסטאָקער גייסט

די קליינע גרופּע ביאליסטאָקער פֿיאָנערן, אונטער דער אָנפֿירונג און אויפֿזיכט פון דוד סאַהן ע״ה, האָט אָנגעהויבן צו פֿלאַנירן די היים אין די הויפּט־קוואַרטיר פון דער לאַנדסמאַנשאַפט אין יוני, 1926. וואָס האָט זיי באַוואוירן אונטערצונעמען אַזא גרויסע אונטערנעמונג? זיי האָבן צוגעזען די טראַגעדיע פון עלטערע ביאליסטאָקער לאַנדסלייט, איינזאַמע אין פאַרלאָזענע, אָן געהעריקער אויפֿזיכט, אין א פאַרצווייפלטן צושטאַנד. זיי האָבן געהאַט ענלעכע פֿראַבלעמען זיי פֿילע אימיגראַנטן אין יענער צייט. דעריבער האָבן ביאליסטאָקער לאַנדסלייט, וועלכע זענען פריער געקומען קיין אַמעריקע, באַשלאָסן צו העלפן די עלטערע אין אַרעמע, כדי זיי זאָלן קריגן די פאַסיקע אויפֿזיכט אויף די עלטערע יאָרן. די דאָזיקע גוטהאַרציקע טעטיקייט האָט אריסגעשטראָמט פון זייער „אידיש האַרץ״.

אָן אָנהויב פון איבערגעגעבנקייט

די פֿראַגע בייַ דעם פֿלאַנאַרן מיטינג פון דער ביאליסטאָקער לאַנדסמאַנשאַפט אין יוני 1926 צו בויען דעם צענטער, איז געווען מער ווי א רעטאָרישע, ווייל דער פלאָן איז שוין דאָן געווען אויסגעפּראַשט. דעריבער איז באַשלאָסן געוואָרן צו באַשטימען א ספּעציעלע קאָמיסיע, וועמענס אויפגאַבע ס׳איז געווען צוצוגרייטן די געהעריקע פֿלענער פאַר א היים פאַר עלטערע מענטשן. נאָך א ענלעכער אויספֿאַרשונג האָט די קאָמיסיע אין מאַי, 1927, פאַרגעבראַכט איר באַריכט בייַם אַלגעמיינעם מיטינג מיט דער רעקאָמענדאַציע, אז מ׳זאָל גיין פאַראויס מיטן פּראָיעקט. טראָץ אַלע שוועריקייטן, וועלכע זענען באַהאַנדלט געוואָרן בייַ דעם מיטינג, האָט אַבער דער גייסט פון אַפּטימיזם איבערגעוואָרפֿן, און מר. סאַהן האָט דאָן באַמערקט: „אַיין זאַך איז קלאָר און דאָס איז אַז פריער אדער שפּעטער וועלן מיר אויפבויען א היים פאַר די עלטערע מענטשן". זיין וויזיע איז טאַקע געוואָרן א רעאַליטעט.

לאַזט אונז ניט אויף הפקר אויף די עלטערע יאָרן

ס׳איז נויטיק נאָך אַמאָל אונטערצושטרייכן, אז ס׳איז ניט אזוי לייכט אַנגעקומען דאָס רעאַליזירן דעם פּראָיעקט. ס׳האָבן זיך געפאָדערט א סך מיטינגען און גרויסע אנשטרענגונגען; מען האָט אונטערגענומען אקטיוויטעטן צו שאַפֿן געלט און ס׳האָבן אנגעהויבן אריינצושטראָמען בייַשטייערונגען פאַר דעם

דוד סאַהן

ספּעציעלן פאָנד. אין יולי, 1828, איז געשאַפֿן געוואָרן מער ווי 40 טויזנט דאָלאַר, וואָס איז אין יענער צייט געווען א גאַנץ גרויסע סומע געלט. די „ביאליסטאָקער שטימע" האָט דאָן דערקלערט: „די פלענער פאַר דער היים זענען שוין געווארן אויסגעארבעט און מיר האָבן כדעה אריפצובויען מער ווי א היים פאַר עלטערע מענטשן. ס׳איז קלאָר, אז אונזער היים וועט זיין א מאָדערנע היים, וואו ס׳וועט הערשן רחמנות און מיטגעפּיל". דאָס וועט זיין אן אייביקער מאָנומענט פאַר די קומענדיקע דורות פון אונזער לאַנדסמאַנשאַפט.

א היים מיט האַרץ און נשמה

מאַנטיק, דעם 16טן סעפּטעמבער, 1929, איז אונטערגעשריבן געוואָרן דער קאָנטראַקט און א וואָר שפּעטער

Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2023

איז געלייגט געווארן דער ווינקלשטיין פאַר דער נייער געביידע. אַלע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט, פון אַלע עקן לאַנד, האָבן צוגעלייגט אַ האַנט, מיט געלט און געפיל, צו דער דאָזיקער גרויסער אויפגאַבע. אַ צאָל אַלטע, אָפּגעלאָזענע הייזער אויף איסט בראָדוועי זענען דאָן צעשטערט געווארן, כדי צו מאַכן פּלאַץ פאַר דער היים. אין יענעם אומפאַרגעסלעכן טאָג, דעם 22טן סעפּטעמבער, 1929, איז געקומען אַ ריזיקער עולם צו דער צערעמאָניע פון לייגן דעם ווינקלשטיין. ס׳זענען געקומען ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט, פאָרשטייער פון גרויסע אָרגאַניזאַציעס, שטאָטישע באַאַמטע און טויזנטער מענטשן פון דער איסט־סאַיד, צו ווינטשן דערפאָלג די בויער פון דער היים.

מ׳האָט דאָן געשאָצט, אַז דער אַלגעמיינער קאָסט וועט זיין אַרום 400 טויזנט דאָלאַר. די ביאַליסטאָקער „ליידיס אָקזילערי״ האָט צוגעזאָגט צו שאַפן 20 טויזנט דאָלאַר און גלייך איינגעצאָלט 5 טויזנט דאָלאַר. ס׳האָט געדויערט 22 חדשים אויסצופּנדיקן די געביידע. אין מאַי, 1931, איז די ביאַליסטאָקער היים אָפּיציעל דערעפנט געווארן מיט גרויס פרייד און פייערונגען, די חנוכת־הבית פייערונגען האָבן זיך געצויגן אַ פולע וואָך, פון 20טן ביזן 28טן יוני, 1931. אַ קאָמיטעט, אין וועלכן ס׳זענען אַרייַנגעגאַנגען הונדערט ביאַליסטאָקער אידן, האָבן צוגעגרייט דעם דעדיקאַציע־פּראָגראַם. פילע טויזנטער מענטשן האָבן דאָן באַזוכט דעם נייעם בנין, געגאַנגען פון זאַל צו זאַל, און באַוואונדערט די געביידע.

די איינדרוקספולע חנוכת־הבית פייערונג

אַן איינדרוקספולער ריזיקער פּאַראַד איז אָפּגעהאַלטן געווארן אויף דער אידישער איסט־סאַיד דעם 21טן יוני, 1931, וועלכער האָט מאַרשירט צום חנוכת־הבית פון דער היים. דאָס איז געווען אַן אומפאַרגעסלעכע פייערונג. דער פייערלעכער באַנקעט איז אָפּגעהאַלטן געווארן אין דעם בעטהאָווען האַל, 210 איסט 5טע סטריט, צו וועלכן ס׳זענען געקומען 500 מענטשן, פון אַלע שיכטן פון דער באָפעלקערונג. פּראָמינענטע פּאָליטישע און קולטור־פירער האָבן צוגעשיקט באַגריסונג־טעלעגראַמעס; צווישן זיי זענען געווען טעלעגראַמעס פון פרעזידענט ד. רוזוועלט, הערבערט לעהמאן, מעיאָר דזשימי וואָקער, סעמיועל ליוואַי, ב. וולאַדעק, פירער פון אידישע אָרגאַניזאַציעס און אַנדערע.

דוד סאָהן ע״ה האָט דאָן געשריבן אין דער „ביאַליסטאָקער שטימע״, אַז די נייע היים וועט באַדינען אַלע נויטבאַדערפטיקע, אַלטע און אינוואַלידן, פאַר פילע יאָרצענדליקער. זיינע ווערטער זענען געווען וויזיאָנערישע, ווייל ביי דער ענדע פון זיין פּראָדוקטיוון לעבן און אומפאַרמאַטערנדיקער דינסט צו זיינע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט, איז ער אַליין אַרייַנגענומען געווארן אַלס אייגנווויינער פון דער היים, וואו ער איז געשטאָרבן דעם 10טן פעברואַר, 1968.

פון אַ קליינעם אָנהויב ביז גרויסע דערגרייכונגען

די ערשטע פופציק עלטערע מענטשן זענען אַרייַנגענומען געווארן אין דער היים אין סעפּטעמבער 1931. אַלע אייניקטונגען זענען שוין דאָן געווען גרייט פאַר די ערשטע זקנים און זקנות. די נייע שול איז דערעפנט געווארן פאַר ראש השנה און יום כיפור, וואו הונדערטער אידן זענען מתפלל צוזאַמען מיט די איינוואוינער פון דער היים. ס׳איז געווען אַ גרויסע סאַטיספאַקציע און אַ גוואַלדיקער פאַרגעניגן. אין אַ גאָר קורצער צייט איז די היים געווארן איבערגעפולט און די ליסטע פון ווארטנדיקע איז כסדר געוואקסן.

איסאַק ריבאַלאָווסקי

מיין וואַנדער־וועג
און מיין אָנקומען קיין אַמעריקע

איינער פון די הויכפונקטן אין מיין לעבן איז געווען מיין פאַרבינדונג און איבערגעבענע אַרבעט צום טייערן ביאַליסטאָקער צענטער און היים. אַ דאַנק אים בין איך אין פאַרלויף פון די אַלע יאָרן אויך פאַרבונדן מיט די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט אין אַמעריקע און איבער דער גאַנצער וועלט.

מיין גורל איז געווען דער זעלבער ווי פון אַלע לעבנגעבליבענע פון דעם חורבן און איך טייל מיט זיי די שוידערלעכע איבערלעבונגען אין דער צייט פון נאַצי־דייטשלאַנד׳ס כמעט טאָטאַלער אויסראָטונג פון אייראָפּאישן אידנטום. ס׳איז נאָר אַ נס אָדער אַ פשוטער צופאַל, וואָס איך געפין זיך צווישן די לעבעדיקע.

איך האָב צוגעזען מיט מיינע אויגן דאָס פאַרניכטן פון מיין באַליבטער שטאָט ביאַליסטאָק און אירע אידן, צווישן זיי אויך מיין פאַמיליע. איך בין שפּעטער פאַרוואָרפן געווארן אין טיף רוסלאַנד, וואו איך האָב געליטן פון קעלט, הונגער און שוידערלעכע נויט. נאָך דער מלחמה בין איך צוריקגעקומען קיין ביאַליסטאָק, וואו איך האָב געטראָפן די שוידערלעכע טאָטאַלע פאַרניכטונג פון דער אידישער באַפעלקערונג. מיט אַ צעבראָכן הארץ האָב איך געמוזט פאַרלאָזן מיין געבורטס־שטאָט און זיך אַרויסגעלאָזן אויף מיין וואַנדער־וועג, ניט וויסנדיק וואו ער וועט מיך דערפירן. פון ביאַליסטאָק איז מיין ערשטער אָפּשטעל געווען אין פּראָג, טשעכאָסלאָוואַקיע, וואו איך בין פאַרבליבן זעקס חדשים צייט. איך האָב דאָרט געוואָלט אַרבעטן, אָבער מען האָט מיר ניט דערלויבט צו אַרבעטן אין פּראָג. ס׳איז געווארן אוממעגלעך דאָרט צו פאַרבלייבן. יעדן טאָג בין איך געגאַנגען צו דער באַן־סטאַנציע מיט דער האָפענונג אַז כ׳וועל דאָרט אפשר אָנטרעפן אַ אידישן פּליט פון פוילן.

פון פּראָג האָב איך געוואַנדערט פון לאַנד צו לאַנד, ביז כ׳בין ענדלעך, אין 1946, אָנגעקומען קיין פּאַריז, וואו איך האָב געוואוינט אַ יאָר צייט. דאָרט בין איך ענדלעך ווידער געוואָרן אַ נוצלעכער מענטש. דריי רעליגיעזע אידן, צווישן זיי דר. יוכנאָוועצקי, וועלכע האָבן פּאַרטראָטן די אידישע געמיינדע, האָבן זיך דערוואוסט אַז איך בין אַ דרוקער און מיך געבעטן צו אָרגאַניזירן אַ אידישע דרוקערייַ. זיי האָבן מיר פּאָרגעלייגט צו דרוקן אַ אידישע וועכנטלעכע צייטונג, „דאָס וואָרט", און איך האָב גלייך אָנגענומען דעם אָנבאָט. זיי האָבן געהאַט אַן אָפּיס מיט אַ סטאָף פון פּראַנצויזישע און אידישע שרייבער. מיר האָבן אָפּגעדרוקט די צייטונג און זי אַוועקגעשיקט יעדן פרייטיק צו דער שאַרית הפּליטה אין די לאַגערן. מיר האָבן זיך באַמיט צו דערגרייכן אַזוי פיל פּליטים ווי נאָר מעגלעך. די גרעסטע זאָרג איז דאָן געווען אָנצוהאַלטן דעם קאָנטאַקט און צו קריגן אינפאָרמאַציע, וואָס איז געדרוקט געוואָרן אויף זייער דין פּאַפּיר. איך האָב שווער געאַרבעט און געקראָגן דערפאַר באַצאָלט מיט „מאַרקעס", פאַר וועלכע איך האָב געקענט קויפן שפּייזן און גיין אין אַ רעסטאָראַן.

דאָרט, אין פּאַריז, האָב איך באַוויזן צוריק אָנצוביגן די פּעדעס פון מיין לעבן. ס׳איז מיר געלונגען צונויפצוברענגען די רעשטלעך פון אונזערע געטאָ־קעמפּער, צוזאַמען מיטן קאָמפּאָזיטאָר הירשין און דר. יוכנאָוועצקי, דער פּרעזידענט פון דעמאָלסדיקן „ביאַליסטאָקער קאָמיטעט". מיר האָבן צונויפגעקליבן אַלע געטאָ־לידער, וועלכע זענען דאָן געזונגען געוואָרן, און מר. הירשין האָט אָנגעשריבן די נאָטן צו די מוזיקאַלישע קאָמפּאָזיציעס. די דאָזיקע לידער זענען דאָן פּאַרשפּרייט געוואָרן צווישן די לעבנגעבליבענע, וואָס האָט דערקוויקט זייערע נשמות און געהויבן זייער מאָראַל.

די גאַנצע צייט בין איך אויך געווען אין נאָענטן קאָנטאַקט, דורך קאָרעספּאָנדענץ, מיט דוד סאָהן, דעם פּירער פון ביאַליסטאָקער צענטער און היים. איך בין אָנגעקומען קיין ניו־יאָרק דעם 2טן יוני, 1947. אויפן צווייטן טאָג אין אַמעריקע האָט מיך מיין ברודער, לעאָן רובין, געבראַכט אין ביאַליסטאָקער צענטער און היים, זיך צו טרעפן מיט דוד סאָהנ׳ען, וועלכער האָט מיך זייער וואַרעם אויפגענומען. אין אַ ליבהאַרציקן טאָן האָט ער מיר געזאָגט, אַז ער האָט אויף מיר געווארט אַ לאַנגע צייט, איך זאָל אים העלפן אין דער אַרבעט. גלייך אין אָנהויב האָט ער מיר פאָרגעלייגט איך זאָל אָנהויבן צו דרוקן דעם „ביאַליסטאָקער אַלבום".

דער „ביאַליסטאָקער אַלבום"

ס׳איז פאַר מיר געווען אַ גרויסע שטאָלץ און פּריווילעגיע נאָענט מיטצוארבעטן מיט אונזער טייערן און אומפאַרגעסלעכן פּריינד, דוד סאָהן ע״ה. מיר האָבן צונויפגעזאַמלט דעם מאַטעריאַל און איבער 1,200 פאָטאָגראַפיעס, וואָס האָבן צוזאַמענגעשטעלט דעם „ביאַליסטאָקער אַלבום" פון אונזער באַרימטער שטאָט און אירע אידן וואָס זענען געווען צעשפּרייט איבער דער גאַנצער וועלט. מיינע קענטענישן און גרויסע דערפאַרונג אין דרוקערײַ־פאַך האָבן מיר שטאַרק אַרויסגעהאָלפן ביים צונויפשטעלן דעם באַרימטן „אלבום" אין 1951. מיינע סענטימענטן און אומגעווייניגלעכע ליבע צו ביאַליסטאָק און אירע אידן, האָט מיך באַוואויגן צו פּראָדוצירן דאָס דאָזיקע מאָנומענטאַלע ווערק.

מיין ערשטער פּאָסטן אין ניו־יאָרק איז געווען אין דער דרוקערייַ פון די „שולזינגער ברידער". דאָרט האָב איך געהאַט דאָס גרויסע פאַרגעניגן צו דרוקן אין 1948 דעם ערב־פּסח נומער פון דער „ביאַליסטאָקער שטימע". זינט יענער צייט ביזן היינטיקן טאָג האָב איך דאָס פאַרגעניגן און פּריווילעגיע צו זיין דער רעדאַקטאָר פון דער „ביאַליסטאָקער שטימע". איך האָב פאַרלאָזן די שולזינגערס, כדי אָנצונעמען דעם פּאָסטן אין דרוקעריי־דעפּאַרטמענט פון דער אידישער טאָגצייטונג „פאָרווערטס", וואו איך בין געווען דער פאָרמאַן איבער 48 דרוקער־אַרבעטער. איך האָב אָנגעהאַלטן די דאָזיקע פּאָזיציע אין פאַרלויף פון 25 יאָר, ביז מיין ריטייערן. אין דער זעלבער צייט האָב איך אַרויסגעהאָלפן מר. סאָהנ׳ען אין ביאַליסטאָקער צענטער אין די פּרימאָרגנס און אין די שפּעטע אָוונטן. דאָס איז געהאַט געווען מיין טעגלעכע רוטין.

מיין אומאונטערבראָכענע דינסט אין ביאַליסטאָקער צענטער און היים

ס׳איז געווען מיין גוטער מזל נאָענט מיטצוארבעטן מיט אַ מאַן פון גרויסן וואַרט און פריינטלעכקייט, מר. דוד סאָהן ע״ה, וועלכן מען האָט מיט ליבע באַצייכנט אַלס „מיסטער ביאַליסטאָק". אין פאַרלויף פון 20 יאָר האָבן מיר געאַרבעט „אַקסל ביי אַקסל", צו שאַפן און אויפהאַלטן די גרויסע און רעספּעקטירטע אינסטיטוציע: דער ביאַליסטאָקער צענטער און היים. אויפצובויען אַן אינסטיטוציע איז נאָר איין וויכטיקע פאזע, אָבער כדי זי זאָל קענען וואַקסן און פראָספּעריר, פאָדערט זיך שטענדיקע אויפמערקזאַמקייט און אויסבעסערונגען. אין יאָר 1966 האָבן מיר אונטערגענומען די ריזיקע אויפגאַבע איבערצובויען די ביאַליסטאָקער היים. אין פאַרלויף פון צוויי יאָר, ביז 1968, האָבן מיר געווידמעט אונזער צייט און ענערגיע דעם דאָזיקן גרויסן פּראָיעקט, און מיר האָבן מצליח געווען. מיר האָבן געשאַפן אַ פולשטענדיק מאָדערנע היים פאַר 95 עלטערע מענטשן. מיר האָבן איינגעשטעלט אַלע וויכטיקע אויסבעסערונגען, געווינענדיק די אַנערקענונג פון ניו־יאָרק סטעיט אַלס אַ פולער מאָדערנער צענטער, מושב־זקנים און שפּיטאָל.

מיין נאָענטע און הארמאָנישע צוזאַמענארבעט מיט מר. דוד סאָהן איז געווען במשך 20 יאָר צייט. נאָך מר. סאָהנ׳ס טויט האָט די פּירערשאַפט פון דער היים מיר פאָרגעלייגט איבערצונעמען דעם אַמט פון גענעראַל־סעקרעטאַר, מיט דער פולער פאַראַנטוואָרטלעכקייט. דעם פאַרגאַנגענעם יאָר האָט די „באָארד אָוו גאָווערנאָרס" מיר געגעבן אַ נייעם טיטל: „עקזעקוטיוו־דירעקטאָר".

איך האָף אַז ס׳וועט ניט זיין אומבאַשיידן פון מיין זייט צו זאָגן, אַז מיין גאַנצע ענערגיע און קענטענישן זענען געווענדעט צום ביאַליסטאָקער צענטער און היים, צו מיינע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט, צו דער שאַרית־הפּליטה, צו ישראל און צו כלל ישראל. איך בין באמת גליקלעך וואָס מיין ליבע פרוי, מאַלי, העלפט מיר אַרויס אין די אַלע באַמיאונגען, פאַרוואָס איך בין איר זייער דאַנקבאַר. איך בין אויך געבענטשט מיט דעם וואָס כ׳בין אַרומגערינגלט מיט וועלט מענער און פרויען, מיטגלידער פון דער „באָארד פון גאָווערנאָרס און דירעקטאָרס" און פון דער „לייַדיס אָקזיליערי", וועלכע זענען צוזאַמען מיט מיר איבערגעגאַנגען צו אונזער ביאַליסטאָקער צענטער און היים. איך בין אויך געבענטשט צו האָבן אַ סטאָף וועלכער דינט אונז אויף אַן אויסערגעווייניגלעכן אופן. דאָס אַלץ צוזאַמען האָט בייגעשטייערט צום דערפאָלג פון אונזער אַרגאַניזאַציע.

מיט שטאָלץ און סאַטיספאַקציע וויל איך דאָ באַמערקן, אַז אין 1979 האָט אונזער פרעזידענט סעם סאָלאַזש פאַרגעשלאָגן בייַ אַ מיטינג פון דער גאָווערנאָרן־באָארד, מען זאָל איינארדענען אַ באַנקעט פאַר מאַלי׳ן און מיר, אַלס דאַנקבאַרקייט פאַר אונזער אַרבעט לטובת דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים; צו אונזערע לאַנדסלייט איבער דער גאַנצער וועלט; צו ישראל און צו דער קהילה. דער באַנקעט, וועלכער איז אָפּגעהאַלטן געוואָרן אין „עסעקס האַוז", איז געווען אַ גרויסער דערפאָלג, אָבער פאַר אונז, מאַלי און מיר,

האָט ער פאַרשאַפט אַ סך פאַרגעניגן. לאַנדסלייט און פריינט זענען געקומען פון אומעטום אונז צוווינטשן גליק. מיר האָבן דאָן אויך געשאַפן 130 טויזנט דאָלאַר, פאַר אַ פּראָיעקט צו עטאַבלירן אַ קינדערגאָרטן אין כפר תבור. ס׳איז געווען אַ גרויסער דערפאָלג.

אין 1980 האָט די „באָארד אָוו גאָווערנאָרס" באַשלאָסן צו געבן אַ באַנקעט אונזער פרעזידענט סעם סאָלאָש און זיין פרוי ראָזן. איך און אַן אויסגעצייכנטער קאָמיטעט אַראַנזשירט אַ פיינעם באַנקעט אין דעם „שעראַטאָן" האָטעל, וועלכער איז אויך געווען אַ גרויסער דערפאָלג. דאָס געלט וואָס איז דאָן געשאַפן געווארן איז באַשטימט געווארן פאַר אַ מעדיצינישן צענטער אין כפר תבור.

אין יאָר 1982 האָב איך אונטערגענומען צו אָרגאַניזירן אַ באַנקעט אין „וואַלדאָרף אַסטאָריאַ", כדי צו פייערן דאָס דערשיינען פון אונזער מאָנומענטאַלן „ביאַליסטאָקער יזכור־בוך", רעדאַגירט דורך י. שמולעוויטש, ע״ה. אויך די דאָזיקע אונטערנעמונג איז געווען אַ זייער דערפאָלגרייכע.

אין יאָר 1985 האָט די ארבעט־קאָמיטע, אונטער מיין אָנפירונג און מיט דער הילף פון אונזער „באָארד פון גאָווערנאָרס און דירעקטאָרן", איינגעאָרדנט אַ פּרעכטיקן באַנקעט אין „וואַלדאָרף אַסטאָריאַ" האָטעל, צו באַערן אונזערע אַקטיווע וויצע־פרעזידענטן און זייערע פרויען: מאַיק און חנה קרעמער, און דזשאָזעף און סילוויא דאַינס. אויך ביי דעם דאָזיקן באַנקעט האָבן מיר געשאַפן 100 טויזנט דאָלאַר פאַר עטאַבלירן אַ צענטער פאַר פאַרקריפלטע קינדער אין דעם תל־השומר שפּיטאָל, אין ישראל. די אויפדעקונג־צערעמאָניע פון דעם צענטער וועט אָפּגעהאַלטן ווערן אין אַפּריל, 1987. מיר וועלן שיקן אַ דעלעגאַציע קיין ישראל צו זיין אָנוועזנד ביי דער דאָזיקער צערעמאָניע און ביי די פייערונגען. מיר האָבן נאָך פילע אַנדערע פלענער פאַר דער צוקונפט און איך וועל אם ירצה השם וועגן זיי מעלדן ביי אַ צווייטער געלעגנהייט.

דאָס „ביאַליסטאָקער יזכור־בוך"

אַ דאַנק מיין איניציאַטיווע און אָנפירונג האָבן מיר אין 1982 אַרויסגעגעבן דאָס מאָנומענטאַלע „ביאַליסטאָקער יזכור־בוך". דער רעדאַקטאָר פון בוך איז געווען דער ניט־לאַנג פאַרשטאָרבענער י. שמולעוויטש ע״ה און ער איז אַרויסגעהאָלפן געווארן דורך מעקס ראַטנער און סעם סאָלאָש. דאָס דאָזיקע ווערטפולע בוך, וועלכעס איז אַ גרויסער צושטייער צו דער חורבן־ליטעראַטור, האָט זיך זייער גוט פאַרשפּרייט, ספּעציעל צווישן די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט אין דער גאַנצער וועלט. אויך די „ביאַליסטאָקער שטימע", אונטער מיין רעדאַקציע, וועלכע דערשיינט צוויי מאָל אַ יאָר — ערב פּסח און ערב ראש השנה — ווערט זייער בריט פאַרשפּרייט און ברענגט צוזאַמען אונזערע לאַנדסלייט.

אַ פיינע אינסטיטוציע און אין גוטע הענט

די וויכטיקסטע סיבה פאַרוואָס דער ביאַליסטאָקער צענטער און היים איז געווארן אַזאַ פיינע און באַרימטע אינסטיטוציע, איז ווייל עס זענען צו איר כסדר צוגעקומען טויער, וועלכע זענען געווען גרייט אַוועקצוגעבן זייער צייט, ענערגיע און אויך אייגענע פּאָנדן, אַז די היים זאָל האָבן אַלץ אין וואָס זי נויטיקט זיך. אונזער אָרגאַניזאַציע וועט זיכער עקזיסטירן נאָך פילע, פילע יאָרן, ווייל צום גליק קומען צו אונז כסדר צו נייע מענטשן, וועלכע זענען גרייט איבערצונעמען דעם פאקל פון זייערע פארגייער.

די ביאַליסטאָקער היים איז אַ טראַדיציאָנעלע אידישע כשר׳ע אינסטיטוציע, וועלכע באַדינט די עלטערע מענטשן אין אַמעריקע. זי באַמיט זיך צו מאַכן דאָס לעבן פון עלטערע אידישע מענער און פרויען אַזוי באַקוועם און בכבודיק ווי נאָר מעגלעך. מיר האָבן אַ פול־אויסגעשטאַטן מעדיצינישן און נוירסינג דעפּאָרטמענט, ווי אויך מאָדערנע דעפּאָרטמענטס פאַר צוגרייטן די שפּייזן, פאַרוויילונג און רעהאַביליטאַציע. אונזער היים איז אַ היל־אַנשטאַלט פאַר מענטשן וועלכע נויטיקן זיך נאָר אין אַ געווויסער מעדיצינישער אויפזיכט, אָבער וועלכע קענען כמעט אַליין אָנגיין מיט זייערע טעגלעכע אַקטיוויטעטן. פאַר די וועלכע נויטיקן זיך אין פולער אויפּפּאַסונג, האָבן מיר די „סקילד נוירסינג פאַסיליטי", וואו די פּאַציענטן ווערן באַדינט דורך אַן איבערגעבענער גרופּע פּראָפעסיאָנאַלן אויף אַלע געביטן.

מיר, די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט, דאַרפן באמת זיין שטאָלץ פון דעם וואָס מיר און אונזערע פאָרגייער האָבן דערגרייכט. מיר האָבן אָנגעהויבן אויף אַ קליינעם מאַסשטאָב און מיר האָבן אויפגעבויט אַן אינסטיטוציע פאַר עלטערע מענטשן, וועלכע קען זיך פאַרגלייכן מיט יעדן אַנדערן אַנשטאַלט. אונזער ביאַליסטאָקער צענטער, וועלכער פירט אָן מיט דער היים, וועט זיי אויך ווייטער פירן צו נאָך גרעסערע דערגרייכונגען, פונקט אַזוי ווי ביז איצט, בעת מיר האָבן געפייערט דעם ערשטן 55־יאָריקן יובילייַ.

און צום סוף...

מיר זענען עדות פון גלאַרייכע דערגרייכונגען, אָבער מיר וועלן זיך ניט באַגנוגענען מיט די לאָרבערקרענץ. מיר זענען זייער דאַנקבאַר אונזערע חשוב׳ע שטיצער און דעם „עמך", די גרויסע צאָל וואונדערבאַרע מענטשן, וועלכע זענען אונזערע איבערגעגעבענע פריינט. בעת מיר זענען אַריין אין די לעצטע דרייצן יאָר פון צוואַנציקסטן יאָרהונדערט, זענען מיר נאָך ברייטערע האָריזאָנטן פאַר אונזער פאָלק, און מיר וועלן אים דינען אויפן בעסטן און שענסטן אופן. מיר אַלע, פאַראייניקט אין איין מחנה, וועלן דערגרייכן אונזערע צילן. און פאַר דער ביז־איצטיקער וואונדערבאַרער ארבעט — אַ האַרציקן דאַנק!

אין מיין פערזענלעכן נאָמען און אין נאָמען פון מיין פרוי מאלי וויל איך דורך דעם וועג איבערשיקן צו אַלע אונזערע טויער, שטיצערס, פריינט, איינוואוינער און אָנגעשטעלטע פון אונזער אינסטיטוציע, די בעסטע וואונטשן פאַר אַ יאָר פון געזונט, צופריידנהייט און נחת. לאָמיר הערן בלויז גוטס.

אַ פריילעכן פּסח!

Make your reservation for your tickets and group benefits for the gala annual

BIALYSTOKER CONCERT AND THEATRE PRESENTATION

to be held on Sunday, September 13, 1987 at 2:00 P.M.

This extravaganza will take place at the spacious aristrocratic Lincoln Center, on Broadway and 67th Street, in New York City. Please be sure to contact, as soon as possible, the office of the:

BIALYSTOKER CENTER
228 East Broadway, New York, N.Y.
Call: (212) 475-7755

ווי אַזוי דר. סעם פּיסאַר האָט געהאָלפן באַפרייען פּינף אידן פון אַ סאָוועטישער תּפיסה

פון רעדאַקציע: אונזער חשובער לאַנדסמאַן, דר. סעמיועל פּיסאַר, וועלכער איז לעצטן הערבסט געווען אין מאָסקווע, האָט אַלס אינטערנאַציאָנאַלער לאָיער געהאָלפן באַפרייען פּינף אידן פון אַ סאָוועטישער תּפיסה. זיי זענען געהאַט אַרעסטירט געווארן פאַר באַטיילקן זיך אין די שמחת־תורה פייערונגען נעבן דער גרויסער מאָסקווער שול. ריטשאַרד ס. קליין, רעדאַקטאָר פון „דהי סטאַר" (אַרגאַן פון דיסטריקט 1, „בני־ברית") האָט געהאַט אַ ספּעציעלן אינטערוויו מיט פּיסאַר'ן וועגן דעם ענין אין פּיסאַר'ס פאַריזער וואוינונג. מיר דרוקן דאָ איבער (פון ענגליש) דעם אינטערעסאַנטן באַריכט, וועלכער איז דערשינען אין דער דעצעמבער־אויסגאַבע פון „דהי סטאַר".

מ ען רופט עס: דאָס זיין אויפן ריכטיקן פּלאַץ אין דער ריכטיקער צייט.

ערב שמחת־תורה (דעם 25טן אָקטאָבער, 1986) זענען סעמיועל פּיסאַר און פּירער פון אַמעריקאַנער אידישן קאָנגרעס, אַריינגערעכנט דער 1986 נאָבעל־שלום־פרייז געווינער עלי ויזעל, געווען צוזאַמען מיט טויזנטער סאָוועטישע אידן אויף דער אַרכיפּאָוואַ־גאַס, בייַ דער גרויסער מאָסקווער סינאַגאָגע.

פון 7 ביז 10 אָוונט האָבן זיי געדאַוונט, געזונגען העברעאישע לידער און געטאַנצט די „האָראַ". זיי האָבן זיך אָבער גאַנץ שנעל איבערצייגט, אַז דער פריילעכסטער אידישער יום־טוב וועט צעשטערט ווערן אין סאָוועט־רוסלאַנד.

„אַלץ האָט אויסגעזען גוט צווישן 7 און 10 אָוונט", האָט פּיסאַר דערציילט. „איר האָט דאָרט געקענט זען די סאָוועטישע פּאָליציי — אין אוניפּאָרמען און אין ציווילע קליידער — אָבער זיי האָבן זיך ניט אַריינגעמישט".

פּינף מינוט נאָך 10 אָוונט זענען פלוצלינג אַריינגעפאָרן אין דער גאַס צוויי פּאָליציי־אויטאָס און דורך די הילכערס באַפוילן דעם עולם אַהיימצוגיין. דער גרויסער עולם האָט אויסגעפאָלגט די פאַראָרדענונג און זיך געמומען פאַנאַנדערגיין, אָבער פּינף פרומע יונגעלייט, אין די 20ער יאָרן, האָבן ווייטער געטאַנצט און געזונגען.

פּיסאַר און עטלעכע אַנדערע אַמעריקאַנער, וועלכע זענען געשטאַנען אַרום 30 יאַרד פון די פּינף יונגעלייט, האָבן באַמערקט אַ גערודער, פון וועלכן עמיצער איז אומגעפאַלן. „שפּעטער האָט מען מיר דערציילט, אַז דאָס איז געווען אַ „קאַ־גע־בע" (סאָוועטישע געהיים־פּאָליציי) אַגענט", האָט פּיסאַר געזאָגט. ער האָט אויך צוגעגעבן, אַז אין דעם גערודער האָט מען צעבראָכן בייַ אַ זשורנאַליסט זיין פאָטאָאַפּאַראַט. פּיסאַר גלויבט, אַז אויך דער זשורנאַליסט איז געווען אַ „קאַ־גע־בע"־אַגענט.

די פּינף יונגע אידן זענען גלייך אויפן אָרט אַרעסטירט געוואָרן פאַר „כוליגאַניזם" און איינגעזעצט אין תּפיסה.

צומאָרגנס פרי, זונטיק דעם 26טן אָקטאָבער, זענען פריינט און משפּחה פון די אַרעסטירטע געקומען צו פּיסאַר'ן און זיין גרופּע אין דעם מאָסקווער „ראָסיא האָטעל", וואו זיי זענען איינגעשטאַנען, און געבעטן פון אים מאַראַלישע און לעגאַלע הילף. ס'זעט אויס, אַז דער סאָוועטישער אַדוואָקאַט, צו וועלכן זיי האָבן זיך געוואָנדן צו פאַרטיידיקן די פּינף אידן, האָט ניט געוואָלט אָננעמען אַזאַ סענסיטיוון און פּאָליטישן ענין.

„מיר זענען געקומען קיין מאָסקווע זיך צו טרעפן מיט אידישע „רעפיוזניקעס" (וועמען די סאָוועטישע מאַכט האָט אָפּגעזאָגט אַרויספאָר וויזעס) און מיט סאָוועטישע באַאַמטע", האָט פּיסאַר דערציילט. „אַחוץ דעם האָב איך געהאַט אַנדערע ענינים צו דערליידיקן. איך האָב זיך דאָרט געדאַרפט טרעפן מיט כוואַן אַנטאָניָ סאַמאַראַנטש, פרעזידענט פון דעם „אינטערנאַציאָנאַלן אָלימפּישן קאָמיטעט", וועלכער איז געקומען קיין מאָסקווע אויסצוגלייכן מיט די סאָוועטן אַ צאָל שוועריקייטן אין פאָרבלעמען אין שייכות מיט די אָלימפּישע שפּילן אין 1988".

די אידן האָבן פאַרלאַנגט הילף און פּיסאַר, אַ גערעטעוועטער פון אוישוויץ, פונקט אַזוי ווי עלי ויזעל, האָט

דר. סעמועל און יהודית פּיסאַר

זיי ניט געקענט אָפּזאָגן. „איר מוזט אונז העלפן", האָבן זיי געזאָגט צו די אַמעריקאַנער אידן. „אויב ניט וועלן זיי פאַרשיקט ווערן אין אַ תּפיסה און מיר ווייסן ניט וואָס ס'וועט מיט זיי ווייטער געשען".

מאָנטיק פרי, דעם 27טן אָקטאָבער, זענען פּיסאַר און אַ גרופּע אַנדערע אַמעריקאַנער, צווישן זיי טעאָדאָר מאַן, פּרעזידענט פון „אַמעריקאַנער אידישן קאָנגרעס", האָוארד סקוואַדראָן, אַ געוועזענער פרעזידענט, הענרי סיגמאַן, עקזעקוטיוו־דירעקטאָר, פיל באַאום, מיט דירעקטאָר, און בערי יאַקער, וויצע־פּרעזידענט, אָנגעקומען אין דעם קאַלינין קרייז־געריכט. דאָרט האָבן זיי געטראָפן מער ווי 150 אידן, צווישן זיי די עלטערן, ברידער, שוועסטער און פריינט און די אַרעסטירטע, וועלכע האָבן געבעטן פּיסאַר'ן אַז ער זאָל זיי פאַרטיידיקן.

„איך האָב זיי געזאָגט, אַז איך בין ניט קיין סאָוועטישער אַדוואָקאַט, אָבער זיי האָבן מיר געענטפערט, אַז איך זאָל סייווי עפּעס טאָן", האָט פּיסאַר ווייטער דערציילט. „אַ שטאַרק געריטער האָב איך געבעטן אַלע וואָס זענען געווען

יענעם אָוונט ביי דער שול צו פּאַרשרייבן געגנוי וואָס זיי האָבן דאָרט געזען".

גלייך נאָך דעם האָט פּיסאַר אָנגעשריבן אין רוסיש אַ בריוול צום הויפּט־ריכטער, אין וועלכן ער האָט אים אויפגעקלערט, אַז ער איז אַ מיטגליד אין דער ניו־יאָרקער און פּאַריזער אַדוואָקאַטן־קאַמערן און געבעטן אַ דערלויבעניש צו פּאַרטיידיקן די פּינף מענער. ער האָט צוגעגעבן אין דעם בריוו, אַז ער און אויך אַנדערע אַמעריקאַנער זענען געווען יענעם אָוונט ביי דער סינאַגאָגע און זיי קענען פּערזענלעך עדות־זאָגן וואָס זיי האָבן דאָרט געזען. "איך גלויב, אַז איך קען העלפן ברענגען גערעכטיקייט צו דעם ענין", האָט פּיסאַר געשריבן און נאָכדעם געבעטן דעם וועכטער איבערצוגעבן דאָס בריוול דעם הויפּט־ריכטער.

"איך האָב ניט דערוואַרט קיין ענטפער פון ריכטער, אָבער צו מיין גרויסער איבעראַשונג האָט ער געשיקט אַ מעסעדזש, אַז ער וועט מיך אויפנעמען", האָט פּיסאַר ווייטער דערציילט. "מען האָט מיך אַליין אַריינגעפּירט אין דעם אָפּיס פון הויפּט־ריכטער און ער האָט מיך העפלעך אויפגענומען. איך האָב אים נאָך אַמאָל דערציילט ווער איך בין, אים געוויזן מיינע דאָקומענטן, און אויפגעקלערט אים וועגן דעם יום־טוב שמחת־תורה".

"איך האָב אים געזאָגט: איך ווייס ניט צי איר זייט אַ גלויביקער. איך אַליין בין ניט שטאַרק רעליגיעז, איך בין אָבער זיכער אַז מיר ביידע גלויבן אין די עשרת הדיברות, אין די צען געבאָטן, פונקט אַזוי ווי כמעט יעדער איינער אויף דער וועלט".

פּיסאַר האָט אויפגעקלערט דעם ריכטער די באַדייטונג פון שמחת־תורה, אַז דאָס איז דער טאָג ווען אידן פייערן די געשעענישן וועגן גאָט האָט געגעבן משה'ן די צען געבאָט אויפן בארג סיני. און ער האָט געזאָגט דעם ריכטער: "אין אַזאַ טאָג דריקן אויס יונגע מענטשן זייער פרייד דורך טאַנצן און זינגען אין די סינאַגאָגעס. דאָס זעלבע קומט פאָר אין ניו־יאָרק, פּאַריז און ירושלים. און איך בין געווען צופרידן צו זען דאָס זעלבע אין מאָסקווע".

נאָך דעם ווי פּיסאַר האָט געענדיקט, איז דער ריכטער אַרויסגעגאַנגען זיך צו פאַרשטענדיקן אויפן טעלעפאָן מיט העכערע באַאַמטע. "ווען ער איז צוריקגעקומען, האָט דער ריכטער שוין געוואוסט אַ סך מער ווער איך בין, אַז איך בין שוין געווען אין מאָסקווע עטלעכע מאָל מיט הויך־ראַנגיקע אַמעריקאַנער רעגירונגס־באַאַמטע און ביזנעס־פירער", האָט פּיסאַר געזאָגט. בעת זיין לעצטן באַזוך האָט ער זיך אַפּילו געטראָפן מיט מיכאַיל גאָרבאַטשאָוו'ן אין קרעמל.

נאָך דעם איז צווישן זיי ביידע פאָרגעקומען דער פאָלגנדיקער שמועס:

ריכטער: "זאָרגט זיך ניט, די יונגע מענטשן וועלן האָבן אַ יושר'דיקן משפט".

פּיסאַר: "וואָס דאַרף דאָס מיינען?"

ריכטער: "נו, זיי וועלן אפשר קריגן 15 טעג תפיסה".

פּיסאַר: "דאָס וואָלט געווען אַ טראַגעדיע. פאַרוואָס קומט דאָס זיי?"

ריכטער: "אין אונזער לאַנד מוזן כוליגאַנעס ווערן באַשטראָפט".

פּיסאַר: "אָבער זיי זענען ניט קיין כוליגאַנעס. אפשר האָבן זיי אַביסל איבערגעכאַפט די מאָס. איר ווייסט דאָך וואָס יונגע מענטשן טוען ווען זיי מאַכן אַ כוסה. אונזער פּאָליציי (אין אַמעריקע און פראַנקרייך) וואָלט זיי מסתמא אויך איינגעזעצט אין טורמע, אָבער צומאָרגנס וואָלט מען זיי באַפרייט".

דערווייל האָבן די אידן אינדרויסן אָנגעהויבן צו פּראָטעסטירן פאַרוואָס מען האַלט אין תפיסה זייערע פריינט און משפּחה־מיטגלידער. "ס'האָט אויסגעזען אַז דער ריכטער איז באַאָרגט וועגן דעם", האָט פּיסאַר דערציילט. ער האָט זיך אויך געפּילט ניט באַקוועם צו האָבן אַן אינטערנאַציאָנאַלן לאָיער פון מערב אין זיין גערעכט. "דאָס האָט נאָך מיט אים קיינמאָל ניט פּאַסירט און ער האָט ניט געוואוסט ווי אַזוי צו האַנדלען", האָט פּיסאַר צוגעגעבן.

צום סוף האָט דער ריכטער באַשלאָסן אַביסל נאָכצוגעבן.

"דער דאָזיקער ענין איז ניט אַזוי וויכטיק, ער זאָל פאָרגעבראַכט ווערן אין מיין גערעכט", האָט דער ריכטער געזאָגט. "איך וועל אים איבערשיקן צום שטאָטישן פּאָליציי־גערעכט".

פּיסאַר האָט אָבער געוואָלט אַז דער ענין זאָל בלייבן אין קאַלינין־גערעכט און ער האָט געזאָגט: "הער ריכטער, איך האָב מער צוטרוי צו אייך ווי צום פּאָליציי־גערעכט". אָבער דער ריכטער האָט זיך געהאַלטן ביי זיין באַשלוס. ער האָט אָבער פּאַרזיכערט פּיסאַר'ן, אַז ער וועט שיקן זיינעם אַ ריכטער צו באַהאַנדלען דעם ענין אינעם פּאָליציי־גערעכט.

ער האָט באַשטימט אַ פּרוי מיטן נאָמען סאַמיוועלאָווא. פּיסאַר איז געווען צופריד פון דעם אויסוואָל צוליב צוויי סיבות. ערשטנס שטאַמט זיין ערשטער נאָמען און איר פאַמיליען־נאָמען פון זעלבן שורש, און צווייטנס האָט ער געטראַכט, אַז זי איז אפשר אַ אידישע (דאָס צווייטע האָט זיך אָבער אַרויסגעוויזן וווי ניט־ריכטיק).

פּיסאַר האָט געוואָלט זען די ריכטערין און דער הויפּט־ריכטער האָט נאָך אַ געוויסער קוועלקלעניש איינגעשטימט. פּיסאַר האָט פאַר איר איבערגעחזרט זיין געשיכטע און די ריכטערין האָט אים געזאָגט, אַז זי וועט צופּאָרן אין תפיסה (אַרום 15 מינוט מיט אַן אויטאָמאָביל) צו האַלטן דאָרט דעם פאַרהער.

ווען פּיסאַר האָט געזאָגט, אַז ער וויל זיין אָנוועזנד ביים פאַרהער, האָט די ריכטערין צוערשט אָפּגעווארפן זיין פאַרלאַנג. ער האָט דאַן אַרויסגענומען פון טאַש אַ קאָפּיע פון סאָוועטישן קרימינעלן קאָדעקס, וועלכער זאָגט אַז די גערעכט־סעסיעס און סאָוועטן־פאַרבאַנד דאַרפן זיין אָפן פאַרן פובליקום. און ער האָט געזאָגט דער ריכטערין: "איך בין טאַקע אַן אויסלענדער, אָבער איך בין אויך אייַנער פון פובליקום, פונקט אַזוי ווי די אַלע וואָס טומלען אינדרויסן".

פּיסאַר האָט געגעבן צו פאַרשטיין: "דעם אמת זאָגנדיק, האָב איך אימפּראָוויזירט אידייען וואָס זענען מיר געקומען אויפן געדאַנק און גענוצט פאַרשידענע לעגאַלע טריקס. איך האָב אויך דערמאָנט גאָרבאַטשאָוו'ס רעדעס, אין וועלכע ער האָט גערופן מ'זאָל שאַפן אין סאָוועט־רוסלאַנד אַ מער־אָפענע געזעלשאַפט.

מען האָט אים אַריינגעפּירט אין אַ טונקעלן קאָרידאָר און פּיסאַר האָט געקענט רעדן מיט די אַרעסטירטע. "זיי זענען ניט געווען אויבערגעשראָקן", האָט ער געזאָגט וועגן די פינף באַשולדיקטע. "זיי האָבן צוריקגעשריגן צו די פּאָליסלייט, געמאַכט אַ גרויסן טומל און אַפּילו גערעדט צווישן זיך העברעאיש, אַז די פּאָליסלייט זאָלן ניט פאַרשטיין וואָס זיי רעדן. איך האָב זיך באַמיט זיי צו באַרואיקן און זיי געראָטן צו קאָאָפּערירן מיט מיר, איך זאָל זיי קענען פון דאָרט באַפרייען".

די ריכטערין האָט געהייסן אַריינברענגען די באַשולדיקטע אין גריכט־זאָל, יעדן איינעם באַזונדער, און אויך אויסגעהערט "עדות", וועלכע זענען געווען, ווי פּיסאַר גלויבט, "קאַ־גע־בע"־אַגענטן. פיר שעה שפּעטער האָט די ריכטערין אַרויסגעטראָגן איר אורטייל קעגן ערשטן באַשולדיקטן: "פאַר טאַנצן און זינגען שפּעט ביינאַכט אויף דער גאַס און פאַר שטערן די עפּנטלעכע רו, אַ שטראָף פון 50 רובל (אַרום 75 דאָלאַר)".

פּיסאַר איז געווען דערשטוינט. ער האָט דערוואַרט אַז זי וועט אַרויסטראָגן אַ שטרענגן תפיסה־אורטייל, אָבער אַנשטאַט דעם האָט זי אים באַפרייט. "איך האָב איר בשפּה

באַדאַנקט און געזאָגט אַז כ׳בין צופרידן מיט איר יושר־דיקן אורטייל״, האָט פּיסאַר געזאָגט.

ער איז אויך געווען איבעראַשט פון דעם וואָס די ריכטערין האָט ניט פאַרלאַנגט אַז די שטראָף זאָל באַצאָלט ווערן אויפן אָרט. „זיי האָבן מסתמא באַשלאָסן פּטור צו ווערן פון דעם ענין אַזוי שנעל ווי מעגלעך״, האָט פּיסאַר אויפגעקלערט. גלייך נאָכדעם איז ער אַרויסגעלאָפן פון געריכט און אינדרויסן אויסגעשטרעקט אַ פּינגער צום עולם אַלס צייכן אַז איינער איז שוין באַפרייט. דער גרויסער עולם האָט געיובל׳ט פון שמחה און פּיסאַר האָט זיי פּרובירט באַרואיקן, כדי ניט צו פּראָווואָצירן דאָס געריכט און די פּאָליציי.

פּופּצן מינוט שפּעטער איז פּיסאַר אַרויסגעקומען מיטן צווייטן און נאָכדעם מיטן דריטן און פערטן. דער פינפטער אַרעסטאַנט, וועלכער האָט אויסגעזען ווי אַ חסידישער רב, מיט אַ שוואַרצער בּאָרד און שוואַרצן הוט, איז נאָך אַלץ געווען פאַרשפּאַרט.

„איך האָט זיך שפּעטער דערוואוסט, אַז ער איז געווען אַ בריליאַנטענער מאַטעמאַטיקער, וועלכער האָט געוואונען אַ גאָלדענעם מעדאַל אין מאָסקווער אוניווערזיטעט״, האָט פּיסאַר דערציילט. „זיין מוטער (וועמען ער האָט באַגעגנט פאַרן געריכט־הויז) האָט מיר געזאָגט, אַז ער פאַלט שטענדיק אַריין אין טראָבל. זי האָט געזאָגט, אַז אויב ס׳וועט מיר געלינגען אים צו באַפרייען, וועט זי פּרובירן פּאַר אים אויסזוכן אַ פּיין מיידל און אים חתונה מאַכן. זי האָט גערעדט ווי אַ טיפּישע אידישע מאַמע״.

וועז די ריכטערין האָט לסוף באַשלאָסן אים אויך צו באַפרייען, האָט ער פאַרלאַנגט זיין פאַסיק, וואָס די פּאָליציי האָט ביי אים קאָנפיסקירט. „איך האָב אים געזאָגט: פאַרגעס דעם נאַרישן פאַסיק, לאָמיר גלייך אַרויסגיין פון דאַנען״, האָט פּיסאַר געזאָגט.

„ניין, ניין, איך וויל מיין פאַסיק״, האָט דער יונגערמאַן זיך איינגעשפּאַרט.

„איך האָב אים אָנגעבאָטן מיין פאַסיק — אַ בעסערער, פון מערב״, האָט פּיסאַר דערציילט. אָבער יענער האָט אָפּגעזאָגט.

סוף־כל־סוף האָט מען געפונען זיין פאַסיק און פּיסאַר מיטן פינפטן אַרעסטאַנט זענען אַרויסגעקומען אין דרויסן. ערשט איצט האָט זיך אָנגעהויבן די אמת׳ע שמחה.

פּיסאַר האָט געבעטן דעם התלהבות׳דיקן עולם אַז זיי זאָלן רואיק אַהיימגיין, כדי ניט צו פאַרשאַפן מער פּראָבלעמען. ער האָט זיי אויך „געדראָט״, אַז „אויב איר וועט זיך ניט אויפירן גוט, וועט איר אַלע אַרויסגעשיקט ווערן קיין ישראל״... דער עולם האָט געלאַכט פון צופרידנקייט.

די אידן אין מאָסקווע האָבן געהאַט אַ גוטן גרונט צו זיין צופרידן, ווייל זיי זענען געווען עדות פון אַ היסטאָרישן פאַל. צום ערשטן מאָל האָט אַן אַדוואָקאַט פון אַ מערב־לאַנד פאַרטיידיקט סאָוועטישע בירגער אין אַ סאָוועטישן געריכט און אויסגעקעמפט פאַר אַלע גערעכטיקייט. „דער דאָזיקער אינציידענט האָט זיך פאַרשפּרייט בליץ־שנעל איבער גאַנץ מאָסקווע״, האָט פּיסאַר געזאָגט.

פּיסאַר גלויבט אַז מאָסקווע האָט מעגלעך נישט געוואָלט אַז דער דאָזיקער אינציידענט זאָל מיט זיך ברענגען אַן אינטערנאַציאָנאַלן טומל. ס׳איז אויך מעגלעך אַז די מאָסקווער פּירער האָבן נישט געוואָלט שטערן קאָנסטאַנטין קאַרטשעווס מיסיע אין די פאַראיניקטע שטאַטן. קאַרטשעוו, דער פּאָרזיצער פון ראַט פאַר רעליגיעזע ענינים אין סאָוועטן פאַרבאַנד, האָט דאַן געמאַכט באַמיאונגען אייגצושטילן די פּראָטעסטן אין אויסלאַנד איבער די גזירות אויף סאָוועטישע אידן. אין דער זעלבער צייט וועז ס׳איז געווען דער אינצידענט מיט די פּינף אידן, האָט זיך געדאַרפט עפענען די „וויינער קאָנפערענץ וועגן אייראָפּאישער זיכערקייט״, וועלכע האָט אויך געזאָלט באַהאַנדלען מענטשן־רעכט ענינים.

אויף דער פּראַגע, צי ער מיינט אַז זייענדיק דער ערשטער אַמעריקאַנער בירגער צו פאַרטיידיקן סאָוועטישע אידן קען שאַפן אַ פּרעצעדענט, האָט פּיסאַר געענטפערט: „דער דאָזיקער פּראָצעס קען באמת שאַפן אַ פּרעצעדענט פאַר אַנדערע לאָיערס און די סאָוועטישע אידן אַליין דאַרפן זיך באַמיען דאָס אויסנוצן. אין דער סאָוועטישער קאָנסטיטוציע און אין דער סאָוועטישער געזעצגעבונג זענען אַריינגעשריבן אַ גרויסע צאָל רעכטן, וועלכע זענען ווי טויטע ווערטער. אָבער מיט פאַנטאַזיע, מיטן כוח־הדמיון און ענערגיע, קענען זיי אויסגענוצט ווערן אויף אַ נייעם און עפּעקטיוון לעגאַלן אופן״.

אין אָנהויב איז די האָפענונג צו באַפרייען די פינף אידן געווען אַ גאַנץ קליינע. אָבער די אַנטשלאָסנקייט און השפּעה פון פיסאַר׳ן און די פירער פון „אַמעריקאַנער אידישן קאָנגרעס״ האָבן דאָס דערמעגלעכט.

און סעמיועל פּיסאַר האָט פאַרענדיקט מיט דעם, אַז „אין מיין גאַנצער קאַריערע אַלס אינטערנאַציאָנאַלער לאָיער האָט קיין שום ענין ניט געהאַט אויף מיר אַזאַ גרויסע עמאָציאָנאַלע השפּעה ווי דער דאָזיקער. איך בין צופרידן וואָס ער האָט זיך געענדיקט אויף אַ גוטן אופן״.

אַ בריוו צום רעדאַקטאָר

חשובע פריינט,
רעדאַקטאָר פון דער „ביאַליסטאָקער שטימע״
ה׳ איסאַק ריבאַל

ראשית לאָמיר אייך גראַטולירן צו אייער דערווייַלונג אַלס עקזעקוטיוו־דירעקטאָר פון דעם צענטער, וואָס איר האָט כשר פאַרדינט, מיט אייער פלייסיקער טעטיקייט און געטריישאפט פאַר די עלטערע אידישע מענטשן אין דעם ביאַליסטאָקער צענטער. איך ווינטש אייך, איר זאָלט גיין „מעלה מעלה על במתי הצלחה!״

והשנית דריק איך אויס מיין טיפן דאַנק און יישר־כח פאַר אייער ווארעמער האַרציקער באַגריסונג צו מיין דערגרייכן לגבורות, און אַדאַנק השי״ת פאַר האָבן נאָך די מעגלעכקייט אַרויסצובריינגען די פרוכט פון מיין פּען, און כ׳בין בכוח מהנה זיין די טייערע לייענער, די ביאַליסטאָקער אידן בכל מקום שהם.

איך מיין, מיינע „זכרונות״ און „שיינע מעשה׳לעך״ וועלכע אַנטהאַלטן גוטע ווערטער פון גדולי ישראל וועגן הטבה, חסד, צדקה וכד׳ און אויך קערנער פון הומאָר וואָס איז ווינטשנסווערט היינט־צו־טאָג און מונטערט אַביסל אויף די שווערע געמיטער פון אונזערע געליטענע ברידער און שוועסטער, די שארית־הפליטה פון נאָך דער שואה־עפּאָכע.

זאָל גאָט אייך געבן געזונט, אַריכות ימים ושנים צוזאַמען מיט אייער ליבער פרוי, וועלכע אַרבעט מיט אייך בד בבד און איז אַ באַקאַנטע ענערגישע עסקנית פאַר הומאַניטאַרע צוועקן לטובת דער געפלאָגטער מענטשהייט, איר זאָלט נאָך אַסך, אַסך יאָרן זיין אַקטיוו אין דער פירערשאַפט פון דעם פּרעסטיזשפולן און פאָפולערן ביאַליסטאָקער צענטער, היים פאַר עלטערע מענטשן אין ניו־יאָרק.

מיט דרך ארץ
ידידו הדוש״ת
מאיר און צביה ברק

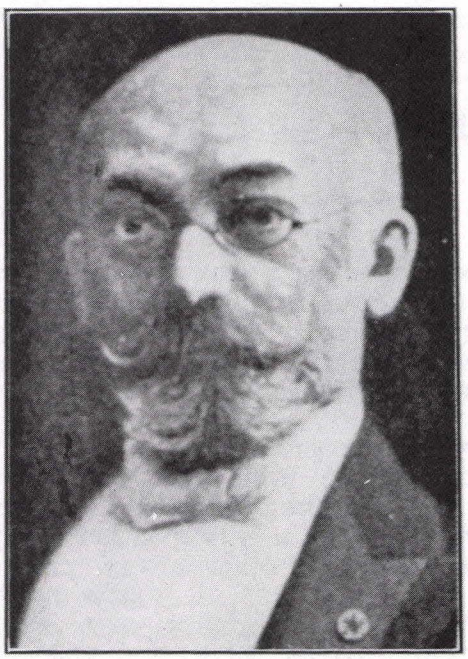
קויפט און העלפט פאַרשפּרייטן דעם נייעם גרויסן ביאַליסטאָקער יזכור־בוך

דאָס גאָלד פון זאַמענהאָף

• פון שלום זוואלאני, אושה, ישראל

אַנהויב 1986 איז געהאַט אַרויסגעפֿאָרן קיין פּוילן אַ דעלעגאַציע פון „לעבנגעבליבענע פּוילישע אידן". איינער פון די דעלעגאַטן איז געווען אברהם גאָוולאָווער, פון אפק (אייפעק), ישראל, איינער פון די לעצטע פון דעם גלאָרייכן „החלוץ" אין פּוילן פֿאַר דער צווייטער וועלט־מלחמה.

איך האָב באַשלאָסן צו שרייבן וועגן דעם ענין צוליב דעם שווערן איינדרוק וואָס ס׳האָט אויף מיר געמאַכט די שילדערונג פון דעם דעלעגאַט וועגן זיין באַזוך אין פּוילן. אַ ספּעציעל שווערן איינדרוק האָט אויף מיר געמאַכט זיין שילדערונג וועגן מיין היימשטאָט ביאַליסטאָק, וואָס איז געהאַט געווען דאָס וויגעלע פון ציוניזם און שיבת־ציון. די שטאָט האָט אַרויסגעגעבן אַזעלכע פּערזענלעכקייטן ווי דר. יוסף כאַזאַנאָוויטש, דער גרינדער פון דער נאַציאָנאַלער

דר. לודוויג זאַמענהאָף

ביבליאָטעק אין ירושלים; דער גאון הרב שמואל מאָהליווער, דער גרויסער אוהב־ציון; און אין דער צייט פון דער צווייטער וועלט־מלחמה, נאָכן אויפשטעלן פון ביאַליסטאָקער געטאָ, דער העלדישער אויפשטאַנד אונטער דער אָנפירונג פונעם מאַרטירער מרדכי טענענבוים פון ווילנע.

איינער פון די דעלעגאַטן האָט ביים אָנקומען קיין ביאַליסטאָק זיך נאָכגעפרעגט ביי די דאָרטיקע פּאָלאַקן אויפן אַמאָליקן געטאָ. ער האָט געזען צוויי פּאָלאַקן גראָבן דעם באָדן און ער האָט זיי געפרעגט וואָס זיי גראָבן. איינער האָט אים געענטפערט: „דאָ איז געווען די געטאָ. דאָס איז געווען די זאַמענהאָף־גאַס. מיר זוכן דאָס אידישע גאָלד". דער דעלעגאַט איז אַוועק דערשטוינט און באַאומרואיקט. ס׳איז שוין מער ווי פערציק יאָר ווי דאָס ביאַליסטאָקער אידנטום איז געווארן אומגעבראַכט, אָבער דאָס זוכן גאָלד, וואָס איז געווען באַהאַלטן אויף זאַמענהאָף־גאַס, גייט נאָך אַלץ אָן...

אין שייכות מיט דעם דאָזיקן עפּיזאָד וויל איך דאָ שילדערן די זאַמענהאָף־גאַס און דאָס כלומרשטע וואַלגערן זיך פון גאָלד אויף דער דאָזיקער גאַס.

יוסף כאַזאַנאָוויטש

אַלטע הילצערנע הייזער, וועלכע האָבן געהאַלטן ביי אייגפאַלן. אין אייגער פון די דאָזיקע הייזער איז אין 1859 געבוירן געוואָרן אַ אידיש אינגל מיטן נאָמען אליעזר זאַמענהאָף. יאָרן שפּעטער איז ער געוואָרן אַן אויגן־דאָקטאָר און פּאַרגויאישט זיין נאָמען אויף „לודוויג־לאַזאַרוס". ער איז באַרימט געוואָרן איבער דער גאַנצער וועלט דורך דעם וואָס אין 1887 האָט ער דערפונדן די אינטערנאַציאָנאַלע „עספּעראַנטאָ"־שפּראַך, וועלכע האָט זיך גיך אויסגעשפּרייט אין אַ גרויסער צאָל לענדער. מיט דער צייט איז ביאַליסטאָק פּאַר אים געוואָרן צו־קליין און ער איז אַוועק קיין וואַרשע. אַ דאַנק זיין באַרימטקייט האָבן די ביאַליסטאָקער שטאָט־טאַטעס אָנגערופן אויף זיין נאָמען די גאַס אויף וועלכער ער איז געבוירן געוואָרן — זאַמענהאָף־גאַס.

איך וועל איבערריסן אויף אַ ווייַלע די שילדערונג, כדי איבערצוגעבן אַן עפּיזאָד פון מיינע קינדער־יאָרן, וואָס האָבן אַ שייכות מיט דער דאָזיקער גאַס.

אין די שפּעטע 20ער יאָרן איז אין וואַרשע פּאַרגעקומען אַן אינטערנאַציאָנאַלע „עספּעראַנטאָ"־קאָנפערענץ. אַ טאָג שפּעטער איז קיין ביאַליסטאָק אָנגעקומען אַ באַן, אָנגעפּולט

מיט דעלעגאַטן צו דער קאָנפערענץ, צו באַערן דאָס הויז ווו זייער גרינדער איז געבוירן געווארן, דורך אויפקלעפן דאָרט אַ טאָוול. די דעלעגאַטן, וועלכע זענען געקומען פון אַלע עקן וועלט, האָבן מאָרשירט אין מיטן דער קליינער גאַס און די ביאַליסטאָקער איינוואוינער זענען געשטאַנען פון ביידע זייטן פון דער געפאַקטער גאַס. איך בין דאָן געווען עלף יאָר אַלט און מיין פאָטער האָט מיך אַרויפגעזעצט אויף זיינע אַקסלען, אַז כ׳זאָל בעסער קענען זען דעם וועלט־וואונדער. „זע, זע", האָט ער מיר אָנגעוויזן, „דאָרט גייט אַ יאַפאָנטשיק, פון יאַפאַן". צום ערשטן מאָל אין מיין לעבן האָב איך געזען אַזאַ קליין מענטשל מיט קרומע אויגן און אַ געלער הויט — וואונדער איבער וואונדער!

זינט דאָן זענען אַריבער מער ווי 50 יאָר. איצט, ווען איך קוק אויף אונזערע קינדער און אייניקלעך און אויף זייער וועלט — מיט קאָלירטער טעלעוויזיע, די מאָדערנע וויסנשאַפט, די „שטערן־מלחמה" — זע איך ערשט דעם מהלך צווישן אונז. ווי קען מען פאַרגלייכן דעם וואונדער אין מיין צייט מיט די איצטיקע?

טראָץ דעם וואָס דר. זאַמענהאָף איז געווען באַרימט אויף

הרב שמואל מאָהליווער

דער גאַנצער וועלט, האָבן די ביאַליסטאָקער אידן אַלץ געהאַט געראָפן די „זאַמענהאָף־גאַס" מיט איר אַלטן נאָמען: „יאַטקע־גאַס". דער דאָזיקער נאָמען שטאַמט נאָך פון דער צייט ווען אין די הייף פון די ערשטע הייזער זענען געווען יאַטקעס, ווו מען האָט פאַרקויפט הינער. דער שוחט האָט געשאָכטן די הינער אין אַ ווינקל אונטערן פרייען הימל און די וויבער האָבן גלייך אויפן אָרט אָפּגעפּליקט די פעדערן. אין די קליינע קרעמלעך האָבן אידן געהאַנדלט מיט וואָס ס׳האָט זיך געלאָזט, אַבי צו האָבן אויף שבת. די דאָרטיקע אידן זענען ניט געווען קיין אָרעמעלייט, אָבער אויך ניט רייך. קיין גאָלד און בריליאַנטן האָבן זיי אָבער ניט געזען פאַר די אויגן.

איך בין געווען באַקאַנט מיט עטלעכע קליינע סוחרים אויף יענער גאַס דורך דעם וואָס דער פאָטער פון מיינעם אַ פריינט אין דער יוגנט־אָרגאַניזאַציע האָט דאָרט געהאַט אַ שניט־געשעפט. ס׳איז גוט באַקאַנט, אַז אַ איד האָט דאָן זעלטן געקויפט אַ גרייטן מלבוש. ער פלעגט גיכער גיין צו אַ שניידער, יענער זאָל אויפנייען פאַר אים און די קינדער מלבושים, מייסטנס אויף פסח. אַ רייכערער איד פלעגט באַשטעלן אַן אָנצוג געמאַכט פון היימישן שטאָף, אָדער אימפּאָרטירטן פון מאַנטשעסטער, ענגלאַנד.

ס׳פאַרשטייט זיך, אַז אידן האָבן געצויגן זייער פרנסה ניט בלויז פון אידן אַליין, נאָר אויך פון די גויים, די פויערים פלעגן קומען אין שטאָט אַריין זונטיק פרי צו גיין אין דער קירכע, וואָס איז געווען אויף אַ בערגל (ניט ווייט פון דער יאַטקע־גאַס) און די אידישע סוחרים פלעגן אַריינציען די פויערים אין זייערע קרעמלעך. אָבער ווער האָט אַמאָל געטראַכט וועגן גאָלד, וואָס ווערט איצט געזוכט אין דעם אַמאָליקן געטאָ?!

ניט לאַנג צוריק זענען מיר, די „וועטעראַנען" פון אושה, געזעסן און זיך צוגעהערט צו אַ באַריכט וואָס אברהם גאָוולאָווער האָט אונז איבערגעגעבן וועגן זיין באַזוך אין פוילן אין אָנהויב 1986. זיי האָבן געזוכט קעמפער און חלוצים פון 50 יאָר צוריק, וועלכע זענען דאָרט מער ניט געווען. ער האָט דערציילט, אַז שטייענדיק נעבן אידישן בית־עולם האָט ער געפרעגט אַ פאַרבייגייענדיקן אַלטן מאַן: „וואָס איז געשען צום בית־הקברות?" דער אַלטער האָט אויף דעם געענטפערט: „מיר האָבן צונויפגענומען די רעשטלעך; מיר האָבן אויפגעבויט אַ פארקאָן; מיר האָבן אויפגעשטעלט אַ מאָנומענט און פאַרזייט בלומען. וואָס נאָך ווילט אירי?", האָט דער פאָלאַק געפרעגט מיט אַ בייזער שטימע.

מיליאָנען פּוילישע און אייראָפּעאישע אידן זענען אויסגעשאָכטן געווארן אין פוילן. און נאָך די אַלע יאָרן איז די פּוילישע בעפעלקערונג נאָך אַלץ פאַרגאָווט: „וואָס נאָך ווילט איר מיר זאָלן טאָן?"... „דעם אמת־זאָגנדיק האָבן מיר נאָך צופיל געטאָן"... „ס׳איז נאָך אַלץ פאַראַן אידן?"...

„זכור! געדענק וואָס עמלק האָט צו דיר געטאָן!"

ביאַליסטאָק

• פון דזשין בראָדי

ביאַליסטאָק איז געווען אַ שטאָט אַ פיינע, אַ ריינע,
מיט מענטשן בכבודיקע און שיינע,
מיט פאַבריקן, שולן, לערער און פּראָפעסאָרן —
אַ געזעלשאַפט פון בויער, קעמפער און אָרגאַניזאַטאָרן.
ביאַליסטאָק, ווי שיין דיין נאָמען קלינגט,
וויפל לידער וועגן דיר מען זינגט,
איך דערמאָן זיך אַזוי ווי דאָס וואָלט פאַסירט אַביסל פריער,
כאָטש יאָרן פילע זענען פאַרלאָפן אָן אַ שיעור.
צווישן אָנדערע איז דאָרט געווען אַ קליין טייכל,
און איבערן טייכל קיין גרויסע בריק.
געווען איז דאָרט אַ שטאָט ביאַליסטאָק,
נאָך וועלכער עס בענקט זיך אַמאָל צוריק —
נאָך די מענטשן, די קלאַסן באַוואוסטזיניקע,
וואָס האָבן שטענדיק געזוכט אידייען נייע
און געטרוימט פון פאַרשידענע פלענער,
ווי אַזוי צו מאַכן דעם מאָרגן בעסער און שענער.
מען האָט געקעמפט און געשטרעבט
און אויף אַ קולטורעלן אופן די צוקונפט געוועבט.
וועט געדענקט נאָך דעם שטאָט־זינגער, די ברעמלער, די בירזשע,
דעם טאַטער, די קינאָ „אפאָלאָ", מאָדערן.
ווי אויך די באגאדעלניע, דאָס יתומים־הויז, לינת הצדק
וואָס פלעגן העלפן אָרעמע, היימלאָזע און קראַנקע
און די פעלטשערין וואָס פלעגט קומען שטעלן באַנקעס.
„ריץ"־האָטעל, דעם שטאָטישן גאָרטן,
וואו יונג און אַלט פלעגן דאָרט גיין
שפּאַצירן, ראָמאַנסירן און קריטיקירן.
צום באַדויערן איז אַלץ מיט די ליבסטע און טייערסטע
פאַרברענט געווארן.
ביאַליסטאָק, ביאַליסטאָק וועט שטענדיק בלייבן אין מיין זכרון.

די רעליגיעזע און קולטורעלע אַקטיוויטעטן אין דעם ביאַליסטאָקער צענטער, שפּיטאָל און היים פאַר עלטערע מענטשן

• פון הרב מאַקס ב. פּאָזנאַנסקי
גייסטיקער פירער פון ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן

צוישן דער גרויסער צאָל אַקטיוויטעטן, פון וועלכע אונזערע איינוואוינער געניסן מיט גרויס דערפאָלג, זענען די רעליגיעזע און קולטורעלע אַקטיוויטעטן פון די סאַמע וויכטיקסטע. טיילמאָל דאַרפן מיר דערמוטיקן איינוואוינער און זיי איבערצייגן אַז די דאָזיקע אַקטיוויטעטן זענען פאַר זיי גוט, אָבער דער גרעסטער טייל שליסט זיך אָן ענטוזיאַסטיש. זיי ווייסן, אַז דאָס בלויזע צונויפקומען זיך איינער מיטן צווייטן איז פאַר זיי די בעסטע טעראַפּיע. די אָנפירערין פון דער דאָזיקער טעטיקייט איז מרס. מיפּאַ ראָגאָף, אונזער אַקטיוויטעט־דירעקטאָר.

מיר הייבן אָן יעדן אינדערפרי מיט דאַוענען שחרית אין אונזער שול. זייער אָפט האָבן מיר מער ווי אַ מנין מתפללים. טייל פון זיי קומען אַליין אַראָפּ, אונטער מיין אויפזיכט, און אַנדערע ווערן אַראָפּגעבראַכט אין שול אַריין אין זייערע „ווהילטשערס". זיי קריגן יאַרמולקעס, טליתים און די וועלכע זענען בכוח לייגן תפילין. אַלע מתפללים קריגן סידורים און די מערהייט פון זיי קענען אָנטיילנעמען אינעם דאַוענען. ס׳איז פאַר מיר אַ גרויסע באַפּריקונג צו הערן ווי אַלע שטימען פאַראייניקן זיך אין איין „אמן"; צו ברכו; שמע; די קדושה. איך האַלט אַז ס׳לוינט די גרויסע אָנשטרענגונג.

מיר קומען צוריק אין שול 3 נאָכמיטאָג צו מנחה, צו וועלכער ס׳קומען אויך איידן פון דער שכנה׳שאפט. דאָס דאַוענען איז קירצער ווי אין דער פרי, אָבער פונקט אַזוי באַפּרידיקנדיק. דאָס איז בייַ אונז שוין געוואָרן אַ טעגלעכע רוטין. אויב צוליב אַ געוויסער סיבה, וואָס טרעפט גאָנץ זעלטן, איך בין ניט אָנוועזנד אין שול, פרעגן מיך צומאָרגנס די איינוואוינער: „וואָס איז געשען?"

אונזער שבת׳דיק דאַוענען ווערט געפּראָוועט אויפן זעלבן אופן. אין די שבתים און יום־טובים קומען צו אונז אויך אַ צאָל אידן פון דער אַרומיקער געגנט. די דאָזיקע תפילות ווערן אָנגעפּירט דורך הרב פיינבערג. אין פאַרלויף פון אַלע תפילות — יעדן טאָג, שבת און יום־טוב — ווערט שטרענג אָפּגעהיטן דאָס זאָגן קדיש, אַריינגערעכנט די טראַדיציאָנעלע „מלא".

פאַר ראש השנה און יום כיפור שטעלן מיר אָן צוויי חזנים, וועלכע פירן אָן מיטן דאַוענען. דער גרעסטער טייל פון אונזערע איינוואוינער קומען צו זייערע רעזערווירטע פלעצער. אין די ימים נוראים קומען צו אונז אויך אַ גרויסע צאָל אידן פון דרויסן. טייל פון זיי קויפן פלעצער און אָנדערע זעצן זיך אַוועק אָן אַ בילעט. מיר באַזייטיקן אָבער קיינעם ניט פון שול. אַ סך מענטשן קומען צו אונז זאָגן יזכור און דאָס באַווייזט אַז מיר באַדינען ניט נאָר אונזערע איינוואוינער, נאָר אויך די גאַנצע קהילה.

יעדן פרייטיק פרי פיר איך אָן מיט אַן ערב־שבת סעסיע. מיר זינגען די שבת׳דיקע זמירות, כדי אַריינצוברענגען צו די איינוואוינער דעם גייסט פון שבת. נאָך דעם האַלט איך פאַר זיי אַ דרשה, אין שייכות פון דער סדרה פון דער וואָך. די דאָזיקע סעסיע געדויערט 45 מינוט — אַ צייט־אָפּשניט וואָס איז צוגעפּאַסט פאַר עלטערע מענטשן. די צאָל אָנטיילנעמער איז זייער באַפּרידיקנדיק.

דעם יאָר האָבן מיר איינגעפירט אַ נייעם פּראָגראַם פאַר די איינוואוינער. יעדן דינסטיק, 9:30 פרי, קומען מיר זיך צונויף אינעם אַקטיוויטעטן־דעפּאַרטמענט אויפן 8טן שטאָק.

ביי דער דאָזיקער סעסיע רעד איך וועגן אונזערע נביאים און וועגן דער אידישער געשיכטע אין אַלגעמיין, און די איינוואוינער קריגן קאַווע, מילך און אַנדערע נאַשערייען. איך בין זייער צופרידן פון דער באַטייליקונג, וועלכע איז זייער שטאַרק אויסגעוואַקסן. איך וויל ווידער אויסדריקן אַ דאַנק צו מרס. ראָגאָף און דעם סטעף פאַר זייער אויסערגעווייניקער קאָאָפּעראַציע. די אַלע סעסיעס זענען גוט פאַר די עלטערע מענטשן, ווייל זיי סטימולירן באַוועגונג, דאָס צונויפקומען זיך און אינטערעס.

חנוכה איז אַ גרויסער און פריילעכער יום־טוב אין דער ביאַליסטאָקער היים. מיר בענטשן חנוכה ליכט אין עס־צימער און אויף אַלע שטאָקן. מיר אָרדענען איין חנוכה־שמחות, ביי וועלכע מען טייל אויס מתנות. דער גייסט פון חנוכה זעט זיך שטאַרק אָן אין דעם עס־צימער, וואו ספּעציעלע מאכלים ווערן צוגעגרייט אונטער דער אויפזיכט פון מרס. בראָניא סקאָרקא, די שפּייז־דירעקטאָר.

דער ביאַליסטאָקער צענטער און היים פירן אויך אַדורך אַ וויכטיקע דינסט פאַר די אבלים. פאַר דער באַקוועמלעכקייט פון די פאַר׳אבל׳טע מיטגלידער פון די פאַמיליעס האַלטן מיר אָן אַ פערמאַנענטן רעקאָרד פון יאָרצייטן, וועמענס דאַטעס ווערן געזוי אָפּגעהיטן. אויפן פאַרלאַנג פון די פאַמיליעס האָבן מיר איינגעשטעלט אַ יאָרצייט־טאָוול, אויף וועלכן עס זענען אויסגעקריצט די נעמען, אין העברעאיש און אידיש, פון זייערע פאַרשטאָרבענע קרובים. צווישן וואָכן פאַר זייער יאָרצייט באַקומען די פאַמיליע־מיטגלידער מיטטיילונגען וועגן דער יאָרצייט. אין דעם טאָג ווערט אין אונזער שול אָנגעצונדן אַ ליכט נעבן זייער נאָמען; ס׳ווערט געזאָגט קדיש און די טראַדיציאָנעלע „מלא". אין אַנדערע פאַלן, וועט מען לאָזט אונז וויסן וועגן אַ קראַנקהייט, מאַכן מיר אַ „מי שברך" ביים דאַוענען און ווינטשן דעם קראַנקן אַ „רפואה שלימה" — אַ שנעל געזונט ווערן. די פאַמיליעס ווערן געבעטן זיך מיט אונז צו פאַרשטענדיקן און מיר וועלן זיי גערן צושיקן די אינפאָרמאַציע וועגן די דאָזיקע לייסטונגען.

מר. איסאַק ריבאַל, מרס. מיירא בעילין און איך באַגריסן די איינוואוינער ביי אַלע יום־טובדיקע געלעגנהייטן. אונזער באַדינונג איז אַ מחיה׳דיקע, אַ הומאַניטאַרע און דאָס איז אַ גרויסע באַפּרידיקונג.

ברענגט אַריין אייערע קינדער און אייני־קלעך אַלס מיטגלידער אין דער ביאַליסטאַקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן

אַנטיסעמיטישע אינטריגעס קעגן פּאָפולערן אידישן זשורנאַליסט אין מעקסיקאָ

העצעס קעגן כאקאָבאָ (יעקב) זאבלודאָווסקי ווערן פּאַרשטאַרקט, טראָץ זיין נייטראַלער באַציאונג צו ישראל און אידישע פּראָבלעמען

אין דער מעקסיקאַנער טעלעוויזיע איז זייער פּאָפולער דער נאָמען פון אַ אידישן זשורנאַליסט, ראַדיאָ־קאָמענטאַטאָר און ספּעץ אין עלעקטראָנישער פּאַרבינדונג, כאקאָבאָ (יעקב) זאבלודאָווסקי. ער האָט אָנגעהויבן זיין קאַריערע זייער יונג אַלס זון פון אַ אידישער משפּחה פון ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט. זיין פּאָטער איז געווען אַ מלומד און משכיל, געשריבן לידער און פּראָזע, אַרויסגעגעבן אַ בוך, געווען אַ גוטער פּאָרלייענער. דוד זאבלודאָווסקי האָט שטאָלצירט טאַקע — און מיט רעכט — מיטן גערָאָטענעם זון, וואָס האָט אַזוי שנעל זיך דערוואָרבן רום און אַנערקענונג אין די מעקסיקאַנער ראַדיאָ און טעלעוויזיע־קרייזן.

מיליאָנען מעקסיקאַנער פלעגן הערן און זען יעדן טאָג זיינע נייעס־ביולעטינען און קאָמענטאַרן „24 שעה" (וועלטינטיקוואטראָ האַראס) און אַ רייַע אַנדערע פּראָגראַמען וואָס ער און איינער פון זיינע זין פלעגן אָנפירן מיט גרויס דערפאָלג. כאקאָבאָ זאבלודאָווסקי איז לאַנגע יאָרן געווען דער סאַמע איינפלוסרייכסטער און פּאָפולערסטער איד אין מעקסיקע. ער איז אויך געשטאַנען זייער נאָענט צו „מלכות", געווען באַליבט ביי פּרעזידענטן און מיניסטאָרן, געווען אַן אַרייַנגייער אין די „הויכע פענצטער" און פון צייט צו צייט אויך געקענט טאָן אידן אַ טובה „אין דער שטיל" און „הינטער די קוליסן", אַדאַנק זיינע גוטע פאַרבינדונגען מיט אַ רייַע שררות פון פיל מיניסטעריומס און רעגירונג־דעפּאַרטמענטן.

כאקאָבאָ זאבלודאָווסקי'ס גרויסער דערפאָלג אין מעקסיקע באַווייזט, אַז אַ פּעאיקער איד קען דאָרט מאַכן אַ שיינע און גוטע קאַריערע אָפילו מיט אַ פאַמיליע־נאָמען וואָס ענדיקט זיך מיט אַ „סקי"... פאַקטיש איז ער ניט געווען דער איינציקער וואָס האָט דאָס באַווייזן. אַנדערע וואָס האָבן דאָס פרובירט טאָן ניט האָבנדיק קיין „גוטע" פאַמיליע־נעמען זיינען ניט נכשל געווארן. אָבער כאקאָבאָ זאבלודאָווסקי איז געווען דער איינציקער אויסנאַם, וואָס האָט דערגרייכט גאָר הויך.

מען קען ניט זאָגן, אַז די מעקסיקאַנער האָבן ניט געווואוסט, אַז ער איז אַ איד, אַ זון פון ביאַליסטאָקער עלטערן, וואָס האָבן שווער און ביטער געארבעט אין די „גרינע" יאָרן פון דער אידישער אימיגראַציע. וועו כאקאָבאָ פלעגט דערציילן אָפט וועגן זיינע יונגע יאָרן אין דער געגנט פון „מערסעד" אין דער מעקסיקאַנער מעטראָפּאָליע און וועגן זיינע יוגנט־חברים מיט וועמען ער האָט צוזאַמען זיך געלערנט און געשפילט, האָבן מעקסיקאַנער אַ ביסעלע אונטערגעשמייכלט און צווישן זיך געזאָגט, אַז דער „כודיאָ" וויל זיך אַרויסשטעלן אַלס סאַמאַראָדנער „מעכיקאנאָ"... אָבער קיינער האָט ניט געוואָגט עפּעס אים צו פּאָרווארפן אָפן, אָדער קריטיקירן אים פאַר זיין אידישקייט, אויסער אַ קליינער גרופּע פון פּראָ־אַראַבישע זשורנאַליסטישע פיראַטן וואָס פלעגן אַרויסגעבן אַ ביולעטין ערגעץ אויף דער פּראָווינץ.

צו האַלטן זיך נייטראַל, אָביעקטיוו, בנוגע ענינים פון ישראל און פון אידן, ווי כאקאָבאָ האָט זיך די גאַנצע יאָרן געהאַלטן, איז באמת גאָר ניט אַזוי לייכט. ער פלעגט זיין אויסערגעווייַנלעך פּאָרזיכטיק, כדי קיינער זאָל אים ניט קענען פּאָרווארפן, אַז ער איז געניגט צו אידישע אָדער ישראל־אינטערעסן אין דער טעלעוויזיע וואו ער איז געווען איינער פון די „גרויסע" ספּיקערס און קאָמענטאַטאָרן. אָבער ווי עס זעט אויס, איז כמעט שוין ווי אַ נאַטור־געזעץ, אַז פריער אָדער שפּעטער נעמען זיך שונאי ישראל צו אַזוינע „פּאָרזיכטיקע" אידן אויך. די אַנטיסעמיטן מכל המינים, איז יעדער איד אַ דאָרן אין די אויגן. זיי האַלטן זיך ניט אָפּ אַפילו פון אונטערשטעלן פיסלעך איינעם, וואָס איז שטענדיק געווען גוט און צוגעלאָזן צו זיי און וואָס האָט מיט אַלע מיטלען זיך באַמיט צו אַרויסשטעלן זיך אַלס „מעכיקאנאָ דע פורא סעפּא", ווי געווייסע מעקסיקאַנער וואָרטזאָגערס און פּאָליטיקער דריקן זיך אָפט אויס...

און אַזוי איז געשען, אַז מיט דער צייט האָט מען געמומען אונטערשטעלן בייזוויליקע פיסלעך כאקאָבאָ זאבלודאָווסקי'ן אויף. דאָס איז געשען אויף אַלערלייַ אופנים. כלומרשט „שטיל", אין געהיים, אַנאָנים, אַ שטאָך דאָ און אַן אַריינזאָג דאָרטן, אַ גיפטיקע באַמערקונג, אַ מיאוסער וויץ, אַ גיפטיקע פּליאָטקעלע, אויסגעטראַכטע בילבולים. די שונאי ישראל האָבן ניט געשלאָפן. אַ געוויסע צייט איז צוליב די אינטריגעס, דראָאונגען און אָנצוהערענישן כאקאָבאָ געווען געצוואונגען אויף אַ לענגערער צייט צו פאַרלאָזן מעקסיקע, פּראַווען „גלות" אין מיאַמי און אין שפּאַניע. עס האָט אויסגעוויזן, אַז אַלץ שטילט זיך איין און אַז זיינע קעגנער און שונאים גיבן אויף זייער קאָמף. אָבער אונטערן „טיש" האָבן זיי קיינמאָל ניט אויפגעהערט זייערע אינטריגעס און מאניפּולאַציעס. ביז עס איז געקומען אַ מאָמענט און כאקאָבאָ זאבלודאָווסקי האָט זיך גענומען אַרומזען, אַז ער האָט צענדליקער יאָרן געארבעט אין אַ קרייז וואו מען פאַרגינט ניט קיין אידן זייער רום און פאַרמעגן און וואו מען טוט אַלץ וואָס מען קען כדי צו באַזייטיקן פּעאיקע אידן וואָס ווערן ניט באַקוועם פאַר „עמעצן"... מיר האָבן געלייענט לעצטנס אייניקע אַרויסטריטן אין דער פּרעסע פון מעקסיקע, וואָס טראָגן אַ פאַרשטעלטן אַנטיסעמיטישן כאַראַקטער און זיינען געצילט קעגן דעם „כודיאָ" כאקאָבאָ זאבלודאָווסקי.

דעם בער ציט צום וואַלד און דעם אַנטיסעמיט ציט כסדר צו אַטאַקירן אידן. כאקאָבאָ זאבלודאָווסקי וועט זיכער ציען די געהערייקע קאָנסעקווענצן פון דער נייער סיטואַציע וואָס האָט זיך פאַר אים געשאַפן, אין זיין באַליבטער מעקסיקע און אין זיין פּראָפעסיע.

אַ בריוול פון סעמועל פּיסאַר

טייערער פריינט איסאַק,

מיינע האַרציקע פּסח וואונטשן פאַר אייך און אייער פרוי.

די מיטינגען וואָס מיר האָבן געהאַט מיט די „רעפּיוזניקעס" אין מאָסקווע האָבן אונז צוגעגעבן אַזוי פיל ענערגיע, אַז מיר וואָלטן געקענט איבערטראָגן גאַנצע בערג. דאָס איז געווען נאָר אַ קליינער באַרג וואָס מיר האָבן איבערגעטראָגן.

מיט פריינטשאַפט,
סעם

יצחק שמולעוויטש ע"ה, באַקאַנטער שרייבער און טוער, געשטאָרבן

מיטוואָך, דעם 12טן נאָוועמבער, 1986, איז אין ניו־יאָרק געשטאָרבן דער באַקאַנטער שרייבער און טוער אין ביאַליסטאָקער צענטער, יצחק שמולעוויטש, ע"ה. ער איז אַלט געווען 75 יאָר. צו דער לוויה, וועלכע איז פאָרגעקומען צוויי טעג שפּעטער אין ריווערסאַיד טשאַפּל, אין מאַנהעטן, איז געקומען אַ גרויסער עולם. צווישן זיי זענען געווען שרייבער, קולטור און געזעלשאַפטלעכע טוער, און דער עיקר זיינע געטרייע לייענער, ביי וועלכע ער איז געווען זייער פּאָפּולער.

הרב מאַקס פאָזנאַנסקי, דער גייסטיקער פירער פון ביאַליסטאָקער צענטער און היים, האָט אָנגעפירט מיט דער לוויה אויפן פאַרלאַנג פון דער פאַמיליע. ער האָט אָנגעוויזן אויף שמולעוויטש'עס גרויסן בייטראָג צו דעם „צענטער", וואו ער איז געווען אַ מיטגליד אין רעדאַקציע־קאָלעגיום אין דער „ביאַליסטאָקער שטימע" און געהאָלפן רעדאַגירן דאָס יזכור־בוך.

יוסף מלאָטעק, פּרעזידענט פון דער „פאָרווערטס" אַסאָסיעישאָן און קולטור־דירעקטאָר פון אַרבעטער רינג, האָט באַטאָנט, אַז דער פאַרשטאָרבענער איז געווען ניט בלויז אַ שרייבער, נאָר אויך אַ קולטור און געזעלשאַפטלעכער טוער. ער איז יאָרן־לאַנג געווען פאָרזיצער פון י.ל. פּרץ־שרייבער פאַראיין.

שמעון וועבער, הויפט־רעדאַקטאָר פון „פאָרווערטס" האָט דערקלערט, אַז שמולעוויטש איז אין משך פון 32 יאָר געווען אַ שטענדיקער מיטאַרבעטער פון דער צייטונג, וועלכער ער האָט געטריי געדינט ביז זיין לעצטן אָטעם־צוג.

הרב שלמה נאָלמאַן פון דער לאָוער איסט־סאַיד, צו וועמענס קאָנגרעגעישאָן שמולעוויטש האָט געהערט. האָט באַטאָנט, אַז שמולעוויטש האָט שטאַרק געזאָרגט פאַר געבן זיינע קינדער אַן אמת'ע אידישע דערציאונג. זיין זון אהרן און זיין טאָכטער אסתר האָבן ביידע געענדיקט די ישיבה, פון וועלכער ער איז דער ראש. ביידע האָבן זיי געענדיקט מיט אויסצייכענונגען.

שלמה בן־ישראל, באַקאַנטער זשורנאַליסט און ראַדיאָ־קאָמענטאַטאָר, האָט אונטערגעשטראָכן די ערלעכקייט און געטריישאַפט פון פאַרשטאָרבענעם פאַר די אידעאַלן וועלכע ער האָט געדינט. ער איז געווען אַ האַרציקער גוטער מענטש, חבר און איבערגעבענער מאַן און טאַטע.

שמעון בייקער האָט אין נאָמען פון י.ל. פּרץ שרייבער פאַראיין אָנגעזייכנט דעם גרויסן פאַרדינסט פון פאַרשטאָרבענעם אין אָנהאַלטען דעם פאַראיין, וועמען ער האָט געווידמעט זיין צייט און מי.

שלמה זינשטיין, פאָרזיצער פון „מסדה"־צווייג, פון ציוניסטישן אַרבעטער פאַראַנד, האָט אָנגעוויזן די געטריישאַפט, אייגנשאַפטקייט פאַרבונדן מיט אמתער מסירת נפש, מיט וועלכע ער האָט געווען ניט צו פאַרגעסן דעם חורבן. „מיר זענען באַפרייט געוואָרן אין יאָר 1945 פון די לאַגערן. שמולעוויטש איז פון זיי ניט באַפרייט געוואָרן. ער האָט כסדר מיט דעם געלעבט און האָט געווען".

עלקיס, פאָרשטייער פון דער קעלצער לאַנדסמאַנשאַפט, האָט אונטערגעשטראָכן די צוגעבונדנקייט און גרויסע הילף פון וועלכער די לאַנדסמאַנשאַפט האָט געגאָסן פון אים.

הרב פאָזנאַנסקי האָט געמאַכט דעם „מלא".

נאָך די הספדים האָבן אַ סך פון אָנוועזנדיקע אויסגעדריקט מיטגעפילן דער געטרייער לעבנס־באַגלייטערין אין משך פון 42 יאָר, מרים און אויך זיינע צוויי קינדער,

דאָס פּרעזענטירן דעם „ביאַליסטאָקער יזכור־בוך" דעם רעדאַקטאָר יצחק שמולעוויטש. אויפן בילד (פון רעכט צו לינקס): איסאַק ריבאַלאָווסקי, י. שמולעוויטש ע"ה, מאַקס ראַטנער, דר. סעמועל פּיסאַר און סעם סאַלאַזש.

אַ גאַסט אויף אַ וויל זעט אויף אַ מיל

• פון מרים יהב (באר שבע)
(מערקע שבת, אוישוויץ נר. 15755)

בעת מיר האָבן געפלאַנט אונזער באַזוך אין מעקסיקע און לאָס־אַנדזשעלעס, האָבן מיר — איך און מיין מאַן — באַשלאָסן אויך אָפּצוטרעטן אין ניו־יאָרק. אונזער הויפּט־ציל איז געווען צו זען די ביאַליסטאָקער היים, וועלכער מיר האָבן אַזוי פיל געהערט און גערעדט.

מיינע גאַסטגעבער אין ניו־יאָרק זענען געווען די ליבע שרה און משה לעוו. צוזאַמען מיט זיי זענען מיר געווען איינגעלאַדן דורך אונזער טייערן לאַנדסמאַן, איסאַק ריבאַלאָווסקי, דעם עקזעקוטיוו־דירעקטאָר פון דער ביאַליסטאָקער היים. ער האָט אונז אויפגענומען מיט א סך וואַרעמקייט און אונז אַרומגעפירט דריי שעה צייט איבער אַלע ניין שטאָק פון דער היים.

אַ פריינט (אַ לאָדזשער) האָט אונז אַמאָל געזאָגט אין שפּאַס, אַז ביאַליסטאָק איז די גרעסטע שטאָט אין דער וועלט. יאָ, דאָס איז ניט קיין שפּאַס, ווייל דאָס וואָס די ביאַליסטאָקער האָבן אויפגעטאָן, טוען ניט אויף די גרעסטע לאַנדסמאַנשאַפטן אין דער וועלט.

צווישן אַנדערע גרויסע אויפטוען איז דער ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו־יאָרק. ס׳איז פשוט צו באַוואונדערן וויפל אַרבעט די פאַרוואַלטונג און די אָנפירערס לייגן אַריין כדי די אַלטע לייט אין דער היים זאָל זיין וואָס באַקוועמער און אָנגענעמער. די ריינקייט אין וועלכער די 95 איינוואוינער לעבן, די אויפמערקזאַמקייט און באַדינונג פון אַ געטרייען פּערסאָנאַל פון איבער 100 מענטשן, וועלכע אַרבעטן דאָרט מיט ליבשאַפט שוין צענדליקער יאָרן, איז שווער צו באַשרייבן.

מיר זענען איינגעלאַדן געווארן אין אַ שיינעם, גרויסן, ליכטיקן עס־צימער. די טישן זענען געווען באַדעקט מיט ווייסע טישטעכער, שיינע גאָפל, לעפל, מעסער, איינגעפּאַקט באַזונדער פאַר יעדן איינעם אין פלאַסטיק. אויך די זעמלעך און ברויט זענען געווען איינגעפּאַקט. מיר האָבן געגעסן אַ געשמאַקן מיטאָג צוזאַמען מיט די איינוואוינער פון דער היים. אַלץ איז געווען פריש און די דריי מאָלצייטן אַ טאָג זענען כשר.

מיר האָבן דאָרט געשמועסט מיט הרב מאַקס פאָזנאַנסקי, וועלכער געפינט זיך אין דער היים פון 9 פרי ביז 5 אָוונט. מיר האָבן אויך געריידט מיט פרוי ביילין, די פאַרוואַלטערין פון הויז, און מיט איסאַק ריבאַלאָווסקי, דעם אויסערגעווייניקלעך ענערגישן עקזעקוטיוו־דירעקטאָר פון צענטער. זיי אַלע האָבן

חיים און מערקע שבח

אונז דערציילט און געוויזן וואָס זיי האָבן איינגעאָרדנט פאַר דער באַקוועמלעכקייט פון די איינוואוינער אין דער היים.

מיר האָבן דאָרט געזען אַ מאָדערנעם ניי־אויסרעמאָנטירטן פלאָר, וועלכער זעט אויס ווי אַ שפּיטאָל. דאָרט געפינט זיך אַ לאַבאָראַטאָריע, דענטיסטן, דאָקטוירים, פיזיאָטעראַפּיע און אַנדערע. די קראַנקע באַקומען הילף פון די בעסטע דאָקטוירים 24 שעה אַ טאָג. מיר זענען אויך אַרומגעאַנגען איבער די צימערן, וועלכע האָבן ממש געשוויגדלט אין די אויגן מיט זייער ריינקייט און זויבערקייט.

מיר זענען געווען באַגייסטערט און פול מיט באַוואונדערונג פון דעם אַלעם וואָס מיר האָבן געזען אין דער היים. מיר האַלטן, אַז יעדער איד און בפרט די ביאַליסטאָקער דאַרפן זען די שיינע, כשר׳ע היים, אין וועלכער ס׳וואוינען אַ סך ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט.

מיר זענען שטאָלץ מיט אייך, טייערע ביאַליסטאָקער פריינט, די אָנפירערס וועלכע גיבן אַוועק צייט און געלט אויפצוהאַלטן די וואונדערבאַרע היים. די גרינדער און די איצטיקע טוער, און אַלע ביאַליסטאָקער, קומט אַ יישר־כוח.

אסתר איז ספּעציעל געקומען צו דער לוויה פון ישראל וואו זי וואוינט.

יצחק שמולעוויטש איז געבראַכט געוואָרן צו קבורה אויף דעם סידער פּאַרק בית עולם פון אַרבעטער רינג.

* * *

יצחק שמולעוויטש איז געבוירן געוואָרן דעם 14טן מערץ 1911 אין קיעלץ, פוילן. ער האָט געלערנט אין אַ חדר, פאָלקס־שול און דערנאָך אַליין פאָרגעזעצט זיין בילדונג. די זשורנאַליסטישע טעטיקייט האָט ער אָנגעהויבן אין דער „קליינער פאָלקסצייטונג", וואַרשע, און אין „קעלצער לעבן". ביים אויסברוך פון דער צווייטער וועלט־מלחמה איז ער אַנטלאָפן קיין רוסלאַנד און געלעבט אין אוזבעקיסטאַן. אין יאָר 1945 קומט ער צוריק אין זיין געבוירן־לאַנד און זיך אָפּגעשטעלט אין לאָדזש. דאָרט האָט ער מיטגעאַרבעט אין „דאָס נייע לעבן". אין 1946 עמיגרירט ער קיין פראַנקרייך פון וואַנען ער האָט אָנגעהויבן צו שרייבן זיינע קאָרעספּאָנדענצן צו דעם „פאָרווערטס". אין פאַריז האָט ער אויך מיטגעאַרבעט אין דער טאָג־צייטונג „אונזער שטימע". זינט 1954 איז שמולעוויטש געוואָרן אַ שטענדיקער מיטאַרבעטער פון „פאָרווערטס", וואו זיינע אַרטיקלען וועגן די ליידן, אומקום אין די היטלעריסטישע טויט־לאָגערן, וועגן די ליידן פון די גערעטעוועטע און זייער לעבן דאָ אין אַמעריקע האָבן אויסגעפילט זיין אייגענעם לעבן.

זיין טויט איז אַ גרויסער פאַרלוסט פאַר דער אידישער זשורנאַליסטיק, קולטור, ליטעראַטור און אידישן געזעלשאַפטלעכן לעבן.

הרב חיים העלער זצ"ל — דער גרויסער למדן

• פון הרב מיכאל ב. פאזנאַנסקי

דער חיים העלער זצ"ל איז געווען באַקאַנט אין דער לומדישער וועלט און צו דער גרויסער צאָל פון זיינע תלמידים אַלס „רב חיים". דאָס אַליין באַווייזט די אינטימקייט, די ענינות אין די באַציאונגען צווישן אים און די אַנדערע לומדים פון זיין צייט, ווי אויך מיט וואָסער רעספעקט און באַוואונדערונג מען האָט זיך צו אים באַצויגן. ער איז געווען אַ גייסטיקער ריז אין זיין דור און איבערגעלאָזן אַ טיפן חותם אויף זיינע תלמידים, וועלכע האָבן ממש געשלונגען זיינע ווערטער.

זיינע יוגנט־יאָרן

ר' חיים איז געבוירן געווארן אין 1878 אין ביאַליסטאָק, אין אייגער פון די באַרימטסטע פאַמיליעס. זיין פאָטער, ר' ישראל העלער, איז געווען באַקאַנט ווי דער „עילוי פון פינסק", וועלכער האָט געשטאַמט פון ר' יום־טוב העלער, דער מחבר פון „תוספות יום־טוב" — אַ פירוש אויף דער משנה. דער פאָטער, וואָס איז געווען אַ סוחר, איז אָבער אין דער זעלבער צייט געווען אַ מומחה אין דער הלכה און האָט אָפט געפירט תלמודישע פלוגתות מיט הרב שמואל מאָהילעווער, דער רב פון ביאַליסטאָק און הרב שמחה הכהן פון דווינסק, וועלכער האָט דאַן געלעבט און געלערנט אין ביאַליסטאָק. דער פאָטער האָט באַווייזן אויסצולערנען דעם גאַנצן תלמוד 70 מאָל, וואָס איז באַטראַכט געווארן ווי אַן אויסערגעווייניגלעכער אויפטו.

ר' חיים איז דערצויגן געווארן אין דער דאָזיקער לומדישער אומגעבונג. ער האָט ג'ירשנ'ט זיין פאָטער'ס נוסח פון לערנען, וואָס האָט ממשיך געווען די שיטה פון ווילנער גאון און זיינע תלמידים. ר' חיים האָט באַצייכנט זיין פאָטער ווי אַ גאון און צדיק, וועמענס כאַראַקטער און גאונות האָט אויף אים געהאַט אַ שטאַרקע ווירקונג.

ר' חיים פאַרלאָזט ביאַליסטאָק

נאָך זיין פאָטער'ס פטירה, אין 1899, האָט ר' חיים פאַרלאָזן ביאַליסטאָק און אָנגעפאַנגען פילאַנטראָפּ און ציוניסטישן עסקן ר' יעקב ברוידע, דער גרינדער פון רחובות אין ארץ־ישראל. דאָרט האָט ער מיט פלייס פאַרגעזעצט דאָס לערנען אַלע צוויי־גן פון אידישן וויסן, באַקאַנט אַלס „פרדס". ער האָט חתונה געהאַט מיט דער טאָכטער פון באַקאַנטן בעל־צדקה, סענדער דיסקין, פון לאָדזש. דאָרטן האָט ער געגעסן „קעסט", וואָס האָט אים דערמעגלעכט פאַרצוזעצן דאָס לערנען. די גרעסטע לומדים אין יענער צייט, מיט וועלכע ר' חיים איז געשטאַנען אין קאָנטאַקט, האָבן באַוואונדערט זיין גרויסע ערודיציע. אָבוך דעם וואָס ער איז געווארן אַ מומחה אין תנ"ך, איז ער אויך געווארן אַ בקי אין אַלע סעמיטישע שפראַכן אין מיטל־מזרח און פון דער שפּאַנישער „גאָלדענער תקופה". זיין ערשטער ספר, „זרע חיים", וואָס איז אַרויס אין 1907, ווען ער איז אַלט געווען 28 יאָר, האָט אים שטאַרק באַרימט געמאַכט און אים גלייך געגעבן אַן אָנגעזעענעם פלאַץ אין דער ליטעראַרישער וועלט.

זיין גרויסער ביישטייער

נאָך זיין אויספירלעכן אויסשטודירן דעם תנ"ך האָט ר' חיים אָנגעשריבן פרושים אויף תרגום השבעים, אויף דעם שומרון נוסח פון תנ"ך; צו דער פשיטה; צום סירישן נוסח פון תנ"ך און דעם תרגום ירושלמי. ער איז דאַן באַטראַכט געווארן אַלס אַן „אויטאָריטעט" דורך די גרעסטע גאונים אין דער וועלט. די גרויסע צאָל אָפּגעדרוקטע ספרים און די נאָך גרעסערע צאָל ספרים וועלכע זענען געבליבן אין מאַנוסקריפטן, האָבן געוויזן די עם הארצות פון די „גרויסע ביבל קריטיקער", וועלכע האָבן זיך אַרויסגעוויזן אַלס אַנטיסעמיטן. ער האָט אויך ניט געשוינט די אידישע קריטיקער פון תנ"ך. אַנשטאָט אַז דער תנ"ך זאָל ווערן צעשפּליטערט, האָט ער אים צוריק פאַראייניקט אין איין גאַנצקייט; אים אָפּגערייניקט פון אַלע געשמעלצן און אים צוריקגעשטעלט צו זיין אויטענטישקייט.

אין צוויי וועלטן

ר' חיים האָט אַרומגענומען ביידע תורה־וועלטן — פון מזרח און מערב, און פאַרוואָרפן אַ בריק צווישן ביידע. די מזרח־אייראָפּעאישע איז געווען אַ ריין תלמודיש־רבנישע, אין וועלכער ער איז געווען גלייך מיט די גרעסטע גאונים. ער איז אויך געווען אַ מומחה אין חכמת־ישראל און אין דער השכלה. אָבוך די סעמיטישע שפראַכן האָט ער אויך גוט באַהערשט די קלאַסישע שפראַכן — גריכיש, לאַטיין און די אייראָפּעאישע שפראַכן. ער האָט זיי אַלע באַנוצט אין זיינע פאָרשונגען. ער איז אָנערקענט געווארן דורך ביידע וועלטן ווי אַ גרויסער געלערנטער.

זיין ביישטייער צום רמב"ם

דער רמב"ם האָט שטאַרק באַדויערט וואָס ער האָט אָנגעשריבן זיין מאָנומענטאַל ווערק „ספר המצוות" אין אַראַביש. ער האָט געהאָפּט עס איבערצושרייבן אין העברעאיש, ס'זאָל ווערן צוטרייטלעך פאַר אַלעמען. אַ סך פון די איבערזעצער און דרוקער (וועלכע האָבן געמיינט אַז זיי זענען מומחים) האָבן אַריינגעבראַכט ענדערונגען און אומפּינקטלעכקייטן. ר' חיים האָט צוריקגעבראַכט דאָס ספר צו זיין אָריגינאַל. ער האָט געאַרבעט איבער די מאַנוסקריפטן אין די ביבליאָטעקן פון מינכען און רוים און אין יאָר 1914 איז עס אַרויס אין דרוק. דער חפץ חיים האָט זיך מיט דעם אָפּט באַנוצט און עס שטאַרק געלויבט. דאָס אַליין איז שוין געווען אַ גרויסער אויפטו. אַ סך פון זיינע אַרבעטן זענען געווען אין כתב ידן. ער האָט געהאַט אַ גרויסע צאָל זיינע אייגענע מאַנוסקריפטן און אַרבעטן רמב"ם און רמב"ן, אויף וועלכע ער האָט געאַרבעט אַ סך יאָרן מיט דער אָפּענונג אז זיי וועלן אָמאָל אָפּגעדרוקט ווערן. זיי זענען געבליבן אין בערלין און צו זיין גרויסן צער זענען זיי פאַרברענט געווארן דורך די נאַציס ביים סוף פון דער צווייטער וועלט־מלחמה, אין 1944. וואָס פאַראַ גרויסער פאַרלוסט!

אַ שטאַרק געזוכטער

די גרעסטע געלערנטע, שרייבער און דיכטער זענען געקומען ביי אים לערנען, טראָץ דעם וואָס זיי זענען אַליין געווען מייסטערס אויף זייערע געביטן. דער גרויסער דיכטער חיים נחמן ביאַליק און שאול טשערניכאָווסקי זענען געווען אָפּטע געסט אין זיין היים אין בערלין. אַ צאָל פון זיינע תלמידים זענען שפּעטער אַליין געווארן וועלט־באַרימט. צווישן זיי זענען דר. שמואל פייוול ביאַלאָבלאָצקי, דער גאון פון פילווישקי, וועלכער איז געווארן דער הויפּט פון דער תלמוד־קאטעדרע אין בר־אילן אוניווערזיטעט; און הרב דר. יוסף דב סאָלאָוויטשיק, הויפּט פון רבנים־סעמינאַר אין ישיבה אוניווערזיטעט און רב הכולל פון באָסטאָן.

אַ סך באַרימטע קהילות האָבן געוואָלט ער זאָל ווערן זייער רב, ווי לאָמזשע, סוואואַלק, אָדעס, אָבער ער האָט זיי אַלע אָפּגעזאָגט, ווייל ער האָט זיך ניט געקענט איינשליסן אין איין

THE BIALYSTOKER PURIM CELEBRATION

The traditional Bialystoker Center and Home Purim Festivities took place Sunday, March 15th 1987, beginning at 1 P.M. in our spacious auditorium. A host of our members, friends, children and members of the newly organized "Friends" of the Bialystoker Center, joined in the Purim program. The participants enjoyed every minute of the freiliche Purim, while absentees will have to wait for next Purim.

Mr. Sol Krim, the Toastmaster, set the tone for the happy occasion, and introduced the participan s in the program. Sam Solasz, President, gracious welcomed the guests, primarily whishing them a freilichen Purim.

Rabbi Max B. Posnansky presented a brief review of Megillas Esther. The emphasis of Purim and its admonition is: "Remember; do not forget, stand on guard." For what happened in Esther's and Mordecai's time has been repeated so many times in Jewish history, to contemporary times. Forgive and forget does not work. Purim is the eternal lesson — "Stand on guard".

Mrs. Myra Bailin, Administrator, gave a concise report on the progress and reforms at the Home. She was pleased to relate our accomplishments, most notably meeting with the requirements of the State, most satisfactorily.

Rose Solasz, Trustee, reported for her committee, of the progress in organizing — The "Friends" of the Bialystoker Center. This organization is composed of second and third generation children.

Miss Irina Fogelson presented a medley of songs in Yiddish, Hebrew, English and Russian, in a two part concert. She was accompanied at the piano, but mainly by the audience. Her performance was well received.

Mr. Izaak Rybal, our able Executive Director, made the successful pitch for "Purim Gelt", and the people responded most generously.
In this venture he was assisted by his gracious, Molly, and by Sol Krim.

Mr. Joseph Dines, Vice President, presented the list of the nominating committee, for the Board of Directors, namely Diana Medvedev, Joseph Dines and Sol Krim. It is the same slate and includes members of Young Friends.

The Purim Seudah was served, which was prepared by Mrs. Bronia Skorka, and assisted by her staff. It was a most delicious meal including all Purim ingredients, topped by Hamantashen.
A gala time was had by all.

פֿלאַץ. בלויז אין 1913 האָט ער אָנגענומען דעם אָנבאָט פון לאָמזשע צו זיין דער רב, אַ שטאָט וועלכע האָט געהאַט אַ גרויסע צאָל באַרימטע רבנים, אָבער אויך דאָרט האָט ער זיך לאַנג ניט געהאַלטן. ער איז אָנגעקומען אין לאָמזשע אין יולי, 1913, און גלייך נאָך יום כיפור איז ער פון דאָרט אַוועק. אין דער ערשטער וועלט־מלחמה איז ער אַנטלאָפן קיין האָמעל, וווייסרוסלאַנד, און נאָך דער באָלשעוויקישער רעוואָלוציע פון פוילן האָט ער זיך אומגעקערט קיין וואַרשע, שפּעטער אַוועק קיין לאָדזש און אָטוואָצק.

אין 1922 אין בערלין, האָט ר׳ חיים געגרינדעט די ישיבה „בית מדרש עליון״. לומדים פון ליטע און פוילן זענען געקומען אַהין צו לערנען און ווערן נאָך גרעסערע מומחים אין אַלע צווייגן פון אידישן וויסן.

אין 1929 איז ר׳ חיים איינגעלאַדן געווואָרן פון ישיבה אוניווערזיטעט צו געבן דאָרט גראַדואיר־קורסן אין תנ״ך. רבנים פון אַלע טיילן אַמעריקע האָבן זיך איינגעשריבן אין די דאָזיקע קורסן. זיי האָבן אויפגעגעבן זייערע זומער־וואַקאַציעס כדי צו קאָנען לערנען פון דעם גרויסן גאון. דער לעקציע־זאַל איז תמיד געווען איבערגעפולט. ס׳איז געווען מיין גרויסע פריווילעגיע אָנטיילצונעמען אין די דאָזיקע אינספּירירנדיקע און באַלערנדיקע קורסן. ס׳איז געווען אונזער גרויס גליק צו קענען פאַרפילפאַכן אונזערע תנ״ך קענטענישן דורך דעם גרויסן גאון.

אין יאָר 1930 איז ער אַוועק קיין ארץ ישראל. אויך דאָרט האָט ער געלערנט מיט גרויס דערפאָלג. נאָך דער פּטירה פון ערשטן רב הראשי אברהם הכהן קוק, האָט מען אָנגעבאָטן דעם אַמט צו ר׳ חיימ׳ען, אָבער ער האָט אָפּגעזאָגט און זיך אומגעקערט קיין אַמעריקע.

זייַנע וואַנדערונגען האָבן אים געפירט פון ביאַליסטאָק קיין וואַרשע, לאָדזש, פּעטראָגראַד, לאָמזשע, האָמעל, אָטוואָצק, תל־אביב, בערלין, שיקאַגאָ און ניו יאָרק. נאָר אין ישיבה אוניווערזיטעט האָט ער געפונען זיין לעצטן גילטיקן אָנקער.

איין געשעעניש מיט ר׳ חיים וועל איך קיינמאָל ניט פאַרגעסן, פונקט אַזוי ווי דאָס וועט געדענקט ווערן דורך טויזנטער רבנים, דערציער און ניט־פראָפעסיאָנעלע תלמידי חכמים. דער אַמעריקאַנער „מזרחי״ האָט איינגעאָרדנט אַ סעריע לעקציעס אין תנ״ך, געגעבן דורך ר׳ חיים, אין דעם דעמאָלסדיקן פענסילוועניאַ האָטעל. אַ לאַנגע צייט פאַרן אָנהויב איז דער גרויסער „גרענד באָלרום״ שוין געווען אויסגעפולט ביז די ברעגעס און אידן זענען געשטאַנען אין די קאָרידאָרן. דער אַרײַנפיר פון דר. סאָלאָוווייטשיק, וואָס האָט געדויערט אַ שעה צייט, איז אַליין געווען אַ מייסטערווערק. די גרעסטע פּראָפעסאָרן פון תנ״ך זענען געקומען. צווישן זיי זענען געווען פּראָפעסאָר נתן קלאָץ פון ישיבה אוניווערזיטעט און דניאל פערסקי, פּראָפעסאָר פון תנ״ך אין הרצליה סעמינאַר און אַ שרייבער אין דער וואָכנשריפט „הדואר״. זיי אַלע האָבן זיך צוגעהערט מיט דער גרעסטער אויפמערקזאַמקייט צו ר׳ חיים.

ר׳ חיים איז נפטר געווארן אין 1960. ער האָט צו זיך ניט געהאַט קיין גלייכן. צווישן די גרעסטע לומדים פון אַלע צייטן איז ער געווען אַ ריז. קיינער קען אים ניט פאַרטרעטן. מיר זענען געווען געבענטשט אים צו האָבן צווישן זיך. זיין נאָמען בלייבט אַ ברכה פאַר אונז און פאַר די קומענדיקע דורות תלמידי חכמים.

• שליסט זיך אָן אַלם מיטגלידער אין ביאַליסטאָקער צענטער, היים פאַר עלטערע מענטשן און שפּיטאָל !

„טראַכטענבערג־פּאַרק" אין תל־השומר מעדיצינישן צענטער

• פון דר. מ. מודאי, געהילף־דירעקטאָר

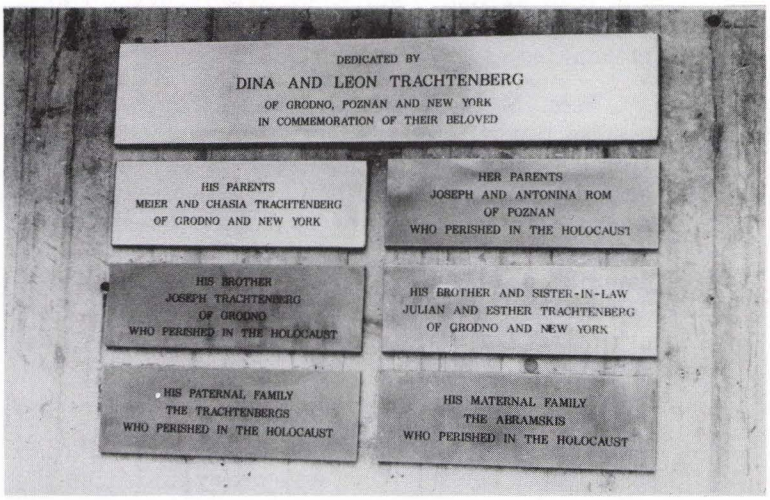

דר. מודאי (רעכטס) באַגריסט לעאָן און דינה טראַכטענבערג

עזונט ווערן איז זייער אָפט אַ לאַנגער און שווערער פּראָצעס, וועלכער דריקט זייער שווער אויפן פּאַציענט און זיין פאַמיליע עמאָציאָנעל און גייסטיק. דער דאָזיקער פּראָצעס איז אויך זייער שווער פאַר מעדיצינישן סטעף, מייסטנס פאַר די דאָקטוירים און נוירסעס, וועלכע אַרבעטן אונטערן דרוק פון מענטשלעכער טראַגעדיע און פאַרצווייפלונג, קעמפנדיק דערביי פאַרן לעבן און געזונט פון זייערע פּאַציענטן.

ביידע צדדים נויטיקן זיך אין אַן אָרט וואו זיי זאָלן זיך קענען אַנטשפּאַנען אין דער צייט וואָס זיי געפינען זיך אין שפּיטאָל. דער דאָזיקער אָפּרו איז גוואַלדיק וויכטיק פאַר דער שנעלער דערהאָלונג פון די פּאַציענטן, פאַר דער גייסטיקער מנוחה פון זייערע קרובים און פאַר דער וואַכזאַמקייט פון מעדיצינישן סטעף.

ס׳איז זייער זעלטן צו געפינען אַ שפּיטאָל וואָס האָט אַ ספּעציעלן פלאַץ פאַר אָפּרו און אַנטשפּאַנונג, פון וועלכן אַלע קענען געניסן. אָבער אַ דאַנק דער וויזיע און גנעדיקן

„פלאקס" פון דער טראַכטענבערג־פאַמיליע

ביישטייער פון אונזער פריינט לעאָן טראַכטענבערג, האָט דער „שבא מעדיקל סענטער" דאָס גליק צו האָבן אַ חנעוודיקן נייעם פאַרק צו באַדינען זיינע פּאַציענטן, אַ זאַך וואָס ווערט אָפט פאַרנאַכלעסיקט.

לעאָן טראַכטענבערג, ווען ער האָט באַזוכט לעצטן יאָר דעם שפּיטאָל מיט אַ גרופּע פון ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן, האָט געזוכט אַ ספּעציפישן פּראָיעקט, וועלכער זאָל סימבאָליזירן לעבן און געזונט — אַ קוואַל פון ליכט און האָפענונג, אין אַן אומגעבונג וואו ס׳הערשט קראַנקהייט און וויטיק. ער האָט עס געפונען אין דער פאָרם פון אַ הייפל אָדער „פּאַטיאָ" וואָס געפינט זיך אין צענטער פון אַלע מעדיצינישע און כירורגישע אָפּטיילונגען, אין פּראָנט פון די אָפּעראַציע־זאַלן און דער אָפּטיילונג פון גיכער הילף.

דאָס איז אַן אָריגינעלע און איינציק־אַרטיקע אידייע, וועלכע האָט אָנגעהויבן צושטאַנד צו קומען גלייך נאָך טראַכטענבערג׳ס גרויסהאַרציקן ביישטייער.

ישראל רובינטשיק (לינקס) מיט דער טראַכטענבערג־פאַמיליע און מריינט מאַכן אַ לחיים צו דער דערעפענונג פון פּאַרק.

דעם 24טן אויגוסט 1986 האָבן מיר געפייערט די דערעפענונג פון דער נייער „טראַכטענבערג פאַטיאָ" אין דער אָנוועזנהייט פון דינה, לעאָן און זייער זון אביב, מיט דער באַטייליקונג פון דער פאַמיליע׳ס משפּחה און פריינט און אויך דעם סטעף פון שפּיטאָל.

קיינער האָט ניט געקאָנט צור׳קהאַלטן זיינע טערערן ווען לעאָן האָט געהאַלטן זיין רעדע. דאָס איז געווען אַ מאָמענט פון קאָלעקטיווע ליידן, אַפילו פאַר די וואָס האָבן ניט געקענט די פאַמיליעס פון דינה און לעאָן, וועלכע זענען אומגעקומען אין דעם חורבן.

זינט דער דערעפענונג איז די „טראַכטענבערג פאַטיאָ" געווארן דעם שפּיטאָל׳ס וויכטיקסטער פאַרווייילונגס־פונקט, אַ פלאַץ פאַר אָפּרו פאַר פּאַציענטן און זייערע פאַמיליעס.

זייט געבענטשט, לעאָן, פאַר אייער בריייטהאַרציקייט.

משפּחה טראַכטענבערג

• פון ישׂראל רובינטשיק, תל־אביב

פון דער רעדאַקציע: דעם 24טן אויגוסט, 1986, איז פאָרגעקומען אין „תל־השומר" שפּיטאָל, אין תל־אביב, אַ פּייערלעכע דערעפענונג פון אַ פּאַרק, געגרינדעט פון לעאָן און דינה טראַכטענבערג. אויף אַ גרויסן טאָוול זענען פאַראייביקט געוואָרן די נעמען פון זייערע טייערע, וואָס זענען שוין נישטאָ: לעאָנ׳ס עלטערן, מאיר און חסיה; דער ברודער אסיע, אַ קרבן פון דער שואה; דער ברודער יולעק מיט זיין פּרוי אסתר; דינה׳ס משפּחה, וואָס איז אומגעקומען אין דער שואה. ישׂראל רובינטשיק׳ס ליד איז געווידמעט דער משפּחה טראַכטענבערג.

די נעמען פון מיין שוועסטער,
ברודער, טאַטע, מאַמע —
זענען נישט אויסגעקריצט אין שטיין,
די קבורה נישט באַוואוסט.
און ברענען וועט מיין ווייטיק —
אייביק שוין מסתמא,
נאָר כ׳לעב ווי ס׳לעבן אַנדערע
מיט אייביקן פאַרלוסט.

איך בין געווען אַ יינגל,
אָן אַ היים, פאַרלאָרן —
די וועלט געווען איז ווי אַ נאַכט —
וואָס שוואַרצער איז פון שוואַרץ.
נאָר כ׳האָב געטראָפן מענטשן,
וואָס דורך לאַנגע יאָרן
האָבן מיט ליבע זייערער
דערוואַרעמט מיר מיין האַרץ.

משפּחה טראַכטענבערג איז
פונעם פלאַם פאַרבליבן
אָן אַסיען, איינעם פון דריי זין.
אָן אומגליק איז געשען,
נאָר יעדן גראָדנער אינגל
האָבן זיי מיט ליבע
דערנענטערט — און ער איז פאַר זיי
ווי זייער זון געווען.

און איצט, ווען די משפּחה
איז שוין ניט צוזאַמען,
כ׳ווינטש רו פאַר די וואָס שוין אַוועק,
גליק פאַר די וואָס זיינען.
אויף אייביק וועלן מאיר, חסיה
הייסן טאַטע, מאַמע
און קינדער זייערע פאַר מיר
בריידער, שוועסטער מיינע.

קויפט און העלפט פאַרשפרייטן

דעם נייעם גרויסן

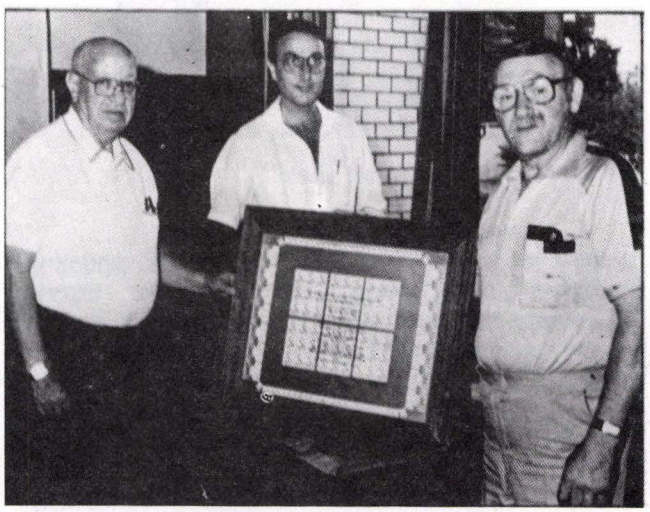
ביאַליסטאָקער יזכור־בוך

ביאַליסטאָקער לייגןווינקלשטיין פאַר נייער אָפּטיילונג אין תל־השומר שפּיטאָל אין ישׂראל

דער ביאַליסטאָקער צענטער און ביקור־חולים אין ניו־יאָרק, מיט דער הילף פון די „גראָדנער פריינט", האָבן נאָך אַמאָל אויסגעשטרעקט זייערע הענט פון פריינטשאַפט און הילף. דאָס מאָל האָבן זיי זיך אונטערגענומען צוצושטעלן די פאָנדן אויפצובויען אַ קינדער־אָפּטיילונג פאַר פיזישער טעראַפּיע. אַזאַ אָפּטיילונג איז פון העכסטער וויכטיקייט פאַרן שפּיטאָל און וועט זיין אַ טייל פון דעם „וויינבערג קינדער־אַנטוויקלונג צענטער". אָן אַזאַ אָפּטיילונג איז זייער שווער צוצושטעלן די פאַסיקע באַהאַנדלונג פאַר קינדער מיט פיזישע און גייסטיקע מניעות, און אַנדערע פּראָבלעמען. די דאָזיקע קינדער האָבן ביז איצט געמוזט פאָרן צום האָספיטאַל׳ס „ניוראָלאָגישן רעהאַביליטאַציע צענטער", וואו זיי האָבן באַקומען די נויטיקע טעראַפּיע, וועלכע שפּילט אַזאַ גרויסע ראָלע אין זייער רעהאַביליטאַציע. איצט, אַ דאַנק דער וויזיע און איבערגעגעבנקייט פון די ביאַליסטאָקער, וועט די פיזישע טעראַפּיע ווערן אַן אינטעגראַלער טייל פון דער היילונג אין דער קינדער־אָפּטיילונג.

איצט וועט דער שנעלער סטימולירונג־פּראָגראַם פאַר קינדער מיט אַנטוויקלונג־פּראָבלעמען — וואָס איז נאָך געווען פלאַנירט מיט יאָרן צוריק — פאַר דיאַגנאָזן און היילונג, וועט ווערן אַ רעאַליטעט. „אָקופּעישאָנאַל" און „פיזיאָטעראַפּיסטס" אין דער נייער אָפּטיילונג וועלן ניט נאָר אַרבעטן מיט די קינדער, נאָר אויך זייערע עלטערן, אַז זי זאָלן קענען פאָרזעצן די היילונג אין זייערע היימען. דער „קינדער רעהאַביליטאַציע־צענטער" וועט אויך זיין אָפן פאַר קינדער וועלכע וועלן איבערגעשיקט ווערן פון אַנדערע שפּיטאָלן, ווי אויך פאַר פאַרוואונדעטע אין וועג־אומגליקן און אַנדערע עקסידענטן.

דער נייער פּראָיעקט איז געווידמעט געווארן דורכן ביאַליסטאָקער צענטער און ביקור־חולים אין ניו־יאָרק, מיט דער הילף פון די „גראָדנער פריינד", לכבוד מאַיק און חנה **קרעמער און יוסף און סילוויע דאַינס.**

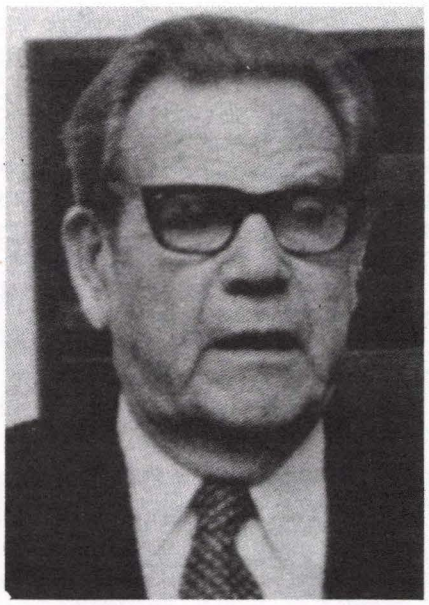

מר. איסאַק ריבאַל (לינקס), דער עקזעקוטיוו־דירעקטאָר און מר. סעם סאַלאַזש, פּרעזידענט פון ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן, מיט דר. משה מודאי, געהילף־דירעקטאָר פון שפּיטאָל, וועלכער האָט זיי פּרעזענטירט מיט אַ סערטיפיקאט אלס דאַנק פאַר די פּילע ביישטייערונגען צום תל־השומר שפּיטאָל.

אברהם ליס האָט געוואונען דעם „מענדעלע־פּרייז" אין תל־אביב

דינסטיק, דעם 18טן נאָוועמבער, 1986, איז אין דער תל־אביבער שטאָטישער ביבליאָטעק „שער ציון", אין בית אריאלה, פאָרגעקומען די פערטע צוטיילונג פונעם פּרייז פאַר דער אידישער ליטעראַטור, וואָס עס טיילט אויס דער תל־אביבער שטאָטראַט. דער פּרייז טראָגט דעם נאָמען פונעם זיידן פון דער מאָדערנער ליטעראַטור אין אונזערע ביידע לשונות, מענדעלע מוכר ספרים. די דריי לאורעאטן זענען געווען: אברהם ליס, יעקב צבי שאַרגעל און יצחק בראט.

דער פאָרזיצער פון אָוונט איז געווען דער באָרימטער אַרטיסט פון דער „הבימה" שלמה בר־שביט. ער האָט מיט גרויס טאַלאַנט געלייענט דעם דיכטער י.צ. שאַרגעל'ס אַ ליד און נאָך דעם געגעבן דאָס וואָרט דעם תל־אביבער שטאָט־פֿרעזידענט מר. שלמה להט, וועלכער האָט צוו. אַנד. געזאָגט: „דער גורל פון אידיש איז ווי דער גורל פון ישראל. פונקט ווי דאָס לשון, אַזוי איז אויך ישראל געווען אַ ציל פאַר

אברהם ליס

פאַראַכטונג און פיינטשאַפט. אַזוי ווי יידיש, איז ישראל געוודפט און געפיניקט געוואָרן. פאַר ביידן איז אויפגעשטאַנען און איז גילטיק ביז היינט דער באַפעל: „אין דיין בלוט זאָלסטו לעבן, — בדמייך חיי" און אַזוי ווי דאָס יידישע פאָלק, האָט אויך יידיש אַריבערגעפירט דעם צענטער פון דער ליטעראַרישער טעטיקייט קיין ישראל".

די מאָטיוון פון דער זשורי, וואָס איז באַשטאַנען פון די שרייבערס שלמה וואָרזאָגער, יששכר פאַטער און אברהם קאַרפינאָוויטש, האָבן געלייענט: אברהם קאַרפינאָוויטש, וועגן יצחק בראַט; וועגן אברהם ליס — יששכר פאַטער, און אין נאָמען פונעם יידישן שרייבער־פאַראיין אין ישראל האָט געהאַלטן אַ באַגריס־רעדע דער שרייבער שלמה וואָרזאָגער. אין פֿרעזידיום איז אויך געזעסן דער וויצע־פֿרעזידענט פון תל־אביבער שטאָטראַט, דער ממונה איבער דער קולטור־טעטיקייט — מר וואָלאַך.

יששכר פאַטער האָט ביים פאַרלייענען די מאָטיוון פון דער זשורי, וועגן דעם ליטעראַרישן וועג פון אברהם ליס, געזאָגט צווישן אַנדערן:

אברהם ליס, וואָס האָט זיינע ליטעראַרישע טעטיקייטן אָנגעהויבן נאָך גאָר יונג אין זיין געבוירן־שטאָט ביאַליסטאָק, איז אַ ליטעראַטור־קריטיקער וואָס שאַצט נישט בלויז אָפּ אַ בוך, אלא בעיקר דעם שרייבער, זיין שאַפֿערישן וועג און זיין ליטעראַרישן באַגאַזש. דער וועג פון אברהם ליס אין דער יידישער ליטעראַטור, איז דער וועג פון אַ קריטיקער אַ בר־סמכא. ווי אַזעלכער האָט ער זיך קונה־שם געווען בעל־פּה און אין ראַדיאָ־אוידיציעס אין יידיש א.נ. „שרייבער און ווערק" און בעל־פּען — אין זיינע ביז איצטיקע דערשינענע פיר ביכער עסייען און קריטיק־מאמרים; „היים און דויער" (1960), „אין זכות פון וואָרט" (1969), „אין דער מחיצה פון שאַפֿער" (1978) און „שמועסן בכתב" (1985). ער געהערט צו דער קאַטעגאָריע קריטיקערס, וואָס אַדאַנק זייער אינטערעסאַנטן צוגאַנג, טרעפלעכע דעפיניציעס, וואַרעמע באַהאַנדלונגען און אוצר פון שפראַך, זענען די אַרבעטן קינסטלערישע שאַפונגען פאַר זיך.

אברהם ליס, וואָס איז אַליין אַן ערנסטער בעל מחשבות, זוכט ביים שרייבער אידעע. ער באַמיט זיך צו דערגרונטעווען צום דנאָ פון שרייבערס מיין און אויסצוטיילן זיינע אינטענצן און טענדענצן, אָנצוהערענישן און ציל־באַשטימונגען. דערביי איז ער סענסיטיוו בנוגע פאָרעם און עסטעטישער געשטאַלטיקונג פון געשריבענעם.

די רייכקייט פון זיין לשון און בצימצומדיקייט פון וואָרט, וואָס פאַרוואַנדלען זיינע אָפּהאַנדלונגען אין עסייען, זענען דער שליסל צו זיין ספּעציפישן מעטאָד פון שרייבן. — — —

אברהם ליס פאַרמאָגט אַ חריפותדיקע תפיסה תמציתדיק איבערצוגעבן דעם תוך און תוכן פון אַ קינסטלערישער יצירה. ער איז אַ בעל־פירוש אין מיניאַטור. אין געציילטע זייטן מאָלט ער פלאַסטיש די קינסטלערישע געשטאַלטן פון די שעפער און צייכנט בולט אָן דעם באַדייט און כאַראַקטער פון זייערע ווערק. געווען רעדאַקטאָר פון אַ גרעסערע צאָל ביכער און ליטעראַרישע זאַמלונגען, צוו. אַנד.: „ד"ר י. רובין־ריבקאי", (יידיש־העברעיש), 1963; „זלמן שזר — נשיא וסופר", 1969; „ספר ראובן רובינשטיין" (יידיש־העברעיש), 1971.

גרויסע פאַרדינסטן האָט „אברהם ליס אין שטאַרקן די פאָזיציע פון יידיש אין ישראל. אין משך פון פופציק יאָר האָט ער מיט שטאַנדהאַפטיקייט געשאַפן נאָכאַנאַדיקע יידישע קולטור־פאָזיציעס. זיין אַנטייל אין די יידישע ראַדיאָ־אוידיציעס, זיין מיטגרינדונג און לייטונג פון דעם י.ל. פרץ־פאַרלאַג און דאָס מוסטערדיקע אָנפירן מיטן שלום־עליכם־הויז, זענען פעסטע ציגל אינעם בנין פון יידיש אין לאַנד.

דער שרייבער שלמה וואָרזאָגער האָט אין זיין באַגריסונגס־רעדע געזאָגט, אַז אברהם ליס איז איינער פון די ערשטע, פון די וויניקע מיט זיין קריטישער עסיי, מיטן מאמר אויף ליטעראַריש־געזעלשאַפטלעכע טעמעס. און געפינסט אין זיי די „פינגער־אָפּדרוקן" פון מענדעלעס טענדענץ. ניין, — טענדענציעזקייט, וואָס איז לעגיטים אין יעדער שאַפונג אויב זי גייט האָנט אין האָנט מיט עסטעטיק און עכטקייט. געפינסט ביי ליסן טיפן אַריין־און־אַרויסטייטש פון קינסטלערישן באַוואוסטזיין, לויבשאַפט צו פאָלקישקייט און דעם זיידנס

פּופּציק־יאָריקע פּייערונג פון דער אידישער פּאָליציי אין ישראל

• פון קלמן רביב (ריבאק), ירושלים

פּאָליציי קאָמענדאַנט: שלמה גזית, דירעקטאָר פון דער „סוכנות היהודית": ניסן הרפז, זון פון ביאַליסטאָקער גאָלדבערג־הרפז, יו"ר המועצה הציונית: אליהו אילת, דער

עס זיצן פון רעכטס צו לינקס: חיים תבורי, דער פּרעזידענט חיים הרצוג, יחזקאל סחר און חיים ברלב. קלמן רביב באַגריסט דעם פּרעזידיום און די אָנווועזענדע.

ד' ביאַליסטאָקער קאָלאָניע אין ירושלים האָט מיט פּרייד און טרויער אויפגענומען די פּסח־אויסגאַבע פון דער „ביאַליסטאָקער שטימע".

דער באַריכט פון דעם באַזוך אין פּוילן און ספּעציעל אין ביאַליסטאָק איז אַ פּולער און רירענדער. אין הויז פון אונדזער גוטן פריינד, מאָטעק כוחן, האָבן מיר אַרומגערעדט די פראַגע צי דאַרף מען פאָרן קיין פּוילן צי ניט. די מיינונגען זיינען געווען פאַרשידענע. די מערהייט מיינט אַז מען דאַרף באַזוכן פּוילן און אויך אונדזער שטאָט ביאַליסטאָק און זאָלן דאָרט די פּאָלאַקן זען די געבליבענע, וועלכע וועלן זיי איבערלעבן, אַזוי ווי מיר האָבן איבערגעלעבט אַלע אונדזערע שונאים — זאָלן זיי זען און פּלאַצן...

עס קומט אייך אַלעמען אַ יישר כוח פאַר אייער הילף צו באַנייען דעם באגנאווקע בית עלמין, וואו עס האָבן געפונען זייער רו די פּראָמינענטסטע יידישע פירער און אונדזערע פאַמיליאַנטן. זאָלן זיי זיין מליצי יושר פאַר אונדז אַלע.

איצט ווייל איך אייך מיטטיילן וועגן אַ גרויסן צוזאַמענטרעף פון דער אַמאָליקער אידישער פּאָליציי אין דער צייט פון דעם ענגלישן מאַנדאַט. מיט 50 יאָר צוריק און מער האָבן זיך פּריוויליק מאָביליזירט אידישע בחורים אין דער פּאָליציי, כדי צו פאַרטיידיקן אידישע ישובים אין ארץ ישראל. די מאָביליזאַציע איז געקומען נאָך אַ וועגדונג פון דער אידישער אַגענץ צו די יונגע מענטשן. דער אַרגאַניזאַטאָר און פּאָרזיצער פון דעם אַרגאַניזיר־קאָמיטעט פון צוזאַמענפאָר איז געווען דער שרייבער פון די שורות.

עס איז געווען זייער וויכטיק צו רופן דעם צוזאַמענפאָר. צווישן די בחורים וואָס האָבן זיך דאַמאָלט מאָביליזירט זיינען געווען אַ סך ביאַליסטאָקער יונגעלייט: הילער (היינט אַ באַוואוסטער אַדוואָקאַט אין ירושלים) סאַשקע גראָאָווסקי, שלמה גראָדזענסקי, זלמן פריד, חנה רובינשטיין, קלמן ריבאק און פיל אַנדערע.

דאָס איז ניט געווען סתם קיין פּאָליציי. דאָס איז געווען אַ פּאָליציי מיט אַ נאַציאָנאַלער פליכט. אויסער דעם באַשיצן דעם אידישן ישוב האָבן זיי אויך געהאַט אַ פליכט צו עפענען די סעקרעטנע „סעיפס" און „פיילס" וואו דאָס איבערשיקן צו דער „הגנה". נאָך אַ בשותפות'דיקן מיטאָג איז געווען אַן „עצרת". דאָרטן האָבן געערעדט יעקב טורנער, הויכער

ליכטיקע וויזיע. מיט זיין, ליס', גענויט אויג אַנטפלעקט ער דעם גייסט און די מאַטעריע פון דער פּאָלקסשאַפונג.

אויך מיטן געווויגענעם און געמאָסטענעם געשטאַל־טונגס־וואָרט, מיטן זאָלכן פינקטלעכן, קאָנסטרוקטיוון זאַץ און לירישן אינטערמעצאָ.

אין זיינע ביכער און ראַדיאָ־שמועסן וועגן „שרייבער און ווערק" — זוכט אברהם ליס, ווי מענדעלע אין זיין פּראָזע, דאָס בשותפותדיקע צווישן קונסט און טענדענץ און לאָזט נישט אַרויס פון אויג די אַלזייטיקע באַלייכטונג פון שטייגערדיקן, סאָציאַלן און דאָס נאַציאָנאַל־תוכיקע, יידישע. ועל כולם — די אַרכיטעקטאָניש קייט, מענדעלעס, אין סטיל און אין זאַצבוי.

צום סוף האָט דעם אָוונט באַקריינט און באַשיינט מיט יידיש און העברעישע לידער די באַרימטע זינגערין חוה האַלבערשטיין. די לאָורעאַטן האָבן געהאַלטן זייערע דאַנק־רעדעס אין יידיש און אין עברית.

געווען אַמבאַסאַדאָר פון ישראל אין וואשינגטאָן; דער וואָס האָט אין נאָמען פון דער סוכנות מאָביליזירט די בחורים, יצחק טוניק, דער מבקר המדינה האָט באַגריסט אין נאָמען פון זיינע פּאָליציי חברים.

נאָך דעם האָט דער פּרעזידענט, חיים הערצאָג, אויפגענומען די אָנטיילנעמער אין „בית הנשיא". דאָרט האָבן אויך באַגריסט אויסער דעם פּרעזידענט, דער ערשטער הויפט־פּאָליציי קאָמענדאַנט פון מדינת ישראל, יחזקאל סחר, דער זעקסטער — חיים תבורי, און דער פּאָליציי־מיניסטער — חיים בר לב.

שטאַרק געריטע און זייער צופריעדענע פון דעם נאַסטאַלגישן צוזאַמענטרעף זענען זיך די חברה צעפאָרן, יעדער איינער פון וואַנען ער איז געקומען, מיט דער האָפענונג, אַז אַזעלכע צוזאַמענטרעפן וועלן אָרגאַניזירט ווערן אָפטער.

לכבוד דעם צוזאַמענפאָר האָבן מיר אַרויסגעגעבן אַ „חוברת זכרונות".

שליסט זיך אָן אַלס מיטגלידער אין ביאַליסטאָקער צענטער, היים פאַר עלטערע מענטשן און שפּיטאָל!

אַ דאַנק פאַר באַשיינען אונזער שמחה

• פון סאָל קרים

מיר אַלע זענען די „ציגל און ליים" וואָס האַלטן צוזאַמען די אידישע אינסטיטוציעס. און אָט אַזעלכע „ציגל" זענען מיין ברודער לייבל, מיין פרוי עטל און איך, און מיר זענען באַערט געווארן דורך אייַנער פון די וויכטיקסטע אינסטיטוציעס. די דאָזיקע אינסטיטוציע איז אונזער שול, קאָנגרעגעישאָן „סאָנס אָוו איזראעל", אין ברוקלין.

דעם 20טן דעצעמבער, 1986, איז געפייערט געווארן דער 91טער יובילי פון אונזער שול, וועלכע האָט מיט דער צייט לייַדער פאַרלאָרן די מערסטע פון אירע מיטגלידער. די סיבה איז וואָס די געגנט האָט זיך געביטן, די אַלטע מיטגלידער זענען געשטאָרבן און די אינגערע האָבן זיך אַרויסגעצויגן אין אַנדערע געגנטן.

ביים צוגרייטן דעם יערלעכן באַנקעט האָבן מיר ניט דער ריכטיקער „דריילינג" וואָס וועט דאָס קענען באַווייזן. אָבער אַ דאַנק אונזערע ביאַליסטאָקער פריינט האָבן מיר עס דערגרייכט.

סאָל און עטל קרים

פופצן פון אונזערע לאַנדסלייט זענען געקומען צום באַנקעט און האָבן זייער גוט פאַרבראַכט. אויך אַנדערע פופצן, וועלכע האָבן ניט געקענט קומען, האָבן אָבער געשטיצט די אונטערנעמונג דורך אַריינשיקן זייער ביישטייערונג פאַר דער שול. איך בין זיי זייער דאַנקבאַר דערפאַר.

פאַר מיר איז דער אָוונט געווען ספעציעל וואונדערבאַר. אַלץ האָט אויסגעזען בעסער און שענער ווי אַלע אַנדערע באַנקעטן. עפעס האָט דער זאַל געלויכטן ליכטיקער; די מענטשן האָבן אויסגעזען שענער; דאָס עסן איז געווען געשמאַקער. אַפילו די איבערגעטריבענע רעדעס, וואָס זענען געהאַלטן געווארן דורך די פירער פון דער שול, ווי מרס. דזשולי ראָזמאַן און מר. קליין, דער פרעזידענט פון דער שול, האָבן געקלונגען אויפריכטיק.

דער גאַסט־רעדנער, הרב פאָזנאַנסקי, פון אונזער ביאַליסטאָקער צענטער, האָט איבערראַשט דעם עולם מיט זיין וויסן. צווישן אַנדערן האָט ער דערמאָנט „אני הקטן" און ריכטיק אָפּגעשאַצט וויפל פאַרגעניגן די שול ברענגט מיר. הרב פאָזנאַנסקי האָט אויך באַמערקט, אַז די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט האָבן ניט נאָר געשטיצט די אונטערנעמונג מיט געלט, נאָר אויך מיט האַרץ און נשמה.

הרב סקייסט, דער גייסטיקער פירער פון אונזער שול, האָט געהאַלטן אַ גייסטרייכע רעדע. ער האָט אויך אונטערגעשטראָכן דעם גרויסן בייטראָג וואָס מיר האָבן געמאַכט ביים אויפהאַלטן די שול אין אונזער געגנט.

ווי עס פירט זיך, האָט די שול אונז צוגעטיילט מתנות, ווי טאָוולען מיט די פאַסיקע אויפשריפטן, טליתים־זעקלעך און בלומען פאַר מיין פרוי עטל. מיר האָבן אויך געקראָגן אַ רעזאָלוציע פון דער ניו־יאָרק סטעיט לעדזשיסלייטשור, וועלכע האָט אונטערגעשטראָכן אונזער גוטע אַרבעט וואָס מיר טוען פאַר אונזער געגנט און פאַר ברוקלין בכלל. דאָס איז

אַ דעלעגאַציע פון ביאַליסטאָקער צענטער און היים ביי דער שמחה.

אונז פרעזענטירט געווארן דורך אונזער סטעיט־סענאַטאָר סאָלאָמאָן און ס'איז פאַר אונז געווען אַ גרויסע איבעראַשונג. נאָך דעם אָפּיציעלן טייל איז סערווירט געווארן אַ פיינער מאָלצייט, מיט וויין און מוזיק. די דאָזיקע וואונדערבאַרע איבערלעבונג וועט מיט אונז בלייבן פאַר אַ סך, אַ סך יאָרן. אַ האַרציקן יישר כוח.

שליסט זיך אָן אַלס מיטגלידער אין ביאַליסטאָקער צענטער, היים פאַר עלטערע מענטשן און שפּיטאָל!

דאַנק־אויסדרוק

דער ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן דריקט אויס אַ האַרציקן דאַנק צו **זונדל בערענס** (בערעזינסקי), פון סוירפסאַיד, פלאָרידאַ, פאַר דער שיינער באַשטייערונג פון 1,000 דאָלאַר פאַרן פראָיעקט אין תל־השומר שפּיטאָל, ישראל, פאַר צוריקגעשטאַנענע קינדער.

איסאַק ריבאַלאָווסקי, געניראַל־סעקרעטאַר פון ביאַליסטאָקער צענטער און היים, האָט דעם לעצטן פּעברואַר, בעת זיין באַזוך אין פלאָרידאַ, זיך ווידער געטראָפן מיט זונדל

איסאַק ריבאַלאָווסקי און זונדל בערענס

בערענס. די דאָזיקע צוזאַמענטרעפן פון די צוויי נאָענטע פריינט זענען בייַ זיי שוין געוואָרן אַ „טראַדיציע". יעדן מאָל ווען זיי טרעפן זיך אין מיאַמי, פאַרברענגען זיי לאַנגע שעה׳ען ביים דערמאָנען זיך פאַרשיידענע עפּיזאָדן ווען זייער באַליבטער היימשטאָט ביאַליסטאָק און וועגן געמיינזאַמע חברים און פריינט.

בייַ דער לעצטער באַגעגעניש האָט זונדל בערענס צוגעזאָגט ריבאַלאָווסקי׳ן אים צושיקן אַן אַרטיקל זכרונות פון ביאַליסטאָק. מיר האָפן צו ברענגען דאָס אַרטיקל אין נאָענטסטן נומער „ביאַליסטאָקער שטימע".

שליסט זיך אָן אַלס מיטגלידער אין ביאַליסטאָקער צענטער, היים פאַר עלטערע מענטשן און שפּיטאָל!

מזל טוב

צו סעם און אסתר גאָרניק

מיר זענען צופרידן צו הערן, אַז אונזערע טייערע פריינט סעם און אסתר גאָרניק זענען צום ערשטן מאָל געוואָרן זיידע־באָבע. ביי זייער ליבער טאָכטער געיל און אידעם מאַריאָ איז געבוירן געוואָרן אַ מיידעלע, דאַניעל.

אסתר און סעם גאָרניק

אין נאָמען פון ביאַליסטאָקער צענטער און היים, דריקן מיר אויס אונזער האַרציקן מזל־טוב צו אונזערע לאַנדסלייט סעם און אסתר גאָרניק און ווינטשן זיי צו האָבן אַ סך נחת. מיר ווינטשן אויך גליק די עלטערן — געיל און מאַריאָ האַמעל.

סעם און אסתר זענען גוטע פריינט און שטיצערס פון אונזער גרויסער אינסטיטוציע און מיר שאַצן שטאַרק אָפּ זייער בריייטהאַרציקע שטיצע.

ביאַליסטאָקער־גראָדנער יזכור

זונטיק דעם 29סטן מערץ 1987, איז אין אָדיטאָריום פון ביאַליסטאָקער צענטער אָפּגעהאַלטן געוואָרן דער 44סטער יזכור נאָך די ביאַליסטאָקער־גראָדנער קדושים וואָס זענען אומגעקומען דורך די היטלער־דייטשע רוצחים אָן שום רחמנות. אַ גרויסער עולם ביאַליסטאָקער און גראָדנער מיט זייערע קינדער, האָבן זיך באַטייליקט אין דער הזכרה. פּראָמינענטע רעדנער האָבן אַדרעסירט דעם צוזאַמענקום. דער טאָן איז געווען אַז מען טאָר נישט פאַרגעסן און מען מוז שטיין אויף דער וואַך. חזן סאָל זים האָט געזונגען פאַסיקע ניגונים פון טרויער און האָט געמאַכט דעם טראַדיציאָנעלן מלא און געזאָגט קדיש מיט דעם גאַנצן עולם און געענדיקט מיטן פאַרטיזאַנער ליד.

אַזוי ווי די „שטימע" איז שוין אין דרוק לייגן מיר אָפּ דעם גאַנצן באַריכט ביז דעם ראש השנה נומער.

מיר ווינטשן אַלעמען אַ פריילעכן און כשר׳ן פּסח.

אומער בן־עיר ישראל בעקער האָט געוואונען אַ ליטעראַרישן פּרייז

• פֿן פּרץ בוקשטעלסקי, ישראל

דינסטיק, דעם 23טן דעצעמבער, 1986, איז פֿאָרגעקומען אין בית שלום־עליכם, אין תל־אביב, אַ פייערלעכע אָוונט פון אויסטיילן דעם „שייווער־פּרייז" פֿאַר ליטעראַטור פֿאַרן יאָר 1985־1986. ביי דעם אָוונט האָט מען אויסגעטיילט פּרייזן דעם שרייבער אמנון שמוש, און אונזער באַליבטן בינע און פילם־אַרטיסט און רעזשיסאָר ישראל בעקער.

דעם אָוונט האָט דערעפנט אונזער בן־עיר אַברהם ליס, וועלכער איז דער לייטער פון דעם בית שלום־עליכם אין תל־אביב. אין דעם פֿרעזידיום זענען געזעסן דער ראש־העיר פון תל־אביב, שלמה להט; דער פֿאָרזיצער פון אידישן

ישראל בעקער באַדאַנקט דעם קאָמיטעט פֿאַרן ליטעראַרישן פּרייז.

וועלט־קאָנגרעס יוסף דולצין; עמא שייווער, די אַרטיסטין, אויף וועמענס נאָמען ס׳איז דער פּרייז; פּראָפֿ. אריה הראל; וויצע ראש־העיר ד״ר באסוק; און מיטגליד פון דער פֿאַרוואַלטונג פון בית שלום־עליכם, מר. פיסעצקי.

די זשורי איז באַשטאַנען פון די פּאָלגנדע: ד״ר באסוק, פּראָפֿ. אריה הראל, פיסעצקי, עוד קלעמענטינאווסקי, און ד״ר זיווה שמיר. זיי האָבן באַשטעטיקט דעם פּרייז פֿאַר די געווינער.

מיט לויב־רעדעס וועגן די לאָורעאַטן זענען אויפגעטראָטן די ה׳ דולצין, פּראָפֿ. הראל, שלמה להט, רעדאַקטאָר צאנין און די הויפּט־מחותנת׳טע די אַרטיסטין פּרוי עמא שייווער.

דער דירעקטאָר פון שלום־עליכם הויז, אונזער בן־עיר אברהם ליס, האָט איבערגעגעבן אַן אינטערעסאַנטן איבערבליק פון דעם לעבנס־וועג פון אַרטיסט און בינע־קינסטלער ישראל בעקער און געשילדערט זיין קינסטלערישן וועג.

נאָכן באַקומען דעם פּרייז האָט ישראל בעקער רעציטירט אַ ליד און אַ מאָנאָלאָג פון „טביה דער מילכיקער". זיין פּרעכטיקע שטימע האָט געהאַלטן דעם עולם צוגעשמידט צו זייערע ערטער און ביים סוף איז ער באַשאָנקען געווארן פֿאַרן פּרעכטיקן פֿאַרלייענען מיט לאַנג־דויערנדיקע אַפּלאָדיסמענטן.

רובין בינדלער, ערן־פּרעזידענט, פּייערט זיין געבורטסטאָג דורך העלפן דעם ביאַליסטאָקער צענטער

דער נאָמען בינדלער איז געווארן אַ סינאָנים מיטן ביאַליסטאָקער צענטער און היים פֿאַר עלטערע מענטשן. דאָס האָט זיך אָנגעהויבן ווען דער „פֿאַטריאַרך" פון דער פֿאַמיליע, רובין בינדלער, איז געקומען קיין אַמעריקע. ער האָט זיך דאָ גלייך אַריינגעווארפן אין דעם אידישן געזעלשאַפֿטלעכן לעבן און גלייך נאָך דער גרינדונג פון ביאַליסטאָקער צענטער און היים איז ער געווארן איר שטאַרקסטער שטיצער. פון אַ געווייַנלעכן מיטגליד האָט ער דערגרייכט דעם אַמט פון פּרעזידענט און לסוף געווארן איר ערן־פּרעזידענט. ער איז געווארן דער אַממייסטן רעספּעקטירער און געאכטעטער צווישן אונזערע מיטגלידער און מיטאַרבעטער צוליב זיין אָרנטלעכקייט, פּעסטקייט און גוטסקייט.

זיין לעבנסשטייגער איז באַלוינט געווארן מיט דעם וואָס זייַנע קינדער און אייניקלעך גייען אין זייַנע פוסטריט. ער איז פֿאַר זיי געווען אַ גוטער וועגווייַזער און זיי פּאָלגן נאָך זיין בישפּיל. רובין האָט ניט לאַנג צוריק געהאַט דאָס גרויסע פֿאַרגעניגן און גליק צו זיין דער גרויסער בעל־שמחה, און צוזאַמען מיט זיין זון און שנור, מר. און מרס. לעאָנאַרד בינדלער, געפּייערט די חתונה פון זייער טאָכטער דעם 29טן נאָוועמבער, 1986, אין פֿאָרט לאָודערדייל, פלאָרידע.

די אייגנאַרטיקייט פון רובין בינדלער׳ס געבורטסטאָג איז וואָס עס איז אַנדערש פון אַנדערע געבוירנטעג־פּייערונגען. ער האַלט ניט פון די געווייַנלעכע פּייערונגען, וועלכע ווערן געפֿאַוועט אין דעם געבוירן־טאָג מיט אַ „בוירטדעי־קעיק". אים איז ליבער די דאָזיקע פון שבת־הגדול, וואָס קומט פֿאַר פּסח, דער גרויסער יום־טוב פון פרייהייט פֿאַר אַלע גלייך, די אָרעמע און רייכע. אין די טעג פֿאַרן שבת־הגדול נעמט ער דעריבער אונטער אַ מעות־חיטים זאַמלונג צווישן זיינע פרייַנד און פֿאַמיליע, ווי אַ ביישטייערונג פֿאַרן ביאַליסטאָקער צענטער און היים פֿאַר עלטערע מענטשן, אַז אויך זיי זאָלן הנאה האָבן פון דעם יום־טוב. איז דען דאָ אַ בעסערער אופן פון פֿראַווען אַ געבורטסטאָג?

מיר ווינטשן אונזער טייערן און באַליבטן פרייַנט רובין בינדלער נאָך אַ סך פריילעכע געבורטסטעג און געזונט, עד מאה ועשרים שנה.

מזל־טוב

דער ביאַליסטאָקער צענטער און היים פֿאַר עלטערע מענטשן ווינטשט אַ האַרציקן מזל טוב צו אונזערע מיטגלידער און פרייַנט **פּאָל און מינא כאָראָווסקי,** צום געבורט פון זייער נייעם אייניקל **עריק דזשערעמי דיובס,** ביי זייער טאָכטער און איידעם **בעווערלי און האָוארד דיובס.**

קויפט און העלפט פֿאַרשפּרייטן דעם נייעם גרויסן ביאַליסטאָקער יזכור־בוך

אונזער יערלעכע חנוכה־פייערונג

זונטיק בייטאָג, דעם 28טן דעצעמבער, 1986, האָבן מיר אין ביאַליסטאָקער צענטער און היים געפייערט אונזער טראַדיציאָנעלע חנוכה־פייערונג. מיר הערן שטענדיק: „דאָס איז געווען די שענסטע פייערונג". אָבער דעם מאָל מוזן מיר פעסטשטעלן, אַז דאָס איז טאַקע געווען די גרעסטע און שענסטע חנוכה־שמחה. דער גרעסטער ביז איצט באַזוך, די גרויסע פריידיקע, די לעבעדיקע פריינדשאַפט, די גוט־באַלאַנסירטע אונטערהאַלטונג, דער געשמאַקער מאָלצייט, דער גרויסער אָפּרוף פון אונזערע מענטשן צו דער געלעגנהייט — דאָס אַלץ האָט בייגעשטייערט צום פענאָמענאַלן דערפאָלג פון דער אונטערנעמונג.

דער פאָרזיצער פון דער אונטערנעמונג איז געווען אונזער פיליאָריקער „מאַסטער־אָוו־סערעמאָניס", מר. סאָל קרים. ער האָט האַרציק באַגריסט די געסט און אויף אַ מייסטערהאַפטן אופן אויסגעדריקט זיינע געפילן וועגן דעם

סיימאָן ראָגאָף (אינמיטן) גיט ראָוז און סעם סאָלאַזש אָנצוצינדן אַ ליכט אויף דער חנוכה־מנורה

פריילעכן יום־טוב חנוכה, וועלכע זענען אויך אונזערע און פון דעם גאַנצן פאָלק. ער האָט אויך גערעדט וועגן דער אידישער טראַדיציע און די מנהגים וועלכע מאַכן שענער דאָס אידישע לעבן און דעם גלויבן אין אַ בעסערער צוקונפט.

סעם סאָלאַזש, דער פרעזידענט, האָט נאָכדעם געהאַלטן אַ קורצע און רירנדיקע באַגריסונגס־רעדע. ער האָט אַלעמען געוואונטשן אַ פריילעכן חנוכה און אויסגעדריקט די האָפענונג אַז זיי וועלן הנאה האָבן פון דער שיינער פייערונג. „דער יום־טוב חנוכה", האָט ער געזאָגט, „ברענגט אַרויס אין אונז געפילן פון פרייד און גליק, ספעציעל ווען מיר זענען צווישן אייגענע מענטשן".

הרב מאָקס פאָזנאַנסקי, דער גייסטיקער פירער פון ביאַליסטאָקער צענטער, האָט געריידט וועגן דעם לעבן און דער העלדישקייט פון די מכבי׳ער מיט העכער צוויי טויזנט יאָר צוריק; זייער קאַמף און זיג איבער דעם מעכטיקן שונא; זייער אַריינמאַרשירן אין ירושלים און דער נס מיטן אויל. הרב פאָזנאַנסקי האָט אויסגעפירט, אַז מיר דאַרפן האָבן אמונה און גלויבן, ווייל „אויך אונזער ניצול ווערן איז אַ נס".

מרס. מאַירא בעילין, אונזער אַדמיניסטראַטאָר, האָט אין איר באַגריסונג איבערגעגעבן וועגן די כסדר׳דיקע אויסבעסערונגען פון אונזער אינסטיטוציע. מיר דערפילן אַלע פאַרלאַנגען פון דער סטעיט־רעגירונג; אונזער אינסטיטוציע

סיימאָן ראָגאָף גיט רובין בימלער'ן, ערן־פרעזידענט פון ביאַליסטאָקער צענטער, אָנצוצינדן אַ ליכט אויף דער חנוכה־מנורה.

איז אַ מאָדערנע פון מעדיצינישן און פיזישן שטאַנדפונקט, און מיר זענען שטענדיק אויף דער וואַך, אַריינברענגענדיק תמיד באַנייאונג און ענדערונגען. און וואָס איז וויכטיקער פון אַלעמען, האָט מרס. בעילין אויסגעפירט, „מיר האָבן די אויפמערקזאַמקייט און קאָאָפּעראַציע פון אונזער גאַנצן סטעף".

דער באַקאַנטער ישראל־זינגער, סאָני זאַדאָק, האָט באַגייסטערט דעם עולם מיט חנוכה־לידער, וואָס זענען אַלעמען געווען באַקאַנט און דער עולם האָט געשמאַק מיטגעזונגען. זיין רעפערטואר האָט אייגעשלאָסן העברעאישע, אידישע און ענגלישע פאָפולערע לידער, וועלכע האָבן שטאַרק אויסגענומען ביי אַלע פאַרזאַמלטע.

מר. איסאַק ריבאַלאָווסקי, אונזער עקזעקוטיוו־דירעקטאָר, האָט אַדורכגעפירט דאָס פאַרקויפן חנוכה־ליכטלעך, וואָס איז שוין געווארן אַ טראַדיציע אין דעם ביאַליסטאָקער צענטער. ביי דער דאָזיקער פייערונג האָבן די געסט אַ געלעגנהייט צו קויפן ליכטלעך און אָנצינדן די מנורה, און דורך דעם העלפן אויפצוהאַלטן זייער באַליבטע אינסטיטוציע. מיט ענטוזיאַזם און זיכערקייט האָט מר. ריבאַל אַדורכגעפירט דאָס פאַרקויפן און דער עולם האָט זיך אָפּגערופן מיט גרויס ענטוזיאַזם. ס׳איז געווען קלאָר, אַז יעדער איינער וויל האָבן אַ חלק אין דער דאָזיקער מצווה. זיין ליבע פרוי, מאַלי ריבאַל, האָט אויך אַרויסגעהאָלפן ביים פאַרשרייבן די נעמען און די ביישטייערונגען פון די אָנטיילנעמער. צום סוף האָט מר. ריבאַל מיט ענטוזיאַזם דערקלערט, אַז אַלע האָבן אָנטיילגענומען אין דער ביישטייערונג און דער גרויסער עולם האָט באַדאַנקט מר. ריבאַל׳ן מיט רושיקע אַפּלאָדיסמענטן פאַר דורכפירן דעם דערפאָלגרייכן קאַמפּיין.

צום סוף איז סערווירט געווארן אַ יום־טוב׳דיקער מאָלציים, אַריינגערעכנט די טראַדיציאָנעלע לאַטקעס, וועלכע ס׳האָט צוגעגרייט מרס. בראָניא סקורקא און איר גוטער סטעף. דער עולם איז זיך פאָנאַנדערגעגאַנגען אַ העכסט צופרידענער פון דער גלענצענער חנוכה־פייערונג און זיך געוואונטשן „לשנה הבא" — דעם קומענדן יאָר — זיך ווידער צו טרעפן אין ביאַליסטאָקער צענטער.

• שלימט זיך אַן אַלם מיטגלידער אין ביאַליסטאָקער צענטער, היים פאַר עלטערע מענטשן און שפּיטאָל !

געדענקט אַ חוב...

(אַ קאַפּיטל פון אַמאָליקן ביאַליסטאָק)

• פון זרח שווערץ, בני ברק

שווער צו זאָגן צי די שכנות פון „בית שמואל" בית מדרש מיטן שטאָט־גאָרטן פון ביאַליסטאָק איז געווען אַ פאַסיקע און געלונגענע. אָבער ס׳איז אַ פאַקט, אַז דער שיינער פראָנט פון בית־מדרש האָט אַרויסגעקוקט צו די הויכע אייזערנע שטאַכעטן פון שטאָט־גאָרטן. ביי יעדער „זאַבאָווע" האָבן די מתפללים אויפגענומען די הילכיקע קלאַנגען פונעם בלאָז־ארקעסטער, וואָס האָט געשפילט און געקלאַפט אויף אַלע כלים אויף דער רונדער הילצערנער אַרענע אין צענטער פון שטאָט־גאָרטן. באַזונדערס האָבן די קלעפ פון פויק און די מעשענע טאַצן זיך פרעמד אַריינגעמישט אין די האַרציקע שלוש־סעודות־זמירות, וואָס מ׳האָט אין די שעהן געפּראָווען אין די זומערדיקע שבת־פּאַרנאַכטן אין בית־מדרש.

דערפאַר האָט די שכנות פון גאָרטן געהאַט אַ מעלה אויך, חברה יוגנטלעכע האָבן פאַרנומען „בכבודיקע" פּלעצער אויף דעם שטיינערנעם פּאַרקאַן, אויסנווייניק פון גאָרטן, און זיך צוגעהערט צו דער מוזיק פון אָרקעסטער. אַז ס׳איז געווען טונקל און שפּעטלעך, פלעגט מען זיך אַריינכאַפּן אויף אַ פּאָר מינוט אין בית־מדרש און בחפזון אָפּדאַוונען אַ „מעריב" און באַלד צוריק אויפן פּאַרקאַן. וועט ווער גיין זוכן אַ בית־מדרש, אַז ס׳איז דאָ אַזאַ תענוג ממש אונטערן נאָז, נעבן שטאָט־גאָרטן...

דערפאַר אָבער איז דער „בית־שמואל" בית מדרש געווען גאָר אַ מיוחס אין שטאָט: דאָרטן האָבן געדאַוונט צומיינסטן די גרויסע טוך־פאַבריקאַנטן; שבת און יום־טוב האָבן באַשיינט דעם מזרח אידן־גבירים. נישט איינמאָל פלעגט מען אין שטאָט דערציילן מיט התפּעלות, נאָר די ימים נוראים, וועגן די גרויסע סומעס, וואָס דער אָדער יענער גביר האָט באַצאָלט פאַר אַן „עליה".

אָבער נישט וועגן די פאַבריקאַנטן־גבירים פון „בית־שמואל" וויל איך דאָ דערציילן, נאָר וועגן אַ זונדל פון אַזאַ גביר מיטן נאָמען סאַשקע, וואָס זיין טאַטע האָט פאַרנומען אַ בכבודיקע „שטאָט" אין דער שול.

סאַשקע איז געווען אַ ביאַליסטאָקער לעב־יונג מיט די ביינער; געלעבט אַ גוטן טאָג מיט זיינע חברים, וואו ס׳האָט זיך נאָר געלאָזן. ס׳פאַרשטייט זיך, אַז סאַשקע איז געווען ביכולת צו פּטרן געלט אַ סך מער וויפּל ער האָט געקראָגן פון זיין רייכן טאַטן. שטענדיק האָט אים געפעלט אַ פּאָר זלאָטעס אויף דער הוצאה... איז וואו מ׳מוז צאָלן מזומן, האָט סאַשקע קיין ברירה ניט געהאַט און געשאָפן געלט און באַצאָלט. אָבער וואו מ׳קען נעמען אויף באָרג — האָט סאַשקע געמוסמן מיט דער בריייטער האַנט. אַזוי איז סאַשקע, לא עליכם, געווען אַ בעל־חוב אין פאַרשיידענע ערטער. און ניט איינמאָל האָט דער טאַטע געדעקט די חובות פון זיין „תכשיט", כדי אויסצומיידן אַן עפענטלעכן סקאַנדאַל.

צווישן די בעלי־חובות זיינע, איז אויך געווען אַ חסידישער דראָשקאַזש, וואָס איז מיט אים ארומגעפאָרן אַ גאַנצן זומער. סאַשקע פלעגט פון צייט צו צייט אים אַריינווארפן אַ פּאָר זלאָטעס, אָבער צום מיינסטן איז ער געפאָרן אויף באָרג. אַזוי האָט זיך אָנגעקליבן אַ גאַנץ נישקשה׳דיקע סומע און פּסח דער דראָשקאַזש (אַזוי האָט ער געהייסן) האָט געמוסמן צושטיין צו סאַשקען, ער זאָל אים באַצאָלן דעם חוב. וואָלט שוין פּסח, בלית ברירה, זיך געווענדעט צו סאַשקע׳ס רייכן טאַטן, דעם טוך־פאַבריקאַנט און אייגנעקאַסירט דאָס געלט, איז אָבער אַ צרה — סאַשקעס טאַטע איז געזעסן דעם גאַנצן זומער אין אויסלאַנד און ס׳איז נישטאָ צו וועמען צו רעדן...

ס׳איז געקומען סוף זומער און סאַשקע פּאָרט נאָך אַלץ מיט פּסח׳ס דראָשקע אויף באָרג. איז צוגעשטאַנען פּסח:

— סאַשקע! וואָס וועט זיין דער סוף? ווען קריג איך די פּאָר זלאָטעס? ס׳איז דאָך שוין באַלד ראש־השנה, מ׳דאַרף מאַכן יום־טוב!

און סאַשקע ענטפערט מיט אַ כיטרען שמייכעלע: — נישט געדאַגהט, פּסח. ס׳וועט זיין אין אָרדענונג, וועסט קריגן באַצאָלט ביזן לעצטן גראָשן.

אַ טאָג ערב ראש השנה פּאָרט סאַשקע מיט פּסחן, און צום סוף פון דער „יאַזדע" רופט ער זיך אָפּ:

— פּסח! ווילסט קריגן דיין חוב?

— אַוודאי וויל איך קריגן.

— טאָ הער וואָס דו דאַרפסט טאָן. גיי ראש השנה צום דאַוונען אין „בית־שמואל" בית מדרש, שטעל זיך אויף מיין טאַנס „שטאָט" אין מזרח, דאָס איז די פערטע „שטאָט" פון ארון־קודש, אין דער רעכטער האַנט... — און דערלאַנגט אַ פינטל מיטן אויג — ס׳וועט זיין אין אָרדנונג!

פּסח האָט פאַרשטאַנען דעם וואונק.

און כך הוה: ערב ראש השנה פאַרנאַכט, האָט פּסח אָנגעשמירט די שבתדיקע שטיוול מיט טראָן, אָנגעטאָן די פאַרשמאַלצענע לאַנגע סעכמינע מיטן בריייטן גאַרטל, אויפן קאָפּ דאָס קליינע שבתדיקע אידישע היטעלע און זיך געלאָזן צום „בית־שמואל" בית מדרש.

אַריינגעקומען — און גלייך אויפן מזרח; זיך געזעצט אויפן „שטאָט" פון גרויסן גביר און טוך־פאַבריקאַנט. ס׳איז געווארן אַ טומל צווישן די „פּני" פון מזרח־וואַנט. די גבירים אין די שוואַרצע אָנציגער מיט די גלאַנציקע צילינדערס האָבן געמוסמן אָנקוקן איינער דעם אַנדערן: ווי קומט דער „איזוואַשטשיק" אַהער?

באַלד איז צוגעקומען דער גבאי, אָפּגערופן פּסחן דעם דראָשקאַזש אין אַ זייט און אים שטרענג אַ פרעג געטאָן:

— ווי קומט איר אַהער, ר׳ איד?

— סאַשקע האָט מיר געהייסן דאַוונען ימים־נוראים אויף זיין טאַנס „שטאָט" אין „בית שמואל" בית מדרש, ער קומט מיר פאַר אַ סך „יאַזדעס".

— וויפל איז ער אייך שולדיק?

— כך וכך זלאָטעס.

— ס׳וועט זיין אין אָרדנונג. קומט אַריין צו מיר נאָך יום־טוב אין קאַנטאָר פון פאַבריק, וועל איך באַצאָלן דעם גאַנצן חוב.

— אַז איר זאָגט, אַז איר וועט מיר באַצאָלן, איז ביי מיר קודש; אייער וואָרט איז גוט געלט, האָט מיר אַ פריילעכן יום־טוב און אַ גוט יאָר.

און פּסח איז אַרויס פון שול.

נישט ווייט פון בית־מדרש, אין אַ טויער, האָט געווארט סאַשקע אויף פּסח׳ן.

— נו, וואָס האָב איך דיר געזאָגט, פּסח? ס׳וועט זיין אין אָרדנונג!

אַ מגושמדיקע דלאָניע האָט אַ קווועטש געגעבן סאַשקעס האַנט:

— האָב אַ גוט יאָר, סאַשקע!

— אַ גוט יאָר פּסח!

שליסט זיך אָן אַלס מיטגלידער אין ביאַליסטאָקער צענטער, היים פאַר עלטערע מענטשן און שפּיטאָל!

אַ בריוו פון פּוילן

• פון אפרים קעסלער, גדאַנסק, פּוילן

טייערער פריינט ריבאַלאָווסקי:

צום ערשטן, אַ גרויסן דאַנק פאַר דעם לעצטן בריוו, וועלכן איך האָב באַקומען עטלעכע טעג פאַר אונזער באַגעגעניש אין פּוילן. זייער אַ ווארעמער און מענטשלעכער בריוו, אַ בריוו פון גוטע פריינט. אויך אַ שיינעם און האַרציקן דאַנק פאַרן ערב ראש־השנה נומער פון דער „ביאַליסטאָקער שטימע". דאָס איז אַ פּרעכטיקער נומער, ווי אַלע ביז איצטיקע. פון דער צייטונג האָב איך תמיד אַ סך פאַרגעניגן און אַ ביסל פרייד, ווייל איך טרעף דאָרט באַקאַנטע מענטשן. קוקנדיק אויף די פאָטאָגראַפיעס, מיט נעמען און די פאַמיליעס, שטייען איצט פאַר מיר לעבעדיקע מענטשן.

די באַקאַנטשאַפט און באַגעגעניש מיט דער גרופּע ביאַליסטאָקער, וועלכע זענען געקומען קיין פּוילן אונטער אייער און סעם סאָלאָזש׳ס אָנפּירונג, האָט געמאַכט אויף מיר אַ זייער גרויסן רושם. נאָך אַזוי פיל יאָרן טרעפט זיך אַ מענטש מיט אייגענע, לעבעדיקע ביאַליסטאָקער אידן, וועלכע לעבן אויף יענער זייט ים, אָבער זיי זענען דאָך פאַרבליבן ביאַליסטאָקער. איך געפּין זיך נאָך אונטער דעם איינדרוק פון דער באַגעגעניש. ס׳ווייזט אויס אַז ס׳איז ניט וויכטיק וואו מיר לעבן — ניו־יאָרק, שיקאַגאָ, לאָס־אַנדזשעלעס, קליוולאַנד, אָדער אפילו גדאַנסק — האָבן מיר אַלע עפּעס געמיינזאַמעס, עפּעס אַזעלכעס וואָס טיילט אויס ביאַליסטאָקער אידן פון אַנדערע. דאָס איז ניט קיין קליינשטעטלדיקער פאַטריאָטיזם, דאָס שפּירט מען באַשיינפערלעך, מעגלעך אַז דאָס האָבן מיר נאָך איינגעזויגן צוזאַמען מיטן בלוט פון אונזערע ביאַליסטאָקער מאַמעס.

ליבער פריינט, איך וועל דאָ ניט שילדערן די רייזע פון וואַרשע קיין ביאַליסטאָק און צוריק, ווייל איך גלויב אַז איר וועט עס מאַכן בעסער פון מיר. אָבער איך וואָלט געוואָלט זיך טיילן מיט אונזערע לאַנדסלייט מיט אייניקע איינדרוקן פון דער רייזע.

די ביאַליסטאָקער וועלכע האָבן זיך דאָן געטראָפן זענען שוין ניט קיין יונגע מענטשן (אויסער דער משפּחה פון אונזער חשובן לאַנדסמאַן מאַקס ראטנער). יעדער איינער פון אונז האָט איבערגעלעבט דעם גהינום און די וויטערדיקע יאָרן אויף אַן אַנדער אופן. ביי אַן אַנדער געלעגנהייט וועל איך מעגלעך איבערגעבן וואָס עס טראַכט אַ לאַנדסמאַן וועלכער לעבט נאָך ביז היינט אין פּוילן, אַביסל נענטער פון אַנדערע צו די חורבות.

מיט גרויס פרייד גיב איך אייך צו וויסן, אַז אונזער געמיינזאַמער פריינד, דר. דאנטער „טאלק", פילט זיך איצט פיל בעסער. די קראַנקהייט האָט זיך איינגעשטילט. אין צווישנצייט האָב איך זיך מיט אים קאָנטאַקטירט עטלעכע מאָל. אפשר מיט גאָט׳ס הילף וועט ער אינגאַנצן געזונט ווערן. דער עלטערער ביאַליסטאָקער געטא־קעמפער האָט אַ פענאָמענאַלן זכרון. נאָך דעם שמועס מיט אים וויס איך ווער עס איז געווען דער „שפּרינגער". איך וואָלט ווען קיינמאָל ניט געוואוסט. די בעסטע גרוסן פאַרן „שפּרינגער" — סעם סאָלאָרזש׳ן. ס׳זעט אויס אַז די וועלט איז אַזוי גרויס און דאָך אַזוי קליין...

טייערער פריינט ריבאַלאָווסקי, ליידער האָט זיך אַזוי געמאַכט אַז מיר האָבן זיך ניט געקענט דורכשמועסן. איך האָב געוואָלט דערלייַדיקן עטלעכע זאַכן ביי דער פּרעזענלעכער באַגעגעניש, אָבער מיר האָבן דאָס ניט באַוויזן צו טאָן. אַ גרויסן שאָד. איך בין אָבער זייער צופריידן פון דער אָנגעקניפּטער פּרעזענלעכער באַקאַנטשאַפט מיט אייך און מיט די אַנדערע לאַנדסלייט. אפשר וועט גאָט געבן און מיר וועלן זיך נאָך אַמאָל טרעפן.

מיינע בעסטע וואונטשן פון געזונט און אַלדאָס גוטס פאַר אייך פּרעזענלעך און פאַר אַלע לאַנדסלייט.

אין דער בריוו קען איך איצט צום ערשטן מאָל אָנשרייבן: להתראות! אויף ווידערזען!

בריוו צום רעדאַקטאָר

טייערער פריינט ריבאַלאָווסקי

איך דריק אייך אויס מיין דאַנק און אָנערקענונג פאַר צוגרייטן דעם 80סטן יובילייי פון דער ביאַליסטאָקער יאָנג מענס אַסאָסיאיישאָן. איר האָט פאַרוואַנדלט דעם יובילייי אין אַ פּרעכטיקער שמחה און דאָס עסן איז געווען אויסערגעווייניגלעך גוט. אויך די באַטיילּיקונג פון אייך און אייער ליבער פרוי האָבן באַשיינט דעם יובילייי, וואָס איך וועל קיינמאָל ניט פאַרגעסן.

איך דאַנק אייך אויך פאַר דער וואונדערבאַרער באַשרייבונג אין דער „ביאַליסטאָקער שטימע" און איך האָף אַז מיר וועלן נאָך פייערן צוזאַמען אַ סך שמחות.

ביי דער געלעגנהייט באַגריס איך אייך צום ווערן דערהויבן אַלס עקזעקוטיוו־דירעקטאָר פון אונזער אינסטיטוציע — די ביאַליסטאָקער היים — וועלכע איז אַ דאַנק אייך געוואָרן איינע פון די גרעסטע און שענסטע אָרגאַניזאַציעס אין היינטיקן אידישן לעבן.

זאָל דער רבונו של עולם שענקען אייך און אייער ליבער פרוי אַ לאַנג לעבן, געזונט און פרייד, אַז איר זאָלט לאַנג קענען פאָרזעצן אייער גרויסע אַרבעט.

מיט בעסטע וואונטשן,

דייוויד פּיין, פּרעזידענט

ביאַליסטאָקער יאָנג מענס אַסאָסיאיישאן

חשובער פריינט ריבאַלאָווסקי

איך וויל אויסדריקן אַ דאַנק דער ביאַליסטאָקער היים און אייך פּערזענלעך פאַר דערמעגלעכן מיר זיך צו שטעלן אויף די פיס נאָך אַ גרויס אומגליק ׳וואָס איך האָב דורכגעמאַכט.

דעם 14טן אויגוסט פאַרטאָגס האָב איך געפונען מיין טייערע און ליבע פרוי אויפן פלאָר. איך האָב פרובירט זי ראַטעווען, געפרופן אַן אַמבולאַנס און דערווייל אַריינגעבלאָזן אין איר לופט און געפּרעסט דאָס האַרץ, אָבער איך האָב זי ניט געקענט ראַטעווען. צוליב דעם שרעקלעכן קלאַפ האָב איך גלייך נאָך שבעה אַליין געקראָגן אַ שווערע האַרץ־אַטאַקע און געווען אין „קאָמא" צוויי וואָכן צייט. ווען איך בין אַרויס פון שפּיטאָל האָט מיר ריבאַלאָווסקי געהאָלפן אַריינקומען אין דער ביאַליסטאָקער היים. און זי האָט מיך געשטעלט אויף די פיס. זיי האָבן מיך געמאַכט פאַר אַ נייעם מענטשן. דאָס עסן אין דער היים איז אויסערגעווייניגלעך גוט; זיי היטן פינקטלעך אָפּ די דיעטע; דער מעדיצינישער סטעף איז אַן אויסערגעווייניגלעך גוטער און די נוירסעס זענען וואונדערבאַר. הלוואי זאָל מען עס ניט דאַרפן, אָבער די ביאַליסטאָקער היים איז אַ גן־עדן פאַר אַ קראַנקן מענטשן.

איך דאַנק זייער די פאַרוואַלטונג, דעם מעדיצינישן סטעף און איבערהויפט מר. איסאַק ריבאַלאָווסקין, און פאַר אויסטראָגן דאָס אַלץ אויף זיינע פלייצעס.

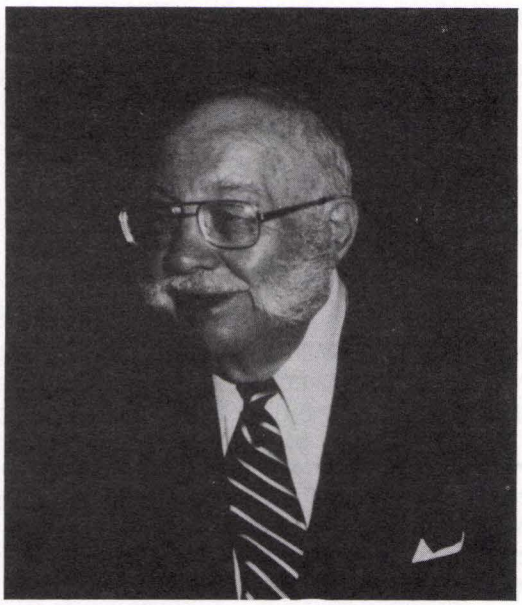
אַ דאַנק,

סאָל סייד

אָסקאַר בראַמסאָן ע"ה

דעם 11טן אָקטאָבער, 1986, איז געשטאָרבן אונזער לאַנדסמאַן אָסקאַר בראַמסאָן ע"ה, וועלכער איז געווען באַקאַנט אין ביאַליסטאָק אַלס „ישׂשכר" גאָלדבערג. ער איז געבוירן געווארן דעם 11טן סעפּטעמבער, 1911, דער זון פון חיים שלמה גאָלדבערג און גיטל („שיינע גיטל", פון דער היים קאָץ). ער האָט געהאַט דריי שוועסטער, די פאַרשטאָרבענע סאָניא אייבעלסאָן ע"ה; דיינא מעדוועדעוו און מאַלי ריבאַל, וועלכע זענען זייער אַקטיוו אין דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים. אָסקאַר האָט געלערנט און גראַדואירט פון דער העברעאישער גימנאַזיע אין ביאַליסטאָק.

קורץ נאָכן אָנקומען קיין אַמעריקע האָט אָסקאַר זיך באַקענט מיט גערטרוד מעי, די טאָכטער פון „מינסקערס", און זיי האָבן חתונה געהאַט דעם 20טן סעפּטעמבער, 1936. ער

אָסקאַר בראַמסאָן

האָט דאַן געאַרבעט אין דער „לילי טוליפ קאַפּ קאָרפּאָריישאָן", אַלס מענעדזשער, און ריטייערט פון דאָרט אין 1976, נאָך אָפּאַרבעטן 42 יאָר.

אָסקאַר, וועלכער האָט געשפּילט אויפן קאָרנעט אין אָרקעסטער פון דער העברעאישער גימנאַזיע אין ביאַליסטאָק, איז געווען אַ גרויסער מוזיק־ליבהאָבער זיין גאַנץ לעבן. ער האָט זיך געווידמעט צו זאַמלען קלאַסישע מוזיק און אין אייַן צייט האָט ער שוין געהאַט אָנגעזאַמלט אין זיין היים 12 טויזנט פאָנאָגראַפישע פליטעס, צווישן זיי זעלטענע רעקאָרדס פון אידישער ליטורגישער פאָלקס־מוזיק. די דאָזיקע זעלטענע קאָלעקציע געפינט זיך איצט אין דער מוזיק־ביבליאָטעק פון „לינקאָלן סענטער פאַר פערפאָרמינג אַרטס" אין ניו־יאָרק און אין „קוירטיס אינסטיטוט" אין פילאַדעלפיע.

אָסקאַר און זיין פרוי גוטע האָבן פיר קינדער. זיי זענען: באַב, אַ קאָרפּאָראַציע לאָיער, וועלכער וואוינט אין פילאַדעלפיע מיט זיין פרוי דייען און זייערע פיר קינדער; פיליפ, אַ סעיל־עקזעקוטיוו, וואוינט אין וואַפינגערס פאָלס, ניו־יאָרק, מיט זיין פרוי קעי און זייערע צוויי קינדער; פּאָול, אַ מעדיצינישער וועטערינאר־פאַרשער, וואוינט אין פיטסבורג מיט זיין פרוי טאָני און זייערע צוויי קינדער; און דזשינדזשער, זייער אייניציקע טאָכטער, אַ מעדיצינישע רעדאַקטאָר, לעבן אין ניו־יאָרק מיט איר מאַן דזשימי. אָסקאַרס אלמנה, גוטע, האַלט אָן איר היים אין פריהאָלד, ניו־דזשוירזי, וואו זיי האָבן זיך איבערגעצויגן פון ברוקלין מיט 25 יאָר צוריק. זי האָט לעצטנס ריטייערט אַלס הייסקול־לערער פון עקאָנאָמיקס.

נאָכן איבערציען זיך קיין פריהאָלד, אין 1961, איז אָסקאַר געווארן אַ זאַמלער און סוחר פון אַנטיקן. ער האָט זיך ספּעציאַליזירט אין קרישטאַלן און גלעזערנע אידישע אַנטיקן. זיין היים איז שטענדיק געווען פול מיט זעלטענע פרעכטיקע קעגנשטאַנדן. אָסקאַר האָט אויך אַ סך געלייענט און דורך די יאָרן אָנגעזאַמלט טויזנטער ביכער (אין קונסט, אַנטיקן, רוסישן באלעט, אָפּערע און מוזיק) אין אַלע שפּראַכן וועלכע ער האָט געקענט. אָבער אַממייסטן האָט ער שטאָלצירט מיט די אַלטע העברעאישע מאַנוסקריפּטן, וועלכע ער האָט אָנגעזאַמלט דורך די יאָרן.

אין אויגוסט, 1986, איז זיך די גאַנצע פאַמיליע צוזאַמענגעקומען צו פייערן דעם 50טן חתונה־יובילייַ פון אָסקאַר און גוטע. אַרומגערינגלט פון זיין פרוי, שוועסטערס, קינדער, אייניקלעך און אַ גרויסע צאָל גוטע פריינט, האָט זיך אָסקאַר שטאַרק משמח געווען. אַ ספּעציעל פאַרגעניגן איז פאַר אים געווען דער באַזוך פון שעי אראן און איר פאַמיליע, וועלכע זענען געקומען פון ישׂראל. שעי איז דאָס אייניקל פון דער פאַרשטאָרבענער זהבה בערמאַן, פון דער היים גאָלדבערג, פון ביאַליסטאָק און ירושלים.

דאָס גאַנצע לעבן האָט אָסקאַר אָנגעהאַלטן אַן ענגן קאָנטאַקט מיט די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און פריינט אין די פאַראייניקטע שטאַטן, אין ישׂראל און איבער דער גאַנצער וועלט. איצט איז ער מער ניט צווישן די לעבעדיקע, אָבער זיין אָנדענק וועט שטענדיק בלייבן מיט זיין פרוי, קינדער, אייניקלעך און ביי אַלע וועלכע האָבן אים ליב געהאַט.

ביאַליסטאָקער טעקסטיל

• פון פּעני גוט, סאַראַטאָגאַ ספּרינגס

אין ביאַליסטאָק איז וועבערי געשטאַנען אויף אַ הויכן ניוואָ,
וואָס איז געווארן פאַרשניטן — עס איז מער ניטאָ.
פון דער ווייטנס די הויכע קוימענס פון פאַבריקן,
די פונקען ווי שטראַלן פון קוימען געשפּאַלן.
דער רויך האָט אין קוימען געשוועבט,
דער וועבער האָט געוועבט.
די מאַשינען זענען געגאַנגען אין גאַנג,
עס האָט זיך געטראָגן פון זיי אַ קלאַנג
ווי ער וואָלט זיך פאַראייניקט מיטן וועבערס געזאַנג.
ס׳איז געלאָפן שנעל די שיץ
ווי אַ בליץ —
אַהין און אַהער, אַהין און אַהער —
די אַרבעט איז געווען גאַנץ שווער.
דער פאָדעם האָט זיך געצויגן אָן אַ סוף,
דער וועבער האָט אויסגעאַרבעט טויזנטער מעטער שטאָף.
קאַרעלאַך אין פאַרשיידענע קאָלירן
פלעגט מען עקספּאָרטירן,
אין מוסטערן, פאַסן, זיגזאַגן און קראַטן,
צו כינע, אינדיע, פאַראייניקטע שטאַטן.
געבליט האָט דער עקספּאָרט —
ביאַליסטאָק האָט אין דער וועלט פאַרנומען אַ וויכטיק אָרט!

זכרונות פון אַמאָליקער פאַרפלייצונג אויף אַ ביאַליסטאָקער גאַס

• פון מאיר בראק (ברק),
וואלי סטרים, נ.י.

אין יאָר 1923 האָט די אידישע ויבערירנדיקע קהילה אין ביאַליסטאָק פלוצלונג איבערגעלעבט אַ פאַרפלייצונג. צום גליק האָט עס געטראָפן נאָר איין גאַס, אָבער דאָס האָט דאָך פאַרשאַפט אַ סך פּערזענלעכע שוועריקייטן און פילע קאָמפּליקאַציעס צו דער באַפעלקערונג.

ומעשה שהיה כך היה: איינמאָל אין אַ געוויינלעכן זומער־טאָג, אונטער אַ פאַרוואָלקנטן הימל, האָט פון דער הוילער הויט אָנגעהויבן צו פליסן אַ קאָלאָסאַלער שטראָם וואַסער און די כוואַליעס האָבן זיך געטראָגן מיט אַן אומגעוויינלעכער קראַפט אויף איינער פון די שענסטע, עקסקלוסיווע הויפּט־גאַסן אין דער מעטראָפּאָליע, אויף דער רחבות'דיקער שענקעוויטש־גאַס (וואשליקאווער) אין ביאַליסטאָק.

פאַרשטייט זיך, אַז ס'איז תיכף אָפּגעשלאָסן געוואָרן די באַוועגונג אין יענעם שטח. די שטורמישע וואַסערן האָבן כסדר אַריינגעדרונגען טיפער און העכער, אַז מ'האָט געמוזט זיך באַנוצן מיט „לודקעס", כדי צו קענען צוקומען צו די הייזער. ווי באַוואוסט האָט די גאַס געהאַט גרויסע פראַכטפולע הויך־שטאָקיקע בנינים, מיט אַ ריי מאָדערנע עלעגאַנטע געשעפטן. די איינוואוינער פון די דאָזיקע געביידעס האָבן זיך געפונען באמת אין אַ קלעם און איזאָלירט פון דעם דרויסנדיקן אַרום.

די גאַנצע שטאָט, יונג און אַלט, זענען געקומען צו לויפן אויפן פלאַץ און אָבסערווירט מיט נייגעריקייט דעם יוצא־דופן'דיקן ספּעקטאַקל, מיט וועלכן דער רבונו של עולם האָט זיי מזכה געווען...

זענען דאָך די ביאַליסטאָקער אידן באַרימט מיט זייער וואוילטעטיקייט, מענטשן רודפי צדקה וחסד, איז מען ניט געשטאַנען מיט פאַרליגטע הענט און טאַקע געטאָן אַלץ וואָס נאָר אין זייער רשות צו לינדערן די לאַגע פון די געליטענע מענטשן.

עס איז כדאי צו באַטאָנען, אַז גאָר אַ היבשן חלק האָבן געהאַט די פרייוויליקע שטאָטישע פייערלעשער, וועלכע האָבן געשפילט אַ באַדייטנדיקע ראָלע אין דער רעטונגס־אַקציע. נאָך מיפּולער אָנשטרענגונג איז זיי געלונגען אַריפצוציען מיט שטריק דורך די פענצטער פעקלעך מיט שפייז־פּראָדוקטן, אַז די איינוואוינער פון די הויכע שטאָקן זאָלן ניט דאַרפן חלילה ליידן קיין הונגער.

איינער פון די באַאַכטער, אַן עלטערער איד, אַ שטיקל חקרן, האָט דאַן געפרעגט דעם שרייבער פון די שורות אַ נאַיוועס פראַגע: „זאָג־זשע מיר, ווי אַזוי האָט דאָס פאַסירט?" האָב איך אים געענטפערט: „ר' איד, קוקט, זייט מוחל, אַריין אין הייליקן תנ"ך, אין ספר איוב, וועט איר גלייך געפינען אַ תשובה. דער פסוק זאָגט: „הנותן מטר על פני הארץ ושולח מים על פני חוצות" (איוב י') — דער וואָס גיט רעגן אויפן געזיכט פון דער ערד און שיקט וואַסער אויף דער אויבערפלאַך פון די גאַסן".

ענדלעך, נאָך אַ טאָג, צוויי, זענען די שכנים פון יענעם טייל שטאָט באַפרייט געוואָרן פונעם „מבול" און מיט שמייכלענדיקע פנימער ווידער געשפּאַנט אויף דער יבשה.

„צווייטער דור" ביאַליסטאָקער אַרבעט לטובת אָרעמע אידן אין בראָנקס

פון רעדאַקציע: אשר מעסער איז אַ „סאָשל וואָרקער", וועלכער האָט זיך אונטערגענומען די שוועריקייט פון ברענגען הילף צו אָרעמע עלטערע אידן אין דעם „דזשאָנגל" פון סאָוט־בראָנקס. ער איז דער זון פון אונזער פאַרשטאָרבענעם ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַן בערל מעסער ע"ה און גלאָריא. בערל מעסער, וועלכער איז געווען אַן אַקטיוויסט מיטגליד אין „קלוב פון ביאַליסטאָקער פריינט", איז אין ביאַליסטאָק געווען אַ באַרבער און זיין פאָטער איז געהאַט געווען פאַרבונדן מיטן אידישן טעאַטער. בערל מעסער איז אַ געראָטענער פון אויפשוויץ־לאָגער; נאָכן אָנקומען קיין אַמעריקע האָט ער חתונה־געהאַט מיט גלאָריא, און קורץ נאָכן געבורט פון זייער זון אשר איז ער געשטאָרבן. דעם 6טן סעפּטעמבער, 1986, האָט די „דזשואיש פּרעס" אָפּגעדרוקט אַן אַרטיקל פון גערי מאָסקאָוויץ, פרעזידענט פון „ען־עי־דזשי־פּי" און כנסת ישראל סינאַגאָגע, אונטערן נאָמען: „אשר מעסער — אַן איבערגעגעבענער אַרבעטער". מיר האַלטן פאַר נויטיק איבערצודרוקן בקיצור דאָס אַרטיקל.

וועו די „נעשאָנאַל אַסאָסיאיישאָן פאָר דהי דזשואיש פּור" (נאַציאָנאַלע געזעלשאַפט פאַר אָרעמע אידן — „ען־עי־דזשעי־פּי") האָט צום ערשטן מאָל דערהאַלטן אַ פעדעראַלע שטיצע (גרענט) אָנצושטעלן אַ שטענדיקן אַרבעטער, האָבן מיר געטראַכט: וואָר וועט זיין אַזוי שטאַרק איבערגעגעבן אַראָפּצוקומען יעדן טאָג אין דער סאָוט־בראָנקס און אַרבעטן מיט אַ גרופּע עלטערע אידישע מענטשן. דאָס איז מסתמא די שווערסטע אַרבעט פאַר אַ „סאָשל־וואָרקער" וואָס מען קען זיך נאָר פאָרשטעלן, ספּעציעל פאַר איינעם וואָס האָט ניט לאַנג צוריק גראַדואירט פון קאָלעדזש. די אַרבעט איז זייער אַ שוועריקע, דער געהאַלט איז ניט דער בעסטער, די געגנט איז איינע פון די ערגסטע אין ניו־יאָרק און פון פּראָפעסיאָנעלן שטאַנדפונקט איז מען כמעט איזאָלירט, אַרבעטנדיק אַליין אין דער דזשאָנגל.

מיר האָבן געטראַכט, אז דער איינציקער וועלכער וואָלט זיך מעגלעך יאָ געפאַסט פאַר דער דאָזיקער שטעלע איז איינער וועלכער איז שוין פריער געווען פאַרבונדן מיט דער געגנט און האָט זיך שוין פילע מאָל געהאַט אויסגעצייכנט אויף דעם געביט. דער אויסוואָל איז געווען אַ גאַנץ פשוטער. אשר מעסער האָט געהאַט געאַרבעט פאַר דער „ען־עי־דזשעי־פּי" אין סאָוט־בראָנקס יעדן טאָג אין פאַרלויף פון דעם לעצטן יאָר. פאַר דעם איז ער געווען אַן איבערגעגעבענער וואָלונטיר, כמעט פון ערשטן טאָג וועו די איסטיטוציע איז געגרינדעט געוואָרן אין יאָר 1979.

אשר איז געווען איינער פון די ערשטע וואָלונטירן, וועלכער האָט זיך באַנוצט מיט דעם „פוטאָמעטריקס"־צוגאַנג, וואָס מיינט צו גיין איבער די הויכע הייזער, פון שטאָק צו שטאָק, און אויפזוכן די עלטערע אידן וועלכע האָלטן זיך דאָרט אויף. אשר'ס אַרבעט פאַר די אידן אין סאָוט־בראָנקס איז געווען אַ גאָט־געבענטשטע און ער האָט דערפאַר געהאַט די ליבע פון די עלטערע מענטשן און די לאָקאַליטעט פון אונזערע וואָלונטירן; דעם רעספּעקט פון אַנדערע פראָפעסיאָנאַלן אין דעם דאָזיקן פעלד — די אידישע און די ניט־אידישע — און די באַוואונדערונג פון גאַנצן דירעקטאָרן־באָארד. אשר מעסער וועט אונז פאַרלאָזן דעם קומענדן יולי און מיר ווינטשן אים אַ סך דערפאָלג אין זיין אַרבעט.

* * *

אויך דער „ביאַליסטאָקער צענטער" איז שטאָלץ מיט די דערגרייכונגען פון אשר מעסער, דעם „צווייטן דור" ביאַליסטאקער.

דער גרויזאַמער מאָרד פון בּיאַליסטאָקער קינדער אום יום־כּיפּור

• פון חנה גרינפעלד, תל־אביב

אין איינעם פון די טרויעריקע טעג אין 1943, דעם 24טן אויגוסט, איז אין טערעזין געטאָ אין טשעכאָסלאָוואַקיע אָנגעקומען אַ באַפעל, אַז קיינער טאָר ניט אַרויסגיין אין גאַס. די אידן מוזן בלייבן אין זייערע „וואוינונגען" — די אַלטע אַרמיי קאזאַרמע, גרויסע שטייגערנע באַראַקן, אָדער אין די איבערגעפאַקטע הייזער, וואו ס׳האָבן זיך געפונען צווישן 20 און 50 מענטשן אין אַ צימער. קיינער האָט אַפילו ניט געטאָרט אַרויסקוקן פון די פענצטער.

„וואָס קען דאָס זיין", האָבן מיר געפרעגט איינער דעם אַנדערן אין גרויס שרעק. „וואָס פאַראַ נייע גזירות האָבן די דייטשן אויסגעטראַכט פאַר אונז? וואָס פאַראַ באַליידיקונגען און שטראָפן דערוואַרטן אונז איצט וויידער? אַן אַנדערער טראַנספאָרט צו מזרח? איז עמיצן געלונגען צו אַנטלויפן?"

פלוצלונג, וועו פון הימל איז אַראָפּ אַ גוס רעגן, האָט זיך באַווייזן אַ קאָלומנע פון הונדערטער קינדער אין אָפּגעריסענע קליידער, צווישן פיר און צוועלף יאָר אַלט, האַלטנדיק זיך ביי די הענט. די עלטערע קינדער האָבן געהאָלפן די אינגערע שלעפן זייערע קליינע פיסלעך אין דעם שטאַרקן רעגן. אַ קאָלומנע פון מאַרשירנדיקע מתים, אין נאַסע שמאַטעס וואָס זענען געווען צוגעקלעפּט צו זייערע אויסגעדאַרטע קערפּערס. זיי זענען באַגלייט געווארן דורך אַ גרויסער צאָל „עס־עס"־לייט.

„זענען די שטרענג געהיטע די שונאים פון „דריטן רייך"?". די קינדער זענען אַריינגעפירט געווארן אין אַ בנין וואָס איז געווען באַשטימט פאַר דעזינפעקציע. פלוצלונג האָבן די קינדער אויפגעהויבן אַ יאָמערלעך געשריי: „גאַז! גאַז!" זיי האָבן זיך צוגעטוליעט איינעם צום אַנדערן, זיך ניט געוואָלט וואַשן אָדער ענדערן זייערע נאַסע שמאַטעס אויף טרוקענע קליידער. קיינער האָט ניט פאַרשטאַנען די האַלטונג פון די קינדער. וואָס פאַראַ סאָרט קינדער זענען זיי? פון וואַנען זענען זיי געקומען? וואָס באַדייטן די יאָמערלעכע געשרייען?

לויט דעם ווי ס׳האָט אונז דערציילט אַן עדות וואָס האָט געאַרבעט אין דער „אַנטלויזונג"־אָפּטיילונג, האָבן די קינדער וועלכע האָבן אויסגעזען ווי סטראשידלעס, זיך ניט געוואָלט אויסטאָן. זיי האָבן געדריקט צום לייב די אַלטע קליידער, די עלטערע קינדער האָבן זיך געשטעלט אין פראָנט פון די אינגערע כדי זיי צו באַשיצן מיט זייערע קערפּערס. זייערע קליידער זענען געווען פול מיט לייז, די קערפּערס פול מיט וואונדן, אָבער די קינדער האָבן זיך אָפּגעזאָגט צו וואַשן.

מיר, די פאַרשפּאַרטע אין טערעזינער געטאָ, האָבן אין 1943 גאָרניט געוואוסט וועגן גאַז־קאַמערן. פאַרשפּאַרטע און איזאָלירטע פון דער אויסערלעכער וועלט האָבן מיר געלעבט אין כסדרדיקער מורא, אָבער מיר האָבן ניט געוואוסט וואָס ס׳דערוואַרט אונז נאָכן פאַרלאָזן די געטאָ, וועלכע די דייטשן האָבן רעקלאַמירט אַלס „דער שטאַט וואָס היטלער האָט געשענקט די אידן".

פאַרן אָנקומען פון די קינדער איז ביי די וועלט פון געטאָ אָנגעגאַנגען אַ פיבערדיקע אַרבעט. אין דעם פלאַץ וואָס מען האָט גערופן „קרעטאַ" האָט אַ גרופּע ספּעציעל אויסגעקליבענע אידן אויפגעשטעלט הילצערנע באַראַקן, אונטער דער שטרענגער וואַך פון דער „עס־עס". קיינער האָט דאָן ניט געוואוסט צוליב וואָס מען האָט זיי אויפגעבויט. די דייטשן האָבן אויך אַרויסגענומען פון טערעזין די בעסטע דאָקטוירים און קראַנקן־שוועסטערס, וועלכע האָבן אין געטאָ געאַרבעט מיט קינדער, און זיי געבראַכט איז די באַראַקן, אויפצונעמען די פרעמדע.

שפּייז, קליידונג און מעדיצינען זענען גלייך געבראַכט געוואָרן פאַר די קינדער, אַלץ אונטער דער שטרענגער וואַך פון דער „עס־עמ", און קיינער האָט צו זיי ניט געטאָרט רעדן. מיט דער צייט האָבן די קינדער דערציילט זייערע גרויליקע געשיכטעס די דאָקטוירים און די נוירסעס, און יענע האָבן איינשטעלנדיק זייערע לעבנס אַריינגעשמוגלט די אינפאָרמאַציע צו אונז אין געטאָ.

די קינדער זענען געקומען פון ביאַליסטאָקער געטאָ, אין פוילן. זיי האָבן געריידט פויליש און אידיש. זיי זענען געווען אין אַ שאָק־צושטאַנד פון זייערע איבערלעבונגען.

דאָס איז געשען דינסטיק, דעם 17טן אויגוסט, 1943, וועו די ביאַליסטאָקער געטאָ איז געשטאַנען אין פלאַמען, נאָכן אויפשטאַנד פון די דאָרטיקע אידן. וועו די „עס־עס" האָט אַרויסגעשיקט די אידן פון געטאָ צו זייער טויט, האָבן די מערדערס אויסגעקליבן צוויי טויזנט קינדער, אַוועקריסנדיק זיי פון זייערע עלטערן, און זיי אַריינגעטריבן אין דער שענקעוויטש־גימנאַזיע. די צוויי געסטאַפּאָ־לייט וואָס האָבן אויסגעפירט די דאָזיקע „אָפּעראַציע" זענען געווען פרידעל און זיין געהילף דיבוס. זיי האָבן אויך באַשטימט דעם דאָקטאָר טביה ציטראָן, ער זאָל האָבן די אויפזיכט איבער די קינדער.

די זעלבע נאַכט האָבן די דייטשן אָנגעהויבן צו באַשיסן די געטאָ, אַריינגערעכנט דעם בנין וואו די קינדער האָבן זיך געפונען. די קוילן האָבן געטראָפן אַ גרויסע צאָל קינדער, וועלכע זענען געווען נעבן די פענצטער. אַ צאָל פון זיי זענען אומגעקומען און פילע זענען פאַרוואונדעט געווארן.

דעם 19טן אויגוסט, 1943, האָט זיך די לאַגע ווידער געענדערט. דר. קאַצענעלסאָן, אַ מיטגליד פון אידישן ראַט אין ביאַליסטאָק, האָט איבערגענומען די פונקציעס פון דר. ציטראָן און פרוי ספּרונג, די סעקרעטאַרן פונעם ראַט, צוזאַמען מיט אַ רייע אַנדערע פרויען, האָבן איבערגענומען די אויפזיכט איבער די קינדער. ס׳איז דאָן אויך אָפּגעשטעלט געווארן יעדע פאַרבינדונג צווישן דעם געטאָ און די קינדער.

פרייטיק, דעם 20טן אויגוסט, 1943, נאָך דעם ווי די דייטשן האָבן אונטערדריקט דעם אויפשטאַנד, האָט מען די קינדער אַוועקגעפירט פון ביאַליסטאָק. די „עס־עס" האָט זיי מיט אַ באַן־טראַנספאָרט צוערשט אָפּגעפירט קיין אוישוויץ, וואו זיי האָבן אויסגעלאָדן די אינגסטע קינדער, וועלכע זענען דאָרט אויסגעמאָרדעט געווארן. אויך די צוועלף דערוואַקסענע, וועלכע האָבן באַגלייט די קינדער, צווישן זיי דר. קאַצענעלסאָן, זענען געבליבן אין אוישוויץ.

פון דאָרט איז דער טראַנספּאָרט אַוועק קיין טערעזין. דאָרט האָבן די דייטשן גוט באַהאַנדלט די קינדער. אין דער צייט וועו די אידן אין געטאָ זענען אויסגעגאַנגען פון הונגער און די קראַנקע האָבן ניט געהאַט קיין מעדיצינען, האָבן די דייטשן צוגעשטעלט פאַר די ביאַליסטאָקער קינדער ספּעציעל עסן און די קראַנקע האָבן געקראָגן די נויטיקע מעדיצינען. מלבושים האָבן זיי געקראָגן פון די וועלכע זענען פריער אַוועקגעשיקט געווארן צום טויט. זיי האָבן אַפילו באַקומען שפּילצייג.

קינדער וועלכע מען האָט פאַרדעכטיקט אַז זיי האָבן אָנשטעקנדיקע קראַנקהייטן, האָט די „עס־עס" אַוועקגעפירט אינמיטן דער נאַכט צו דער „קליינער פעסטונג", די תּפיסה

אַ דאַנק־בריוו צו דער אָפּערע־זינגערין מרס. מעני מעקלער־בייקער

טייערע מעני מעקלער־בייקער,

אין נאָמען פון די באַאַמטע פון ביאַליסטאָקער צענטער, היים פאַר עלטערע מענטשן, דאַנקען מיר אייך פאַר דער ביישטייערונג.

מיר זענען זייער צופריידן וואָס איר האָט באַזוכט אונזער באַרימטע אינסטיטוציע, טראָץ אייער שטאַרקער פאַרנומענקייט. מיר זענען אויך צופריידן פון אייערע לויב־ווערטער און ס׳איז גוט צו וויסן אַז אונזער גוטע אַרבעט ווערט אָפּגעשאַצט. מיר האָבן געהאַט דאָס פאַרגעניגן אייך פאָרצושטעלן פאַרן מעדיצינישן סטעף און זיי פרעגן זיך כסדר אָן אויף אייך. אייער באַזוך האָט איבערגעלאָזן אַ גוטן איינדרוק אויף אונז אַלע.

מיר האָבן אויך געהערט וועגן אייער בליענדער אָפּערע־קאַריערע און אויפטריטן איבער דער גאַנצער וועלט. מיר באַגריסן אייך פאַר ווערן אָנגענומען אין דער „מעטראָפּאָליטען אָפּערע". מיר האָפן צו האָבן דאָס פאַרגעניגן אייך צו הערן זינגען אויף דער בינע פון דער באַרימטער אָפּערע.

דער ביאַליסטאָקער צענטער און היים אָרדנט איין אַ יערלעכן קאָנצערט אין „לינקאָלן צענטער". ס׳וואָלט געווען אַ גרויסער כבוד אויב איר וואָלט זיך באַטייליקט אין אונזער פּראָגראַם. אַ קאָנצערט מיט אייער באַטייליקונג וואָלט דעם קאָנצערט פאַרוואַנדלט אין דעם פרעסטיזשפולסטן און דערפאָלגרייכסטן פאַר אונזער אָרגאַניזאַציע.

אייער פאָטער, אָסקאר מעקלער, אַ זייער גוטער פריינט פון מר. ריבאַל, איז געווען גוט באַקאַנט אין ביאַליסטאָק. ער איז דאָרט געווען אַ דיריגענט און אַ לערער פון אָרקעסטער. די מוזיקער פון דעם אָרקעסטער זענען אויך געווען מיטגלידער אין „ביאַליסטאָקער פאַרבאַנד פון פריוויליקע פייערלעשער". אייער פאָטער האָט געהאַט דאָס גליק צו זיין אַ טאַלאַנטירטער מענטש און מיר זענען אַז זיין טאָכטער האָט געירשנט דעם דאָזיקן טאַלאַנט.

אייער זייער וואַרעמער בריוו וועט איצט געדרוקט אין אונזער „ביאַליסטאָקער שטימע", צוזאַמען מיט אַ רייע ביאָגראַפישע אינפאָרמאַציעס. מיר זענען זייער שטאָלץ מיט אייך און מיר ווילן אַז אַלע אונזערע לאַנדסלייט זאָלן דאָס וויסן.

וואו איר זאָלט ניט זיין, אין וועלכן טייל וועלט אייער פּראָפעסיאָנעלע קאַריערע וועט אייך פאַרטראָגן, באַטראַכטן מיר אייך ווי אונזער „אַמבאַסאַדאָר" פון גוטן ווילן.

נאָך אַמאָל, אַ גרויסן דאַנק און אונזערע בעסטע וואונטשן פאַר געזונט, גליק און אַ סך דערפאָלג אין אייער קאַריערע.

מיט פריינדשאַפט,

סעם סאָלאַזש	איסאַק ריבאַל	מיירא בעילין
פּרעזידענט	עקזעקוטיוו דירעקטאָר	אַדמיניסטראַטאָר

וואָס איז געווען 10 מינוט ווייט פון געטאָ, וואו זיי זענען אַלע אויסגעמאָרדעט געוואָרן. וועגן דעם האָבן אונז שפּעטער איבערגעגעבן די דאָקטוירים וועלכע האָבן געהאַט די אויפזיכט איבער מתים.

די געזינטערע קינדער זענען געבליבן אין טערעזין זעקס וואָכן צייט. אונטער דער אויפזיכט פון אידישע דאָקטוירים און קראַנקן־שוועסטער האָבן זיי צוביסלעך ווידער אָנגעהויבן אויפבליען און אָפילו אָנגעהויבן צו שמייכלען. און פלוצלונג זענען זיי אַלע פאַרשוואונדן, פונקט אַזוי ווי זיי זענען געקומען.

אין פרימאָרגן פון 5טן אָקטאָבער, 1943 זענען די באַראַקן אין „קרעטאַ" ווידער געשטאַנען ליידיק. דורך געהיימע קוואַלן האָבן מיר זיך דערוואוסט, אַז אַלע דאָקטוירים און נוירסעס האָבן געקראָגן אַ באַפעל אַראָפצונעמען פון זייערע קליידער די גאַנצע וועלט מיטן מגן־דוד, וועלכע די אידן האָבן געמוזט טראָגן אָפילו אין געטאָ. זיי האָבן אויך געמוזט אונטערשרייבן אַ דעקלאַראַציע אַז זיי וועלן שווייגן וועגן זייערע איבערלעבונגען און וואָס זיי האָבן געזען אין געטאָ נאָך דעם ווי זיי וועלן ווערן אויסגעטוישט.

פאַרטאָג, וועו די געטאָ איז נאָך געשלאָפן, איז דער טראַנספּאָרט מיט 1,196 קינדער און 53 דערוואַקסענע אַוועק אין אַן אומבאַקאַנטער ריכטונג און מען האָט זיי מער ניט געזען. די ריכטונג איז געווען אומבאַקאַנט נאָר צו אונז, די איינגעשפּאַרטע אין געטאָ טערעזין. די מערדערס האָבן עס יאָ געוואוסט.

זיי זענען איבערצייגט געוואָרן דורך דעם מופּתי פון ירושלים, האַדזש אַמין על הוסיין, אַז די דאָזיקע קינדער וועלן עטלעכע יאָר שפּעטער שוין זיין דערוואַקסענע מענטשן און פאַרשטאַרקן די אידישע קהילה אין פאַלעסטינע. אַדאָלף אייכמאַן האָט דעריבער, אונטער דעם דירעקטן באַפעל פון הימלערן, געקאַנסלט דעם גאַנצן אָפּמאַך.

און אַזוי זענען ערב יום־כיפור, דעם 7טן אָקטאָבער, 1943, 1,196 קינדער פון ביאַליסטאָקער געטאָ אין פוילן, באַגלייט דורך 53 דאָקטוירים און נוירסעס פון דעם טערעזין געטאָ אין טשעכאָסלאָוואַקיע, פאַרשיקט געוואָרן אויף זייער לעצטן וועג — אין די גאַז־קאַמערן פון אוישוויץ.

אונזער אינסטיטוציע

יום־טוב פּסח אין דער ביאַליסטאָקער היים

יעדעס יאָר פּאַר פּסח זענען זיך זייער אָן אין דער ביאַליסטאָקער היים די גרויסע צוגרייטונגען צו דעם פּייערלעכן יום־טוב. עס ווערן געמאַכט אַלע נויטיקע באַמיאונגען, אַז די איינוואוינער אין דער היים (אויף 228 איסט בראָדוועי) זאָלן זיך פילן היימיש און גענישן פון אַלעם גוטן אויף זייערע עלטערע יאָרן.

האַי־יאָר ווען די עלטערע איינוואוינער אין דער ביאַליסטאָקער היים פֿאָוון די טראַדיציאָנעלע סדרים מאָנטיק און דינסטיק ביינאַכט, דעם 13טן און 14טן אַפּריל אין דעם גרויסן ליכטיקן און פיינעם צוגעגרייטן עס־זאַל. עס ווילן סערווירט ווערן היימישע געשמאַקע פּסח׳דיקע מאַכלים ביי די יום־טוב׳דיקע טישן און מען וועט צוזאַמען זאָגן און אויסטייטשן די הגדה וואָס דערציילט ווערן דער צייט פון אידישער שקלאַפֿערייַ אין מצרים און באַפֿרייאונג פון דעספּאָטישע הערשערס.

אויך האַי־יאָר ווי דאָס איז יעדעס מאָל, ווילן די סדרים אין דער היים אָנגעפירט ווערן אויף אַ פּאַסיקן אופן פון אַ חזן.

די שיינע טראַדיציע פון מעות חיטים

די אָנפּירערשאַפט פונ׳ם ביאַליסטאָקער צענטער און היים פּאַר עלטערע מענטשן דריקט דורך דעם וועג אויס אַ האַרציקן דאַנק צו אַלע לאַנדסלייט, פריינט און מיטגלידער פון ביאַליסטאָקער צענטער פּאַר אָפּהיטן די שיינע טראַדיציע און אַריינשיקן די ביישטייערונגען פון מעות חיטים, ביים גרייטן זיך צו פייערן דעם גרויסן פרייהייטס יום־טוב פּסח. דער צענטער איז שטאָלץ מיט די פילצאָליקע לאַנדסלייט און פריינט, וועלכע ווייזן אַרויס אַזוי פיל אידישע האַרציקייט און הילפס־גרייטקייט ביים העלפן, דורך די מעות חיטים ביישטייערונגען, די אינסטיטוציע מיט די איינוואוינער.

ביי דער געלעגנהייט מאַכט די אָנפּירערשאַפט פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים פּאַר עלטערע מענטשן אַ וועג־דונג צו די יעניקע לאַנדסלייט און פריינט, וועלכע האָבן נאָך ניט אַריינגעשיקט זייערע ביישטייערונגען, דאָס צו טאָן. עס איז אַליין צו פּאַרשטיין, אַז ביי דעם איצטיקן יקרות און דאָס כסדר העכערן די אויסגאַבן אַרום דער אינסטיטוציע, מוז דער צענטער און היים האָבן נויטיקע הילף. אויב איר האָט דאָס נאָך ניט געטאָן, ווערט איר געבעטען גלייך אַריינצושיקן אייער מעות חיטים.

מיר ווינטשן אַלע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און פריינט, ווי אויך כלל־ישראל, אַ פריילעכן פּסח מיט אייערע משפּחות!

אַ דערמאָנונג וועגן דעם יערלעכן מיטגלידס־אָפּצאָל

די אָנפּירערשאַפט פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל פּאַר עלטערע מענטשן, דאַנקט אַלע די מיטגלידער וואָס האָבן שוין אַריינגעשיקט זייער יערלעכן מיטגלידס־אָפּצאָל פּאַר 1985. אונזער אינסטיטוציע איז שטאָלץ מיט אייך, וויל דורך דעם וויזט איר אויך אַרויס די טרייַשאַפט און צוגעבונדנקייט צו אונזער גרויסער נוצלעכער און וויכטיקער פּאָלקס־אינסטיטוציע.

מיר וועלן זיך גלייכצייטיק מיט אַ רוף צו די אלע וועלכע האָבן ביז איצט נאָך ניט אַריינגעשיקט זייערע „דיוס", אַז זיי זאָלן דאָס טאָן גלייך און דורך דעם דערפילן אַ וויכטיקע פליכט. מיר בעטן אויך אונזערע מיטגלידער, אַז זיי זאָלן פּאַראינטערעסירן זייערע פריינט און קינדער, אַז זיי זאָלן זיך אָנשליסן אויך אַלס מיטגלידער.

GERSON JERUS
1317 So. Courson Drive • Ahaheim, California 92804

דעם 5־טן מערץ, 1987

חשובער פריינד ריבאַלאָווסקי,

איך האָב אייער בקשה פּאַר מעות חיטים נאָר וואָס דער־האַלטן.

היינטיקס יאָר שיק איך אייך אויך מיין ביישטייערונג אויף 100 דאָלאַר פּאַר אונזער ביאַליסטאָקער היים וועלכע נויטיקן זיך אין אונזער שטיצע און אויך פּאַר די אַלע עלטערע מענטשן אין ביאַליסטאָקער צענטער. שטייט דאָך געשריבן: „כל דכפין ייתי וייכל. כל דצריך ייתי ויפסח".

אונזערע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט בפרט, און אַלע אידן בכלל, זענען אונדז נאָענט צום האַרצן און ס׳איז אונזער פליכט זיי צו העלפן. מען מוז אויפהאַלטן דעם ביאַליסטאָקער צענטער, י היים און דעם שפּיטאָל ווייל, אַזוי ווי איר זאָגט, די נויט פּאַר הילף איז גרעסער איצט ווי אין פריערדיקע יאָרן. מען טאָר זיי נישט פאַרגעסן.

דעם טשעק שיק איך אייך צום אָנדענק פון מיין פּאָטער יעקב יערוזאַלימסקי ז״ל. זיינע זכרונות פון אונזער אידישער ביאַליסטאָק זענען אַ לויבגעזאַנג צו דעם אַמאָליקן לעבן אין אונזער היימשטאָט.

מיין פרוי ראָזאַ, מיין שוועסטער אידאַ און אונזער טייערע מוטער מלכה און די גאַנצע משפּחה ווינטשן אייך און אויך אַלע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט אין צענטער און איבער דער וועלט, און אויך כלל ישראל, און אַלע אונזערע פריינט אין מדינת ישראל, אַ געזונטן און פריילעכן פּסח.

מיט האַרציקן גרוס, שלום וברכה.
גרשון ירושלמי

אידישער ספּאָרט קלוב אין ביאַליסטאָק

שטייען פון רעכטס: מישא וואַרגאַפּטיק, מיכקע גימבורג, די ברידער חיין, באָרקע קנישינסקי, דוד פּלאָווסקי, י. פּאַלטיל, סאַמולקע האַלפּערן, י. מאַנקאָווסקי, דוד גימבורג און בראַנין, אונטן דער טויערמאַן וויקטאָר גאָלדבערג, וועלכער וואוינט איצט אין מיאַמי.

פריינט פון ישראל׳ס פאַרטיידיקונגס־קראַפט

• פון שלמה קרים

וואָס האָט אויף מיר געמאַכט אַ זייער גוטן איינדרוק.

בעת אונזער שמועס האָב איך אַ סך געלערנט וועגן דער ישראל־אַרגאַניזאַציע. זי איז אַנדערש ווי די „יו־עס־אַ" מיט דעם וואָס זי האָט אַ אידיש האַרץ, זי איז תמיד מיטן מיליטער, ווייל ישראל איז שטענדיק אין מלחמה־צושטאַנד. זיי בויען אויף שיינע פּלעצער, וואו די זעלנער קענען קומען פאַר אַ טאָג אָדער צוויי. און אויב ער אָדער זי דאַרף זיך אָפּרופן אַ וואָך אָדער מער, וועט דאָס גלייך דערליידיקט. די אַרגאַניזאַציע „פריינט פאַר ישראל׳ס פאַרטיידיקונגס־קראַפט" האָט אַפילו אין זינען וואָס ס׳וועט זיין מיטן סאָלדאַט ווען זיין טערמין פון דינען וועט זיך ענדיקן. זי אינטערעסירט זיך מיט יעדן זעלנער באַזונדער, ווי אַזוי ערפילט זיך? איז ער חלילה ניט מיט אַלעמען? די דאָזיקע אַרגאַניזאַציע איז „אייביקע מאַמע", ווייל זי ווייסט אַז דאָס מיליטער איז דאָס רוקנביין פון דער מדינה.

באַלד ביי אונזער באַגעגענעניש האָב איך געטראַכט: ווי אַזוי קענען מיר זיי העלפֿן? וואָס קענען מיר און וואָס דאַרפן מיר טאָן? און מען דאַרף עס טאָן וואָס גיכער!

דער געזעראַל־קאָנסול פּאָול קאַדאַר האָט דאַן, ווי געזאָגט, מיט זיך געבראַכט אַ פריינט. דאָס איז געווען מר. מעני הענזעל, אַ געניטער, באַוואוסטזיניקער מענטש, וועלכער שטייט אין דער שפּיץ פון דער ישראל־אַרגאַניזאַציע דאָ אין ניו־יאָרק. איך האָב דאַן געטראַכט, אַז אַ דאַנק די צוויי וועט עפּעס אַרויסקומען פון דעם פּלאַן.

דעם 3טן אָקטאָבער איז אַ קליינע גרופּע אַרומגעפאָרן צווישן די הויכע בערג אַרום ירושלים ביזן שפּיץ פון הר־גילה, וואו די „פריינט פאַר ישראל׳ס פאַרטיידיקונגס־קראַפט" האָט אויסגעבויט אַ ספּעציעלן פּלאַץ פאַר די ישראל־סאָלדאַטן. די ביאַליסטאָקער און גראָדנער האָבן דאַן געגעבן אַ גרויסע סומע געלט פאַרן צוועק אויפצובויען דאָרט אַ גרויסן עס־זאַל. דער דאָזיקער עס־זאַל האָט טאַקע אַן אויפשריפט: „געגעבן דורך די ביאַליסטאָקער און גראָדנער פריינט".

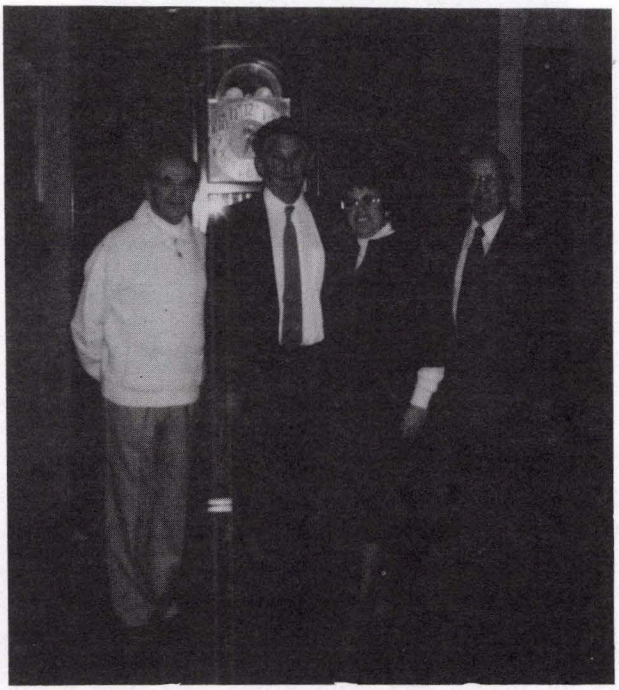

דער עס־זאַל פאַר ישראל־סאָלדאַטן וואָס די ביאַליסטאָקער און גראָדנער האָבן אויפגעבויט אויפן הר־הגילה.

ון איך בין געווען אַ סאָלדאַט אין דער אַמעריקאַנער אַרמיי, אין דער צווייטער וועלט־מלחמה, בין איך אין פאַרלויף פון פיר יאָר אַרומגעפאָרן איבער ענגלאַנד, אין צפון־אַפריקע, בייַ די ברעגן פון ים, צו העלפן געפינען פאַסיקע פּלעצער פאַר קליינע שפּיטאָל־אָפּטיילונגען. מען האָט זיך שוין דאַן געהאַט געגרייט פאַר דער אינוואזיע פון פראַנקרייך.

איינע פון די וויכטיקסטע אָרגאַניזאַציעס, וואָס האָט פון צייט צו צייט געהאָלפן דעם סאָלדאַט אין זיין איינזאַמקייט איז געווען די „יו־עס־אַ", די „יונאַיטעד סטעיטס סוירוויס אָרגאַניזיישאַן". זי איז געווען וויכטיק פאַר מענטשן ווי איך, וואָס איז ניט געווען געוואוינט צו שיכור׳ן ווי „אמתע׳ סאָלדאַטן, פלעגט די „יו־עס־אַ" מיר שטענדיק אַרויסהעלפן מיט פאַרברענגען אַ פיינעם אָוונט. דאָס איז אַזוי געווען אין יעדער שטאָט און אין יעדן לאַנד און ס׳איז מיר געבליבן אַ זייער סימפּאַטיש געפיל פאַר דער אָרגאַניזאַציע, וועלכע איך שטיץ די אַלע יאָרן.

וועג איך האָב באַזוכט די ביאליסטאַקער היים אין

אויפן בילד (פון רעכטס): איסאַק ריבאַלאָווסקי, מיירא בעילין, פּאָול קאדאר און סאָל קרים.

אָקטאָבער, 1986, האָט מיר מר. ריבאַל אָנגעזאָגט די בשורה, אַז מיר קריגן געסט פון ישראל — דער געזעראַל־קאָנסול פּאָול קאַדאַר און זיינער אַ פריינט.

„ווער איז דער געזעראַל?" פרעג איך מר. ריבאַל׳ן.

„אָ, ער איז דער הויפּט פון דער אָרגאַניזאַציע „פריינט פאַר ישראל׳ס פאַרטיידיקונגס־קראַפט", זיי האָבן די זעלבע פונקציעס ווי די „יו־עס־אַ" אין אַמעריקע", האָט ער געענטפערט.

ניט קענענדיק דעם געזעראַל־קאָנסול, איז ער מיר גלייך געפעלן געווארן, ווייל ער האָט מיר דערמאָנט אין מיינע אַרמיי־טעג און אין דער „יו־עס־אַ". אָבער באַלד האָב איך זיך באקענט מיט אַ הויכן, אינטערעסאַנטן, צוגעלאָזענעם מענטש,

זכרונות פון ביאַליסטאָק אין די מיטעלע צוואַנציקער יאָרן

• פון יוסף רייפל, סאַנריין, פלאָרידאַ

זומער טעג אין ביאַליסטאָק

דער גרויסער פיאַסקעס־מאַרק ליגט אויסגעצויגן און אָטעמט מיט היץ אין דער אומ׳ברחמנות׳דיקער שיינעדיקער זון. ביי דער רעכטער זייט פון מאַרק שטייען די ברויט־בודקעס, אויסגעצויגן אין אַ גלייכער ליניע מיט טאָמבאַנקען פאַרשטעלט מיט אַלערליי ברויטן — ראַזאָווע, שיטנע, געבייטלטע — און פאַרשיידענע סאָרטן געבעקס.

אונטער זייער שאָטן שטייען די פרוכט־פאַרקויפער, מערסטנס עלטערע פרויען, מיט גרויסע קוישן פרוכט אויסגעלייגט פאַר זיי. דאָרט ליגן אויסגעלייגט פאַרשיידענע סאָרטן עפל — עפל מיט רויטע בעקעלער, וועלכע גלאַנצן און שימערן אין דער היץ פון דער זון, און אויך גרינע עפל. עס ליגן אָנגעלייגט הורבעסווייז רויטע און שוואַרצע קאַרשן, און נעבן זיי מיט אַ גרינעם און קילן קאָליר גרויסע און פולע אַגרעסן. ס׳ליגן אויך לעבן זיי בערגלעך רויטע פוריטשקעס און געלע, גרינע און רויטלעכע באַרנעס אָנגעגאָסן מיט זאַפט.

אין אַ פאַראַלעלער ליניע פון דעם פרוכט־אויסוואָל, שאָפנדיק אינמיטן אַ שמאָלע סטעזשקע, שטייען די אייער־פאַרקויפערינס. אין פלאָכע בריטע קוישן, אויסגעבעט מיט היי, ליגן אויסגעלייגט די אייער. דאָרטן זענען דאָ גרויסע און ווייסע אייער, און אויך קלענערע און געלבלעכע. אין אַ זייט ליגן אַביסל צעבראָכענע אייער, מיט דער צעבראָכענער זייט אַרויף, אַז זייער אינגעווייד זאָל זיך ניט אויסגיסן.

ווי אַ „דאַלעד" צו די ברויט־בודקעס שטייען די גאַלאַנטעריע־בודקעס. זיי זענען אויסגעשטעלט אין אַ גלייכער רייע און ציען זיך העט־וויים ביז אינמיטן מאַרק אַריין: הילצערנע גרויע טאָמבאַנקען, צוגעדעקט מיט דעכלער, וועלכע לאָזן זיך אַראָפּ משופּע׳דיק פון ביידע זיטן, שאָפנדיק אין מיטן אַ שפּיץ ווי אַן עק פון אַ המן־טאַש. זיי זענען פאַרשטעלט מיט פאַרשיידענע פושקעס, גרויסע און קליינע, פון אַלערליי קאָליר. אין זיי פאַרשיידענע סאָרטן באַנוול פון אַלערליי קאָליר, נאָדלען, פאַרשיידענע סאָרטן קנעפּלעך, שוואַרצע און ווייסע, ברוינע און מוטער־פערלענע; פאַרשיידענע פראַנטשקעס, לעדערנע פאַסן, זאַמשענע און ליוונטענע; זיכער־נאָדלען, שפּילקעס, שואוואַקס און נאָך אַנדערע אַרטיקלען.

די גאַלאַנטעריע־בודקעס זענען באַקוקט געוואָרן פון פויערים, וועלכע שטייען מעשה־פריק מיט די הענט אין די קעשענעס און די בייטש פאַררוקט אין די שטיוול־כאָלעווטע. זיי וויגן זיך אַביסל פון זייט צו זייט, דער מאָכאָרקע־פאַפּיראָס פאַררוקט אין אַ זייט פון מויל, און באַטראַכטן אויפמערקזאַם די פאַרשיידענע חפצים.

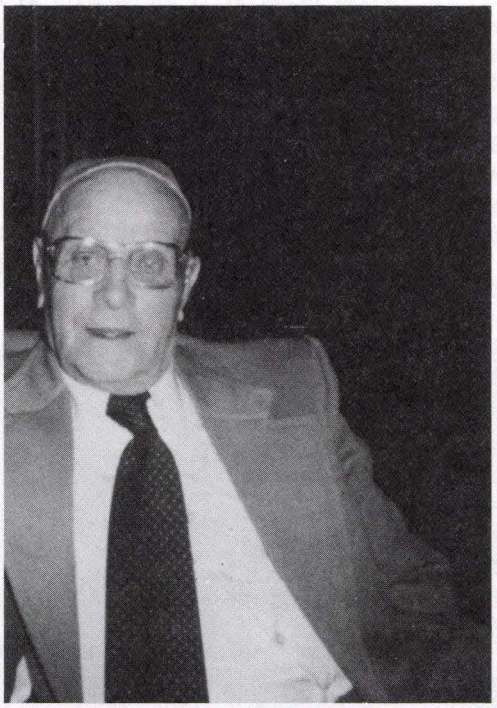
און די קרעמער — עלטערע באַערדלטע אידן, אידענעס מיט טיכלעך אויפן קאָפּ און חסידישע יונגעלייט מיט די פּיאות אונטער די אויערן — שטייען און רעדן מיט די פויערים און שטאַרקע הענט־באַוועגונגען. זיי ווילן טאָן מסחר, כדי אַהיימצוברענגען עטלעכע גראָשן פּרנסה.

און פאַרנאַכט, ווען די בריטע בודקעס פלעגן זיך צולייגן און פאַרדעקן דעם גאַנצן געפילדער, פלעג איך אַ באָרוועסער כאַפּן אַ שפּאַציר צו מיין חבר יאָסל סאמאלסקי, וועלכער האָט געוואוינט אין כאנייקעס.

אַ גרוס פון הירשקע שוואַרץ

דער פרעזידענט פון ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן, סעם סאָלאַזש, האָט אונז איבערגעגעבן אַ גרוס פון אונזער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַן הירשקע שוואַרץ, וועלכער וואוינט איצט אין טאָראָנטאָ, קאַנאַדע.

הירשקע שוואַרץ איז גוט באַקאַנט צו אונזערע לאַנדסלייט. פאַר דער מלחמה איז ער געווען אין ביאַליסטאָק

הירשקע שוואַרץ

אַ פוטבאָל־שפּילער אין דעם אידישן ספּאָרט־קלוב. אין דער צייט פון דער נאַצי־אָקופּאַציע איז ער געווען אין אַ צאָל נאַצישע קאָנצענטראַציע־לאַגערן און על פּי נס געבליבן לעבן.

הירשקע האָט חתונה געהאַט מיט חייקע'ן, וועמען ער האָט געקענט פון זיינע קינדער־יאָרן. נאָך דער מלחמה האָט ער אַ געווויסע צייט געוואוינט אין באַמבערג, דייטשלאַנד. צווישן זיינע פּילע פריינט זענען סעם טשודען און בובע שובאַק.

ברענגט אַריין אייערע קינדער און אייני־קלעך אַלס מיטגלידער אין דער ביאַליסטאַקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן

ביי אונזערע לאַנדסלייט אין אַרגענטינע

• פון בנציון ברוקער

אונזער יזכור־בוך אין שפּאַניש

ענדלעך, נאָך לאַנגע באַמיאונגען זיינען געשאַפן געוואָרן די געהעריקע מיטלען אויף אַריינצוגעבן אין דרוקעריי דעם ביאַליסטאָקער יזכור־בוך אין אידיש און אין שפּאַניש. לויט די געהעריקע אויסרעכענונגען וועלן מיר שוין קענען דעם ספר פאַרשפּרייטן אין די פּסח־טעג. מיר וועלן אויך אויסנוצן די מעגלעכקייטן אויף צוגעבן אַרטיקלען, בילדער און דאָקומענטן.

אונדזער ציל איז אויך צו פאַרשפּרייטן דאָס בוך צוויישן אַלע שפּאַניש־רעדיקע לאַנדסלייט אין גאַנץ לאַטיין־אַמעריקע; מיר בעטן דעריבער צו וועגן זיך צו אונדז און מיר וועלן געבן אַלע אויפקלערונגען; אונדזער אַדרעס איז:

"Bet Bialystok" Jean Jaures 622 • 1215 Buenos Aires, Argentina

טראָץ אַלע שוועריקייטן, וואָס מיר מאַכן דורך גלייבט, אַז, וואָס מיר האָפן היינט וועט מאָרגן זיין אַ וויכּלעכקייט, אַזוי אַז דער יזכור־בוך — די טראַגישע נויטוועניקייט — פון אַלע בני עיר וועט האָבן דעם געהעריקן אָפּרוף ביי די יונגע דורות, וויל ס׳וועט פאַר זיי זיין צוטריטלעך צו פאַרשטיין און באַקענען זיך מיט זייערע וואָרצלען און אָפּשטאַם, מיט וואָס זיי וועלן קענען שטאָלצירן, אויך געפינען אַ וועג, וועלכער פירט צו אַן אַנדער לעבן.

איינדרוקספולע אַזכרה ביי די ביאַליסטאָקער

אין אייגענעם בית עם, האָט דער פאָרבאַנד פון אָפּשטאַמיקע פון ביאַליסטאָק און אומגעגנט איינגעאָרדנט אַן אָוונט צום אָנדענק פון די געפאַלענע אינעם אויפשטאַנד אין ביאַליסטאָקער גטאָ און בכלל נאָך אַלע קדושים און קהילות פון דער שטאָט און סביבה.

דעם אַריינפיר האָט געגעבן וויצע פאָרזיצער וואָלף טשינסקי.

נאָכן איבערשיקן ברכות פאַר אַ רפואה שלימה דעם פרעזידענט זלמן יעוורעיסקי, זיינען די יזכור־ליכט אָנגעצונדן געוואָרן פון סטעלאַ און צבי פיינין, רחל טשעכאַצקי, ישראל קאָט, מיני מאַטילסקי און מאָן, סאלא אייזנשטיין געניע דערעטשינסקי, זלאַטע פּיטליוק און מאָן, יצחק מושקאָט און בנציון ברוקער. די יאָרצייט־ליכט נאָך די פאַרשטאָרבענע לאַנדסלייט האָבן אָנגעצונדן: חנה דיין און רייזל עפרון.

שרה טורעק און שרה צעסלער האָבן ציטירט פאַסיקע חורבן־דיכטונגען; דער חזן אליעזר סאַלמאָן האָט געזונגען: „אונדזער שטעטל ברענט" און דער דיכטער שמואל צעסלער האָט רעציטירט אייגענע חורבן־שאַפונגען.

בנציון ברוקער האָט געהאַלטן דעם הספד און צווישן אַנדערן אָנגעווייזן, אַז אויך דער רמב״ם האָט אָפּגעפרעגט די תענתים נאָכן חורבן בית המקדש, אָבער באַמערקט, אַז מיר דאַרפן לערנען פון די געשעענישן און מאַכן די ריכטיקע אויספירן. מיר מוזן זיין מאָביליזירט, בכדי אַנטקעגנצווירקן די אַסימילאַציע און דעזערציע, וועלכע מאַכן שיטער אונדזערע רייען און שטעלן אויס די נאַציע אויף ערנסטע געפאָרן.

מיט עכטער השתפּכות הנפש האָט דער חזן סאַלמאָן געזאָגט אייניקע קאָפּיטלער תהילים און געמאַכט דעם „אל מלא רחמים", וואָס האָט ביי אַלעמען אַרויסגערופן טרערן און אַ ציטער איז אַריבער איבערן זאַל.

די דאָזיקע שטימונג איז נאָך פאַרשטאַרקט געוואָרן בעת וואָלף טשינסקי האָט געלייענט די אויפשריפטן אויף די טורמע וועגן, בעת די אידן זיינען אַרויסגעפירט געוואָרן צו דער שחיטה.

נייַ־יאָר לחיים ביי די ביאַליסטאָקער

דער „בית ביאַליסטאָק" האָט דורכגעפירט אַ פייערונג לכבוד דעם נייעם יאָר תשמ״ז. די מסיבה האָט דערעפנט דער פרעזידענט זלמן יעוורעיסקי, וועלכער האָט אַרויסגעבראַכט זיין פרייד, וואָס ער איז ווידער צווישן דער ביאַליסטאָקער משפּחה און האָטפט, אַז דאָס נייַע יאָר וועט אונדז בענטשן מיט געזונט און אַלע וועלן קענען טעטיק זיין אין פאַריין.

דער וויצע־פרעזידענט וואָלף טשינסקי, האָט באַגריסט זיין פאָרעדנער צו זיין צוריקקער צו דער טעטיקייט און זיך אָפּגעשטעלט אויף אַלע פרטים פון די ימים נוראים, און דער עיקר זייער אוניווערסאַלער אינהאַלט.

דער דיכטער שמואל צעסלער האָט געמאַכט אַ פאַרגלייך פון פייערן דאָס נייַע יאָר ביי אידן און נישט־אידן; ער מיינט אַז אידן האָבן פיל געגעבן דער וועלט, אָבער ניט געפונען קיין דאַנקבאַרקייט, דאָך — האָט ער אויסגעפירט — זיינען מיר נישט הילפסלאָז; מיר האָבן אַ מדינה, וועלכע באַמיט זיך צו באַשיצן אַלע אידן.

דער מיטסעקרעטאַר, בנציון ברוקער, האָט געהאַלטן אַ רעפעראַט. צווישן אַנדערן האָט ער געזאָגט, אַז „ראש השנה איז אויך פאַרבונדן מיט זכרון און דאָס איז איצט וויכטיק פאַר די ביאַליסטאָקער, וואָס גיבן אַרויס אַן יזכור־בוך, אין שפּאַניש, די שפּראַך וואָס דערמאָנט די גאָלדענע עפּאָכע, דעם חורבן שפּאַניע, דעם אָנהויב פון אונדזער עמיגראַציע אין לאַטיין־אַמעריקע און דאָס שפּאַנישע בוך דערמאָנט חורבן ביאַליסטאָק; דאָס איז דער שפּיל פון אויפקום און אומקום; דער לעצטער דאַרף פאַרשווינדן פון אונדזער געשיכטע".

נאָך אַ שריפטלעכן אָנשלוס פון חנה און יצחק מושקאט האָט שרה טורעק געהאַלטן אַן אינהאַלטסרייכע רעדע און צו וויטערדיקע באַגריסונגען זיינען געקומען ישראל עפרון, אייזיק ברוקמאַן און רחל טשעכאַצקי.

מיט רעציטאַציעס איז אַרויסגעטראָטן מעכל זעמלמאַן וואָס האָט גאָר שטאַרק אויסגענומען ביים עולם. מיט געזאַנג איז אַרויסגעטראָטן חזן יצחק אַבראַמאָוויטש און וואָלף טשינסקי. רירנדיק איז געווען דער דועט פונעם וועטעראַן שלמה גראָסמאַן מיט דוואָשקע פּאָלאַק, וועלכע האָבן אינטערפרעטירט: „ביאַליסטאָק מיין היים".

דער קאַסיר, יהושע גרוצקי, האָט מודיע געווען, אַז עס זיינען שוין אַריינגעפלאָסן באַשטייערונגען, וועלכע האָבן דערמעגלעכט דעם יזכור־בוך אַריינצוגעבן אין דרוק; ער האָט געדאַנקט דעם נדבן אייזיק ברוקמאַן פאַרן שענקן אַן אייזקאַסטן פאַרן דאָזיקן צוועק און עס וועט פאָרקומען אַ ספּעציעלע פייערונג. ער האָט גערופן צו פאַראייביקן די קדושים אין יזכור־בוך.

וואָלף טשינסקי האָט געשלאָסן די פייערונג און געדאַנקט די פרויען־קאָמיסיע פאַרן צוגרייטן דעם רייכן כיבוד, וויינטשנדיק אויך אַ גליקלעך יאָר אַלע ל״ל, כלל ישראל און מד׳ ישראל.

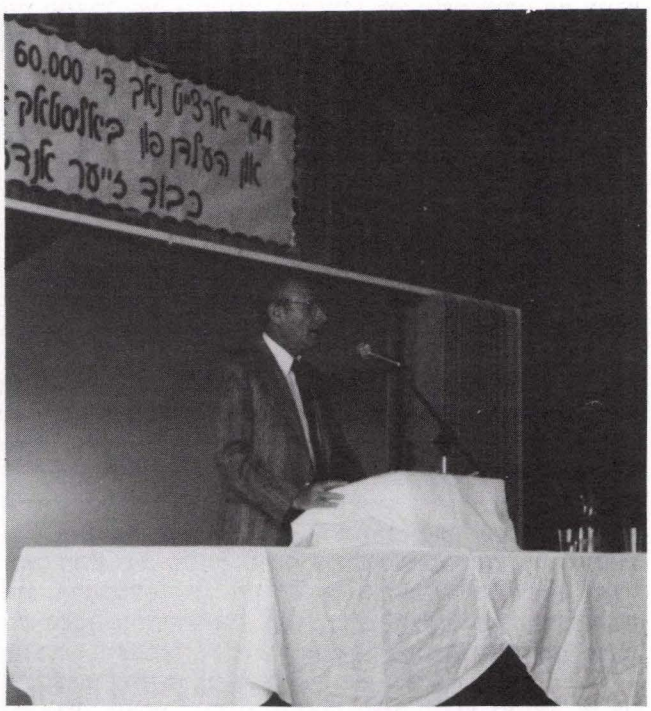
דער ערן־פאָרזיצער און באַקאַנטער נדבן, צבי פייגין, האָט אָנגעווייזן אַז אין די תשובה־טעג איז דאָס וויכטיקסטע צו נעמען זיך אַקטיוו צו דער אַרבעט פאַרן ביאַליסטאָקער יזכור־בוך, אַזוי אַז מיר זאָלן נישט רעדן וועגן אים, נאָר לייענען אים; מען דאַרף אויך באַטאָנען, אַז ער וועט זיין אויך אין שפּאַניש, אין דער שפּראַך, וואָס האָט זיך איינגעשריבן מיט פיל געשעענישן אין אונדזער געשיכטע.

איינדרוקספולע יערלעכע אַזכרה אין מיאַמי ביטש

• פון איסאַק ריבאַלאָווסקי

ווי יעדעס יאָר אין דער צייט, האָט דער קלוב ביאַליסטאָקער און אומגעגנט, אין מיאַמי ביטש אויך האַי־יאָר דורכגעפירט אַן איינדרוקספולע אַזכרה אין אָנדענק פון די אומגעבראַכטע אידן אין ביאַליסטאָק ביי די נאַציס. אויך האַי־יאָר איז דער 44טער יאָרטאָג דורכגעפירט געווארן אין דעם ביטשהאַרבאָור ריזאָרט האָטעל, 189טע גאַס און קאָלינס עוועניו, מיאַמי ביטש. דער גרויסער זאַל וואו עס איז פאָרגעקומען די פאַרזאַמלונג, זונטיק בייטאָג, דעם 15טן פעברואַר, 1987, איז געווען פול געפאַקט מיט ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און גראָדנער פריינט, ווי אויך לאַנדסלייט פון דער אַרומיקער געגענט לעבן ביאַליסטאָק.

פון דער בינע האָט אַראָפגעקוקט אַ גרויסער אויפשריפט מיט'ן אינהאַלט: „עס איז דער 42טער יאָרצייט נאָך די 60

יוסף דאָברימאַן, פּאָרזיצער פון דער אַזכרה אין מיאַמי ביטש

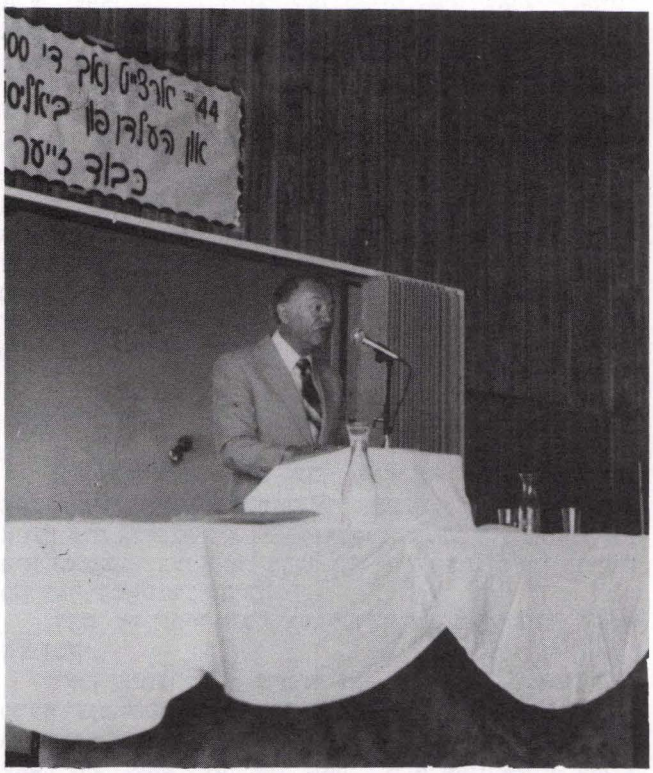
טויזנט קדושים און העלדן פון ביאַליסטאָק. כבוד זייער אָנדענק!"

די אַזכרה־פאַרזאַמלונג איז געעפנט און געפירט געווארן פון טשערמאַן יוסף דאָברימאַן, טראַסטי פון דעם קלוב ביאַליסטאָקער און אומגעגנט, אין מיאַמי ביטש. אין האַרציקע ווערטער האָט ער באַגריסט די פאַרזאַמלטע וואָס זיינען געזעסן אייגעהילט אין טרויער און דערמאָנט וועגן די ליידן און פיין פון די אידן ביי היטלער'ן.

היינט 44 יאָר נאָכן חורבן פאַר'יתום'ט פון 6 מ'יליאָן אחינו בני ישראל קומען מיר זיך צוזאַמען כדי צו פאַרזיכערן אונזער קיום אויף צוקונפטיקע דורות. מיר מוזן שטיין אויף דער וואַך, באַקעמפן די סימפּטאָמען פון אידן־האַס דעם העסלעכן אַנטיסעמיטיזם אין אַלע פאַרמען; ווייל נאָך דער מלחמה זענען אַ סך פון אונז געווען נאַיוו מיר האָבן געמיינט אַז דער אַנטיסעמיטיזם איז פאַרניכטעט געווארן צוזאַמען מיט היטלערן. מיר האָבן זיך אָפּגעאַרט. די שנאה צו אונז איז גאָר גרויס און מיר מוזן שטיין אויף דער וואַך, און טאַקע דערפאַר זענען די הזכרות נאָך די קדושים אַזוי וויכטיק און אַזוי הייליק.

נאָכדעם האָט פרוי מירא סאיער, פון טאָראָנטאָ, געלייענט אַ דראַמאַטישע פּאָעמע וואָס ברענגט אַרויס דעם אומקום פון די אידישע קינדער ביי די נאַציס.

שרה ליאו האָט פאָרגעלייענט אַ ליד וואָס זי האָט געשאַפן וועגן ביאַליסטאָק פון אַמאָל. אַלע אָנווועזנדע זיינען שטאַרק געריירט געווארן פון ביידע פּאָעמעס.

סעם טשודנען, פּרעזידענט פון ביאַליסטאָקער קלוב, גאַסט־רעדנער

משה'ל קרעמער, וויצע פּרעזידענט פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן, האָט באַגריסט דעם עולם אויך אין נאָמען פון קלוב גראָדנער פריינט. ער האָט שטאַרק געלויבט דעם ביאַליסטאָקער צענטער פאַר דער גרויסער הילף וואָס ווערט די גאַנצע צייט אַרויסגעוויזן פאַר מדינת ישראל, און ספּעציעל פאַרן תל־השומר שפּיטאָל. די אַלע פּראָיעקטן זיינען לטובת דער מענטשהייט און וואָס איז נאָך מער וויכטיק, פאַר די קראַנקע צוריקגעשטאַנענע קינדער. ער האָט געלויבט די אַלע פריינט וואָס העלפן אַרויס.

מיט גרויס שמערץ האָט קרעמער אָנגעוויזן אויף שנאת ישראל — אויף מאַמע לשון הייסט עס אַנטיסעמיטיזם. דעריבער האָט ער געזאָגט אַז עס ליגט אַ חוב אויף יעדן אידן צו העלפן מדינת ישראל און שטאַרקן אַלע אידישע אינסטיטוציעס.

משה׳ל קרעמער האָט אויך געריידט אין ענגליש, דאָס האָט געמאַכט זייער אַ גוטן איינדרוק פאַר דער יוגנט וואָס פאַרשטייט ניט צו גוט אידיש.

אַ וויכטיקע רעדע ביי דער אַזכרה האָט געהאַלטן סעם טשודען, גאַסט־רעדנער און פרעזידענט פון דעם קלוב ביאַליסטאָקער און אומגעגנט, אין מיאַמי ביטש. ער האָט אויף אַ גרינטלעכן אופן געגעבן אַן אינטערעסאַנטע אָפּשאַצונג וועגן דער לאַגע אין דער וועלט, באַזונדערס ביי אידן, 44 יאָר נאָך דער מלחמה. ניט געקוקט אויף דעם גרויסן און טראַגישן פרייז וואָס אידן האָבן געגעבן בעת דער מלחמה, האָט מר. טשודען אַרויסגעבראַכט, זעען מיר אָבער איצט ווייטער אַן אויפשטייג פון ברוטאַלן אַנטיסעמיטיזם און וואוקס פון נעאָ־נאַציזם. פאַראַן כוחות אין דער וועלט, וועלכע זוכן צו פאַרגעסן און מוחל זיין די דייטשן, כאָטש עס לעבן נאָך מיט אונז די קרבנות און עדות פון גרויסן חורבן.

איסאַק ריבאַלאָווסקי, עקזעקוטיוו דירעקטאָר פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן, האָט

משה׳ל קרעמער, וויס־פּרעזידענט פון ביאַליסטאָקער סענטער און היים, האָט געריידט אין אידיש און ענגליש אין נאָמען פון די ביאַליסטאָקער און גראָדנער.

אין זיין אַרויסטריט באַריכטעט וועגן די פאַרצווייגטע טעטיקייטן פון דעם צענטער אין ניו יאָרק. דאָס אַלץ איז מעגלעך, האָט ער געזאָגט, אַ דאַנק דער טריישאַפט און מיטהילף פון די לאַנדסלייט און פריינט, וועלכע שטיצן דעם צענטער און די היים.

מר. ריבאַלאָווסקי האָט ענטוזיאַסטיש באַקאַנט געמאַכט אַז דער נייער גרויסער פּראָיעקט אין תל השומר איז שוין פאַרענדיקט און אין אַ גוטער שעה וועט אָפּגעהאַלטן ווערן אַ גראַנדיעזער חנוכת הבית אין סוף אַפּריל היינטיקס יאָר. אַ ספּעציעלע דעלעגאַציע פון אונזער צענטער וועט פאָרן אַנטיילנעמען אין די צערעמאָניעס. ריבאַלאָווסקי האָט אָפּגעלירט צו די אָנוועזנדע אַז וואָס מער זאָלן זיך באַטייליקן איז דער גרויסער שמחה. ער האָט אַלעמען באַדאַנקט פאַר העלפן פאַרווירקלעכן דעם גרויס פּראָיעקט וואָס איז און וועט בלייבן אַזוי וויכטיק. ער האָט צום סוף באַדאַנקט דעם

אויפן בילד (פון רעכטס): חזן סאָל זים, וועלכער איז געקומען ספּעציעל צו דער אַזכרה; משה׳ל קרעמער, וויס־פּרעזידענט; און איסאַק ריבאַלאָווסקי, עקז. דיר. פון ביאַליסטאָקער צענטער און היים.

קאָמיטעט פון „קלוב ביאַליסטאָקער און אומגעגנט אין מיאַמי ביטש" בראש מיט דעם פּרעזידענט סעם טשודען און טראָסטי יוסף דאברימאן פאַר דעם גוטן אופן פון אָרגאַניזירן און דורכפירן די אַזכרה.

זייער אייַנדרוקספול איז געווען די צערעמאָניע פון אָנצינדן די טרויער־ליכט אין אָנדענק פון די קדושים.

דאָס ערשטע ליכטל האָבן אָנגעצונדן מר. און מרס. בען קריגער, דאָס צווייטע, מר און מרס הערשקע שווארץ, דאָס דריטע, מיראַ סאיער זון און אייניקל, דאָס פערטע, אלי איצקאוויץ, דאָס פינפטע, אבי גערשוני, דאָס זעקסטע, מר און מרס דשעק וואליקאוו, פאָרשטייער פון גראָדנער פריינט. דאָס לעצטע ליכטל האָבן אָנגעצונדן איסאַק און מאלי ריבאַלאָווסקי אין אָנדענק פון אַלע געפאַלענע סאָלדאַטן פון ישראל.

אַ שטאַרקן אייַנדרוק ביי דער גרויסער אַזכרה פאַרזאַמלונג האָט געמאַכט דער אַרויסטריט פון דעם באַרימטן חזן און פאָלקס־זינגער סאָל זים, פון דעם האָליס הילס דזשואיש סענטער אין קווינס, וועלכער איז ספּעציעל געקומען פון ניו יאָרק קיין מיאַמי ביטש. סאָל זים האָט זיינע לידער און תפילות געזונגען צוויישן איין רעדנער און צווייטן, וואָס האָט צוגעגעבן אַ ספּעציעלן שטאַרקן אייַנדרוק צו דעם פאַרלויף פון דער ריינדער פאַרזאַמלונג. אַלע אָנוועזנדע זיינען געווען זייער געריירט פון חזן זימ׳ס אַרויסטריט.

דער פאָרזיצער פון דער אַזכרה, יוסף דאָברימאַן, ווי אויך אַלע אָנוועזנדע, האָבן אויסגעדריקט אַ דאַנק און אַנערקענונג צו מאַקס שאוב, אייגנטימער פון דעם ביטשהאַרבאָר ריזאָרט האָטעל, פאַר צויטיילן אומזיסט דעם גרויסן זאַל פאַר דער וויכטיקער טרויער־פאַרזאַמלונג.

ברענגט אַריין אייערע קינדער און אייני־
קלעך אַלס מיטגלידער אין דער
ביאַליסטאַקער צענטער און היים פאַר
עלטערע מענטשן

אַזכרה צום 43טן יאָרטאָג פון אויפשטאַנד אין ביאַליסטאָקער געטאָ אין ישראל

• פון פּרץ בוקשטעלסקי

דינסטיק, דעם 19טן אויגוסט, 1986, איז אין ישראל פאָרגעקומען די פייערלעכע אַזכרה צום 43טן יאָרטאָג פון אויפשטאַנד אין ביאַליסטאָקער געטאָ. שוין אין די פריע שעהן איז זיך צונויפגעקומען די שארית הפליטה פון אונזער שטאָט ביים טויער פון שול־הויף אין „קרית ביאַליסטאָק". דער טויער איז געווען דעקאָרירט מיט אַ גרויסער קינסטלערישער מאַפּע פון דער שטאָט ביאַליסטאָק, פון דעם קינסטלער חיים כמעלניק און אויך מיט דער מקילת היסוד פון דער בויאונג פון „קרית ביאַליסטאָק", געשריבן פון אונזער באַוואוסטן לערער לייב פאיאנס ז״ל. די צוויי דאָקומענטן האָבן אַרויסגערופן אַ גרויסן אינטערעס ביים עולם.

די טרעפונגען ביי די אַזכרות רופן שטענדיק אַרויס רירנדיקע סצענעס. ניט איינמאָל טרעפט אַז ביאַליסטאָקער באַגעגענען זיך צום ערשטן מאָל נאָך דער שואה, ניט

אַ גרופּע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט טרעפן זיך פאַר דער אַזכרה.

האָבנדיק געוואוסט איינער פון צווייטן די אַלע יאָרן. צו דער אַזכרה זענען געקומען ביאַליסטאָקער וואָס וואוינען אין ישראל, אין פאַרשיידענע שטעט און ישובים ווי חיפה, נתניה, אַשדוד, פּתח תקוה, בת־ים, חולון א.אַ.וו.

די אַזכרה האָט געעפנט דער חבר הועד פון „קרית ביאַליסטאָק" ה. פאפלאווסקי און איבערגעגעבן דעם חזן מ. לענטוש, וועלכער האָט געזאָגט פרקי תהילים לזכר השואה. נאָך דעם האָט ה׳ פליקער, אַ חבר פון ועד „ק.ב." אויסגערופן די נעמען וועלכע האָבן אָנגעצונדן די 6 ליכט, נאָך די זעקס מיליאָן אומגעבראַכטע.

דאָס ערשטע ליכט האָט אָנגעצונדן פרץ בוקשטעסקי, אַ מלחמה־אינוואַליד, וועלכער האָט געקעמפט אין דער רויטער אַרמיי; דאָס צווייטע ליכט האָט אָנגעצונדן פרוי בערטא שאכאווסקי, אַ נייע עולה פון מאָסקווע; דאָס דריטע ליכט — אַריה שמיר; דאָס פערטע ליכט — דער געוועזענער פאַרטיזאַן מאקאווסקי; דאָס פינפטע ליכט האָט אָנגעצונדן עלקע בערמאַן; און דאָס זעקסטע ליכט די משפּחה קיזלשטיין.

ה׳ פאפלאווסקי האָט געריידט וועגן דעם אויפשטאַנד אין ביאַליסטאָקער געטאָ און דערמאָנט די שוידערלעכע אַקציעס וואָס די נאַציס מיט זייערע אוקראַאיניש און ליטווישע אַרויסהעלפער האָבן אַדורכגעפירט אין 1943, וועו מען האָט פאַרשיקט קיין טרעמבלינקע העכער 10 טויזנט ביאַליסטאָקער אידן צום טויט.

ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט בייַ דער אַזכרה אין „קרית ביאַליסטאָק".

ס׳האָבן אויך געריידט: גרא בן־ענר (שפיידא) אין עברית; אברהם צינאוויץ און שמעון בן נפתלי, אַ זאבלודאָוואר, וועלכער האָט לעצטנס באַזוכט ביאַליסטאָק. ער האָט דערציילט אַז אין ביאַליסטאָק געפינט זיך נאָך די תשמישי קדושה, וועלכע מ׳דאַרף אויסלייזן און דערציילט ווי ביאַליסטאָק זעט היינט אויס.

דער נייער עולה דאדיע זאבלודאווסקי האָט רעציטירט עטלעכע שאַפונגען פון דער אידישער ליטעראַטור. צום סוף האָט חזן לענטוש געמאַכט דעם אל מלא רחמים און געזאָגט קדיש מיטן עולם.

ניטאָ קיין אידן מער אין שטאָט

• פון חנה שטיינמאַן

די ביאַליסטאָקער שטאָט־שול ברענט
מיט דאָונענדיגע אידן צווישן אירע וועגט.
דער רונדער דאַך, ווי מיט אַ יאַרמולקע, דעקט צו
הייליקע אידן, אויפן וועג צו אייביקער רו.

זייערע היימען — אויסגעליידיקט און צעשטערט,
ווער קען, היינט, אָפּשאַצן זייער גייסטיקן ווערט?!
די שבתים און יום־טובים, די הייליקע פּראַכט
פון שבת־ליכט, פון אַ שטילער כל־נדרי נאַכט?!

קולות טראָגן זיך: „שמע ישראל!" און „ד׳ אחד!"
מען ליקווידירט דעם איד; ווייט ניט, זיין גאָט!
עס ווען אָפּהילכן די קולות טאָג און נאַכט.
וואָס ווייסט די וועלט פון זייער מיסטעריעזער מאַכט?!

פרימאָרגנס זיינען קאַלט אין ביאַליסטאָק און גרוי,
פאָרזיכטיק שטעקט דעם קאָפּ אַרויס דער גוי.
דעם אידנ׳ס קולות גייען נאָך אויף יעדן טראָט,
פון יעדן ווינקל, לויערט אויפן גוי דעם אידנ׳ס גאָט.

צום קלויסטער איילט דער גוי. גלאָקן קלינגען.
שקצימלער, אין ווייסע העמדלער, זינגען.
מען צלמט זיך: „געלויבט איז יעזוס, אונזער גאָט;
ניטאָ קיין אידן מער אין אונזער שטאָט!"

יעקב מעלער ע"ה

מר. יעקב מעלער ע"ה איז געשטאָרבן אום שבת, נצבים־וילך, י"ט אלול, תשט"ו, וואָס איז געווען דעם 27טן סעפּטעמבער, 1986, ערב סליחות. ער איז געווען 86 יאָר אַלט. מר. מעלער איז געווען אַ גוטער שרייבער און האָט אָפּט געשריבן אין דער „ביאַליסטאָקער שטימע". אין אונזער לעצטן נומער פון אָקטאָבער, 1986, האָט ער אָפּגעדרוקט אַ ליד געווידמעט דר. שמואל פיסאר.

ביידע, מר. מעלער און זיין באַליבטע פרוי רות (וועלכע איז געשטאָרבן מיט 19 יאָר צוריק), זענען געבוירן געווארן אין ביאַליסטאָק. זיי זענען נאָך געווען באַפריינדעט אַלס קינדער און אין 1930 האָבן זיי חתונה געהאַט אין ביאַליסטאָק. אין יאָר 1932 האָט יעקב עמיגרירט קיין אַמעריקע און דאָרט אַראָפּגעבראַכט זיין פרוי.

רות און יעקב האָבן קיינמאָל ניט איבערגעריסן זייער פאַרבינדונג מיט ביאַליסטאָק און אָפּט פאַרבראַכט אין דער

יעקב מעלער ע"ה

געזעלשאַפט פון די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט, וועלכע זיי האָבן געקענט פון זייערע יוגנט־יאָרן. זיי זענען געווען אַקטיוועמיטגלידער אין ביאַליסטאָקער צענטער און ביקור חולים, אין דער ביאַליסטאָקער סומך נופלים סאָסייעטי און אַנדערע ביאַליסטאָקער אָרגאַניזאַציעס, ביישטייערנדיק שטענדיק זייער צייט און זיי געשטיצט מיט אַ ברייטער האַנט. יעקב איז געווען וויצע־פּרעזידענט און רעקאָרדינג־סעקרעטאַר פון דער ביאַליסטאָקער סומך נופלים סאָסייעטי ביזן לעצטן טאָג פון זיין לעבן. בעת זייערע אָפּטע באַזוכן אין מדינת ישראל האָבן ביידע, יעקב און רות, באַזוכט און בייגעשטייערט פאָנדן פאַרן „קרית ביאַליסטאָק".

יעקב איז געווען אַ בעקער. ער האָט געאַרבעט שווער און לאַנגע שעה'ען, מפרנס צו זיין זיין פאַמיליע. ער האָט זיך אָבער אויך שטענדיק פאַרנומען מיט שרייבן. וועו ער האָט געהאַט אַ פּרייַ מינוט האָט ער געשריבן לידער, דערציילונגען און אַרטיקלען. זיינע ווערק זענען אָפּגעדרוקט געווארן אין פילע אידישע זשורנאַלן, צייטונגען און צייטשריפטן, ניט נאָר דאָ אין אַמעריקע, נאָר אויך אין קאַנאַדע, אייראָפּע און דרום־אַמעריקע, ער איז געווען ספּעציעל שטאָלץ וועו זיינע אַרבעטן זענען דערשינען אין דער „ביאַליסטאָקער שטימע".

יעקב האָט פאַר'יתום'ט צוויי זין, אַ שנור און דריי

אידישע קאָנגרעספּרוי, אַ ביאַליסטאָקערין, געשטאָרבן אין עלטער פון 61 יאָר

קאָנגרעספּרוי סאַלאַ גאַלאַנט־בוירטאָן (דעמאָקראַט פון קאַליפאָרניע), איינע פון צוויי אידישע קאָנגרעספּרויען אין אַמעריקאַנער קאָנגרעס, איז געשטאָרבן דעם 1טן פעברואַר פון קענסער. זי איז אַלט געווען 61 יאָר.

סאַלאַ בוירטאָן איז דערוויילט געווארן צום רעפּרעזענטאַנטן־הויז אין 1983 צו פאָרטרעטן איר פאַרשטאָרבענעם מאַן פיליפּ און איז ווידערדערוויילט געווארן אין 1984 און 1986. וועו זי האָט דעם לעצטן 6טן יאַנואַר ניט געקענט זיין אָנווועזנד ביי דער איינשווערונג פון 100טן קאָנגרעס, האָט דאָס „הויז" אָנגענומען אַ ספּעציעלע רעזאָלוציע, אַז זי זאָל קענען איינגעשוואָרן ווערן אין איר היים. דאָס איינשווערן איז טאַקע אַדורכגעפּירט געווארן אַ טאָג שפּעטער דורך דעם קאָנגרעסמאַן דאָן עדוואַרדס (דעמאָקראַט פון קאַליפאָרניע), דער פאָרזיצער פון דער קאַליפאָרניער דעלעגאַציע.

סאַלאַ גאַלאַנט איז געבוירן געווארן אין ביאַליסטאָק, פוילן, און אין עלטער פון 13 יאָר איז זי מיט אירע עלטערן אַוועק קיין אַמעריקע אין 1939, קורץ פאַר דער צווייטער וועלט־מלחמה. זי האָט געזאָגט, אַז פון אירע איבערלעבונגען האָט זי גלערנט, אַז „פּאָליטיק איז יעדן איינעמס דערפאַרונג".

זי איז דערצויגן געווארן אין סאַן פראַנציסקאָ און האָט פאַרטראָטן אַ סאַן פראַנציסקאָ דיסטריקט אין קאָנגרעס.

זי איז אויך געווען אַ שטאַרקע קעמפּערין פאַר די סאָוועטישע אידן.

לייזער סולקעס ע"ה

אונזער לאַנדסמאַן פיליפּ לינענבערג, וועלכער וואוינט אין ערד (אַראַד), ישראל, לאָזט אונז וויסן, אַז אין פּתח־תקווה איז געשטאָרבן לייזער סולקעס ע"ה. ער איז דער לעצטער פון די סולקעסעס, פון דעם שנייידער חיים־לייב סולקעס אויף מינסקע (שמואל שמידס) געסל, נומער 4.

חיים־לייב סולקעס איז געווען גוט באַקאַנט אין ביאַליסטאָק. ער איז געווען אַ איד אַ בעל־הבית און אַ גבאי אין תורת־חיים בית מדרש און אַ ראַטמאַן אין דער קהילה אויף סאָסנאָוע נומער 7.

לייזער סולקעס האָט אַדורכגעמאַכט, צוזאַמען מיט לינענבערגן, די לאַגערן אין בליזשין, אוישוויץ און דאכאו. נאָך דער באַפרייאונג אין 1945 איז ער געווען אין פעלדאַפינג און פון דאָרט איז ער געפאָרן צו זיין שוועסטער אין מאַנטעווידעאָ. ער האָט זיך דאָרט ניט געקענט איינאָרדענען, איז ער אַוועק קיין בראַזיל, וואו ער איז געווען אַ שוחט. לייזער איז אויך אין בראַזיל ניט געווען צופריידן און ער האָט מיט דער גאַנצער משפּחה זיך באַזעצט אין פּתח־תקווה. כבוד זיין אָנדענק!

אייניקלער. זיין עלטסטע אייניקל וועט אי"ה גראַדואירן אַלס דאָקטאָרין אין מאַי. פון זיינע אַנדערע צוויי אייניקלער וועט אייניע גראַדואירן פון קאַלעדזש און די אַנדערע הייסקול. די קאַלעדזש־גראַדואַנטין וועט קומענדן יאָר אַריינטרעטן אין לאא־סקול און די הייסקול־גראַדואַנטין וועט אַריין אין קאַלעדזש.

יעקב איז געווען אַ שטאַרק־רעליגיעזער מענטש. ער איז געווען אַן אָרנטלעכער און ערלעכער מענטש. ער וועט אונז שטאַרק אויספעלן. כבוד זיין אָנדענק!

CICERO & PASTORE ASSN. INC.

46 Walker Avenue
White Plains, New York 10601

(212) 226-3554-5

MEYER OSTROV'S SONS

— Fine Linens —
Sheets • Towels • Blankets

JACK OSTROV

265 Broome Street
New York, N.Y. 10002

LYNBROOK LABORATORY, INC.

3199 Lawson Boulevard
Oceanside, N.Y. 11572

(516) 599-6210 • (718) 347-5000 • 1-800-222-5979

GARLICK FUNERAL HOMES INC. (212) 475-2050

A Traditional Service To The Living.

The family name and heritage, for generations, a source of strength and comfort to the Jewish community.

BRONX: 1439 Unionpoint Road At Parkchester **(212) 892-9400**
BROOKLYN: 1700 Coney Island Avenue **(718) 377-4848**
WESTCHESTER: 1091 Yonkers Avenue **(914) 237-3300**
MONTICELLO: 186 Broadway **(914) 794-7474**
QUEENS: 38-08 Ditmars Blvd. **(718) 274-1050**
FLORIDA: Dade Country **(305) 947-2229**
Broward County **(305) 925-2209;** Palm Beach County **(305) 684-7779**

PHONE: (212) 475-5760

LEVITT PHARMACY

407 GRAND STREET PHARMACY INC.

Surgical Supplies
Barton's Candy
Freeda Vitamins

Alan Wang R Ph.

407 Grand Street
New York, N.Y. 10002

516-623-8118
24 Hr. Emergency Service
Cat Specialists

516-623-9064
170 Babylon Tpke.
ROOSEVELT, NEW YORK
11575

DIESEL SYSTEMS

Complete Engine-Generator
Systems Sales-Service

Dahl Fuel Filters-
Water Separators

RICHARD DEXTER

RONALD JOHNSON

FIRE EXTINGUISHER SERVICE INC.

A Div. of Fresco Extinguisher Inc.

75 MURRAY STREET

NEW YORK, N.Y. 10007

TELEPHONE: 227-2189

ProfessionalCare,Inc.
Hallmark Temporary Services

חג כשר ושמח
To All The Friends Of The
Bialystoker Home

One Times Square Plaza, Suite 912
New York, NY 10036 • (212) 869-0400

Problem:
Where to find special medical supplies for a member of the family returning from a hospital stay?

PARK SURGICAL CO.
5001 Utrecht Avenue
Brooklyn, N.Y.
Phone: (718) 436-9200

Answer:
With professionally trained personnel to help you provide the necessary supplies & equipment for your loved ones in time of need

We carry a complete hospital lines of beds, wheel chairs, lifts, exercise equipment and sick room aids, For sale or rental.

INFORMATION AVAILABLE ON MEDICARE & MEDICAID PROBLEMS.

Best Wishes
From

Pear Ltd.
4418 18th Avenue
Brooklyn, N.Y. 11204

KOBRICKS COFFEE CO., INC.

693 Henderson Street
Jersey City, N.J. 07302

(212) 473-4810

KOSSAR'S
BIALYSTOKER KUCHEN BAKERY, Inc.
367 Grand Street
New York, N.Y.

(212) 674-9747

S. BERTRAM INC.

Distributors of

"FRESH FARM EGGS"
DAIRY AND INSTITUTIONAL PRODUCTS

329 Greenwich Street
New York, N.Y. 10013
925-6500

Compliments of

O. K. SANITARY PRODUCTS

•

933 STANLEY AVENUE

Brookyn, New York 11208

272-7600

56-64 58th place
maspeth, n.y. 11378

The Cake Stylists Inc.

Wedding
Specialty &
Party Cakes

ralph goodman
michael goodman
(718) 894-3494

Strictly Parve

MOSHE PEKING

40 West 37th Street
New York, N.Y. 10018
(212) 594-6500

TEL: 673-3860

M. SCHAMES & SON
DISTRIBUTORS OF
PAINT & WALLPAPER

3 ESSEX STREET
NEW YORK, N.Y. 10022

TEL. 212-271-5800

Senator Supply Co.
45-13 — 108TH STREET
CORONA, N.Y. 11368

STATIONERY SUPPLIES

JACK LAZEAR
SALES MANAGER

Norman Pachtman
President

Compliments of
Choice Rx Center, Inc.

■■■■

Choice Surgical Supply, Inc.

457 Doughty Boulevard
Inwood, N.Y. 11696
(516) 239-DOSE
(718) 471-2261

Medical Transportation Ambulance Corp.

732-2330

N.Y. STATE
CERTIFIED

24 Hr. Service

212 EAST TENTH ST.
NEW YORK, N. Y. 10003

ABETTA AMBULETTE SERVICE, INC.

673-1275

212 EAST TENTH ST.
NEW YORK, N. Y. 10003

GRAMERCY
CHAPELS, Inc.

Established 1907

ABRAHAM BLAU
Gramercy Chapels, Inc.

PARKWAY-SCHWARTZ
Gramercy Chapels, Inc.

ZION MEMORIAL
Gramercy Chapels, Inc.

SERVICES CONDUCTED THROUGHOUT THE METROPOLITAN AREA INCLUDING BERGEN, NASSAU, ROCKLAND, AND WESTCHESTER COUNTIES.

477 - 6334

LOCAL NUMBERS IN FLORIDA

MIAMI – MIAMI BEACH	*868-1029*
FT. LAUDERDALE AREA	*463-8844*
PALM BEACH AREA	*883-3388*

EXECUTIVE OFFICES

152 SECOND AVENUE

NEW YORK, N.Y. 10003

OR7-5588

Ratner's
REG. U. S. PAT. OFF.
Dairy Restaurant and Bakery
CATERING FACILITIES FOR ALL OCCASIONS
136 DELANCEY STREET NEW YORK, N. Y. 10002

Compliments of
Gnesin Safety Group Service Inc.
93 Worth Street
New York, N.Y. 10013
Tel. (718) 925-9210
Workers' Compensation Specialists for the Nursing Home Industry

DR. MORRIS J. LIPTON
Optometrist
129 East Broadway
New York, N.Y. 10002
COrtlandt 7-1787 - 1788

726-2970
SEAVIEW AIR CONDITIONING CO., INC.
Sales and Service
RALPH DE RISO
76-08 21ST AVENUE EAST ELMHURST, N.Y. 11370

CAPITAL SUPPLY COMPANY
•
111 Eighth Avenue
New York, N.Y. 10011

629-2735 **444-6475**
F. NORTMAN CORP.
Institutional Groceries - Condiments
Caterers' Supplies Our Specialty
Restaurants - Hotels - Institutions Supplied
894 E. 52 Street
Brooklyn, N.Y. 11203
Harvey Nortman Bella Nortman

Best Wishes
MR. & MRS. H. SKOLNICK

GEORGE CAU
Medical Labor Relations Services
•
P.O. Box 65
Chappaqua, N.Y. 10514

Morris Steinberg
Registered Representative

MONY
The Mutual Life Insurance Company of New York
350 Jericho Turnpike, Jericho, New York 11753
(212) 895-0297 · (516) 935-3521

Howard J. Busloff, CLU
Registered Representative

MONY
The Mutual Life Insurance Company of New York
350 Jericho Turnpike, Jericho, New York 11753
Bus.: (516) 935-3521 · (212) 895-0297 · Res.: (516) 822-3088

POKUR CHICKEN CORP.
Wholesale Meat & Poultry Co. Inc.
61 - 2nd Street
Mineola, New York 11501

(516) 294-1100

WA7-5010 LO8-5360

BLOCH & FALK, INC.
Kosher Meats & Provisions
4100 Broadway
New York, N.Y. 10032

71-43 Austin Street
Forest Hills
261-4864

COMPLIMENTS

OF

LOEB & TROPER

Certified Public Accountants

270 Madison Avenue

New York, N.Y. 10016

212-889-7880

Raycar Fuel
Oil Co.

Div. Of
ELM-TREMONT
FUEL CORPORATION

"We Make Warm Friends"

— 2-4-6 Fuel Oil —
— Oil Burner Service & Installation —
— Gas Installation —
— Service and Parts —

66-31 Grand Avenue
Maspeth, New York 11378

507-8700
931-6000

B.J.&S. BAKERY

●

155 Division Avenue
Brooklyn, New York 11211
Telephone: **(718) ST 2-0180**

Closed On Saturdays

Travel ■ Package Tours ■ Hotel Reservations

Israel, Europe, South America, & World Wide,
Also the United States, Mexico & Caribbean

Organizers of 5th Bialystoker Tour to Israel in 1983

Moving to Israel — Contact Mrs. Rosenthal for:

Appliances, Crating, Shipping & Insurance at the most reasonable rates.

For all your needs contact one of the oldest & most reliable travel agencies:

MAX ROSENTHAL TRAVEL BUREAU, INC.
853 Broadway (near 14th Street)
New York, N.Y. 10003 (Room 410)

Closed Saturdays & Holidays; Open Sundays

HARDWARE MART

●

244-6 W. 14th Street

New York, N.Y. 10011

Greetings from

5th AVE. FISH MARKET, INC.

157 — 5th Avenue

Brooklyn, N.Y. 11217

NE8-1917 NE8-1937

SWEET 'N LOW

●

Brooklyn, N.Y. 11205

Compliments of . . .

POMERANTZ PAPER CORP.

350-37th Street

Brooklyn, N.Y. 11232

499-2722

At this place since 1914 **GR 7-4908**

MONUMENTS

BLEVITZKY BROS., Inc.

■

210-212 FORSYTH STREET

(near Houston Street)

New York, N.Y. 10002

ARTHUR BLEVIT

Members of Bialystoker Home for the Aged

PARK SURGICAL COMPANY, Inc.

The Medical Department Store

5001 NEW UTRECHT AVE.

(corner 50th Street)

Brooklyn, New York 11219

GEdney 6-9200

UNIVERSAL RISK ASSOCIATES

116 JOHN STREET

NEW YORK, N.Y.10038

(212) 227-9100

Brokers and Consultants of All Forms of Insurance

LETTERS TO THE EDITOR

Metropolitan Life Insurance Company
One Madison Avenue • New York, NY 10010-3690

Daniel P. Kaidan, ChFC, CLU
Director Sales Services Personal Insurance Marketing

Mr. Izaak Rybal
& Mrs. Myra Bailin

October 30, 1986.

Bialystoker Center and
Home for The Aged

Dear Izaak and Myra:

I'd like to thank you once again for your participation in Metropolitan's United Way program. The feeling here at Metropolitan is that your presentations did make a difference.

The United Way of Tri-State recommended you to speak at our program and the attached card is for you to fill out for us.

It was a pleasure meeting and working with both of you.

Sincerely,
UNITED WAY CHAIRPERSON
Daniel P. Kaidan, ChFC, CLU

Dear Mr. Rybal:

First I wish to express my thanks and appreciation for all you did for us during the celebration of our 80th anniversary. You sure went all out to make it beautiful. The food was excellent and the presence of you and your dear wife made it a real simcha that I'll never forget. I also thank you for your wonderful write-up in the *Stimme* and I hope that we'll celebrate many more *simchas* together. My congratulations to you on your elevation to the position of Executive Director of our great institution, the Bialystoker Home, which thanks to you is today one of the greatest and nicest organizations in Jewish life.

May the Almighty reward you and your dear wife with long life, health and happiness so that you may continue your great work for a long time to come.

Best regards.

David Fine, *President*
Bialystoker Young Mens Association

Hollis Hills Jewish Center
210-10 Union Tpke, Flushing, NY 11364 • (212) 776-3500

Izaak Rybal and
Sam Solasz
Bialystoker Center
New York, NY 10002

December 4, 1986

Dear Izaak and Sam:

On behalf of the Board of Directors and the entire membership of the Hollis Hills Jewish Center, I would like to thank you for your personal, generous gift of $250 and the contribution of $750 on behalf of the Bialystoker Home to our synagogue, as urged by President Sam Solasz. I would also want to say *"Yasher Kocha-cha"* for helping us continue to flourish and be one of the most dynamic Temples in New York City.

Izaak, you are always there for me, helping to promote my music . . . You are one of the most dynamic, generous, caring people that I know. Through you, many important organizations are flourishing, especially the Bialystoker Center. You are always faithful to the cause, and a rare individual.

I am also very happy to sing at your Memorial Programs . . . in fact, it makes me feel like a part of you, Molly, Sam, Rose Solasz, and the entire *Mishpacha.* I look forward in participating at your annual Memorial Service, not only here in New York at the Home, but also in Florida. It is truly my pleasure.

Thank you once again for giving me the opportunity of being part of your Lincoln Center Program every few years. I love you for it and appreciate your generosity and thoughtfulness.

Let me say *"Toda Rabah",* thank you for your kind donations to the Hollis Hills Jewish Center personally, and on behalf of the Bialystoker Home. May G-d give you the strength to continue doing for others as you have done in the past, so that *"yiddishkeit"* will survive for many years.

Respectfully,
CANTOR SOL ZIM

BUY AND HELP US PUBLICIZE THE NEW BIALYSTOKER MEMORIAL BOOK

LETTERS TO THE EDITOR

observed that practically no can goods were being used to feed the residents.

The synagogue is truly beautiful and as you explained, it is almost a replica of the older synagogues in the Bialystok area. Your social hall with the stage makes it available for a variety of activities, and I am under the impression that it is used quite often.

After our tour you were gracious enough to spend additional time with me and my son and illustrated to us various books on synagogue architecture as it existed in Poland/Russia area before World War II. We spent a few minutes discussing the Bialystoker Stimme.

My father, David, was born in Bialystok in 1886 and to the best of my knowledge his mother ran Sarah Pearls Grocery Store. My father left Bialystok in 1904 and after a short residence in New york, moved to Milwaukee. He studied to be an artist in Bialystok and participated in painting the ceiling of the great synagogue which was torched by the Nazis in June of 1941. My father passed away September 1, 1985. He was a member of the Bialystoker Center and Home for the Aged from the time he arrived in New York until he passed away. Our family, of course, will continue our affiliation and membership with your fine organization.

If in the future any one should happen to recall anything about our family in Bialystok, I would be interested in them contacting me.

Again my sincere appreciation and admiration to you and your organization, I remain,

Sincerely,
Leonard H. Siegel

Dear Mr. Rybal,

I want to thank you for taking the time and showing me around the Bialystoker Center. My father has always spoken to me about the wonderful things you have done, but I never expected to be so overwhelmed by the Center. The warmth and friendliness is in abundance, the facilities are exceptional and unique.

It is truly a wonderful center.

Thank you again very much.

Sincerly yours,
Mani Mekler Baker

From the Editor:

We are very pleased when we receive mail from children of Bialystoker *Landsleit* after they visit the Bialystoker Center and Home. We are equally pleased with their praise and approval of our service to the elderly and infirm. Their interest in our own accomplishments, we find most rewarding.

IBM
International Business Machines Corp.
590 Madison Avenue • New York, NY 10022

Dear Mr. Rybal and Mrs. Bailin:

Thank you so much for the informative tour of your agency on August 26th, for our IBM Employee Charitable Contribution Campaign Canvassers. About 13 of the canvassers were back from last year and the rest were new. None had been on an agency visit. They are still telling me how much they enjoyed it and more importantly, how helpful it has been to them in their canvassing calls.

We are in the final week of the annual IBM campaign working hard toward our national goal of 27.5 million for the many agencies, like your own, our employees contribute to each year. You certainly helped us here in New York by showing our canvassers first hand how and where their dollars are spent and how great the need is for increased contributions.

Again, many thanks for your assistance with our canvassers, and I want to extend my best wishes for another successful year in the very initial work you are doing.

Sincerely,
Helen Mastick
Program Manager
Community Relations

Dear Mr. Rybal:

I spoke to you the other day. I was a captain in the U.S. Army. After the war, I ran a batch of camps, including 700 Jewish women who had worked in a factory. They were liberated and moved in with German families nearby who were happy to have them to prove they were not anti-Semitic.

One, Irene Hass, from Poland, became my interpreter. She came to America, found me and had me sign some papers for reparations.

She was from Bialystok. Her father was a piano teacher. She got married, I don't know her married name. The camp was near Munster.

I would like very much for her to get in touch with me or I with her. One other fact — she took courses at Columbia University under her maiden name.

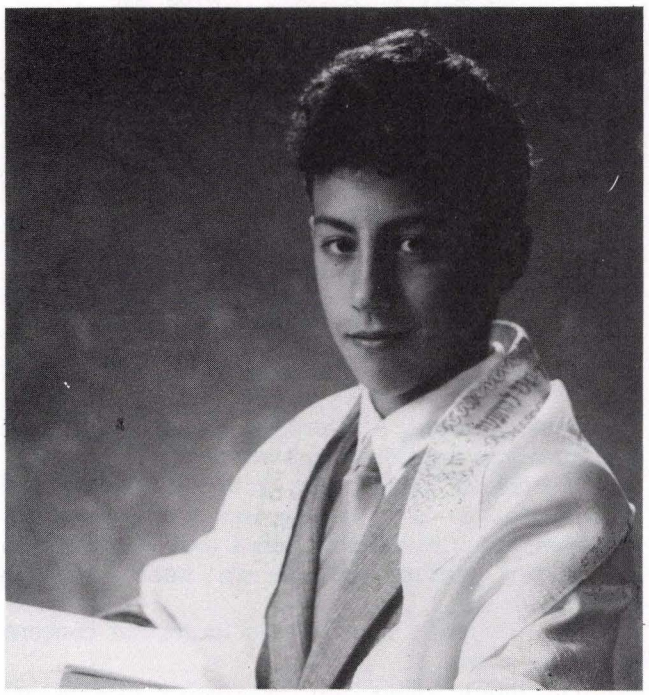
Please help me.

William Lubetsky
69-3 Bell Boulevard
Bayside, NY 11364

A FOUR GENERATION YIDDISHE SIMCHA

Our Bialystoker landsfrau, Eva Igla Sacks, joyfully informed us that her talented great grandson has become Bar-Mitzvah Saturday, the 30th of August 1986. The Bar-Mitzvah took place at the Beth Israel Synagogue in Halifax, Nova-Scotia. Adam Jonathan Shore, the Bar-Mitzvah, was called to the Torah and chanted the Haftorah, for which he was highly complimented by the Rabbi and the invited family and guests.

At the Kiddush and luncheon, the parents of the Bar-Mitzvah, Dr. and Mrs, Lowell Shore, who reside in Halifax, received the well wishes for

Adam J. Shore

continued Yiddishe nachas from the happy members of their family, friends and the congregation.

In chronological order we present the Baalei Simcha, alongside the parents, Dr. Lowell and Barbara Shore. The Yichus or roots loom large even in our time. The grandparents on the father's side are Mr. and Mrs. Sol Shore of Glasbay, Nova Scotia, who are leaders in the community and highly respected for their benevolence. On the mother's side, Adam Jonathan is the grandson of Mr. and Mrs. Norman and Sonia Cohen of Toronto, Canada, who are well recognized for their civic accomplishments.

Last and foremost, Adam Jonathan is the great grandson of a highly reputable and unforgettable family of Bialystok, the late Boruch Yitzchok Igla, of blessed memory, and Eva Igla Sacks. Now, the Bar-Mitzvah, Adam Jonathan, is the pride and joy of the great grandmother, Eva Sacks. In his honor Eva Sacks has generously contributed to the Bialystoker Center and Home, where she is active and participates in all the functions. She is quite visible in our midst.

It is good to record for the present and for posterity, the spiritual contribution to Bialystok by Boris and his widow Eva. In 1928, to share their good fortune, they built a synagogue in Bialystok. Unfortunately, when the Nazis marched into the city, they burned it together with all others and reduced the Jewish community to ashes. They escaped to Shanghai, China. There Boris Igla perished due to a bomb attack in 1945, while Eva and daughter Sonia were miraculously spared.

This Bar-Mitzvah is a tribute and a recompense to the great grandmother, Eva Igla Sacks. The Bialystoker Center and Home and her host of friends wish her a hearty Mazal-Tov and great nachas.

LETTER TO THE EDITOR

LEONARD H. SIEGEL

10015 No. Franklin Ct. 23W Mequon, WI 53092

Bialystoker Center and
Home for the Aged March 6, 1987

Attention:

Mr. Izaak Rybal
Executive Director

Mrs. Myra Bailin
Administrator

Early this week I was in New York on business and also to visit my son, Avraham, who resides there. My son and I took the opportunity of visiting the Bialystoker Home on Monday, March 2nd. We did not call in advance nor did we notify you of our intention to visit.

Upon arriving at the Home your secretary was gracious enough to interrupt the meeting and advise you that we were there.

We had the pleasure of meeting Rabbi Poznansky and Mrs. Bailin, as well as the Chairman of the Board, Mr. Sol Krim.

You guided us on a comprehensive and complete tour of the entire 7 story facility. We visited each floor and received a complete explanation as to the procedures of physical therapy available, and the medical and dental facilities on hand. I was extremely impressed with the unusual bath and whirlpool units. Every floor was truly immaculate and exceptionally clean. I have visited many nursing homes throughout the country and I have never been so thoroughly impressed with the dedication to cleanliness existing in the Bialystoker Home.

The kitchen accommodations for both meat and dairy products were more than adequate, and I

LETTER TO THE EDITOR

Benjamin Lemkin is a student at Cornell University, and he is the son of Bialystoker Landsleit, Daniel and Marilyn Lemkin. In his letter, the 20 year old Benjamin, who has a Yeshiva education and active in the Young Israel of the University pleads with his 40 year old uncle not to marry out of the Jewish faith. Here are parts of the letter.

I have heard that you consider getting married to a Christian woman. Marriage, in its proper perspective is a desirable thing for anyone; how can a truly happy life be spent alone? But in this case other factors must be taken into account.

An important pillar of Judaism is having children and passing on our faith to them. No matter what any "rabbi" tells you, if you marry out of the faith, your children will de facto non-Jewish, and there is absolutely nothing you can do about it. You might now be thinking to yourself, "I'll send my child to Hebrew school, he'll have a bar-mitzvah, he'll know twice as much as I do about Judaism, so surely he'll be Jewish." Wrong! Making your child think he is Jewish, making him feel Jewish, would be cruelest thing you could do for he would not be Jewish.

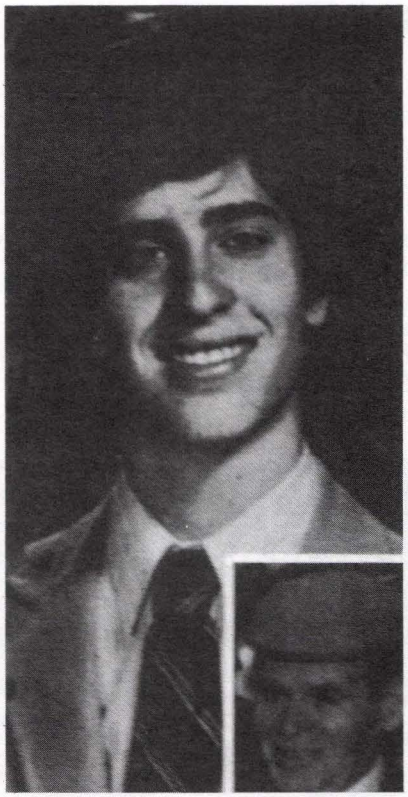
Certainly, my family would always look at any children you might have with a gentile as being just that — gentiles. If you marry this woman, things will never be the same.

Allan, you're tearing our family apart. All those years there's been such an intense feeling of caring and close ties between you and your family. We've always looked forward to the day when we could attent your childrens' bar or bat-mitzvahs. If you marry out of the faith — don't delude yourself! Any "bar-mitzvah" that might happen would be a sham.

Allan, my parents, as you know, are not the healthiest of people. That which you think you want to do may just bring them a lot closer to the grave than you would want to imagine.

I admit that what I'm about to say is not totally rational, but give it some thought. My grandparents and uncles on my father's side were all murdered by non-Jews, and the Polacks saw to it that the Nazis got the job done. Do you actually think that non-Jews hate Jews now any less than they did less than fifty years ago? Yes, America has been good to Jews, but do you doubt for a second that if the economic situation deteriorated enough that the Jews would again become the scapegoat? Who would console you then? Your non-Jewish wife?

Don't forget this, any child you might beget by this woman you want to marry would automatically not be Jewish. And even if you still try to convince yourself that he would be Jewish, do you actually think he'd want to be Jewish? At best, the child would be confused. At worst, the child would hate you for marrying this Christian mother.

Benjamin Lemkin and father Daniel Lemkin below.

My family cares about you. Allan, you may think that we are prying into your personal business, but if we do not, "mind your business", in a matter which will bring such terrible consequences.

Can we really care? Never forget our concern stems from love.

The Talmud says that the greatest destruction for the Jewish people comes from within the Jewish people. In other words, Jews have a greater power to exterminate themselves than any gas chamber.

I hope you reconsider your marriage plans. Your fate, my family's fate, as well as the Jewish people's fate are all intertwined. You must realize that the decision which you make will have far-reaching ramifications.

Love,
BENJIE

BUY AND HELP US PUBLICIZE THE GREAT NEW BIALYSTOKER MEMORIAL BOOK

Then the transport continued to the Terezin Ghetto. In the Ghetto the Germans took very good care of them. Special food was prepared for them, while the population of the Ghetto was dying of malnutrition. Medicine, that was unavailable in hospitals where prisoners were dying for lack of it, was provided for these children. Clothing was given to them which was taken from children who left in earlier transports going to the east. Even toys were supplied to them.

Children suspected of having contagious deseases were taken in a car by SS men to the Small fortress, a prison ten minutes away from the Ghetto, usually at night. There they were

The Gestapo leads children to the slaughter.

murdered, according to the doctors in charge of the mortuary.

The healthier children remained in Terezin for six weeks. Under the care and supervision of the Jewish doctors and nurses, the children slowly unwounded, blossomed, started smiling. They ate, though they could not fill up the hunger of the past years. They started to learn how to play again.

And then, one day, they disappeared the same way they came.

In the morning of the 5th of October 1943, the wooden barracks at *Kreta* were empty. Again, through the Ghetto grapevine we, the inmates, learned that all doctors and nurses were ordered to remove their Yellow Star that Jews wore on every garment even in the Ghetto and they had to sign a declaration pledging silence on what they had seen and lived through, once they left the Ghetto in an exchange deal.

Abtransport DN/a, as it was marked by the Germans, left the Ghetto Terezin in the early morning hours, while the Ghetto inhabitants slept. Trains with their cargo of 1196 children and 53 doctors and nurses departed for an unknown destination, never to be seen again.

Unknown only to us, the prisoners of the Ghetto, their sentence was already pronounced by the murderers.

Influenced by the strong protestation of the Mufti of Jerusalem, Haj Amin el Hussein, that these Jewish children would be adults in a few years, and would reinforce the Palestine Jewish community, Adolf Eichman, under the express order from Himmler, cancelled the entire operation.

And so, on *Erev Yom Kippur,* the 7th of October 1943, eleven hundred ninety six children from the Bialystok Ghetto in Poland and 53 doctors and nurses from the Terezin Ghetto in Czechoslovakia, accompanying them to the end, said their last *"Shema"* in the gas chamber of Auschwitz . . .

HAPPY 90TH BIRTHDAY TO JACOB DENIS

Frances and Jacob Denis - (front)
Dora Russek, Barry Sulkes: - (back)

With great pleasure and honor we had the pleasure of a visit for the Memorial Service on February 15, 1987, in Miami Beach by Jacob and Frances Denis, the uncle and aunt of our Vice President, Joseph Dines. Jacob not only was a neighbor, but, also a student friend of the Rybalowski family in Bialystok.

This young man will be 90 years young on November 2nd of this year. The Bialystoker Center and Home wish this member, who has been in good standing for many years, a Happy and Healthy Birthday.

CHILDREN OF BIALYSTOK WERE MURDERED ON YOM KIPPUR

• By HANA GREENFIELD
Israel

One sad day in 1943, the 24th of August, an order was received in Ghetto Terezin in Czechoslovakia, that all inmates must remain inside their dwellings, be it in the old arm *"Kasserne"*, large stone barracks, or in the overcrowded houses where 20 to 50 people to a room were living. No one was allowed to look, even peep from a window, under the threat of severe punishment. Whispers went around. In fear we asked ourselves: "What is it now? What new blow have the Germans thought of? What humiliation, what punishment awaited us this time? Another transport to the East? Did somebody succeed in escaping?"

Suddenly, as the skies opened to a severe rainfall, a colony of bedraggled children appeared, hundreds of them, between the ages of four to twelve years, holding each others hands. The ones helping the small ones, their little bodies moving along in the pouring rain. A column of marching ghosts, with wet rags clinging to their emaciated bodies accompanied by a large number of SS men.

"Were these the enemies of the Third Reich to be so fiercely guarded?" These children were led to a building where disinfection and delousing of inmates was performed. Suddenly the children started to shout and cry; *"gas! gas! gas!"* They huddled together, refusing to be washed or have their wet rags changed for dry clothing. Nobody understood the children's reaction. What kind of children were these? Where did they come from? What are they talking about?

According to an eye witness who was working in the delousing department at the time, the children, looking like scarecrows, refused to undress. They held on to their dirty clothing, the older ones stepping in front of the young ones, protecting them with their bodies, clutching hands and comforting the little ones who were crying. Their clothing permeated with lice, their bodies, full of sores, these children refused to wash.

In 1943, we the inmates of Ghetto Terezin, didn't know anything about gas chambers. Locked away, isolated from the outside world, we lived in fear but in ignorance of what awaited us once we left this Ghetto, advertised by the Germans as *"Die Stadt die Hitler den Judan geshenkt hat."*

Prior to the children's arrival, there was a great deal of rush work being done outside the walls of the Ghetto, place called *Kreta*. A group of chosen male inmates were putting up wooden barracks, constantly accompanied by SS guards. Nobody knew its purpose.

While the ghetto was under strict curfew, the best doctors and nurses were searched out among the inmates of Terezin all of these having until then worked with children of the Ghetto in some capacity. They were rounded up and without delay taken outside of the Ghetto walls to the newly erected barracks, to meet these strange children who arrived, nobody knew from where.

Food, clothing and medicine were delivered immediately to the children, all under the tightest supervision of the SS men and nobody was allowed to talk to them. Nevertheless as time went by, the children told their horror stories to the doctors and nurses and they, in time, defying German death threats, smuggled these stories back to the Ghetto in different ways. Sometimes through the utensils that brought their food to and from the Ghetto.

The children came from Bialystok Ghetto in Poland. They spoke Polish and Yiddish. They were terribly frightened and in a state of shock.

It was on Tuesday, August 17th 1943, that the Bialystok Ghetto was in flames after an uprising started by its Jews. The Jews were being shipped out of the Ghetto in transports to their annihilation. The SS selected approximately two thousand children, tearing them for their parents.

The Shienkevich Gymnasium, that was located opposite the Toz Hospital was emptied and the children were brought in on the orders of two Gestapo men, Friedel and his assistant Dibus.

Dr. Tuvia Citron, a medical doctor from the Bialystok Ghetto was put in charge of the children for the next two days.

That same night the Germans began to shoot into the Ghetto including the building where the children were located. The bullets penetrated the windows of the building, hitting children standing near by. Many children were wounded, some killed.

On August 19th 1943, the situation changed. Dr. Katzenelson, a member of the Jewish council in Bialystok took Dr. Tuvia Citron's place. Mrs. Sprung, secretary of the Jewish council and a few other women were put in charge of the children. All contact between the Ghetto inmates and the children ceased.

On Friday August 20th 1943, after the Germans suppressed the uprising, the children were marched two kilometers into railcoaches and after a few hours the transport left Bialystok.

The transport stopped first in Auschwitz, where the very young children were removed and killed. The twelve accompanying adults, including Dr. Katzenelson remained in Auschwitz.

SALA GALANT-BURTON, 61; MEMBER OF CONGRESS FROM SAN FRANCISCO

A BIALYSTOKER LANDSFRAU HAS PASSED AWAY FEBRUARY 1, 1987

WASHINGTON, Feb 2, (AP) — Representative Sala Galant Burton, a California Democrat who succeeded her husband, Philip Burton, in Congress in 1983 and carried on his liberal policies died Sunday of complications of cancer. She was 61 years old.

Mrs. Burton underwent surgery for colon cancer in August. Her last public appearance was on Dec. 9.

Swearing-in was Delayed

Congresswoman Sala Galant Burton.

Mrs. Burton arrived at her Congressional office for the opening day of Congress Jan. 6 after insisting that she would appear. However, later in the day she became ill and was forced to leave before the swearing in of the 100th Congress.

The House adopted a resolution allowing her to be sworn in at home, and the oath was administered Jan. 7 by the chairman of the California delegation, Don Edwards, also a Democrat.

"She took the oath, signed all the papers and gave me a bottle of champagne", Mr. Edwards said. Mrs. Burton entered the George Washington University Hospital the next day.

Mrs. Burton, who represented a large portion of San Francisco, was a member of the House Rules Committee. She was elected in 1983 to complete the term for her husband when he died and was re-elected in 1984 and 1986. Mrs. Burton is survived by their daughter, Joy Temes.

Mrs. Burton, who was born in Bialystok, Poland, traced her interest in politics to her teen-age years, when she and her parents fled Poland ahead of the Nazi occupation forces.

"I saw and felt what happened in Western Europe when the Nazis were moving," she once said. "You learn that politics is everybody's business."

Politics was her business most of the time after she met her husband in 1950 at a convention of the California Young Democrats.

Mr. Burton

"When Phil died, she astounded everybody. First, she was on the Education and Labor Committee." When she got on Rules, she was among the very strongest members for national Democratic Party policies. She was an advocate for poor people, education, the environment and arms reduction. She was a pillar of strength. She didn't give an inch."

When she returned to the House after her operation last year, Mrs. Burton was welcomed back with a speech by Representative Thomas P. O'Neill Jr., the Speaker.

In the 1950's Mrs. Burton helped organize the California Democratic Council and served as its vice-president. She was a delegate to three national Democratic Party conventions.

She also worked closely with the National Association for the Advancement of Colored People to end job and housing discrimination.

From 1972 through 1874, she was president of the Democratic Wives of the House and Senate. She was legislative chairman of the Women's National Democratic Club and was its liaison to the House.

Friends said she viewed her job of representing three-quarters of San Francisco's 678,000 residents as a family legacy. After winning the seat, she moved into offices at a Federal building in San Francisco which had been renamed for her husband.

Funeral services were held at Temple Emanu-el in San Francisco.

The Bialystoker Center and Home mourns the loss of their celebrated landsfrau.

BUY AND HELP US PUBLICIZE THE NEW BIALYSTOKER MEMORIAL BOOK

Yavitz said of him: "His research work sanctify our sacred literature for the sake of heaven". His two greatest disciples, world famous themselves, Dr. Shmuel Feivel Bialoblocki — the genius of Pilwishki, who headed the Catedra of Talmud at Bar-Ilan University; and Rabbi Dr. Joseph Dov Soloveitshik, head of Rabbinics at Yeshiva University and Chief Rabbi of Boston, were his humble students.

Many famous communities desired him to become their "Rabbi" — like Lomza, Suvalk, Odessa, which he turned down. He could not confine himself to public pressure. His was the "Four Ells of Scholarship."

Only in 1913 he accepted the position of Rav in Lomza. Many great Rabbonim held that position. This was of short duration. He arrived in Lomza in July 1913, and right after Yom Kippur, he left. During World War I, he escaped to Homel, White Russia, and after the liberation of Poland he returned to Warsaw, then Lodz and Otwock.

In 1922 Reb Chaim founded the graduate academy of higher learning in Berlin "The Beth Midrash Elion". Scholars from Lithuania and Poland came to this institution to learn more and acquire greater expertise in all branches of Jewish study.

In 1929 Reb Chaim was invited by Yeshiva University to give graduate courses in Tanach. Rabbis from all parts of the United State enrolled for his courses. They gave up their summer vacations to learn from this great scholar. The lecture hall was always filled to capacity. It was my own privelege to attend these most inspiring and refreshing courses. It was our great fortune to round out our knowledge in Tanach by this great genius.

In the 1930's he went to Israel. There too, he lectured with great success. Upon the death of the first Chief Rabbi Avrohom Hakohen Kook, Reb Chaim was offered the Chief Rabbinate of Israel. This, too, he turned down, and returned to America.

His travels or wanderings extended from Bialystok to Warsaw, Lodz, Petrograd, Lomza, Homel, Otvotsk, Tel-Aviv, Berlin, Chicago and New York. Only at Yeshiva University he found his niche.

One phase with Reb Chaim I shall never forget nor will thousands of Rabbis, educators and learned lay-people. The Mizrachi of America sponsored a series of lectures in Tanach given by Reb Chaim in the then Pennsylvania Hotel in the Grand Ballroom. Long before the scheduled series, the hall was filled to capacity with standing room only. The introduction, by Dr. Soloveitchik, a masterpiece, took an hour. The professors of Tanach, all men of high reputation, came. Among them was Professor Nathan Klotz of Yeshiva University and Daniel Persky, professor of Tanach at Hertzliah Seminary and writer in the Hebrew weekly Hadoar, listened most attentively to the lectures of Reb Chaim.

Reb Chaim passed away in 1960. He was "one of a kind". Among the greats of all time — he was indeed, great. There is no replacement for him. He was a blessing in our midst. His name remains a blessing to us and to future generations of scholars.

DAVID SIEGEL OF BLESSED MEMORY

We were saddened to learn that our devoted friend and patron passed away the 15th day of Elul 5745, corresponding to September 1, 1985. We received the sad news from his son, Leonard H. Siegel.

In our Bialystoker Stimme of April, 1985, we had the pleasure of congratulating David and Etta Siegel on their 73rd Wedding Anniversary, which was cheerfully observed by the family on November

David Siegel

12, 1984. Now, we extend our deepest sympathy to the bereaved family with the prayer that they be comforted among the mourners of Zion and Jerusalem.

David Siegel was born in Bialystok December 14, 1886; the son of Morris and Sarah Pearl. The family name in Bialystok was Semyatitski. David Siegel came to America (New York City) in 1903, and later moved to Milwaukee in 1908. At that time he brought his parents to this country.

Mr. David Siegel leaves behind his dear wife Etta, and children Leonard H. and wife, Marie; Rose Friedman, and husband Reuben, June Sherkow and husband, William; Ruth Zubatsky and husband Eugene; and Louis S. "Bud" Siegel and wife Esther; and their children.

Mr. Siegel was a great contributor to our Home. From his trust fund we are recipients of his benevolence May his name remain a blessing.

RABBI CHAIM HELLER, SCHOLAR EXTRAORDINARY OF BLESSED MEMORY

• By RABBI MAX B. POSNANSKY

Respectfully and admiringly Rabbi Chaim Heller was known to the scholarly world and to a multitude of disciples as "Reb Chaim". That in itself demonstrated his intimacy, humiliy and his relationship with the world of scholarship, and society in general. He was the scholarly giant of his generation, "head and shoulders" towering above all others. He left his imprint on all his disciples who sat at his feet and imbibed in thirst his teachings.

His Early Life

"Reb Chaim" was born in 1878 in Bialystok to a well famed family. His father Reb Israel Heller was the well-known — *"Yilui*-genius of Pinsk", who was a scion of Reb Yom-Tov Heler, the author of *Tosofos Yom-Tov* – a commentary on the Mishna. The father, though a highly recognized halachic authority, was a plain businessman, who engaged in Talmudic disputes with Rabbi Shmuel Moheliver, the Rabbi of Bialystok and Rabbi Meyer Simcha Hakohen of Dvinsk, who then lived and learned in Bialystok. The father had the great merit of reviewing the entire Talmud 70 times; a tremendous accomplishment in a limited lifetime.

Reb Chaim was reared in this scholarly environment. He inherited his father's style of learning, who pursued the method of learning of the Wilner Gaon and his disciples. Reb Chaim referred to his father as *"the Gaon the Tzadik"*, whose character and scholarship fashioned his own.

Reb Chaim Leaves Bialystok

After his father's death, Reb Chaim left Bialystok in 1899 and sojourned in Warsaw, where he lived with his uncle, the well-known philantropist and early Zionist, Reb Yaakov Broido, the founder of Rechovot, Israel. There he continued his studies with unusual diligence and in mastery in all branches of Jewish scholarship, known as *"Pardes"*. He married the daughter of the celebrated Baal Tzedakah Sender Diskin of Lodz. There he ate *"Kest"* (well supported), enabling him to continue in his great studies, mastering them all. All the great Torah scholars with whom he was in contact were greatly impressed with his erudition. Combined with all Torah expertise Rabbi Chaim mastered the Semitic languages of the Middle East, and the literature of the Jewish Renaissance. His first book *"Zerah Chaim"*, published in 1907 at the age of 28, brought him great fame and a seat among the academicians of the literary world.

His Scholarly Contributions

In his research on the Bible, monumental, exhaustive and voluminous, Reb Chaim, produced commentaries on the Septuagint; on the Samarian version to the Torah; to the Peshita; to the Syrian version on the Bible, and the Jerusalem Targum to the Torah. He now, was acclaimed by the world Biblical scholars as the "authority". His many books that he published and many more that remained in manuscript form, proved the inadequacy or ignorance of the "higher Bible critics", who showed their true colors of anti-Semitism. Nor did he spare Jewish Bible critics. Instead of the Bible becoming fragmentized, he reestablished its permanent unity; cleansed it from all alloy and restored it to its authenticity.

In Two Worlds

Reb Chaim embraced two worlds of scholarship — East and West, and bridged them. East European Scholarship was purely Talmudic-Rabbinic scholarship, in which he was equal to all its masters. He was equally master in *"Chochmas-Isroel* – Haskalah scholarship". Both served him well. In addition to the Semitic languages, he knew the classical languages — Greek, Latin and European languages. He used them all in his research. He was accepted by both worlds without a shadow of doubt.

His Contribution To Maimonides

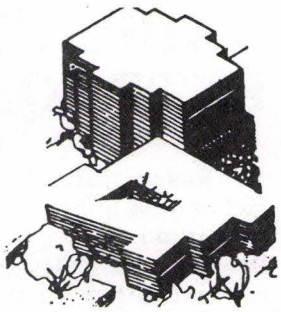
Maimonides had great remorse that he wrote his monumental *"Seifer Hamitzvot"* in Arabic. He had hoped that he would rewrite it in Hebrew in order to be accessible to all. Many of the translators or printers (who thought they were knowledgeable) introduced changes, and inaccuracies. Reb Chaim preserved the book by restoring its original. He resorted to manuscripts in the libraries of Munich and London, a copy of which was printed in 1914. The Chofetz Chaim used it extensively and praised it. This, in itself, was a great accomplishment. Much of his writings were in manuscript form. He had many manuscripts of his own on the works of Maimonides and Nachmonides that he labored on many years with the hope of publishing them. He had them in Berlin. To his chagrin, toward the end of the war they were burned by the Nazis in 1944. What a loss!

Much Sought After

The great scholars, authors and poets of his time and of contemporary time, came as students to learn by him, even though they were masters in their own right. The great poets, Chaim Nachman Bialyk and Shaul Tshernichowski, were frequent visitors in his house in Berlin. The historian Z'ev

OUR HOME AND ITS ACTIVITIES FOR THE RESIDENTS

by Mifa Rogoff, Activities Director

Activities for the Residents

The activities program is tailored to the needs, interests and capabilities of the residents. As their needs change, so does the program. Several new programs were added this year: Occasional Deli Lunch — in the activity room for many residents (by popular request).

Autoharp on Floors

Musically trained activity leader plays the autoharp and sings to small groups of people in the halls, in dining rooms and in individual rooms. Residents are encouraged to sing along, pluck the strings and press the buttons. They are asked to request the songs they remember. When a song has a story, worker uses it to involve residents in a discussion.

Newspaper Club

Program was started primarily for residents who used to read the New York Times every day and cannot do it, due to poor vision. It is held in activity room at least once a week, more often if it does not conflict with other programs. Staff person reads the headlines, residents decide what articles they want read to them. Discussion and input by all is encouraged.

Yiddish Story Reading

A recent volunteer, Mr. William Rubin, who lives in the neighborhood, comes once a week and reads short stories. He alternates with highlights from the Jewish Press and tells jokes. It is all done in Yiddish.

Candle Lighting Ceremony

We have beautiful electrical candles on the mezzanine floor, right next to the Synagogue, which residents used to light for Shabat. Recently we noticed that very few ladies avail themselves of the opportunity. We discussed it with them and found that most ladies felt too weak to do it. So now, the ceremony is held in the second floor dining room, at dinner time. Ladies take turns lighting the candles, a staff person sings the prayer and a few Shabat songs, a male resident chants the Kiddush and a good time is had by all.

Additional Programs

Besides above mentioned serious programs, we also have fun: Movies, parties, and concerts. We shall just mention the highlights. The Sunshine Committee of the New York "Frier's Club" visit and entertainment — Mr. Joe Gelber, Chairman of the Sunshine Committee and a friend of Adolph Linker, who is president of our resident's Council, brought professional entertainment to the Home, on October 1, 1986. While the concert was taking place in the auditorium, a strolling musician-singer went from room to room and entertained the people who were too ill to be brought down. Mr. Gelber also went from room to room, talked to the residents and brought them greetings from his fellow friers.

"Holiday Project" on December 28, 1986

Our residents look forward all year to the "Holiday Project" Chanukah visit. The entertainment is always super, the gifts are imaginative (this year everyone received a pocket flashlight). But, the most important aspect, is the warmth, love and affection the members of the group bring with them. They know most people by name and are recognized and welcomed by the residents. We hope they will be here again, for Purim.

"Staff Appreciation" Party held December 21, 1986

This year, the residents decided that since they could not make appropriate handmade gifts, but, still wanted to have the party and show their appreciation to staff, the gifts would be purchased with money from their "fund". After much searching and "bargain" hunting, Mifa Rogoff and Fran Paolucci (volunteer) found beautiful boxes of stationery, which pleased staff and did not exhaust the fund.

Birthday Party on January 21, 1987

A birthday party for residents who were born in January and February was held in our gaily decorated auditorium. Birthday people sat at special tables and received a gift. Everyone enjoyed the entertainment and refereshments.

We are looking forward to

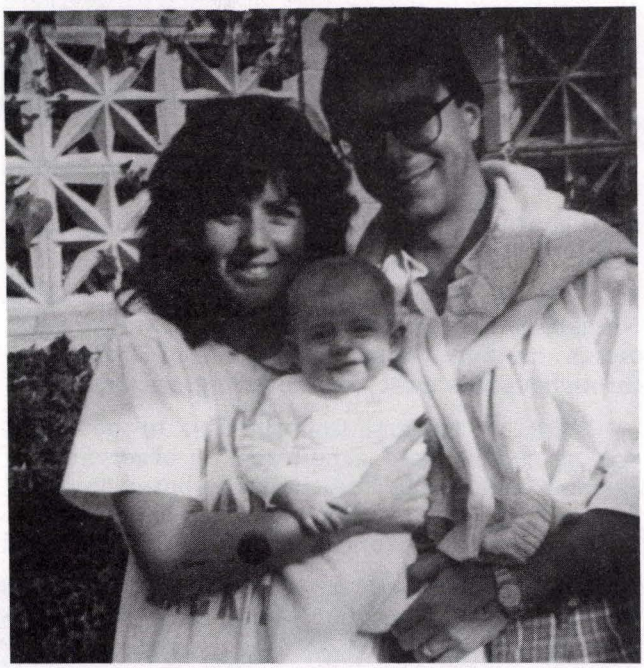
In March we plan a birthday party on the 4th, and a Purim Pageant on the 18th. On April 16th the Store on Wheels, will set up shop in the auditorium so the residents can select new clothes for Pesach and the warm weather around.

Mazal-Tov
To Sam and Esther Gornick

We were delighted to learn that our dear friends Sam and Esther Gornick have become grandparents. A baby girl, named Daniela, was born to their lovely daughter Gail and husband Mario.

On behalf of the Board of Governors and Board of Directors of the Bialystoker Center and Home, we are happy to extend a hearty Mazal-Tov to our dear landsleit Sam and Esther Gornick, and may they enjoy constant *nachas*. We, likewise, congratulate the parents Gail and Mario Hummel.

Sam and Esther have been good friends and supporters of our great institution, and we appreciate their benovolence.

Gail and Mario Hummel
Baby - Daniela

trail for their children and grandchildren to follow. A family that prays together every Sabbath and Holiday, stays together. When children share the ideals of their parents and grandparents, it lends spiritual strength to our heritage.

Joe and Sylvia deserve all the nachas they share in their children's and grandchildren's achievements. Children's lives are molded by the character and by the selfless service for their elders. Joe and Sylvia have been greatly honored by the Bialystoker Center for their meritorious service, in the presence of their children. It rubs off. Joe serves as Vice President and organizer of the second and third generation children of the Bialystoker Center. Sylvia too, performs great tasks. The service of the parents is a good omen to the children. Our best wishes go out to this fine family. May they grow from strength to strength. *Mazal Tov*.

OUR INSTITUTION

MOOS CHITIM

The aged old tradition of "Moos Chitim" is observed at the Bialystoker Center and Home for the Aged with as much care as our other traditions. The contributions that we receive from our generous members and friends help us to provide all the necessities for our elderly residents to joyfully celebrate the Pesach Festival.

Simultaneously, we do not overlook the needy in our community. Ready assistance is provided to all those who are in need. Importantly, we send money to our landsleit who still live in Bialystok and to Israel.

PASSOVER

Our Home for the Aged takes great pride in the traditional sedorim which are conducted each year by a well known cantor. This year the sedorim will be conducted on the nights of Monday, April 13, and Tuesday, April 14, 1987. In our elegantly decorated dining room, the residents will gather around the festive tables, laden with wine, matzos and the traditional Pesach foods. Everyone will be given a Haggadah to participate in the time-honored ritual, reminiscent of the wonderful Sedorim they enjoyed in their own homes, not so long ago.

For all this, we express our gratitude to our many generous friends and supporters whose open-hearted contributions to our Passover campaign help to make it all possible.

MEMBERSHIP DUES

Our worthy world-famous institution is most fortunate, having so many devoted and loyal supporters who are always mindful of their annual obligation to remit their membership dues on time. To them we express our sincerest thanks and appreciation. Without this help, we would be unable to continue in our sacred work in full strength.

We respectfully ask all those who have not yet paid their membership dues to please do so at their earliest convenience. At the same time, we ask our members to help enroll new members. We are constantly in need of new recruits to keep our organization vital and ever active, to always perform greater service for our residents.

A WORTHY TRADITION

Our trustee and Ladies' Auxiliary President, Rose Finkelstein, is continuing the tradition of her late uncle, David Rosenbloom, and her dear parents, Yetta and Benjamin Finkelstein, of donating two cases of Passover wine to our Home for the holidays. We thank Rose for her generosity and thoughtfulness.

Sonia and Dr. Arthur Fagin, Fenia and Zelig Rapaport

Sylvia and Joe Dines with Bar-Mitzvah Grandson, Mathew

loyal members of long duration, of the Bialystoker Center and Home, joyfully led their charming daughter, Sonia Glene, to the Chupa, who exchanged vows with her groom, Dr. Arthur Abraham Fagin. This beautiful wedding took place Saturday, the 15th of November, 1986, at the hotel Westbury in New York.

A host of relatives, invited guests, all well-wishes, happily extended their *mazal-tov* greeting to the beautiful couple and joyous parents. Mr. Izaak Rybal, Executive Director of the Bialystoker Center and Home, represented the institution to which Fenia and Zelig Rapaport are so generous and wherein they are highly regarded. It was indeed, a very happy *simcha.* We wish the family great *nachas.*

Fenia's sister, Mina, accompanied by her husband Alex Utianski, who reside in North Miami Beach, came to the wedding to join in the joyous simcha.

MATHEW DINES' BAR-MITZVAH

Mathew Dines, son of Mr. and Mrs. Jay H. Dines and grandson of Joseph and Sylvia Dines, became Bar-Mitzvah, Saturday the 20th of September, 1986 at Hollis Hills Jewish Center, Flushing, New York. Family and friends, members of the congregation and an impressive delegation from the Bialystoker Center and Home, headed by Mr. Izaak Rybal Executive Director, came to share in the unique *simcha* of the illustrious Dines family.

The reception and dinner was at the East Nassau Temple, Syosset, New York. Music, song, dance, to the constant refrain of *Lechayim,* throughout this most joyful evening, was aplenty.

When we progress from the first, to the second and on to the third generation, in observance of customs, ceremonies and traditions based on sound Jewish and national principles there is great cause for celebration. Joe and Sylvia blazed a beautiful

Officers of the Bialystoker Center at Mathew Dines' Bar-Mitzvah

HAPPY EVENTS

BEAUTIFUL BINDLER-KATZMAN WEDDING

The happy parents, Mr. and Mrs. Leonard Bindler, surrounded by their close relatives and invited guests, headed by Rubin Bindler, led their charming daughter to the *Chupa*. The wedding took place Saturday, the 29th of November, 1986 at Marriotts Harbor Beach, Fort Lauderdale, Florida. As we congratulate the parents of the bride, Mr. and Mrs. Leonard Bindler, we likewise congratulate Mr. and Mrs. Burton Katzman, the parents of the groom. May they reap great nachas.

Sharon and Steven Katzman

Ms. Bindler is a graduate of the University of Florida, where she earned a degree in business administration. She is employed by U.S. Mortgage Company, North Miami Beach.

Mr. Katzman earned his law degree at the University of Florida, and is employed by the law firm of Finley, Kumble, Et Al in Miami.

From its very inception, the Bindler name is closely identified with the Bialystoker Center and Home. Rubin Bindler, our most deserved Honorary President, from the earliest years, has served our great institution with great distinction and unusual zeal. His personality and character, his kindness and generosity, are applauded by all of us who serve with him and are inspired by him.

It is, therefore, habitual for us to participate in his joys and nachas. His simcha has become our simcha. Now this revered grandfather, had the great pleasure to attend the beautiful wedding of his granddaughter, Sharon Rochelle to Steven Mark Katzman.

Rubin Bindler, Bernice Bindler, Sharon and Steven Katzman, Leonard Bindler and Mr. and Mrs. Richard Bindler.

Like his father, Rubin, Leonard inspired by his father's deeds is a good member of the Bialystoker Center and Home, and is a generous contributor. We are confident, that the young couple, the third generation of the renowned Bindler Family, will be enrolled in our ranks. *Mazal-Tov.*

THE RAPAPORT - FAGIN WEDDING

Our popular and well respected Grodner Landsleit, Fenia and Zelig Rapaport, devoted and

Sonia and Dr. Arthur Fagin

OUR ANNUAL CHANUKAH PARTY

On Sunday, December 28, 1986, beginning at 1 P.M., we at the Bialystoker Center and Home, celebrated our annual Chanukah Party. We are always prone to say: "This was the best ever." This one really was "the best ever". The record attendance; the great joy; the animated fellowship; the well-balanced entertainment; the sumptuous meal; the great response of our people, befitting the occasion, registered the phenomenal success of the afternoon.

Mr. Sol Krim, the perennial master of ceremonies, presided. After graciously welcoming the guests, he masterfully expressed his personal joyous feelings about Chanukah, which are ours, and of the Jewish people. Observing Jewish traditions, customs and ceremonies, embellish the Jewish way of life and its faith in a promising future.

President Sam Solasz was called by Mr. Krim for his Chanukah message. Mr. Solasz wished everyone a Happy Chanukah, and with the hope that they enjoy the festivities. Chanukah, he said: "Generates a glowing feeling, especially when we are surrounded by our people." Mr. Solasz was brief and his words were impressive.

Rabbi Max B. Posnansky, after wishing the assembled guests a Happy Chanukah, rendered a brief survey of the life and death struggle of the Hashmoneans, headed by Judah Maccabee against the almost invincible Syrian Greeks and Antiochus, their king. In comparison, it was the fly against the elephant. It was the sheer indomitable will of the struggling embattled Jews. There was no choice, they had to win. Beginning with guerrilla attacks until all roads were open for them to march to Jerusalem, cleanse the Temple and light the Menorah once again with "Pure olive oil". It was a miracle. One has to have faith and believe. "Our own survival is a miracle".

Mrs. Myra Bailin, our administrator, in her greetings included a positive report of constant progress that is taking place in our institution. We meet all the requirements that are requested by the State. Ours is a modern facility, medically and physically, and we are on the alert. We keep abreast with constant innovation and change. What is very important: "We enjoy the good will and coopertion of our entire staff. The presentation was eloquent, informative and well received.

Sonny Zadock, Israeli singing star, delighted the gathering with a medley of Chanukah songs familiar to all, and so they joined in the chorus. His repertoire included Hebrew, Yiddish and English popular songs. His presentation was divided into two parts. This was most enjoyable. The applause was the measure of enjoyment.

Mr. Izaak Rybal, our Executive Director, was introduced and approached the rostrum. As

Alys Kremer is lighting a Chanukah candle. In the foreground are Zina and Kimberly Toder.

expected, it is customary at the Bialystoker Center, at Chanukah time, to grant the gathered guests the opportunity to avail themselves to buy candles to light the Menoras. With gusto and with confidence in the people, he commenced with the sale of Chanukah candles. The response was tremendous. It was apparent that everyone wanted to indulge in this traditional mitzvah. The experienced Molly Rybal was busy recording the contributions of the participants. Mr. Rybal expressed with enthusiasm that there was "total participation". A great "Yiasher Koach" goes to him and the people. He expressed his gratitude to all and wished them well. Rabbi Posnansky then chanted the blessings over the candles, and together with all chanted "Mooz Zur".

Finally, dinner was served which included latkes and all Chanukah trimmings. It was a most delicious dinner, served under the able direction of Mrs. Bronia Skorka and her good staff. In summation, it was a beautiful afternoon spent in good company. "How good and how pleasant it is to be in united companionship". L'shana Habaa — next year — together.

Become Members of the Bialystoker Center and Home for The Aged

RESIDENTS' RELIGIOUS AND CULTURAL ACTIVITIES AT BIALYSTOKER HOME

• By RABBI MAX B. POSNANSKY

Alongside the many activities that are successfully functioning for the greater benefit of our residents, religious and cultural sessions predominate. We encourage and sometimes prod some reluctant residents to join in the sessions and activities that really are good for them. Others join very enthusiastically. If anything, movement and coming together, we know, is excellent therapy for them. Mrs. Mifa Rogoff, our activities Director, is the prime mover in these activities.

We start the morning, every morning, with a shacharit service in our spacious synagogue. We assemble a quorum of men for the required minyan. Very often, we exceed the required minimum. Some of the men come down under their own power, on their own initiative, under my direction. Others are brought down in their wheel chairs. They are given yarmulkas, taleisim and some, if they are up to it, put on tefilin. They all receive siddurim. Most are able or capable to join in the service. However, in the response to amen; to borchu; shema, the kedushah, oleinu; all the voices comingle in response. I find it most rewarding and worth the effort.

We return at 3 P.M. for the mincha service. Some people of the community join us in this service. It is briefer than the morning service, yet, equally rewarding. This has become a routinely, daily experience. If for some reason, which is rare, that I am unable to be present, I am asked the following day by the residents: "What happened?"

Our Sabbath services are conducted in the same manner. A number of people of the community join in these services on Shabbos and Yom-Tov. These services are under the direction of Rabbi Feinberg. During all the services, daily, Shabbos and Yom Tov; Yahrzeit and Kaddish are religiously observed, including the traditional "Moleh". So we enjoy the full spirit of all the "Festivals".

For Rosh Hashanah and Yom Kippur we engage two Chazonim-cantors who officiate at the services. Most of our residents come to the service to assigned seats. Many from the outside avail themselves of our services. Some purchase seats, others occupy seats. No one is ever dislodged. Many people attend our Yizkor services. We surely are of service to the community at large.

I conduct a pre-Shabbos session every Friday morning. Again, many residents attend; while others are brought down. We sing the Shabbos Zemiros, by way of ushering in the Sabbath spirit. Then I address the residents on a subject pertaining to the Sidra of the week. This is a 45 minute session; which is the concentration span of the residents. The attendance is very gratifying.

We have inaugurated this year a new program for the residents. Every Tuesday morning at 9:30 A.M., we meet in the activities department on the eighth floor. At this session I present various current subjects with references from the Midrash, sayings of the Sages and Jewish history, in general; while the residents have coffee, milk and goodies. I am pleased to state that the attendance has grown to capacity. Again, I compliment Mrs. Rogoff and staff for the excellent cooperation. All these sessions are good for the residents. They create movement, togetherness and interest.

Chanukah is a big time at the Bialystoker Home. It is festive. We *bentch* Chanukah lights in the dining room and on all the floors. There are Chanukah parties and gifts are exchanged. The Chanukah spirit extends to the dining room and festive meals under the direction of Mrs. Bronia Skorka, Director of Food Service, are prepared.

Mr. Izaak Rybal, Mrs. Myra Bailin and I always greet the residents on these festive occasions. Ours is a delightful, humanitarian service and rewarding.

Another important service that the Bialystoker Center and Home performs, is for the bereaved. For the convenience of the surviving members of the family and, beyond that, posthumously, we maintain a permanent record of Yahrzeits; and ever bringing them up to date. At the direction of the families, and with the record they furnish, including the names of the deceased; Hebrew and English; dates of death, we install a plaque on our memorial tablets. Two weeks before the Yahrzeit the members of the family receive notification of the Yahrzeit. In the synagogue, on the date of the Yahrzeit, the light is lit next to the name; and Kaddish and the Traditional *"Molei"* are chanted. On the other hand, when notified about illness, during our services, we pronounce a Mi-shebeirach for the sick person, for a *refuah sheleima* – full and speedy recovery. Families are asked to contact us, and we will be pleased to furnish information and be of service.

Our Theater-Concert will take place *Sunday, September 13, 1987* at *2 P.M.* at *Avery Fisher Hall of Lincoln Center*. Please, purchase and sell tickets. Call Mr. Rybal at **(212) 475-7755.**

TEL-HASHOMER HOSPITAL LOOKS TOWARD THE FUTURE WITH THE HELP OF BIALYSTOKER

• By VIVIAN GREENBERG
New York

Early September, before the New Year, five births were made possible because of fertility research pioneered at Tel-Hashomer Hospital in Tel-Aviv. The survival of these infants was made possible because of the efforts of the Bialystoker Center and Home for the Aged and Club Grodner Friends.

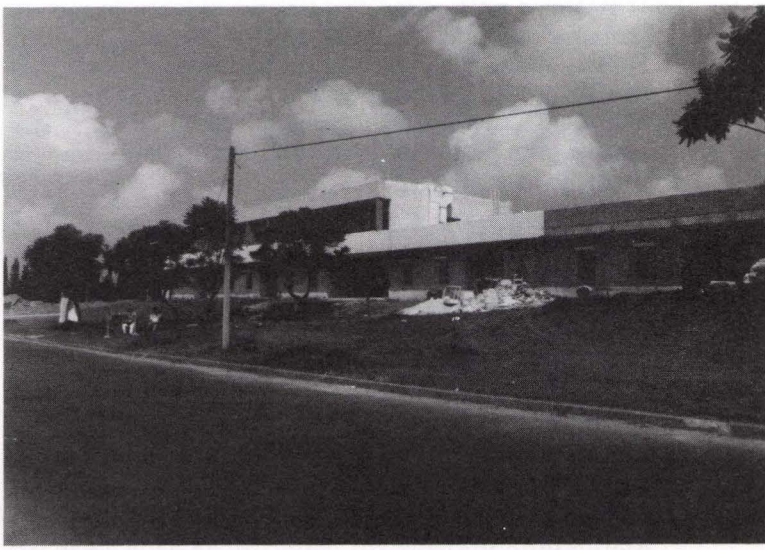
Because of the foresight of the Bialystoker organization in donating the incubators to Tel-Hashomer Hospital, the vital equipment required to keep quintuplets alive was in place — new incubators for new arrivals.

It is noteworthy to reiterate that the Bialystoker Center donated and made possible the operating suite in the main building of Tel-Hashomer. It also provided that cat-scan machine. More than that, the new building which will house the disadvantaged children which will be dedicated in April 1987, is to the great credit of the Bialystoker Center and Club Grodner Friends.

The Incubator Room with the Prominent Quints. Individual incubators were donated By: The Bialystoker Center, Dina Medvedev, Kay and Jacob Beren.

Dr. Paul Greenberg, podiatrist of the Bialystoker Center and Home for the Aged, and his wife Vivian, were in Tel-Aviv at the time, visiting family and got to see first hand what medicine and compassion can do. Dr. Reichman, Director of Infant and Child Care at Tel-Hashomer Hospital, took charge of the care of these children. Within a modern building, a dedicated and well-coordinated staff had the essential incubators funtioning. What a pleasure to see the fruits of our donations bringing hope and security for these new lives.

New Bialystoker Child Care Wing at conclusion of construction.

Everyone at Tel-Hashomer Hospital expressed great thanks to the Bialystoker Center and Home for the Aged and Club Grodner Friends, and from the incubator room window, only 200 feet away, one could see the construction well underway of the new Bialystoker Child Care Wing being built by the money raised through our donation.

We are indeed giving the future a helping hand.

In Search of Roots

I am trying to race the roots of my family. My grandfather was named Samuel Gorfine of Bialystok. He was born Aug. 2, 1871 and died in 1955. He lived in Chicago. Some pertinent addresses were Marion Court, Gunnison St. and North Talman. He operated a grocery store.

My grandmother's name was Gertrude or Gittel. She may have been born in Bialystok, 1879. She died in 1970. Her maiden names was Weiner.

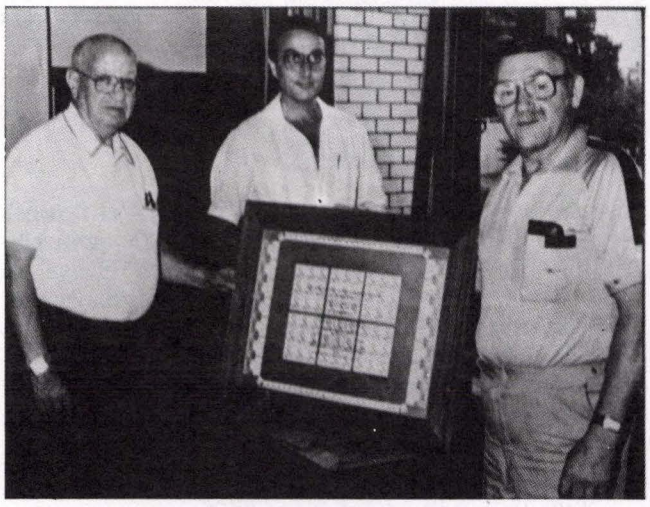
There is little to go by, unless someone will respond by way of the *Stimme*.

I appreciate your help.

Sincerely,
Lawrence C. Gorfine
7865 Golfcrest Drive
San Diego, CA 92119

BIALYSTOKERS LAY CORNERSTONE FOR PHYSIO AND OCCUPATIONAL THERAPY UNITS

Our dear friends of the *Bialystoker Center and Bikur Holim of New York* with the support of the Grodner Friends have extended their hands to Tel Hashomer in friendship and support once again. This time they have taken up the challenge of providing the funds for the construction of the children's physiotherapy and occupational therapy unit, a vitally needed facility, attached to the *Weinberg Child Development Center.* It will serve both the Center and SMC's division of pediatrics. Without this *Unit* it is difficult to provide comprehensive treatment to the physically and mentally handicapped children attending the Center daily. These children who suffer from developmental disabilities, severe neurological, orthopedic, psychosomatic and other problems, have until now had to travel to the hospital's Neurological Center for physiotherapy and occupational therapy modes of treatment which play a vital role in their rehabilitation. Now, thanks to the vision and commitment of the *"Bialystokers,"* physical rehabilitation will become an integral part of the comprehensive, multidisciplinary treatment regime provided under one roof for children suffering from a large variety of disabilities, including mental retardation.

Mr. Izaak Rybal (L) (Executive Director) and Mr. Sam Solasz (R) (President) with Dr. Moshe Modai (SMC Deputy Director) who has just presented them with a certificate honoring the many contributions to the hospital by the "Bialystoker Center and Bikur Cholim of New York with the support of the Grodner Friends."

At last, the early stimulation program for children with developmental problems planned many years ago — for diagnosis as well as treatment, is to become a reality. Occupational and physiotherapists in the new facility will not only work with the children, but will train the families to carry on with intensive stimulation programs at home. This Children Center will be available for referrals of children requiring physiotherapy and occupational therapy from the Departments of Neurology and Neurosurgery, Orthopedics, Neonatology and Pediatrics — to serve children suffering from any developmental problem, injury as a result of road or other accident, or neurological or other disease.

The new project was dedicated by the "Bialystoker Center and Bikur Holim of New York with the support of the Grodner Friends" in honor of *Mike and Hana Kremer* and *Joseph and Sylvia Dines.*

Ground Breaking Ceremony Mike Kremer, (R) and Joseph Dines (L), are placing the parchment with signatures into the open foundation.

LETTER TO THE EDITOR

Dear Mr. Rybal:

Thank you for the "Rosh Hashanah" issue of the "Stimme". I enjoyed it — particularly your own article.

I enclose a check for the Center to use for its good work in honor of my parents Mr. and Mrs. David Goldberg, who came to New York from Bialystok about 1900 and have since passed away.

Yours Sincerely,

HERBERT A. GOLDBERG, M.D.

THANK YOU FOR GRACING OUR TABLE

• By SOL KRIM

All of us are the bricks and mortar that keep our institution together. My brother Leo, my wife Ethel and I were chosen to be the honorees on the *91st Anniversary* of our shul on December 20, 1986. *91st Anniversary* means that it is an old shul. It also means that the neighborhood changed. Most of the old timers are gone, and the offspring moved out.

The shul officers thought that we (the three of us) would be able to attract a large crowd of people, and make the evening a huge success. We had some doubts whether we were the right trio.

You, our Bialystoker friends made it all possible. Fifteen of our Bialystoker landsleit were at the party, and fifteen more who were unable to make it that night still participated by sending in

Sol and Ethel Krim

their generous contributions. We are very grateful to them for their thoughfulness.

The evening was simply outstanding, especially for me. Everything looked better, somehow the banquet room sparkled more brightly, the people looked better, the food was tastier. The speeches that were given by the shul's officers — *Mrs. Shirley Fineman, Mr. Julie Rosman* and *Mr. Klein,* the President, were all well presented. The guest speaker, our own *Rabbi Posnansky,* shocked the crowd with his knowledge and understanding, and so capably tried to explain, how we became so involved and active in our Shul, and why I love it so. *Rabbi Posnansky* finished by emphasizing that the Bialystoker not only help with money, but, with heart and soul.

Rabbi Skaist, the shul's Rabbi, who had us pegged, came right to the point, explaining to the people how we try to reach our goal daily, by being aware of the Shul's needs and offering our help.

As it is customary at these kinds of affairs, we were presented with gifts. Plaques with

Leo Krim

inscriptions, *talaisim* bags, and a bouquet of flowers for my wife, Ethel. The surprise gift, was the legislative resolution by New York State in recognition of the word we do for our neighborhood, and Brooklyn institutions in general. It was presented by our own State Senator Solomon.

The music continues while the champagne and the dessert were being served, ending the most beautiful evening that will remain in our hearts for many, many years.

For us it was a *life's experience.*

Thank you again.

LETTER TO THE EDITOR

Dear Izaak Rybal
Executive Director

It is always a pleasure getting together with our Bialystoker landsleit. It feels good to sit and converse with one another, travel together, go to the restaurant with the whole bunch. No matter what we do, it is always enjoyable. So the few weeks that we spent together here in Miami, were great, and I hope and pray that we shall continue doing that for many more years to come.

Enclosed please find a check in the amount of $100.00. I think it is important for every Bialystoker to support the Center whenever and wherever the occasion arises.

Wishing you all health and happiness, I bid you SHALOM.

Joseph Dobryman

TRACHTENBERG PAVILION AT THE SHEBA MEDICAL CENTER

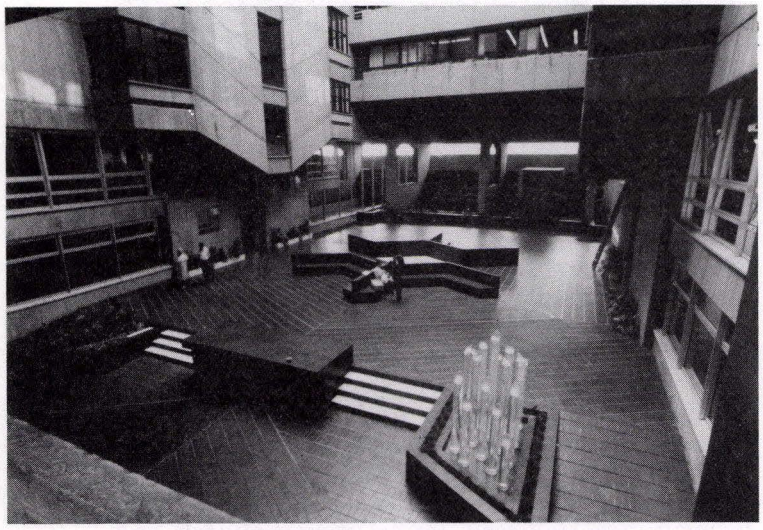
• By DR. M. MODAI
Deputy Director

Healing is often a long and tedious process which is enormously draining both emotionally and mentally, for both the patient himself and for his family.

The hospital's medical staff, mainly doctors and nurses, as-well, spend much of their time working under extreme pressure, facing human tragedy and despair while fighting for the lives and well being of their patients.

Both parties are in need of ways of relaxation during the time they spend at the hospital. This relaxation is vitally important for the patients' speedy recovery, for their relatives peace of mind, and for keeping the staff in shape.

It is very rare to find a hospital that has a special recreation and relaxation area from which all can benefit.

Trachtenberg Pavilion at Tel-Hashomer Hospital.

Thanks to the vision as well as the gracious contribution of our friend, Leon Trachtenberg, the Sheba Medical Center is lucky to have a cheerful new pavilion to serve this important, and so often neglected, purpose.

Leon, while visiting the hospital last year with a group from the Bialystoker Center and Home for The Aged, was looking for a specific project which would symbolize life and health — a source of light and hope in an environement dominated by disease and pain. He found it in the shape of the pavilion located in the center of all the medical and surgical departments, facing the Operating Theatres and the Intensive Care Department.

It is an original and unique idea which started to materialize soon after Leon's magnanimous contribution.

Dr. Moshe Modai dedicates Pavilion to Joseph, Leon and Dina Trachtenberg.

On the 24th of August 1986 we celebrated the opening of the new Trachtenberg Pavilion in the presence of Dina, Leon and their son Aviv, with the participation of the family's relatives, friends and staff of the hospital.

No one could hold back their tears when Leon spoke. It was a moment of collective sorrow, even for those who did not know those relatives of Dina and Leon who perished in the Holocaust.

Since its opening, the Trachtenberg Patio has become the hospital's main meeting and recreation point, a spot for relaxation for patients and their families.

Bless you Leon for your generosity.

Trachtenberg's friends at dedication luncheon.

A TRIBUTE TO OSCAR BRAMSON

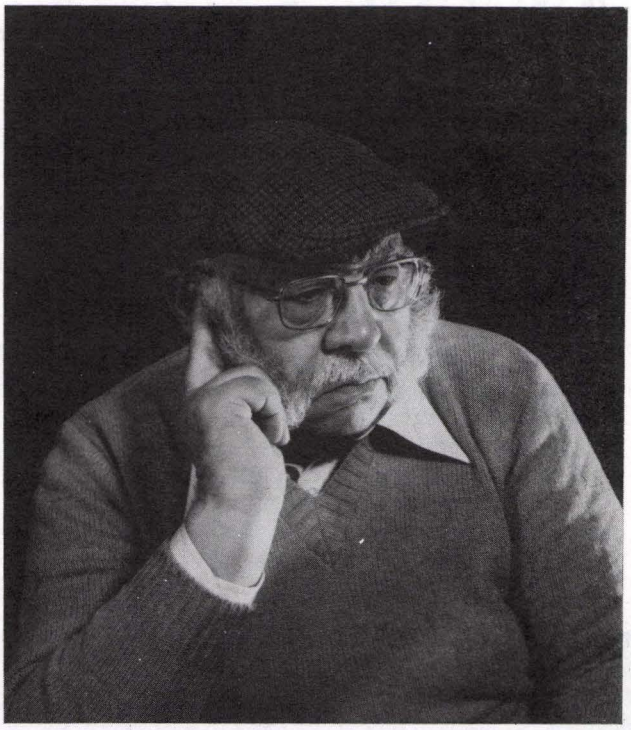
Our *"Landsman"*, Oscar Bramson, passed away on October 11, 1986, after a brief illness. Oscar, who in Bialystok was known as *"Sucher"* Goldberg, was born on September 11, 1911, and came to the United States in 1930. He was the son of Chaim Shlomo Goldberg and Gitel (*"Shayna Gitel"*) Goldberg, nee Katz. He had three sisters, the late Sonia Abelson and Diana Medvedev and Molly Rybal, both of whom are very active in the Bialystoker Home. Oscar's schoolmates will, of course, recall that he attended and was graduated from the Hebrew Gymnasium in Bialystok.

Not long after coming to the United States he met his wife, Gertrude May, the daughter of "Minskers", and they were married on September 20, 1936. At about this time, Oscar was employed by Lily Tulip Cup Corp., where he worked for 42 years, retiring from his position as a plant manager in 1976.

Friends will remember that Oscar played cornet in the Gymnasium orchestra. His love of music remained with him for the rest of his life. He was an avid collector of classical music, and at one time he had amassed as many as 12,000 phonograph records in his home, among them not only classical but many rare examples of Jewish liturgical and folk music as well. The bulk of his collection is now housed in the music libraries of Lincoln Center for the Performing Arts in New York and the Curtis Institute in Philadelphia. His homes, first in Brooklyn, New York, and then in Freehold, New Jersey, permitted easy access to Carnegie Hall and the "Met", where he often went with fellow music-loving Bialystoker landsleit and, of course, with his Gert.

Oscar and Gert had four children, and their lives were devoted primarily to their family activities. During the years in which his four children were growing up, he was very busy with youth activities, such as the Cub Scouts and Boy Scouts. Oscar and Gert's four children are Bob, a corporate lawyer living in Philadelphia with his wife, Diane, and their four children; Paul a medical research veterinarian living in Pittsburgh with his wife, Toni, and their two children; Philip, a sales executive living in Wappingers Falls, New York with his wife, Kay and their two children; and Ginger, his only daughter, a medical editor living in New York with her husband, Jimi. Oscar's widow Gert, still makes her home in Freehold, where they lived for 25 years, and recently retired as a high school economics teacher.

After moving from Brooklyn to Freehold, in 1961, Oscar became an avid antique collector and dealer, specializing in cut glass, art glass and Judaica; his house was filled with beautiful and rare objects of antiquity. Oscar combined his love for reading and his penchant for collecting. Over the years he accumulated thousands of books (on art, antiques, the Russian ballet, opera, and music) in all the languages he spoke, but he was most proud of his few antique Hebrew manuscripts.

The late Oscar Bramson

It was a great blessing that the family planned a 50th Anniversary party for Oscar and Gert in August, 1986, and Oscar was able to enjoy the party fully, surrounded by his wife, sisters, children, grandchildren and many wonderful friends and relatives. A special treat was the presence of Shai Aran and her family, visiting from Israel. Shai is the granddaughter of the late Zahava Berman, nee Goldberg, formerly of Bialystok and Jerusalem.

Throughout this life, Oscar maintained contact with many Bialystoker friends in the United States, in Israel, and in other parts of the world.

He is gone from this earth, but his legacy will live on forever in his wife, children and grandchildren, and in all those who loved him. That is how he wanted it.

YIZKOR-MEMORIAL BOOK

You, your children and grandchildren must possess the *Bialystoker Memorial Book*. Some are still available. Price is $25. Please, contact our office.

I. SHMULEWITZ, OF BLESSED MEMORY WELL KNOWN WRITER AND LEADER IN BIALYSTOKER CENTER

On Wednesday, November 12th, 1986, the well recognized writer and active individual at the Bialystoker Center, Icek Shmulewitz, passed away in New York at the age of 75. A multitude of people, among them, leaders of the Bialystoker Center headed by Mr. Izaak Rybal, members of the Jewish Press, distinguished writers of cultural organizations came to pay their respects and final tribute to their dear friend and colleague, at the Riverside Chapel. Visible in the chapel were his faithful readers.

Rabbi Max Posnansky, chaplain of the Bialystoker Center and Home, conducted the service at the request of the family. In his eulogy in Yiddish and English, Rabbi Posnansky extolled the valuable services of Mr. Shmulewitz to the Bialystoker Center over a period of years, helping to edit the biannual Bialystoker Stimme. He praised the deceased for his humility and sterling character. With the busy cultural life he pursued, he did not neglect his wonderful family. His "magnum opus" was the editing of the well received "The Bialystoker Memorial Book".

Joseph Mlotek, President of the Forward Association and cultural director of the Arbeiter Ring, stressed that Shmulewitz as a gifted writer was, likewise, a cultural and sociable personality, and for many years was the chairman of the famous "I.L. Peretz — Writer Ferein".

Shimon Weber, editor-in-chief of the Forward stated that Shmulewitz was associated with the newspaper 32 years. He served loyally and effectively until his last breath of life. Mr. Weber, with great emotion, read Shmulewitz's letter of resignation, written two weeks prior to his death, along with his two final articles, which were later printed posthumously.

Rabbi Shlomo Nulman of the Lower East Side, in whose congregation Shmulewitz was a member, related that the deceased was concerned with his children's Jewish education.

His son Aaron and daughter Esther, attended the Yeshiva, from which they graduated with distinction. Both lead traditional lives.

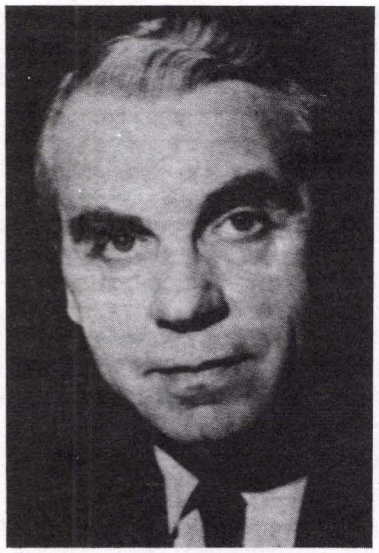
Shlomo Ben Yisroel, well known writer and radio comentator, denoted the honesty and loyalty of the deceased in pursuit of the ideals of his beliefs. He was a most trustworthy individual.

Shimon Baker, now, too, deceased, representing the I.L. Peretz Ferein, noted the worthiness of the man for maintaining the Ferein to which he devoted time and energy.

Shlomo Zinshtein, Chairman of the Masada Branch of the Zionist Labor Farband, described the unswerving loyalty, coupled with heartfelt stubborn devotion to keeping alive in the hearts and minds of our people, the *Churban-Holocaust.* He constantly wrote on this painful subject, until it became an obsession with him.

Elkis, representative of the Kieltzer Landsmanschaft, spoke of the service Shmulewitz rendered his people and the great benefits they derived from him.

In conclusion, Rabbi Posnansky chanted the traditional: "Moleh".

The late Icek Shmulewitz

The people expressed their deep sympathy to Miriam, who was married to Shmulewitz for 42 years, and to her children. The burial took place in Cedar Park Cemetery of the Arbeiter Ring.

Icek Shmulewitz was born March 14, 1911 in Kieltz, Poland. He learned in a cheider and later in a folks-shule. Mainly, he was a self educated person. He commenced his journalistic profession in the "Kleiner-Folkszeitung" in Warsaw and the "Kieltzer Leben". At the outbreak of World War II, he escaped to Uzbekistan, Russia. In 1945, he returned to Poland, settling in Lodz, where he wrote for "Dos Neie Leiben". In 1946, he came to France where he became a correspondent for the Forward.

In Paris he wrote for the daily newspaper, "Unzer Stimme".

In 1954, Shmulewitz became a permanent writer for the Forward. His many articles, of great depth, were devoted to the Holocaust and the pain of the survivors. He wrote of the rehabilitation of the Holocaust survivors in America.

His demise is a grievous and irretrievable loss to his profession and Jewish verities in our society.

troubled souls redeemed on Israel's soil from painful Holocaust memories.

Lis makes us aware of Yitzhak Yanasowitch, poet, narrator, essayist, literary critic and editor, a pillar of Tel Aviv's Yiddish scene and the best portratist of the Soviet literary marranos who walked a tightrope above an abyss and whose true countenance he perceived behind their public masks.

Lis lavishes warm praise for Abraham Karpinowitch, whose tales of Vilna's Jews let these emerge once more untarnished before their extinction. He reviews the career of the Canadian Yiddish novelist Yehuda Elberg, whose narratives of the Old World and the New are receiving increasing recognition. He emphasizes the contributions of the contemporary French Yiddish writers Moshe Waldman, Yitzhak Finer and Chana Shalit. He points to the enrichment of the Jerusalem Yiddish centre by Nachman Rapp, David Sfard and Rochel Boimvol.

Lis appends two essays on Bialystok, his native city. He recalls the first four pioneers who, more than a century ago, left this Russian city in order to help found Petach Tikvah and who were followed by Choveve Zion families that had been inspired by their Rabbi Shmuel Mohilever, and influential pre-Herzlian orator. He continues with the contributions to Israel's cultural life by later Bialystok olim. In April 1983, he revisited this city of his youth and found that the population had increased fivefold but that of the once flourishing Jewish community only seven elderly Jews remained.

The essays of Lis seek to counter the widespread impression that Yiddish is on the decline, an impression that is indisputable as far as the quantity of its speakers and readers is concerned but that is not true if consideration is given to the quality of the creative works that are published year after year. Yiddish writers are indeed aging but, as the survey of Lis proves, they are rich in insight and ripe with wisdom. Their best works are being translated into Hebrew, unfolding for Israelis the values of a magnificent tradition and a folkculture that was severely but not mortally wounded. These works still await translation into Diaspora tongues so that Jews outside of Israel be not estranged from an important segment of their precious heritage.

YIZKOR-MEMORIAL BOOK

You, your children and grandchildren must possess the *Bialystoker Memorial Book*. Some are still available. Price is $25. Please. contact our office

NURSING HOME EXECUTIVES MEET WITH NEW YORK STATE LIEUTENANT GOVERNOR STAN LUNDINE

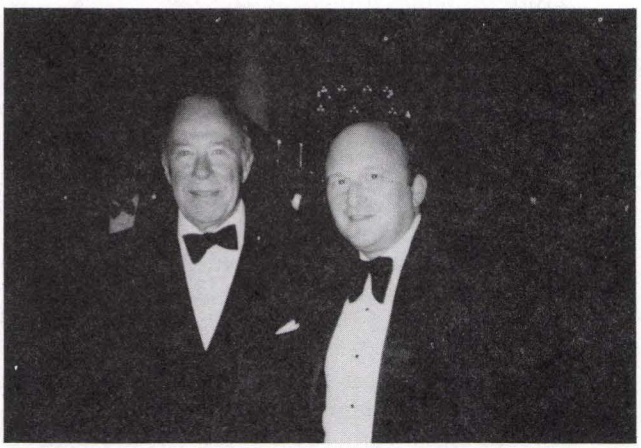
Mr. Izaak Rybal and Mrs. Myra Bailin of our nursing home, participated in a Reimbursement Seminar presented by our CPA's Loeb & Troper at the 500 Club, New York City. The Seminar included presentations by Loeb & Troper partners, David Adest and Philip Machnikoff, and the Lieutenant Governor, Stan Lundine. Mr. Lundine spoke about the work of the 99th Congress as concerns health care issues and the New Tax Reform Act.

Rabbi David Laine, Izaak Rybal, Lieutenant Governor Stan Lundine, Philip Machnikoff, Myra Bailin.

OUR CPA, PHILIP MACHNIKOFF MEETS WITH SECRETARY OF STATE, GEORGE SCHULTZ

Philip Machnikoff CPA, partner in Loeb & Troper CPA, auditors of the Center and Home, recently met in Washington, D.C. at a State Department Dinner. During their meeting they discussed issues facing the *Jewish Community, Russian* immigration and the shipment of arms to Iran. Mr. Machnikoff was very impressed with the sincerity of the Secretary and his deep concern for the Jewish Community in Israel.

Secretary of State, George Shultz, Philip Machnikoff.

CONVERSATIONS IN WRITING

Reviewed by Professor Sol Liptzin

• By ABRAHAM LIS

Tel Aviv, Peretz Publishing House, 238pp

For many years the voice of Abraham Lis, curator of Tel Aviv's Shalom Aleichem House, has been heard each week on Kol Israel commenting on a contemporary writer, a newly published book, or a cultural event of significance for his Yiddish listeners. Because of time limitation, rarely exceeding fifteen minutes, he developed a style of absolute brevity, extreme condensation of facts, and a severe pruning of his own opinions. Nevertheless, as a talented literary critic, he was able by means of carefully chosen phrases and images to delineate the psychic configuration of each writer, the atmosphere conjured up by each book, the immediate importance or the lasting value of each cultural event.

These broadcasts formed the main content of his three preceding volumes and have now been incorporated in a fourth volume bearing the apt title *Conversations in Writing*. The emphasis is on the Israeli scene and on the last decade. However, Lis also calls attention to Diaspora recipients of awards for distinguished literary achievements and to a few earlier figures such as Abraham Goldfaden, the father of the Yiddish theatre, Eliezer Steinberg, the most original fabulist of our century, and, above all, Shalom Aleichem, the inimitable humourist whose popularity continues to grow.

The opening pages seek to define the uniqueness of Yiddish literature. Lis recalls the animosity that prevailed between Hebrew and Yiddish half a century ago when he arrived in Tel Aviv and the gradual realization, since the founding of the Jewish State, that Yiddish was not a competitor of Hebrew, the language of Israel, but rather a linguistic medium of world-wide dispersion that gave expression to themes and insights gleaned from contacts with the various lands, people and climates in which Jews live. Best known are the unique treasures of Yiddish literature and folklore in pre-Holocaust Russia, Poland, Lithuania, France, Rumania, and above all the United States. Less known are the poets and narrators who arose in other centres of Jewish dispersion since the Holocaust. Thus, Argentine Yiddish writers have introduced novel rhythms and colours and widened our knowledge of the vast pampas and the heroic struggles of Jewish colonists to find a synthesis between East European traditions and a new harsh reality. South African Yiddish novelists, mostly immigrants from Lithuanian townlets, described the impact made upon them by the land of gold and diamonds, of Boers and Blacks, a land seething with conflicts, mysteries and limitless opportunities. Australian Yiddish storytellers stressed the spiritual adjustments of their pioneering years, when they came in contact with aboriginies and participated in the gold-rush, venturing into interior settlements that have since become ghost-towns. Centres of Yiddish creativity developed wherever Jews, fleeing from Europe, arrived in significant numbers. Such centres arose in Mexico, Brazil, Chile, and for a time even in Cuba before the advent of Castro.

Beyond the unfolding of ever new subject-matter, Yiddish literature penetrated to ever deeper layers of the Jewish soul, accentuating rich folk-ways, social eruptions, national themes as well as universal humanism.

Since World War II Yiddish readers have been declining in number. No longer do such cities as Warsaw, Vilna, Kiev, Moscow and New York vie for hegemony. Jerusalem and Tel Aviv are today the most important centres and to Israel have streamed the aging Yiddish writers of Europe, America, and Soviet Russia.

Lis seeks to define the essence and to assess the quality of Yiddish creativity, but only a few of his forty appreciations deal with internationally known figures such as Bashevis Singer, the only Yiddish Nobel Laureate, Sholem Asch, the controversial dramatist and novelist, and Itzik Manger, the last Yiddish troubadour. Most essays deal with poets and narrators still awaiting translation into English, French and Spanish, the languages now read by most Jews outside of Israel.

How rare is the non-Yiddish reader who has heard of J. Papiernikov, the lyric pioneer who more than half a century ago sang of Israel as the sunny land of his dreams upon whose streets he was privileged to walk and who in his most recent poems idealized Israel's trees as a green race embracing individuals of differing characteristics, each communicating in a mute language more eloquent than the raucous speech of the human race!

Lis directs attention to Shmuel Izban, who came to Israel even before Papiernikov and who, as a master of historical fictions, restored to life Rahab's Jericho and Jezebel's Samaria but also faded past of teeming Jaffa when Jews and Arabs in early mandatory years mingled in its streets and he himself laboured in the suburb of Tel Aviv as roadbuilder and tree-planter.

Lis prizes highly Jacob Friedman, whose poems combined the mystic insight of Galician and Rumanian Hassidism with compassionate visions of

THE REGENTS OF
THE UNIVERSITY OF
THE STATE OF NEW YORK

November 21, 1986

CITATION
Luba Krugman Gurdus

For the
Louis E. Yavner Citizen Award for
Distinguished Contributions to
Education About the Holocaust
and about Other Violations
of Human Rights

Martin C. Barell
Chancellor

Gordon M. Ambach
President of The University
And Commissioner of Education

sustained and looks for the roots and warning signals which heralded the catastrophe and for clues to avert it in the future.

Luba K. Gurdus believes that Holcoaust Education holds a promise for the future by sensitizing the young to the value of basic human rights in a free and just society. She lectures on Holocaust art and often uses her own artwork as background for her presentations. She also quotes from primary records, memoirs and personal accounts, thus alerting her audiences to the fact that the annihilated millions were not statistics but human beings who were arbitrarily singled out and exterminated. She shows artists' interpretations of the great evil, making her viewers aware that these human beings had great potential and were motivated by an acute consciousness of history and compelled to leave a trace of the Jewish ordeal. She also lectures on the significance of creative art, its documentary and moral value, keeping the artist's soul from dying and feeding it with a meaningful incentive for survival.

With her efforts, she hopes to generate respect for the artists-victims and any other victims of the Holocaust in their spiritual struggle against the enemy.

Since 1946, Luba fought against silence and her effort was rewarded by an important and prestigious award. The Louis E. Yavner Citizen Award reaches beyond individual recognition and distinction. It is the first official acknowledgement of a survivor's authority in the process of disseminating the message of the Holocaust and effectively adding to its understanding and educational value.

"SECOND GENERATION" BIALYSTOKER SERVES THE JEWISH INDIGENT IN THE BRONX

From The Editor: Osher Messer is a "social worker", who has undertaken the difficult task of bringing relief to the poor elderly Jews who live in the "jungle" of the South Bronx. He is the son of our late Bialystoker landsman Berl and his wife Gloria. Berl Messer who was active in "Club of Bialystoker Friends" was a barber in Bialystok, and his father was associated with the Jewish Theater. Berl was a survivor of the Auschwitz Concentration Camp. Upon his arrival in America, he married Gloria. Shortly after the birth of his son Osher, Berl died. An article printed September 6, 1986, by Gary Moscowitz, President of N.A.J.P. and Knesseth Israel Synagogue, under the title: Osher Messer — "A Devoted Servant". We deem it important to render a synopsis of the article.

When the National Association for the Jewish Poor, N.A.J.P. was first granted a Federal Grant to employ a permanent case-worker, we found ourselves in a dilemma. We thought: who will be so stoic to assume daily trips to work with the Jewish elderly in the "jungle" of the South Bronx? This must be an unimaginable undertaking for a social worker who is fresh out of college. It is highly responsible work and the pay unattractive. It is a job fraught with difficulty and danger, for which the section is known. Professionally, the worker will sense isolation.

We concluded that the person fit for the job is one who is well familiar with the section and has the required experience. The choice was, therefore, logical. Osher Messer, had worked for the N.A.J.P. in the South Bronx the previous year as a devoted volunteer and has served the organization since 1979.

Osher was among the first volunteers who by "leg-work" scaled all the homes, floor by floor, reaching in his search for the Jewish elderly bringing to them the bare necessities for survival. His service therefore, became a G-d blessed mission to the poor, helpless and isolated. He gained the love and trust of the elderly and the high respect from all professionals in the field, of Jews and non-Jews; and the gratitude of the Board of Directors. Osher Messer is retiring next July. We wish him well.

The Bialystoker Center, too, is proud of Osher Messer for his great service to humanity; one who is among the "second generation" Bialystoker.

BUY AND HELP US PUBLICIZE THE NEW BIALYSTOKER MEMORIAL BOOK

DR. LUBA KRUGMAN-GURDUS
HONORED BY THE FIRST LOUIS E. YAVNER CITIZEN AWARD BY THE NEW YORK STATE UNIVERSITY

Dr. Luba Krugman Gurdus, artist and author was recently honored by the newly established Louis E. Yavner Citizen Award of New York State University for her "Distinguished Contributions to Education About the Holocaust and About Other Violations of Human Rights." In their Citation addressed to her on November 21, 1986, the Regents of The University of the State of New York, acknowledge:

> "Luba Krugman Gurdus, as an artist, author lecturer and survivor of the Holocaust, you have dedicated yourself to educating others about the history of this tragic event. Your sensitive, poignant drawings, based upon your experience as a Nazi victim and prisoner, stand as vivid reminders of the tragedy that befell you and the civilized world. Despite your great personal losses and grief, you have chosen to bear witness to the Holocaust through your art and your words. Your books, *They Didn't Live To See, The Death Train* and *Painful Echoes,* represent memorials to those Jewish and non-Jewish women, men and more than one million children, who suffered and were murdered by the Nazis. By lecturing, writing and exhibiting your artwork, you have educated and inspired teachers, students and other adults in this country as well as in others. Your colleagues and those who assist you in your work have provided testimony to the high quality and importance of your contributions to Holocaust education.
>
> It is, therefore, with special pride and great pleasure that the Board of Regents honors you, Luba Krugman Gurdus, as the 1986 recipient of the Louis E. Yavner Citizen Award for your important contributions to educating others about the Holocaust and about the evils of anti-Semitism and genocide.

The Citation is signed by Chancellor Martin C. Barell and President and Commissioner of Education, Gordon M. Ambach.

A native of Bialystok, Luba Krugman was born to a family of means who believed in good education for their children. After graduation, she was sent to Switzerland to study art and languages and continued her art education at the Academies of Berlin and Warsaw. World War II caught her with her family in Poland where her son died and her parents were murdered by the Nazis. She was imprisoned at the Majdanek Concentration Camp but survived the war together with her sister, Mira, and left Poland in 1946 for Palestine. There, she began to exhibit her Holocaust drawings and write for *Haaretz,* on the plight of the survivors.

Seeing children in her exhibitions, gave her an incentive to make Holocaust education her first and

Dr. Luba Krugman Gurdus, recipient of the Louis E. Yavner Citizen Award, with husband, Jack Gurdus and Dr. George Gregory, of The University of the State of New York, during the reception ceremony.

foremost priority and to provide means for its implementation. As artist, she recreated the emotional tensions of her people and brought out the innermost truth about their spiritual fortitude. She wrote about their victimization and enhanced her articles with drawings. Gradually, she became convinced that a balance between verbal and visual expressions will generate means to reach larger segments of society and inspire educators to use her material in their classrooms. When her first personal account, *"The Death Train"* appeared, it linked her with many readers and some educators who realized that the Holocaust, though a uniquely Jewish experience, had wide ranging implications and its moral, historical and political message was vital for all students of Western civilization. It made them aware of its potential to defeat racial prejudice, intolerance and discrimination bred by ignorance and hate.

The time seemed right to translate the meaningful lesson of the Holocaust into striving for more ethical conscience, more moral responsibility and a vigorous response to violations of human rights in our own society and around the globe. The world has finally recognized that the Nazi assault on Jews and other minorities has demoralized all mankind. It also admitted that this breakdown of justice was tolerated without intervention. It now pays a price for its tacit consent to genocide in an unprecedented outburst of violence which cannot be

I also discovered a cousin of ours — Pesha Sokolowski, who presently lives in Melbourne. Her first name is the same as my Mother's —Peshe. Her family was in the drug store business, Peckers Apteik on Nivelt Street in Bialystok. She was present the day my family left for the United States and was saved during Hitler's regime by jumping from a train on the way to Treblinka. her brother was an actor in New York under the name of Avigdor Pecker in the 1950s. Pesha served a wonderful Bialystoker lunch, reminiscent of the gourmet food when I visisted their home in the Old Country as a young boy.

We also had dinner at the home of Esther and Morris Lieberman, Bialystokers who came to Australia after Hitler. He is presently very active

Max Ratner, Mr. & Mrs. Marc Besem

in industry and has a distribution center for printed matter and greeting cards,. He is involved in business with my good friend, Irving Stone of

Fanny Shafran (sister of Max Ratner)
Irving Stone, Helen Stone, Betty Ratner,
Nate Shafran

American Greeting. The evening spent at this home was a rememberance of the Old Country, superb cuisine and very nostalgic. They served cholent with gefilte fish, all kinds of traditional specialty dishes, including potato pancakes. Even for a vegetarian like me it was a treat to see a family of 14 enjoy a Friday night Shabbat with the most exemplary Jewish family tradition — the furniture-the art-the dishes-the service plates distinctly European from Eastern Europe. It invoked in me all the memories about Bialystok which I shall never forget.

The Committee of over 100 participants, was most helpful and creative in their personal friendship with the participant group, which made

Paula Hansky, Betty Ratner, Nate Shafran,
Grandson of Pitt

this reunion a typical example of *Kol Yisroel Chaverim,* and *Am Yisroel Chai.*

I had formal meetings with Felix van Lier, Executive Director, and Reuben Sackville, President of the Australia-Israel Chamber of Commerce; also, Pinchas Kotzer, Consul General of Israel for Economic Affairs. On my return to Hawaii it was a pleasure for me to once again meet George Chaplin, whose parents were originally from Bialystok, and has just retired as Editor-In-Chief of the Honolulu Advertiser, and Jacob Zbar, President and Arik Agmon, Executive Director of the Hawaiian-Israel Chamber of Commerce to discuss ways of cooperation between our Chambers.

Overall, I met people with a Jewish spirit, Jewish values and a strength of conviction to follow through in the precepts of their forefathers and continue the Jewish tradition of life for the future generations.

freedom and especially, on his visits to Israel and his hopes for a better future world order, also a documentary on the Jewish people of Australia.

Richard Pratt, a most prominent leader of the Community, entertained us on his private yacht with a cruise of the Sydney Harbor where I had the privelege to have an overall discussion about South Africa with Mendel Kaplan, the head of their Federation, and Chairman of World Board of Trustees, Keren Hayesod.

A special program for our group was given at the Sydney Opera House which is luxurious and magnificent. During the evening we had a gala affair — dinner and entertainment with Kirk Douglas at the Melbourne Art Center.

We were privileged to be entertained by Eva and Marc Besem at their 800 acre farm home, Tarrawarra Glen in the Yarra Valley, where we

Paula Hansky, Grandson (back) Max Ratner, Dr. Jack Hansky, Michael Pitt, Betty Ratner, Nate Shafran

were in a typical Australian country atmosphere. There was an Australian barbecue, coach rides along the Yarra River, a winery tour, sheepshearing demonstrations, Australian native music, dancing, special ornaments and gifts for each and every one.

We were accorded the hospitality of Minniel and Sam Smorgan, top Australian industrialist, for a most pleasant evening and a deep insight into discussions about memorable life experiences by all guests in their own surrounding from wherever they came. It was a most pleasant international spiritual experience.

We had services at a Melbourne Hebrew Congregation with Professor Emil Fackenheim from The Hebrew University on "Holocaust to Re-Birth", then lunch and more discussion with business and financial leaders of Australia.

There were many other affairs to fill our time to its outer limits.

The final official dinner meeting was hosted by Jeanne and Richard Pratt at Raheen, their palatial historic reconstructed home and gardens in the heart of the City. Entertainment, special Australian music with special gifts for each and every guest as well as the local community leadership and we all made final commitments for the continuation of the program for next year in Boston, Massachusetts.

I had a most interesting personal experience at the International Re-Union. A great number of the Jewish population of Melbourne emigrated from Bialystok and I must have met all of them. I met a personal friend from the City of Bialystok, Michael Pitt. His family and our family lived in the same apartment house — Polna 29. Michael left for

Max Ratner and Mr. & Mrs. Mendel Kaplan, of S. Africa — Head of Keren Hayesod International, on cruise of Sidney Harbor.

Australia in 1927 and is presently a prominent personality in arbitration cases which are accepted by the Courts as a legal decision in a settlement. He was the friend of my older brother, Harry, in Bialystok and for many years was President of the Bialystoker community of Melbourne. He is a most active 84. His daughter, Paula Hansky. is a cancer specialist and her husband, Jack, a gastroenterologist at McCullum Hospital. Michael Pitt's brother, Morris (Meishke) had one son, Aubrey Pitt, who presently is the most prominent heart specialist in Alfred Hospital in Melbourne. They were most hospitable and friendly. It was a reunion and a reminder of my own boyhood days in Poland. I also met at their home George Zbar, whose father of 90 was once very active in the community of Bialystok with a printing shop and as a writer wrote many articles in Bialystoker Shtime in New York.

THE RATNER'S TRIP TO AUSTRALIA

OCTOBER 24 THROUGH NOVEMBER 2, 1986

• By MAX RATNER

From October 24 through November 2, 1986, my wife and I attended the 13th Annual International Leadership Re-Union which took place in Sydney and Melbourne, Australia. Joining us from Cleveland were Mr. and Mrs. Nathan Shafran and Mr. and Mrs. Irving Stone. There were 75 other couples from the United States and other countries around the world in which we have active Jewish communities. I generally try to attend every other year when we have these reunions in overseas countries. I have been privileged to be in Paris, France, Switzerland, Israel, South Africa and the past reunion in Australia. The reunions offer a wonderful opportunity to meet a most interesting mix of people — industrialists, economists,

Max Ratner, Michael Pitt

scientists and all other professionals and leaders of World Jewry. It provides an opportunity to create relationships with our brethren from around the world. The issues discussed cover all facets concerning Jewish life everywhere in the world.

Australia has a population of 16 million. Originally it was an English colony explored in 1770 which served as a penal colony for criminals from England. In 1901 the British approved a constitution, and historically Australia became an independent state in the British Commonwealth. There were about six Jewish convicts in the first group in 1788. By 1841 there were 1,183 Jews in all of Australia. During the end of the 19th and the first half of the 20th Century Jewish immigration from Europe increased, especially during the time between the two World Wars and the Hitler regime, to the present number of 100,000. There were many refugees who came from Europe through Russia, China and Japan.

In 1921, our family of 10 left Bialystok, Poland for the United States. Many left during that same period for South Africa, South America, Australia, Canada and the United States. After the Hitler era the Bialystok group in Melbourne issued over 600 special immigrant certificates for some of their brethren from the Bialystoker environs. The most instrumental men in that group were Leon Fink, theatre owner in Melbourne, and Michael Pitt, then President of the Bialystoker Association in Melbourne.

Irving & Helen Stone

Today most of the Jewish population live in Sydney, Melbourne and Perth. There are many synagogues of all denominations and 18 institutions of all types with special services to the Jewish community and the strengthening of ties with the State of Israel. The Jewish goals are predominant in the educational field, and Yiddish, Hebrew and English are spoken by all students.

The official International Re-Union Program from October 26th to the 30th was judiciously organized to keep us occupied every hour of the day. There were seminars in the morning by prominent American and Israeli spokesmen on the progress of our people in all areas of the World.

A special luncheon was attended at which Prime Minister R.J.L. Hawke of Australia delivered a most warm hearted speech on religious

FROM THE DESK OF OUR ADMINISTRATOR

• By MYRA BAILIN

REPORT ON THE SURVEY

As many of our regular readers are aware, at the beginning of each year the N.Y. State Dept. of Health visits the Bialystoker Home and Infirmary for the Aged to evaluate the quality of care and certify the renewal of our license as a nursing home. This year, however, the review differed from years past.

Since June 1986, nursing homes across the country have been inspected under the federal Patient Care & Services (PACS) Survey. This new system was designed to emphasize and analyze the actual quality of services rendered to the patient rather than focusing on record keeping and paper work, as previous surveys had done.

In order to accomplish the change, the evaluative process was restructured. Residents and families are now encouraged to become more involved by sharing with the surveyors their experiences regarding life in the nursing home. In particular, the surveyors interview patients about their health care, daily routine and maintenance, and general overall view of the quality of life.

Part of the new process also includes the interviewing of staff regarding their role and the procedures used to implement care. These interviews coincide with observations to thoroughly evaluate staff performance.

Although all of the areas of the operations are evaluated, the 1987 survey stressed the presentation of food. The total process was reviewed; menu and nutritional adequacy, preparation, sanitation, the general environment of the dining room, eating assistance provided the patient and the enthusiasm of the patient for the meals presented. Certainly, the patients of the Bialystoker Home enjou the meals, for ours are not only tasty, but, traditionally like those served in patients' homes in the community.

However, since our patients are increasingly sicker and more frail, feeding them is an ever increasing challenge. The surveyors recommended the introduction of group feeding, which would improve our ability to feed those who can no longer feed themselves. Needless to say, our staff is already implementing this new program. In addition, as a safeguard against choking, the State mandates we have available on each floor with a dining room, a suction machine. Because many of our patients need individual attention and caanot eat in the main dining room, we purchased four of these machines.

Weight is a standard used as a guide not only for food intake, but serves also as a monitor of many medical conditions. So that we could more accurately evaluate our patients in this area, we placed a chair scale on each floor.

Nursing still remains the major emphasis for quality of care under the new process. With this in mind, the medications pass came under great scrutiny. Surveyors observe the nurses' administration of drugs to each patient very closely to make certain that drugs are administered in accordance with the written orders of the attending physician.

The survey reinforced our own observation that with each passing day our patients are ever more debilitated. Our nursing must respond. We here at the home are continually using new techniques, knowledge and equipment to guarantee adequate comfort and care. Gel and water mattresses, to prevent decubitae, and digital thermometers have become common place — all new additions within the last six months.

The in-house training of staff has been upgraded so that skills can be refined, and the number of trained professionals on the nursing staff is increasing. As a matter of fact we are in the process of adding a nurses' station to the third floor, where none existed before. Moreover, the existing stations on the fifth and seventh floors have been expanded to better serve our patients.

Everyone here cooperated fully with the inspectors. As a matter of fact, our patients and families enjoyed being interviewed. They were pleased to have the opportunity to praise our home and its services. Many happily reiterated these conversations with our staff, assuring us of just how content they really are here at the Bialystoker Home.

Although we have yet to receive the written report regarding our deficiencies from the N.Y. State Dept. of Health, we are hopeful that the new survey process, since it is patient oriented, will help us improve the quality of services we offer our patients.

My husband Howard, and our sons, David and Jeffrey, join me in wishing everyone a happy and healthful Passover.

ATTENTION

The Bialystoker Home and Nursing Facility is available to all Bialystoker and friends who require it. Call or stop in for further information.

(212) 475-7755

228 East Broadway, New York, N.Y. 10002

In the late 1920's Poland arranged an international conference in Warsaw, of people who practiced Esperanto. The day following the conference, a train filled with conferees came to Bialystok to honor the birthplace of the founder and to mount a plaque on the house of his birth. The participants who came from all parts of the world marched down this tiny street. The inhabitants of Bialystok lined both sides of the already overcrowded street. I was then eleven years old, so my father raised me over his shoulders to show me one of the wonders of the world: "Look, look, he said to me: "There goes a Yapanchik of Japan." The first time in my life I had seen such a tiny man, with slanted eyes and of yellow color — unlike Jews and non-Jews, wonder of wonders.

More than 50 years have passed since then. Now, when I behold our children and grandchildren, with their world so diametrically different, with color television, a world of science and thought, of star-wars, the world of tomorrow; I sense the distance, the void between us; what was wonderous in my time, against the wonders of today.

Dr. Zamenhoff earned world praise and his fame extended to the ends of the universe. However, the Jews of Bialystok referred to Zamenhoff Street by its original name "Yatke Gass" the street of the butcher shops. Why so? Because in the yards of the first houses were a number of butcher shops and stores selling poulty. The Schochet (ritual slaughterer) would slaughter the animals in a corner under the open sky, and the Jewish housewives who observed strict Kashrus plucked them right there. Petty business was conducted in tiny stores, four by four. That's how they eked out their livelihood. Most were reconciled to provide for the Sabbath. Their profits were miniscule. I shall not exaggerate if I say that the dwellers of that street were not poor, nor paupers, nor were they rich. They had no inkling of gold and diamonds.

In this street I became acquainted with some petty Jewish businessmen. What will a Jew do for the sake of a livelihood! In my Youth Organization, I had a friend whose father had a store of ready-made clothes. It is well known that in those days a Jew would rarely buy ready-made clothes. He would rather have a tailor sew new clothes for him and his children; generally for Pesach. A Jew who wanted to do better, would order for himself an outfit made of cloth of domestic fabric or one imported from Machester, England. If their profit did not come directly from Jews, it would, very well, be from Gentiles.

The peasants would come to town on Sunday before noon to church, which was on a hill (not too far from Yatke Gass). The store keeper who was anxious to do business with them would pull them into his store to display his wares.

As a curious boy I was intrigued with the

Rabbi Shmuel Mohliver

wheeling and dealing in these ready-made clothes. One gimmick was to place a coin in the pocket of a garment. The goy who tried on the garment felt the coin and would not want to part with it, which to him was more attractive than the price of the garment. So, the dealing started, more or less. If the original price was 200 zloti, it was finally sold for 20 zloti.

When I asked the store keeper: "How can you conduct such a business and, how do you appear in the eyes of this goy, when you sell him the merchandise for one tenth of the quoted price?" "What do you understand about business," he answered. "This is the kind of business it is, and that's how I earn a living."

Not all merchants on the street made their profits from goyim. Most of the merchants made their limited living from their fellow Jews. Miserably, they pinched pennies in profit to be able to "make Shabbos" or "Festival." Who thought of the gold that is now being searched for in the Ghetto!

Sometime ago we "the Veterans" in Usha were listening to a report one evening, given by Abraham Gavlaver about his visit to Poland early in 1986, in search of fighters and chalutzim of over 50 years ago, who are no more. The description was sad and, when he came to Bialystok, he related: "As we stood near the Jewish Cemetery, an old man passed by. I turned to him and asked him: "What happened to the cemetery?" "We gathered all the remains; we made a fence; we erected a monument and we planted flowers!" "What else do you want?" Exclaimed the Polak.

Millions of Polish Jews and European Jewry who were brought to the slaughter, were exterminated in Poland. After these many years the Polish populance are amazed: "What else do you want us to do?" "In truth, enough was done, too much." Are Jews still alive?

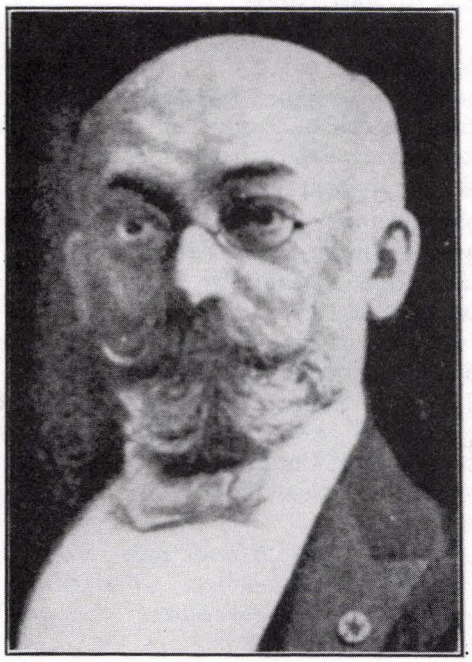
Shabbos Zochor! "Remember, what Amolek did to you." Usha – Israel.

THE GOLD ON ZAMENHOFF

• By DR. SHALOM ZEVULONI

Early in 1986, a delegation was sent by "Survivors of Polish Jewry" on a mission to Poland. Among the delegates was Abraham Govlover of Aifek, the last of the memorable Hechalutz in Poland before the Holocaust.

I am compelled to write on this subject because of the impressions I gathered from one of the delegates. The impressions gathered from the report stirred me and disturbed me, especially where it concerned my home town Bialystok, "a city of fame and glory in Jewry". It was recognized as a hub of Zionism originating with Chibat-Zion. Men of the stature of Dr. Yosef Chazanowitz, the founder

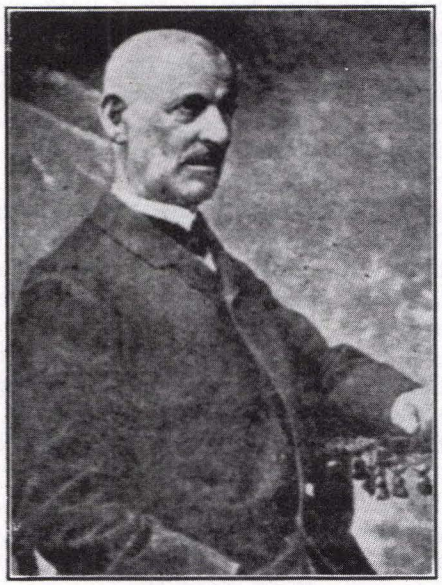

Dr. Alazar Zamenhoff

of the National Library in Jerusalem; the revered Gaon, Rabbi Shmuel Mohliver, the great lover of Zion; and right through the Second World War, to the construction of the Bialystoker Ghetto and the uprising under the martyred leadership of Mordechai Tanenbaum of Vilno.

One of the delegates searched for the Ghetto in Bialystok. Inquiring among passersby, naturally Poles, he approached two laborers who were digging. He asked them the reason for digging. They answered him: "Here was the Ghetto, this was Zamenhoff Street. We were digging in search of Jews' gold." The inquirer walked away mused and saddened. It is more than forty years since the annihilation of Bialystok Jewry and the search is still on for the gold that was hidden on Zamenhoff Street. Relative to this episode, I come to write about this street and the gold rolling therein, presumably.

This was a small street, though noteworthy. There were homes in the low two digits; beginning with the city clock perched atop a tower in the center of the metropolis, toward the Biala River (meaning white). In the early twenty years of my life, when I saw this river, it never seemed white. It always appeared muddy and murky, grayish from

Dr. Yosef Chazanowitz

the pollution and waste that emptied from the textile factories. Yet, the name white persisted and carried over to the name of the city, Bialystok.

At the very entrance of the street were a number of brick buildings, each having a yard. Further on, stood a number of lowly wooden ramshackled homes, ready to collapse. In one of these homes, a Jewish child was born in 1859 by the name of Elazar Zamenhoff. Years later Elazar Zamenhoff became an opthomologist, and he added secular names to himself — Ludwig-Lazarus. For his expertise he earned universal recognition, in conjunction with his developing the international language "Esperanto" in 1887, which spread rapidly among many nations. With the passing of time, he outgrew his town and surroundings and settled in Warsaw. In recognition of his fame, the leaders of our town, named the street of his birth — Zamenhoff.

Here I pause, to relate childhood recollections in connection with this particular street.

Translated from the original Hebrew
By Rabbi Max B. Posnansky
Chaplain of Bialystoker Center and Home

Surprisingly, the judge did not demand that the fine be paid immediately. "They must have decided to get rid of the case all together," Pisar said.

Pisar darted out of the courthouse, raised one finger to the crowd, signalling that one man may have been free but that there were still four more to go. The crowd yelled in approval. He then asked them to calm down and to stop provoking the court and the police.

Fifteen minutes later, Pisar emerged with the second defendent. Again, the crowd roared. Two down, three to go.

The third and fourth defendents soon followed suit and only a fifth defendent, who looked like a Hasidic rabbi with a black beard and black hat, remained in custody.

"I later learned that he was a brilliant mathematician who had won a gold medal at Moscow University," Pisar said. "His mother (who Pisar met in front of the courthouse) told me that he had a knack for getting into trouble. She said that if I could spring him free, she would try to find him a nice girl and get him married. She sounded like a typical Jewish mother."

When the judge finally decided to set him free as well, the man asked for his belt which had been confiscated by the police when he was arrested." I told him, 'Forget the damn belt, let's just get out of here,' Pisar said.

"No, no I want the belt," the man insisted.

"I offered to give him my belt, — a better one, from the West," Pisar said. He still refused.

In the end, the belt was found and Pisar walked out with the defendent holding up five fingers. Now there was really a celebration.

Pisar asked the ecstatic crowd to go home quietly so as not to cause more problems. Using his sense of humor, Pisar told them: "If you don't behave yourselves, you will all be expelled to Israel." The crowd laughed. They had good reason to because they had just witnessed history. For the first time, a Western lawyer had represented Soviet citizens in a Soviet court and obtained justice for them all.

"The incident spread through Moscow like wildfire," Pisar said.

Pisar believes that Moscow probably did not want an international stink over the incident. They, (Moscow leaders), may have also been influenced by the fact that the incident coincided with Konstantin Kharchev's visit to the United States. Kharchev, the chairman of the Soviet Union's Council of Religious Affairs, is trying to ease tensions in his homeland and around the world regarding the treatment of Soviet Jews. Also coinciding with the incident was the imminent opening of the Vienna Conference on European Security, which had human rights high on the agenda.

Asked if he thought being the first American citizen to represent Soviet Jews could set a precedent, Pisar replied:

"This case could indeed be a precedent that other lawyers and the Soviet Jews, themselves, should build on. There are all kinds of rights written into the Soviet Constitution and Soviet laws that are nothing but dead letters. But with imaginination and energy, they could be used in a new and effective legal way."

At the beginning, the hope of freeing the five was a long shot. But the determination and influence of Pisar and the leaders of the AJC made it possible.

Said Pisar: "In my entire career as an international lawyer, no case has effected me more deeply and emotionally. I am glad it came to a happy ending."

PISAR BIOGRAPHY

- 57-years old.
- one of the youngest survivors of Auschwitz when American Tank Column liberated it after daring escape from Dachau
- only survivor of family from Holocaust
- holds doctorate's from Harvard University and the University of Paris
- made U.S. citizen by a special vote of Congress in 1961
- a member of President John F. Kennedy's Task Force on Foreign Economic Policy
- advisor to Senate Committee on Foreign Commerce and the Joint Economic Committee of Congress
- Members of New York, Paris and London Bars
- author of *"Of Blood and Hope,"* an international best-seller, *"Co-existence and Commerce,"* and *"Weapons of Peace,"* to name a few
- General counsel to the International Olympic Committee
- Board member of the Jewish Agency, Yad Vashem, Diaspora Museum and Technion
- has been seen on *The Today Show, Good Morning America, Dick Cavett* and *Nighttime.*
- lectures frequently

SAMUEL PISAR

Dear Friend Izaak,

This is my Pesach greeting to you and yours.

The meetings we had with the refusniks in Moscow gave us such energy that we could have moved mountains. This is a small mountain we moved.

Cordially
SAM

got to me emotionally so I asked everybody who was in front of the synagogue that night — the American and the Russian Jews (and particularly Yaker, who had witnessed the tussle and arrests at close range) to write down what they had seen."

From there, Pisar wrote a letter in Russian (he's a former fellow of Harvard's Russian Research Center) to the chief judge, explaining that he was a member of the New York and Paris Bars and asking permission to represent all of the five men.

He added that he and some other Americans had been present at the synagogue and could testify personally to what happened. "I believe I could help you do justice in this case," Pisar wrote. Pisar then asked the guard at the court to take the note to the chief judge.

"To my surprise, the judge sent back a message that he would see me," Pisar said. "I was ushered into the chief judge's office alone."

"He received me politely," Pisar said. "I explained to him again who I was and showed him the pieces of paper (evidence) and then told him what Simchat Torah was."

"I said, 'I don't know if you are a believer. I am not terribly religious myself, but I am sure that both of us believe in the Ten Commandments. Like just about everyone else in the world." Pisar went on to tell the judge that Simchat Torah is a day on which Jews celebrate the event when God gave Moses the Ten Commandments on Mount Sinai. Pisar told him: "On such a day, young people have a tendency to sing and dance in synagogues. It's the same as in New York, Paris and Jerusalem. I was delighted to see that it is also true in Moscow.

Pisar had made his point and the judge left briefly to get on the telephone to speak with what he assumed to be higher authorities.

"When he came back, he appeared to know much better who I was, that I had been in Moscow a number of times before with high-ranking American government officials and business executives," Pisar said. On the last visit he even met with Mikhail Gorbachev in the Kremlin.

After that, the following conversation took place, according to Pisar:

Judge: "Don't worry, the young men will be judged fairly."

Pisar: "What does that mean?"

Judge: "Well, maybe they'll get 15 days in jail."

Pisar: "That would be a tragedy. For what?"

Judge: "In our country, hooligans have to be punished."

Pisar: "But they are not hooligans. Maybe they overdid it a little. You know young people often do and even have a few drinks. Our police (in the U.S. and France) might pick them up and put them in prison also. But the next morning they would let them go."

Meanwhile the Jews outside began noisily protesting their friends and relatives being held. "The judge seemed worried about that," Pisar said. And he seemed uneasy about having an international lawyer from the West in his court. "It had never happened to him before and he didn't quite know how to deal with it," Pisar added.

Finally, he decided to back down, at least a bit.

"This case is not important enough for my court," the judge said. "I'll send it down to the City Police Court."

With that, Pisar tried buttering up the judge to keep the case at Kalinin. "Your honor, I have more confidence in you than the police court," Pisar added. But the chief judge wouldn't budge. He assured Pisar, however, that he would send a judge from his court to handle the case at police headquarters.

The judge selected a woman name Samuelova. Pisar felt good already, realizing that his first name and her last name has the same roots. (His thought of her possibly being Jewish later proved wrong).

Pisar asked to see this judge and the chief judge agreed — after some hesitation. Upon meeting her, Pisar repeated his story. Then she said she would go to the prison (about 15 minutes away by car) to hold a hearing.

When Pisar asked to attend, he was at first turned down. But then he pulled out from his pocket a copy of the Soviet Code of Criminal Procedures which states that court proceedings in the Soviet Union have to be open and public.

He told the judge, "I may be a foreigner but I'm a member of the public and so are all the others out there making noise in the street."

Pisar explains why he said that. "Frankly, I was improvising and using whatever ideas came into my head and whatever legal gimmicks I could think of. I referred to the new policy of openess — *glasnosc* — which Gorbachev had been promoting in his public speeches."

With that Pisar was led into a dark corridor from which he could talk with the prisoner. "They were not afraid," Pisar said of the defendants. "They were shouting back to police and making a lot of noise and even talking in Hebrew so their guards could not understand. I tried to calm them down and told them to be respectful and to cooperate with me so I could get them out."

The judge called the defendants into the court one by one from the basement holding cell and heard testimony from "witnesses" who Pisar believed to be KGB men.

After hearing four hours of testimony, she pronounced judgement on the first defendent: "For dancing and singing in the street late at night and disturbing the public peace, a penalty of 50 rubles (about $75)." Pisar was stunned. He was expecting her to hand out a stiff prison sentence. It never came and she told the first man that he was free.

"I made profuse thanks and I said I was pleased with the fairness of the procedure and the verdict." Pisar said.

AND JUSTICE FOR ALL

HOW AN AMERICAN LAWYER HELPED RELEASE 5 FROM SOVIET PRISON

(Following is a report of how Samuel Pisar, born in Bialystok, an international lawyer gained the release of five Soviet Orthodox Jews who were arrested in Moscow on the eve of Simchat Torah for celebrating the holiday. Pisar gave an exclusive interview with *The Star* from his Paris home in mid-November.

• **By RICHARD S. KLEIN**
Star Editor

It's called being in the right place at the right time.

On the eve of Simchat Torah (Oct. 25), Samuel Pisar and leaders of the American Jewish Congress (AJC), including 1986 Nobel Peace Prize winner Elie Wiesel joined thousands of Soviet Jews on Moscow's Arkhipova Street, just outside the Grand Synagogue.

From 7 p.m. to 10 p.m., they prayed, sang Hebrew songs and danced the hora.

They would soon find out, however, that the most joyous Jewish holiday in the Soviet Union would be disrupted.

"Everything was fine from 7-10 p.m.," Pisar said. "You could see the Soviet police in uniform and plain clothes but they didn't interfere.

Then at 10:05 p.m., two police cars began to roll down the street slowly with their red lights flashing. Over the car loudspeakers, they told the crowd to go home.

While most of the crowd did just that, five Orthodox men in their 20's continued to sing and dance. Pisar and some of the Americans present, standing about 30 yards from the five, saw a brief tussle which caused someone to fall.

"I was later told it was a KGB agent," said Pisar. In addition, he said a newspaper man who was taking photographs had his camera broken. Pisar believes, he, too, was a KGB man.

Whithin minutes, the five were arrested, accused of "hooliganism" and taken to prison.

On Sunday (Oct. 26) morning, friends and relatives of the prisoners approached Pisar and his group at Moscow's Rossia Hotel on Red Square, across the street, from The Kremlin.

They pleaded for moral support and legal assistance. Evidently, the Soviet lawyer who had been approached to defend the five, declined to get involved in such a sensitive political case.

"We were there to meet Jewish refuseniks and high Soviet officials," Pisar said. "And I had some other things to do besides my AJC business. I had a meeting scheduled with Juan Antonio Samaranch, president of the International Olympic Committee, who was there to resolve with the Soviets difficult problems regarding the 1988 Olympic Games.

But the Jews insisted and Pisar, an Auschwitz survivor like Wiesel felt he couldn't refuse — nor could the other Americans. "You must help us," they told Pisar. "If you don't they'll be sent off to prison and we don't know what will happen after that." (In Russia, once they decide to prosecute, they usually convict).

On Monday morning, October 27, Pisar and several other Americans, including Theodore Mann, president of the AJC, Howard Squadron, a former president, Henry Siegman, executive director, Phil Baum, associate director and Barry Yaker, vice president, arrived at the Kalinin Borough Courthouse, where they saw more than 150 supporters of the five men waiting outside. Parents, brothers, sisters and friends asked Pisar to represent the five men.

Dr. Samuel and Judith Pisar

"I told them I'm not a Soviet lawyer and they told me to do something anyway," Pisar recalls. "It

held a most impressive banquet at the Waldorf-Astoria in honor of our active and contributing vice-presidents and their spouses: Mike and Hanna Kremer; Joseph and Sylvia Dines. Again, we raised $100,000 towards establishing a Center for handicapped children at Tel-Hashomer, Israel. The dedication will take place in April, 1987. We are arranging for a delegation to attend the dedication and festivities. We have many more things in mind for the future, G-d willing.

The Bialystoker Memorial Book

Under my stewardship and initiative, and the editorship of the late I. Shmulewitz, with the great assistance and insistence of Max Ratner and Sam Solasz, we published in 1982 the monumental: "Bialystoker Memorial Book". This impressive book added a worthy contribution to the growing Holocaust literature. This book has had a wide circulation, particularly among our Bialystok Landsleit everywhere. The Bialystoker Stimme, under my editorship, which appears regularly erev-Pesach and erev-Rosh Hashanah, enjoys a wide circulation and binds our people together.

A Fine Institution in Good Hands Its Purpose

What has ensured the continuity and the ongoing excellence of the Bialystoker Home has been an uninterrupted succession of devoted people willing to volunteer much of their time, their energies and resources to ensure that everything is run properly. Our organization sees itself existing for many more years because we are fortunate in enjoying the support of new people prepared to take up the torch kindeled by their predecessors.

The Bialystoker Home is a traditional Jewish kosher institution serving American-Jewish senior citizens with a commitment to making their sunset years as comfortable and as dignified as possible. We have a fully staffed medical and nursing department, as well as modern food services, recreational, rehabilitation and maintenance departments. Our Home consists of a Health Related Facility for people requiring some medical supervision but able to carry out their activities of daily living with minimal assistance. For those needing complete nursing care, we provide a Skilled Nursing Facility, where patients are helped by a dedicated group of professionals in all relevant disciplines.

Thus, our *Bialystoker landsleit* may justly be proud of what they and their forefathers have accomplished — starting out small and developing a geriatric facility that can compete most favorably with any other similar instiiution. Our Bialystoker Center, the governing body of the Home, will continue to shepherd it towards even greater accomplishments as we round out our first half century.

Finally

We witness glorious accomplishments. We do not intend to rest on our laurels. We are indeed, grateful to all our distinguished supporters and "Amcho". We enjoy the good will of so many wonderful people who are our dear and devoted friends. As we proceed to the latter part of the twentieth century we look ahead to broader horizons serving our people to the best of our ability. Unitedly, we will succeed. All of you have earned my heartfelt "THANKS".

LETTER TO THE EDITOR

RICHARD N. ABRAHAMS
50 Overlea North • Massapequa Park, N.Y. 11762

Mr. Izaak Rybal
Executive Director
Mrs. Myra Bailin
Administrator
Bialystoker Home for the Aged
228-230 East Broadway
New York, New York 10002

Dear Mr. Rybal and Mrs. Bailin

I want to take this opportunity to express, on behalf of myself and members of my family, our deep appreciation for the kindness and consideration that has been extended to my uncle, Benjamin Lipschitz, since his admission to your nursing home.

I have found that you are truly the "home with a heart." My uncle is functioning beautifully, he is extremely happy, and, as a matter of fact, the last time I visited with him, he said to me, "Richard, I don't know how you did it, but I love it here."

He has gotten himself actively involved in the Home and has made many friends. At a time of his life when he was very much alone, without family and friends, your acceptance of him into the Home has renewed his life.

I find him very much alert and aware of what's going on around him. I know he has been involved in and is president now of the Residents' Association. These are the things that make life worthwhile.

I want to thank each of you and the members of your staff for all of your help and consideration and the fine treatment that you are giving my uncle. I know that he has expressed this to you personally. He continues to express it to me each time I visit with him.

My best to you and the organization for a continued successful future.

Sincerely,
Richard N. Abrahams

had an office with a staff of writers. I readily accepted. We printed the newspaper and sent it every Friday to the survivors in the camps. We tried to reach as many as possible. Contact and information was in great need. The paper was very thin, almost tissue-like. I earned my pay, and was provided with "stamps" for the purchase of food and restaurant expenses.

Here, in Paris, I picked up the threads of life. I managed to bring together the remnants of our Ghetto Martyrs, together with composer Hirshin and Dr. Juchnowecki President of the then Bialystoker Committee. We assembled all the Ghetto songs which were sung, and Mr. Hirshin set the notes for them into compositions of music. These songs were the moral boosts for the souls of the survivors among whom they were distributed.

All this time I was in close correspondence with David Sohn of the Bialystoker Center and Home. I arrived in New York June 2, 1947. On my second day in America, my brother Leon Rubin, brought me to the Bialystoker Center to meet David Sohn, who received me well. He told me amiably that he had waited for me for a long time to work together with him. From the start, he proposed that I begin the printing of the Bialystok Album.

The Bialystoker Album

With pride in my heart, it was my privilege to have been so closely associated and identified with our dear unforgettable friend, David Sohn, in assembling the material and over 1200 photographs that comprise the "Bialystok Album" of our renowned city and its Jews the world over. My expertise in printing and practical knowledge of the trade, stood me in good stead in developing and producing the famous "Album" in 1951. My sentiments and unusual love for Bialystok, its people, moved me in producing this monumental "Book".

My first full time job was with Shulsinger Brothers Printing Co. There I had the great joy and thrill to print the 1948, Erev-Pesach, Bialystoker Stimme. From that time to the present, it has been my personal pleasure to edit the Bialystoker Stimme. I left Shulsinger to accept a position in the printing department of the Jewish Daily Forward. I was foreman over 48 men. I remained at this position 25 years, until my retirement. Simultaneously, I assisted Mr. Sohn early mornings and late afternoons at the Bialystoker Center. This was a daily practice.

My Uninterrupted Service To Bialystoker Center and Home

It had been my good fortune to work in close proximity with a man of great stature and geniality, Mr. David Sohn, fondly referred to as 'Mr. Bialystok'. For twenty years I worked "shoulder to shoulder" with him. We developed and nurtured this great and well respected institution: The Bialystoker Center and Home. Building and institution is one important phase. In order to grow and to prosper it requires constant vigilance and improvement. We took the giant step to remodel the Bialystoker Home. From 1966 to 1968, we devoted our time and energy to this great project and succeeded. We developed a completely modern Home with a capacity of 95 beds. We installed all important improvements which won the full recognition of the State, as a full-fledged modern Center, nursing home and infirmary.

My close association with David Sohn and harmonious service was over a span of 20 years. Upon Mr. Sohn's demise, I was called upon by the leaders of the Home to assume the position of General Secretary, with full responsibilities. As of this year, the Board of Governors granted me the new title of: "Executive Director".

I hope that it is not immodest for me to state that all my energies and expertise are devoted to the Bialystoker Center and Home; to my Bialystoker Landsleit; to Sheerit Hapleita; to Israel; and to Klal Isroel. I am, indeed, blessed that my dear wife Molly, supports me in all these endeavors, and I am most grateful to her. I am doubly blessed that I am surrounded with men and women of valor, members of the Board of Governors and Directors, and a Ladies Auxiliary who together with me, are devoted and dedicated to our Bialystoker Center and Home. I am equally blessed to have a staff who serve magnificently. All this, spells the success of our organization.

I recall with modest pride and satisfaction that in 1979, President Sam Solasz proposed at a Board of Governors meeting that a banquet be arranged in honor of Molly and me, as a mark of tribute to my selfless service to the Bialystoker Center and Home; to our Landsleit in the far-flung lands of the world; to Israel and the community. The banquet which was held in the Essex House was a huge success and most pleasing to me and Molly. Landsleit and friends came from everywhere, wishing us well. From the point of Tachlis, we raised $130,000 and undertook a giant project to establish a day-nursery at Kfar Tabor. We succeeded.

In 1980, with the blessing of our Board of Governors, I, together with an excellent committee, arranged a banquet for our President, Sam Solasz and his wife Rose, at the Sheraton. That too, proved to be a great success. The money which was raised was allocated towards a medical center at Kfar Tabor.

In 1982, I was instrumental in arranging a banquet at the Waldorf-Astoria, to celebrate the publication of our monumental: "Bialystoker Memorial Book", edited by the late I. Shmulewitz. It was a rousing success.

In 1985, the working committee and I, with the support of our Board of Governors and Directors,

financially and emotionally, to the great task of completing the building. Several condemned buildings were demolished to make room along East Broadway. On the memorable date September 22, 1929, there came an outpouring of people to the ceremonious cornerstone laying: Bialystoker landsleit, representations of well known organizations, civic officials and thousands of East Siders, as well-wishers.

It was estimated that the cost would be about $400,000. The Bialystoker Ladies Auxiliary pledged $20,000 and gave $5,000 deposit. It took 22 months to complete the construction. In May, 1931, the Bialystoker Home was officially opened amidst great joy and celebration. The dedication festivities continued for one full week, from June 20th through Sunday, June 28, 1931. A committee of 100 Bialystoker Jews drew up the dedication program. Literally, thousands of people marched through the halls, inspecting the building with enthusiastic approval.

The Impressive Ceremonial Dedication

A most impressive giant parade swelled the Jewish East Side leading to the beautiful new Home on Sunday, June 21, 1931, for the grand opening. It was something to behold. The closing victory banquet was held at Beethoven Hall, 210 East 5th Street, with 500 people, from all walks of life, in attendance. Prominent political and cultural leaders, sent in congratulatory telegrams; among the many, were telegrams from Franklin D. Roosevelt, Herbert Lehman, Mayor Jimmy Walker, Samuel Levy, B. Vladek, leaders of Jewish organizations, etc.

David Sohn predicted in the *Stimme*, during the grand opening, that this Home will serve all needy, old and infirm people for many decades. His words were indeed visionary, because towards the end of his own productive life and indefatigable service to his Bialystoker Landsleit, he was admitted as a resident of the Home where he passed away February, 10, 1968.

From A Small Beginning To Great Accomplishments

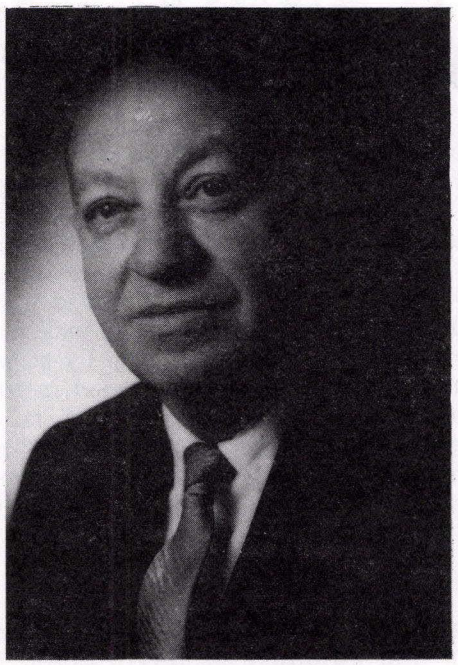
The first 50 elderly were admitted as residents of the new Home in September, 1931. All the facilities were ready for them. For Rosh Hashana and Yom Kippur the new synagogue was opened where hundreds of people worshipped together with the residents. There was great satisfaction and joy. From the beginning there was acclaim as the need grew for this institution. In short order the Home was filled to capacity, with a growing waiting list.

My Travels And My Coming To America

One of the highlights in my life has been, over the years, my association and devoted service to my dear Bialystoker Center and Home, and through it, to Bialystoker Landsleit here in America, and throughout the wide world.

My lot has been that of all the survivors of the Holocaust, and I share with them the unforgettable horrors of the Hitler-Nazi fiendish persecution, and the almost total extermination of our people. It is only by miracle or by mere chance, that I am among the survivors.

I witnessed the destruction of my beloved Bialystok and its Jews, among them, my family.

IZAAK RYBAL
Executive Director

Somehow I found myself in the outermost parts of Russia, suffering from cold, hunger, extreme hardships. In the process of repatriation, I returned to Bialystok. All I found was the unspeakable total destruction of the Jewish community. With pain in my heart, I had to leave the city of my birth. As a "driven leaf", with uncertainty, I started out on my travels. My first stop out of Bialystok was Prague, Chechoslovakia where I remained six months. I needed work, but, I was not allowed to work in Prague. It became impossible to remain. Daily, I would go to the railroad station with the hope that I might meet transient fellow Jews out of Poland.

From Prague I traveled from country to country, until I finally arrived in Paris in 1946, where I remained one year. Here, for the first time, at last, I became useful to my people. Three religious Jews accompanied by Dr. Juchnowecki. representing the Jewish Community, who had learned that I was a printer, asked me to organize a Jewish printing press alongside the French printing press. They asked me to print a weekly Jewish newspaper: *"The Word – Dos Vort"*. They

BIALYSTOKER STIMME

Published by the

BIALYSTOKER CENTER & BIKUR CHOLIM, INC.

228 EAST BROADWAY • (212) 475-7755-7756 • NEW YORK, N.Y. 10002

NEW YORK APRIL, 1987 No. 340

55TH ANNIVERSARY OF THE BIALYSTOKER CENTER AND HOME

• **By IZAAK RYBAL**
Executive Director
of Bialystoker Center and Home

The guiding spirit and the driving force for establishing, promoting, and finally, bringing to fruition the now world-famous Bialystoker Center, Home and Infirmary for the Aged, was the unforgettable founder, David Sohn of blessed memory. Surrounded by a dedicated group of Bialystoker Landsleit, whom he hand-picked, David Sohn proceeded planning, step-by-step, the beginnings of the great and renowned institution, The Bialystoker Center and Home. It was a combination of great imagination and indomitable will power to undertake such a Herculean venture. In retrospect, we stand in awe, and with reverent admiration for these founding pioneers.

The Bialystoker Spirit

The handful of Bialystoker pioneers, under the direction and guidance of David Sohn, began planning the Home and the Landsmanchaft Headquarters in June 1926. What imbued them to undertake this enterprise? They witnessed the tragedy of elderly Bialystokers, lonely and often forsaken, without proper care, in desperate straits, a problem confronting many older immigrants to these shores. Thus, Bialystoker Landsleit who had preceeded them, imbued with a passion for assisting the elderly and needy, made certain that their desparate charges be well cared for in their declining years and make them as comfortble as possible. These were acts of kindness emanating from "Jewish Hearts".

Beginning With Devotion

At the Plenary Meeting of Bialstoker Landsleit of June 1926, the question of building was more than academic, it was thoroughly investigated. Therefore, a decision was made to appoint a special committee whose task was to come up with an appropriate plan to construct a Home for the elderly. After painstaking research, in May 1927, the Committee rendered its decisive report at a general meeting, to go ahead with the project. Even the many difficulties were painstakingly reviewed. The spirit of optimisim, however, prevailed. Mr. Sohn observed, "one thing is clear, that we will build a home for the aged; sooner than later." His vision became a reality.

Cast Us Not Away In Our Old Age

It is worthy to restate that many meetings and great efforts were exerted into the realization of erecting the Home. Fund raising activities were undertaken; donations began to pour in for this very special fund. By July 1928, more than $40,000

David Sohn

had been raised, which marked a good beginning at that time. As the Stimme proclaimed: "The plans for the Home have been finalized and we contemplate more than an ordinary institution for the aged. It is clear that our Home will comprise of modernity, wherein compassion will reign". It will stand out as a perpetual monument to succeeding generations of our Landsmanschaft.

A Home With A Heart And Soul

On Monday, September 16, 1929, the contract was signed, and one week later the cornerstone was set for the new building. All our Bialystoker Landsleit from all parts of the country rallied around us,

JOIN US AT THE ANNUAL GREAT BIALYSTOKER THEATER — CONCERT

The Bialystoker Center, Home and Infirmary for the Aged, is once again making great preparations for the Annual Theater — Concert. As ever, the imposing entertainment will take place in the magnificent Avery Fisher Hall of the Lincoln Center, on Broadway at 67th Street in New York.

For this year's Theater — Concert which is scheduled for Sunday, the 13th of September 1987, at 2 PM. An unusually great program is being arranged comprising of Song, Music and Art. The participants are famous personalities in the world of entertainment.

Katie Blackwell, Dynamic Singing Sensation; *Allen and Rossi,* Well Known Performers and Captivating Singers, *The Giora Feidman Trio,* World Famous Clarinet Player and Klezmer Accompaniment; The Famous Cantor *Sol Zim,* who has been acclaimed the Folk Singer of Our Time. All is topped by the well received *Sol Sicari Orchestra.*

We call on our Bialystoker Landsleit and Friends to patronize this coming Annual Theater — Concert. A rich entertaining afternoon is assured. Moreover, you will tremendously help the support and progress of the great Bialystoker Home and Infirmary for the Elderly. You will likewise, meet your landsleit and renew your friendships this afternoon.

Please call our office for information about tickets and make arrangements for group benefits.

Our Address Is:
The Bialystoker Center
228 East Broadway, N.Y.
Tel. **(212) 475-7755**
Contact Mr. Izaak Rybal

TABLE OF CONTENTS
ENGLISH SECTION

55th Anniversary of The Bialystoker Center and Home .....Izaak Rybal 1
And Justice For All
How An American Lawyer Helped Release 5 From Soviet Prison
..... Richard S. Klein, *Star Editor* 5
The Gold on Zamenhoff
..... Dr. Shalom Zevuloni 8
From The Desk of Our Administrator
..... Myra Bailin 10
The Ratner's Trip To Australia
.....Max Ratner 11-13
Dr. Luba Krugman Gurdus
Honored By The First Louis E. Yavner Citizen Award 14
Conversation In Writing .....Abraham Lis 16
I. Shmulewitz, Well Known Writer And Leader in Bialystoker Center 18
A Tribute to Oscar Bramson 19
Trachtenberg Pavillion At Sheba Medical Center .....Dr. M. Modai 20
Thanks For Gracing Our Table
..... Sol Krim 21
Bialystokers Lay Cornerstone For Physio and Occupational Therapy Units 22
Tel Hashomer Hospital Looks Toward The Future With The Help of Bialystoker
.....Vivian Greenberg 23
Residents' Religious And Cultural Activities at Bialystoker Home
..... Rabbi Max B. Posnansky 24
Our Annual Chanukah Party 25
Happy Events 26-27
Our Institution 28
Our Home and its Acitivities For The Residents 29
Rabbi Chaim Heller, Scholar Extraordinary
..... Rabbi Max. B. Posnansky 30
Sala Glant, Congresswoman From San Francisco 32
Children of Bialystok Were Murdered On Yom Kippur
..... Hana Greenfield 33
Letter To The Editor
..... Benjamin Lemkin 35

Published by the Bialystoker Center
228 East Broadway, New York City
Editorial Committee — Izaak Rybal, Editor

1931—55th Anniversary of Bialystoker Center and Home for the Aged—*1986*

BIALYSTOKER STIMME

Published by the
BIALYSTOKER CENTER & BIKUR CHOLIM, INC.
228 EAST BROADWAY • (212) 475-7755-7756 • NEW YORK, N.Y. 10002

NEW YORK APRIL, 1987 No. 340

In 1931, the grand opening of the Bialystoker Center and Home for the Aged featured an impressive parade of landsleit and a marching band.

אין 1931, איז פאָרגעקומען די חנוכת הבית פונם
ביאַליסטאָקער צענטער און מושב זקנים מיט אַ יום
טוב'דיגען פּאַראַד פון לאַנדסלייט און אָרקעסטערס.